

การวิจัยและพัฒนารูปแบบ
กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียน
ในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

การวิจัยและพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียน
ในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

การเสริมสร้างวินัยให้กับคนในชาติจำเป็นต้องปลูกฝังตั้งแต่เยาว์วัย เพราะเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้ การสร้างลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ให้เป็นคนมีระเบียบ วินัย เคารพกฎหมาย จึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะช่วยยกระดับคุณภาพของคนไทย สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการเมือง และการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการศึกษาที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างวินัย ปลูกฝังความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา มีจิตอาสา เสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซื่อสัตย์สุจริต เคารพกติกาของสังคมและเคารพสิทธิของผู้อื่นให้เยาวชนไทยเติบโตเป็นคนไทยที่สมบูรณ์

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านนโยบายการศึกษา เห็นความสำคัญของการเสริมสร้างวินัยของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้สนับสนุนให้นักวิจัยจากมหาวิทยาลัย จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยบูรพา ทำการศึกษาวิจัยองค์ความรู้ชุด “การพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ และการตรงต่อเวลา ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านการปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ รู้จักกาลเทศะและการเคารพสิทธิผู้อื่น ทำให้ได้รายงานเอกสารชุดองค์ความรู้ จำนวน 4 เล่ม ประกอบด้วย 1. การพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความรับผิดชอบและการตรงต่อเวลา 2. การพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น 3. การพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และ 4. การพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ รู้จักกาลเทศะและการเคารพสิทธิผู้อื่น

สำหรับเอกสาร เรื่อง การวิจัยและพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และคู่มือการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ดำเนินการโดยศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ที่เกี่ยวกับด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น การประชุมปรึกษาหารือ

(ข)

การวิจัยและพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ผู้ทรงคุณวุฒิ ศึกษาข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง ถอดบทเรียนสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติดี (Best practice) การเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในภาคใต้ โดยนักวิจัยจาก มหาวิทยาลัยทักษิณ ได้ร่างรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยและคู่มือ และปฏิบัติการทดลองใช้ คู่มือและจัดทำรายงานผลการพัฒนา รูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

คาดหวังว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทุกสังกัด และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างวินัยนักเรียนให้เป็น ผู้มีวินัย ประพฤติปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี สำนักงานฯ ขอขอบคุณคุณคณະนักวิจัยและผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วน ในการดำเนินการให้เอกสารฉบับนี้สำเร็จลุล่วง จนสามารถเผยแพร่ไปยังสถานศึกษาและสาธารณชน ในวงกว้าง

(นายสุภัทร จำปาทอง)

เลขาธิการสภาการศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสาเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ฉบับนี้ต้องขอขอบคุณกลุ่มพัฒนานโยบายด้านการเรียนรู้ สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ สนับสนุนให้แก่มหาวิทยาลัยทักษิณได้มีส่วนร่วมในการออกแบบรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับ 4 มหาวิทยาลัยในทุกภูมิภาค โดยมีเป้าหมายร่วมกัน คือ ได้รูปแบบกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษา

ขอขอบคุณทีมนักวิจัยจากทุกภูมิภาค ที่ได้ร่วมแรงร่วมใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้ได้รูปแบบกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาที่มีความสมบูรณ์แบบ

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องทั้งระดับชาติและระดับภูมิภาค ที่ให้ข้อคิด ข้อวิพากษ์ ที่เป็นประโยชน์ต่อการออกแบบรูปแบบกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา

ขอขอบคุณผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู นักเรียน จากสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการที่ให้ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันขับเคลื่อนการนำรูปแบบกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาไปใช้อย่างตั้งใจ ส่งผลให้การขับเคลื่อนรูปแบบกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนเกิดผลดีเป็นรูปธรรม เกิดผลดีต่อนักเรียนและทำให้นักเรียนได้รับการเสริมสร้างวินัยนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

ขอขอบคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัยทักษิณทุกท่านที่เกี่ยวข้อง ที่ทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงอย่างมีคุณภาพ

คณะผู้วิจัย

(ง)

การวิจัยและพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การวิจัยและพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น 2) ปฏิบัติการใช้รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น 3) เพื่อประเมินและจัดทำคู่มือการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ที่เน้นในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีวิธีดำเนินการศึกษา ดังนี้

ตอนที่ 1 การกำหนดกรอบการดำเนินงาน มีขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวกับรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

2) ประชุมปรึกษาหารือผู้ทรงคุณวุฒิในการดำเนินการวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

3) จัดทำแผนปฏิบัติการดำเนินงานเชิงระบบดำเนินการวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ตอนที่ 2 กระบวนการวิจัยและพัฒนา มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

1) กำหนดแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร รายงานผลการวิจัย บุคคล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาวินัยในสถานศึกษา เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาประกอบการวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อจัดทำรายงานผลการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

2) ศึกษาองค์ความรู้ทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา และกลไกที่สำคัญและมีความจำเป็นในการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารรายงานการวิจัย เอกสาร สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ และด้วยวิธีการอื่น ๆ ที่จำเป็น

3) ศึกษาข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องอื่น ได้แก่ ครูผู้สอน นักวิชาการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างวินัยนักเรียนนักเรียนในสถานศึกษา

4) สังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

5) ถอดบทเรียนความสำเร็จจากสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติดี (Best practice) ด้วยการสัมภาษณ์ สังเกต สทนากลุ่ม

6) ดำเนินการสร้างเครื่องมือและตัวชี้วัดความมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น

7) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) และตัวชี้วัดวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

8) ร่างรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

9) จัดทำคู่มือการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

10) วิพากษ์รูปแบบและกลไกและคู่มือการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสาการมีเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นการมีโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 17 คน

ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติการใช้รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษาจำนวน 5 โรงเรียน

1) เตรียมการภาคสนามที่จะใช้ในการปฏิบัติการ

2) จัดทำแผนปฏิบัติการและตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ กลไกฯ ที่พัฒนาขึ้น

3) ปฏิบัติการใช้รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยใช้แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมิน สังเคราะห์รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

1) วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลสะท้อนการพัฒนาแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

(จ)

การวิจัยและพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

2) พัฒนาคู่มือการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้าน
การมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผล

1) นำผลที่ได้จากขั้นการประเมินและการถอดบทเรียนมาวิเคราะห์และทำความเข้าใจร่วมกับ
กับโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย และวิพากษ์ วิจัยรณผลการพัฒนาและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียน
ในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และคู่มือ
การเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสาเสียสละ
เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เพื่อตรวจสอบรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

2) จัดทำรายงานผลการพัฒนาแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น พร้อมคู่มือการเสริมสร้าง
วินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
ฉบับสมบูรณ์

นิยามวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

การมีวินัย (Discipline)

หมายถึง คุณลักษณะ/พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์
และระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน ครอบครัว และสังคม

จิตอาสา (Service mind)

หมายถึง จิตที่มีความสุขเมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมส่วนรวมด้วย สิ่งของ เงินทอง เวลา
ร่างกายและสติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างสมัครใจ ไม่มุ่งหวังสิ่งใดตอบแทน ประกอบด้วย
พฤติกรรม ดังนี้

1) วินัยต่อบุคคล เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยปัจจัยสี่ ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของ ความรู้
ชี้แนะในสิ่งที่มีประโยชน์ ชักจูงในสิ่งที่ดีงาม ไม่เอาเปรียบผู้อื่น เพื่อบรรเทาความต้องการของผู้อื่น
โดยไม่หวังผลตอบแทน

2) วินัยต่อสังคม ร่วมมือกับผู้อื่นในการพัฒนาสังคม บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ให้บริการ
และอำนวยความสะดวกในส่วนที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ตั้งใจทำงานส่วนรวมจนสำเร็จ เห็นแก่
ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนแสดงออกโดยไม่หวังผลตอบแทน

ความเสียสละ (Sacrifice)

หมายถึง การแบ่งปันให้แก่บุคคลอื่นที่ควรให้ด้วย กำลังกาย ทรัพย์สิน สติปัญญาพฤติกรรม ที่แสดงออกถึงความเสียสละ ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

- 1) ทางกาย คือ การช่วยเหลือผู้อื่นที่ทำงาน ไม่นิ่งดูตาย ช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์
- 2) ทางวาจา คือ การแสดงความเห็นช่วยแก้ปัญหาเดือดร้อนแก่บุคคลอื่น
- 3) ทางใจ คือ ยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุขและประสบความสำเร็จ
- 4) ทางทรัพย์สิน คือ การแบ่งปันเครื่องอุปโภค บริโภคให้แก่ผู้ที่ขัดสนและสละทรัพย์ เพื่อสาธารณกุศล

ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Sympathy)

หมายถึง ความสามารถที่จะเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา เข้าใจความรู้สึก ของผู้อื่นที่กำลังประสบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ และมีการแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับ สถานการณ์นั้น ๆ ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

- 1) สามารถเข้าใจอารมณ์และความรู้สึก การแสดงออกของผู้อื่นโดยสามารถเดาความรู้สึก ของผู้อื่นจากการแสดงสีหน้า พยายามแปลความหมายทั้งสีหน้าท่าทางคนรอบข้าง สามารถคาดเดา ความรู้สึกของผู้อื่นได้
- 2) สามารถเอาใจเขามาใส่ใจเรา ใช้ประสบการณ์และความรู้สึกของตนเองเข้าไปอยู่ใน สถานการณ์ของผู้อื่น สามารถตอบสนองได้สอดคล้องกับสถานการณ์ พฤติกรรมหรือการกระทำของ ผู้อื่นโดยใช้ภาษาท่าทาง และภาษาพูดที่เป็นไปในทิศทางที่เอื้ออำนวย บ่งบอกถึงความเข้าใจและ เห็นใจผู้อื่น

ความจำเป็นของการสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

การยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศไทย ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) มีเป้าหมายต้องการขับเคลื่อนให้คนไทยมีศักยภาพในการร่วมกันพัฒนาประเทศ สามารถปรับตัวรองรับบริบทการพัฒนาประเทศในอนาคต (สภาการศึกษา 2560) และสอดคล้องกับ นโยบายของนายกรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (2558) ที่มุ่งเสริมสร้างคนไทยให้มีวินัย เพื่อเป็นส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพคนในชาติ รัฐบาลจึงได้กำหนดค่านิยมหลัก 12 ประการ เพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาคนไทย ประกอบด้วย 1) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม 3) กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ 4) ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม 5) รักษาวัฒนธรรม ประเพณีไทยอันงดงาม 6) มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ ห่วงดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน 7) เข้าใจ เรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง 8) มีระเบียบวินัย เคารพ

(๗)

การวิจัยและพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

กฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่ 9) มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 10) รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัส ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ถ้าเหลือก็แจกจ่าย จำหน่าย และพร้อมที่จะขยายกิจการเมื่อมีความพร้อมเมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี 11) มีความเข้มแข็ง ทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลัก ของศาสนา 12) คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง โดยเฉพาะค่านิยมหลัก ข้อที่ 8 ที่ระบุไว้ว่า มีระเบียบ วินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพ ผู้ใหญ่ และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการศึกษาขั้นพื้นฐานในข้อที่ 1 คือ มีคุณธรรม จริยธรรม และ ค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนเองนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็ง

การสร้างวินัยของคนไทยจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นฐานในการสร้างคนไทยที่มี คุณภาพในอนาคต โดยเริ่มตั้งแต่วัยเยาว์ ซึ่งเป็นวัยที่กำลังสร้างลักษณะนิสัยและต่อเนื่องถึงวัยเรียน เป็นการฝึกการมีวินัยที่เป็นไปตามพัฒนาการของคนแต่ละช่วงวัย มีพัฒนาการทางการคิดตามลำดับ และเน้นการให้ทุกสถาบันในสังคมได้ร่วมมีบทบาทในการปลูกฝังวินัยให้แก่เยาวชน อันได้แก่ สถาบัน ครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการเมือง และการปกครอง สื่อมวลชน องค์กรอิสระ เป็นต้น

โดยเฉพาะการสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ให้แก่เยาวชน ในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นการวางพื้นฐานการมีวินัยที่เป็นฐาน ในการดำรงชีวิตในสังคม สถานศึกษาจะต้องมีการออกแบบการสร้างวินัยให้แก่นักเรียนได้อย่าง หลากหลาย มีความเหมาะสมกับพัฒนาการของนักเรียน สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย สามารถ เสริมสร้างวินัยได้ทั้งในรูปแบบการบูรณาการในกลุ่มสาระวิชาและในกิจกรรมพัฒนานักเรียน กิจกรรม ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ หรือสาระเพิ่มเติม ซึ่งสถานศึกษาสามารถที่จะทำได้อย่างอิสระ หากสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความสำคัญและช่วยเสริมสร้างวินัยในรูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวมา จะทำให้นักเรียนเกิดลักษณะเป็นผู้ที่มีวินัย มีลักษณะนิสัยในการควบคุมตนเอง สามารถปรับตัวและดำรงชีวิต อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้ มีความซื่อสัตย์ มีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และเติบโตเป็น พลเมืองดีของประเทศ และประเทศชาติเกิดสันติสุข

หลักการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

จากการสังเคราะห์การดำเนินงานด้านวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การระดมสมอง และวิพากษ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ รวมถึงทดลองนำรูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ให้แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปใช้ในสถานศึกษานำร่อง พบว่า หลักการสำคัญในการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีดังนี้

1. ให้ความสำคัญกับตัวนักเรียน (Human Oriented) ในมิติความเป็นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Right)
2. เน้นการปรับเปลี่ยนเจตคติที่เกิดจากความต้องการเปลี่ยนจากภายในตัวตนของนักเรียน (Internal Change)
3. ใช้กิจกรรมเป็นฐานในการสร้างเจตคติที่ดีและเรียนรู้จากการปฏิบัติเพื่อสร้างความยั่งยืน (Active Learning for Sustainable)
4. ความตั้งใจจริงใจ ใส่ใจ จริงจัง ต่อเนื่องของบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Caring and Continuing)
5. ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (Participation)
6. ยึดหลักการ ครู คือ ผู้สร้างผู้เรียนที่มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม มีกระบวนการคิดและกระบวนการปัญญา (Teacher as Student Contributors)

การเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษามุ่งให้นักเรียนได้เรียนรู้และมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากภายในตัวนักเรียน รับรู้และให้ความสำคัญกับวินัยด้านนี้ และมุ่งหวังให้นักเรียนเป็นผู้ที่ทำให้เพื่อนนักเรียนในโรงเรียนหรือในชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง หากพิจารณาจะพบว่า การเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มิได้เกิดเฉพาะในสถานศึกษาเท่านั้น แต่มีสถาบันครอบครัว ชุมชน ศาสนา เข้ามามีส่วนร่วมในการทำให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมการมีวินัยในด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น จึงสามารถสรุปได้ว่า การเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น จะเกิดในตัวนักเรียนหรือเยาวชนได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่มีความจริงจัง ใส่ใจ รักและเจตนาดีต่อเด็ก ที่สำคัญคือ ต้นแบบการมีวินัยของผู้ใหญ่ และความต่อเนื่องในการเสริมสร้างวินัยนักเรียนวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่ใช้กิจกรรมสร้างสรรค์ที่เกิดจากการคิดออกแบบมาจากกลุ่มนักเรียนหรือเยาวชนที่เห็นความสำคัญและเสนอมาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

รูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

Activity Based

ฐานคิด

- นักเรียนมีพฤติกรรมและลักษณะนิสัยที่แตกต่างกัน
- นักเรียนมาจากครอบครัวที่เสียดูไม่เหมือนกันและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน
- นักเรียนอยู่ในสังคม เพื่อนที่แตกต่างกัน
- นักเรียนมีความพร้อมของครอบครัว ผู้ปกครองที่แตกต่างกัน
- นักเรียนมีวิถีชีวิตเห็นต่าง
- มีความเชื่อที่แตกต่างกัน ความพร้อมที่แตกต่างกัน เศรษฐกิจฐานะแตกต่างกัน ความมุ่งมั่น แรงผลึกที่แตกต่างกัน
- มนุษย์ทุกคนเกิดมาต้องการเป็นคนดี

ทฤษฎีจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kolberg) ระดับที่ 2

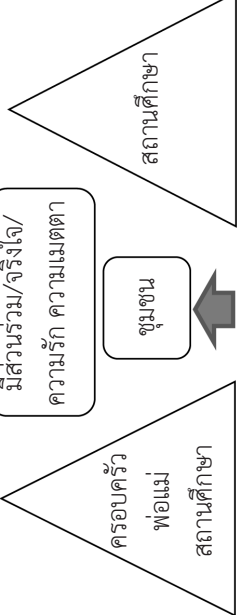
ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม (conventional morality) ช่วงอายุระหว่าง 10 - 20 ปี ที่อยู่ในช่วงอายุนี้ส่วนใหญ่สามารถที่จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์สังคมเพราะรู้ว่าเป็นกฎเกณฑ์

กิจกรรมตามแนวทฤษฎีต้นน้ำจริยธรรมที่เน้นปลูกฝังวินัยเชิงลึกและยั่งยืน

มีส่วนร่วม/จริงใจ/ความรัก ความเมตตา

ชุมชน

การดูแล (Caring) ที่มี

- ความต่อเนื่อง (Continuing)
- การปฏิบัติที่เน้นมนุษยสัมพันธ์ปฏิบัติต่อมนุษย์ (Human approach to human)

ผลลัพธ์ที่เกิดกับสถานศึกษา

- สถานศึกษาเป็นแหล่งสร้างเสริมวินัยให้แก่นักเรียน
- มีกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน
- สถานศึกษามีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ลดปัญหาด้านพฤติกรรมส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนรู้นักเรียน
- สร้างเยาวชนที่มีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นสู่ชุมชนและสังคม

ซึ่งระบบกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น จะมีการออกแบบการจัดโดยใช้กระบวนการ PDCA และกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) ในการดำเนินกิจกรรมทั้งนอกชั้นเรียน (กิจกรรมพัฒนานักเรียน) และในชั้นเรียนโดยการบูรณาการ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ได้ทุกกลุ่มสาระขึ้นอยู่กับความพร้อมของสถานศึกษา มีรายละเอียดกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมนอกชั้นเรียน ออกแบบเป็นหน่วยการเรียนรู้ในกิจกรรมพัฒนานักเรียนเป็น 5 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

หน่วยที่ 1 การสร้างสรรค์สังคมจิตอาสาพัฒนาสถานศึกษา

หน่วยที่ 2 เพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง น้องช่วยพี่

หน่วยที่ 3 สถานักเรียน

หน่วยที่ 4 จรรโลงศาสนา

หน่วยที่ 5 อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

โดยที่สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถนำไปให้นักเรียนได้ออกแบบตามบริบทและความพร้อมของแต่ละแห่ง

กิจกรรมบูรณาการในชั้นเรียนเป็นการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

- การบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

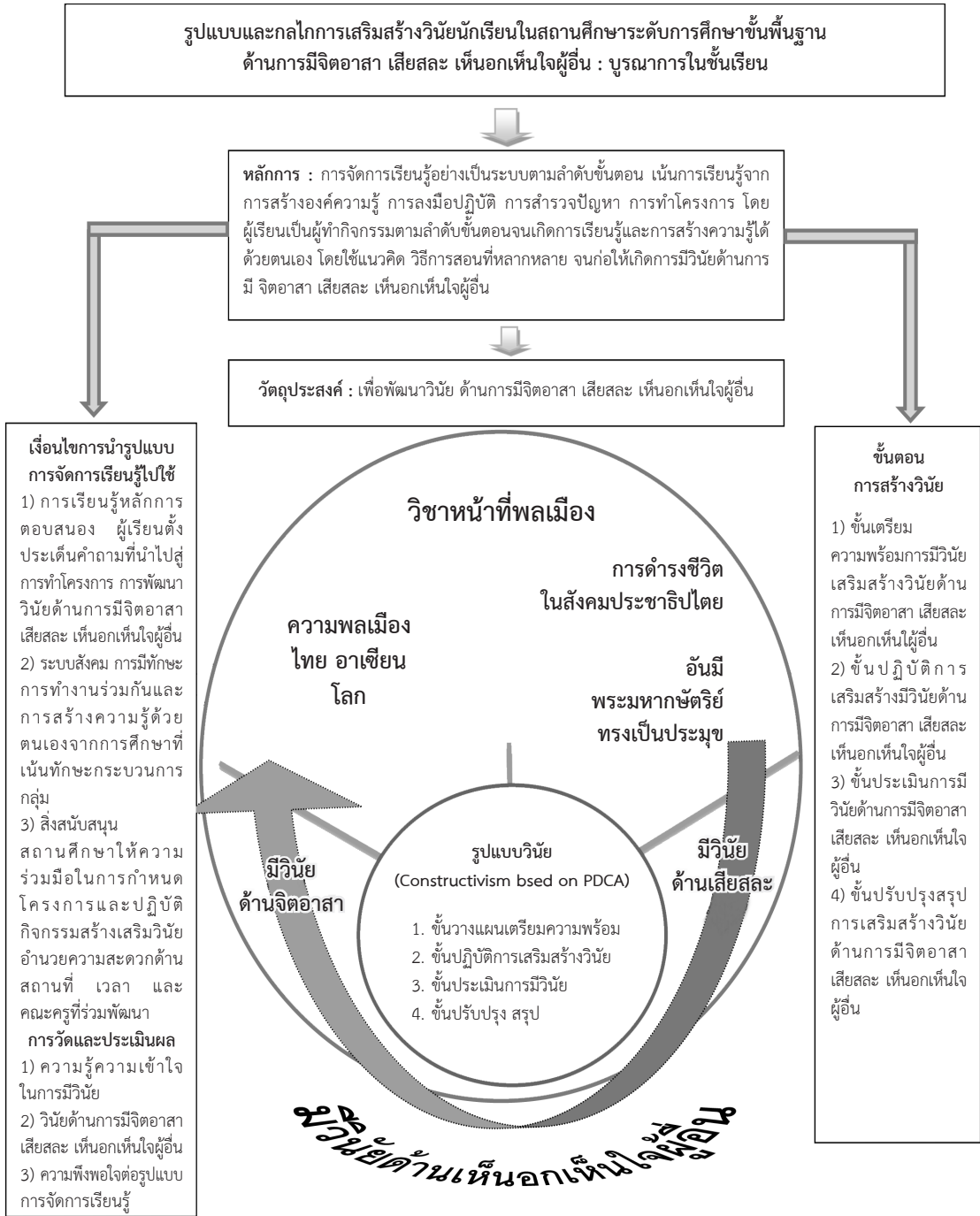
* การสอดแทรกในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและ
ทุกรายวิชา

* บูรณาการวิธีการเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง

ดังภาพต่อไปนี้

(ก)

การวิจัยและพัฒนา รูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ภาพที่ 1 รูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

บทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่สำคัญในการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ภาครีเครือข่ายและชุมชน ทุกฝ่ายควรมีบทบาท ดังนี้

บทบาทผู้บริหาร มีดังนี้

- 1) กำหนดนโยบายการพัฒนาวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ร่วมกับครู คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง
- 2) สนับสนุน อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานการพัฒนาวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจ ให้แก่ครู นักเรียนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- 3) ติดตาม ช่วยเหลือ ให้ข้อเสนอแนะและประเมิน การพัฒนาวินัยในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 4) เป็นต้นแบบพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 5) ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูในสถานศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 6) สร้างแรงจูงใจ เสริมแรง สร้างพลัง (Empower)

บทบาทครู มีดังนี้

- 1) ทำหน้าที่ออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวินัยในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 2) เป็นที่ปรึกษาของผู้เรียน
- 3) มีหน้าที่ช่วยเหลือผู้เรียนให้ปฏิบัติพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 4) ประเมินพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 5) ประสานงาน สร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน
- 6) ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาวินัยในสถานศึกษาการมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 7) เป็นต้นแบบพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 8) สร้างความตระหนัก เสริมแรงให้กำลังใจระหว่างการเรียนรู้

บทบาทผู้ปกครอง มีดังนี้

- 1) ดูแลพฤติกรรมบุตรหลานด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นร่วมกับสถานศึกษา
- 2) ให้กำลังใจ ในการสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 3) ติดตามประเมินพฤติกรรมด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นของบุตรหลาน
- 4) ประสาน สร้างสัมพันธ์ภาพกับครู ผู้บริหารสถานศึกษา
- 5) เป็นต้นแบบพฤติกรรมการณ์วินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

บทบาทคณะกรรมการสถานศึกษา มีดังนี้

- 1) ร่วมกำหนดนโยบายการพัฒนาวินัยในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 2) เป็นต้นแบบพฤติกรรมการณ์วินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 3) ร่วมให้ข้อเสนอแนะตามประเมินการพัฒนาวินัยในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

บทบาทนักเรียน มีดังนี้

- 1) มีส่วนร่วมในการพัฒนาวินัยในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 2) ร่วมออกแบบกิจกรรมการพัฒนาวินัยในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 3) ช่วยกันดูแลเพื่อนนักเรียนในสถานศึกษาให้มีพฤติกรรมการณ์วินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 4) พัฒนาตนเองวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 5) มีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาวินัยในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 6) ร่วมมือกับครู ผู้บริหารในการพัฒนาวินัยในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 7) ร่วมประเมินพฤติกรรมการณ์วินัยในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 8) บันทึกเรื่องราวด้วยเทคนิควิธีการต่าง ๆ

บทบาทชุมชน/สังคม มีดังนี้

- 1) สร้างทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 2) ช่วยกันกำหนดกติกาการพัฒนาวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในชุมชน

- 3) ร่วมมือดูแลพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 4) เป็นต้นแบบพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 5) ร่วมประเมิน ติดตามพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
ของนักเรียนในชุมชน โดยประสานงานกับสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้ที่เกี่ยวข้อง

บทบาทภาคีเครือข่าย มีดังนี้

- 1) สร้างทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 2) ช่วยกันกำหนดกติกาการพัฒนาวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
ในชุมชน
- 3) ร่วมมือดูแลพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 4) เป็นต้นแบบพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 5) ร่วมประเมิน ติดตามพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
ของนักเรียนในชุมชน
- 6) ประสานงานกับสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้ที่เกี่ยวข้อง
- 7) ให้การดูแล ให้กำลังใจ ชี้แนะ

คณะนักวิจัยได้นำรูปแบบและกลไกในรูปแบบเป็นคู่มือการเสริมสร้างด้านการมีจิตอาสา
เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นระยะเวลา 1 ภาคเรียน ใน 5 โรงเรียน
ในเขตภาคใต้ ดังต่อไปนี้

- 1) โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ จังหวัดสงขลา
- 2) โรงเรียนบ้านสำนักกอ จังหวัดพัทลุง
- 3) โรงเรียนวรนารีเฉลิม จังหวัดสงขลา
- 4) โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 5) โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2 จังหวัดตรัง

ผลการนำไปนำร่อง ได้มีการประเมินพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ
เห็นอกเห็นใจผู้อื่น 3 มิติ คือ ก่อน ระหว่าง และหลังการนำรูปแบบไปนำร่องทดลองใช้และประเมิน
ในลักษณะ 3 เสา โดยการให้นักเรียนประเมินตนเอง ครูประเมินนักเรียน และเพื่อนประเมินเพื่อน
ดังนี้

ก่อนการนำรูปแบบไปใช้ พบว่า

- 1) **จิตอาสาต่อบุคคล** ก่อนใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง และ
เพื่อนประเมิน อยู่ในระดับมากทุกข้อรายการ ส่วนครูประเมินอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่
ยกเว้นนักเรียนแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่นเอื้อเพื่อผู้อื่นอยู่ในระดับมาก

(ณ)

การวิจัยและพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

2) **จิตอาสาต่อสังคม** ก่อนใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง และเพื่อนประเมินอยู่ในระดับมากเกือบทุกข้อรายการ ยกเว้นนักเรียนเสนอความคิดที่จะพัฒนาโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนครูประเมินอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อรายการ

3) **ด้านความเสียสละ** ก่อนใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง และเพื่อนประเมินอยู่ในระดับมากทุกข้อรายการ ส่วนครูประเมินอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นนักเรียนเสียสละสิ่งของเพื่อแบ่งปันให้แก่บุคคลอื่นและนักเรียนยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุขและประสบความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก

4) **ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น** ก่อนใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเองและเพื่อนประเมินอยู่ในระดับมากทุกข้อรายการ ส่วนครูประเมินอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นนักเรียนเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น

ระหว่างใช้รูปแบบ พบว่า

1) **จิตอาสาต่อบุคคล** ระหว่างใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมิน และครูประเมินอยู่ในระดับมากทุกข้อรายการ

2) **จิตอาสาต่อสังคม** ระหว่างใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง และเพื่อนประเมินอยู่ในระดับมากทุกข้อรายการ ส่วนการประเมินโดยครูอยู่ระดับมากเกือบทุกข้อรายการ ยกเว้นนักเรียนเสนอความคิดที่จะพัฒนาโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

3) **ด้านความเสียสละ** ระหว่างใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมิน และครูประเมินอยู่ระดับมากทุกข้อรายการ

4) **ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น** ระหว่างใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมิน และครูประเมินอยู่ในระดับมากทุกข้อรายการ

หลังการใช้รูปแบบ พบว่า

1) **จิตอาสาต่อบุคคล** หลังใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมิน และครูประเมินอยู่ในระดับมากทุกข้อรายการ

2) **จิตอาสาต่อสังคม** หลังใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมิน และครูประเมินอยู่ในระดับมากทุกข้อรายการ

3) **ด้านความเสียสละ** หลังใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมิน และครูประเมินอยู่ในระดับมากทุกข้อรายการ

4) **ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น** หลังใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมิน และครูประเมินอยู่ในระดับมากทุกข้อรายการ

และมีข้อค้นพบว่า การเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจะเกิดผลเป็นรูปธรรมนั้นต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งในและนอกสถานศึกษา หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ร่วมมืออย่างจริงจัง ใส่ใจ ผลที่เกิดขึ้นจะไม่ชัดเจนและไม่ได้ผล หากพิจารณาพบว่า ในสถานศึกษา ผู้บริหารกำหนดนโยบาย สนับสนุน ใส่ใจ เป็นพี่เลี้ยง (Mentor) และผู้สอนงาน (Coach) ให้ครู และให้ความสำคัญ มีความชัดเจน ในการดำเนินงานการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาสามารถเดินไปได้ ควบคู่กับครูที่ทำหน้าที่เป็นโค้ชและพี่เลี้ยงให้นักเรียน สนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดวิธีการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้วยตนเองร่วมกันและทำอย่างต่อเนื่อง เป็นการเสริมสร้างวินัยนักเรียนเชิงบวก มีการให้เกียรติต่อกันทุกฝ่าย มีตัวอย่างที่ดีนักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ ทั้งนี้บรรยากาศในสถานศึกษาต้องเป็นบรรยากาศที่มีความรัก ความอบอุ่น ความจริงใจ มีต้นแบบที่ดี นักเรียนจะสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมวินัยได้ เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ เป็นการแสดงวินัยในรูปแบบสังคมมิติ ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงจากภายในตัวของนักเรียนซึ่งจะทำให้เกิดความยั่งยืน

จากสถานศึกษาไปสู่ครอบครัว ชุมชน ทุก ๆ ฝ่ายต้องให้ความสำคัญ ใส่ใจ จริงใจที่จะสร้างเสริมวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีวิธีการปฏิบัติที่ดีต่อนักเรียน (Human approach to human) บรรยากาศที่นักเรียนพักอาศัยต้องเป็นบรรยากาศที่อบอุ่น มีความรัก ความปรารถนาดี ความจริงใจ มีบรรยากาศของความไว้วางใจ มีตัวอย่างที่ดีให้เห็น กิจกรรมในสถานศึกษาควรต่อเนื่องไปสู่ที่บ้าน สิ่งที่สำคัญคือ การสื่อสารระหว่างบ้าน สถานศึกษา ชุมชน ต้องเป็นการสื่อสาร 2 ทาง เป็นแนวทางเดียวกัน การเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ของทุกฝ่ายต้องเป็นเป้าหมายเดียวกัน

สำหรับคู่มือที่พัฒนาขึ้นสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาได้ เพราะเกิดจากการมีส่วนร่วมในการออกแบบของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมในการรับรู้ การกำหนดเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง และมีความชัดเจนในแนวปฏิบัติ มีการทดลองวิพากษ์จนเกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และเป็นรูปแบบที่ยืดหยุ่นตามบริบทและความพร้อมของทุกฝ่าย ซึ่งทุกสถานศึกษาสามารถนำไปออกแบบกิจกรรมย่อยได้อย่างอิสระ

(๓)

การวิจัยและพัฒนา รูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ข้อเสนอกลยุทธ์การเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

จากการสังเคราะห์รูปแบบ กลไก และวิเคราะห์บริบทสถานศึกษาและผลการวิจัยในการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สามารถนำเสนอข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ในการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ดังนี้

1) ผู้บริหารระดับนโยบายชาติต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น อย่างจริงจัง มีความชัดเจน และมีแนวปฏิบัติสำหรับผู้ปฏิบัติในสถานศึกษา ให้เป็นวาระแห่งชาติสำหรับการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาและในชุมชน

2) การดำเนินงานเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษาควรเป็นรูปแบบการบูรณาการในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรืองานกิจกรรมพัฒนานักเรียนและควรเป็นระบบทั้งสถานศึกษา

3) การติดตามงานด้านการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษาควรมีตัวชี้วัดที่สามารถประเมินได้ ผู้ประเมินต้องเป็นครูที่มีคุณภาพ และไม่เป็นการเพิ่มภาระงานให้ครูผู้ทำการประเมิน

4) การดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรเป็น การดำเนินงานที่เป็นระบบทั้งหมด (Whole School Approach) ตั้งแต่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ต้องทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีเป้าหมายในการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่ตรงกัน และยึดหลักการตามที่กล่าวในหลักการของรูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น นอกจากนี้การเชื่อมต่อกับ ครอบครัว ชุมชน ภาศิ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต้องเริ่มจากความเข้าใจที่ตรงกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ให้ความสำคัญกับเรื่องวินัย มุ่งมั่น ใส่ใจที่จะเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นให้แก่แก่นักเรียนหรือเยาวชน

5) การออกแบบกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษาทั้งในรูปแบบกิจกรรมบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือกิจกรรมพัฒนานักเรียน ต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรม ให้นักเรียนได้ร่วมคิดร่วมออกแบบกิจกรรม และร่วมดูแลพฤติกรรมของตนเองและเพื่อน ภายใต้ครูที่ดูแลให้คำปรึกษาจะทำให้เกิดพฤติกรรม การมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่ยั่งยืน และสามารถขยายผลไปยังผู้อื่นได้ เพราะมีตัวอย่างที่ชัดเจนเชิงประจักษ์

6) การรณรงค์การเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดำเนินการเชิงระบบ ทั้งในสถานศึกษาและชุมชนนอกสถานศึกษา และควรให้นักเรียนจัดดำเนินการรณรงค์เรื่องนี้ด้วยกลุ่มและทีมงานของนักเรียน ภายใต้การดูแลของ ครูที่ปรึกษา และควรมีจุดหรือหน่วยที่ให้ข้อมูลด้านการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในสถานศึกษาและในชุมชน รวมถึงการสื่อสารมวลชนทุกรูปแบบทุกช่องทาง ต้องสื่อสารให้มีความน่าสนใจสามารถดึงดูดใจคนรุ่นใหม่ให้มาใส่ใจกับวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถเปลี่ยนวิธีคิดว่าวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็น พื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของคนดีที่สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

7) ให้ผู้เรียนในแต่ละสถานศึกษากำหนดมาตรการการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างวินัย นักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ทั้งมาตรการการชื่นชม การสนับสนุนผู้ที่ทำดี มีวินัย และมาตรการผู้ที่ไม่มีความดีที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของนักเรียนและทุกฝ่าย และจัดการให้เป็น รูปธรรมมีฝ่ายที่คอยดูแลวินัยโดยเฉพาะ อาจเป็นลักษณะคล้าย ๆ กับสารวัตรนักเรียนดูแลสอดส่อง ผู้เรียนให้มีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

8) การชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง ชุมชน หรือภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นควรมีการสื่อสารและมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน มีความต่อเนื่อง และเป็นกัลยาณมิตรโดยมีเป้าหมายเดียวกันในการร่วม ช่วยเหลือสร้างคนดีมีวินัยสู่สังคม

9) การสร้างคนต้นแบบการมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นทั้งใน สถานศึกษาและในชุมชน นักเรียนมีตัวอย่างผู้ที่เป็นคนดี มีวินัยให้เห็นจากบุคคลที่อยู่รอบข้าง อย่างใกล้ชิด

(ท)

การวิจัยและพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(ก)
กิตติกรรมประกาศ	(ค)
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	(ง)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมา	1
วัตถุประสงค์	2
สมมติฐานการวิจัย	2
ประโยชน์การวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	3
นิยามปฏิบัติการ	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวินัยในสถานศึกษา	7
2. การเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในต่างประเทศ	15
2.1 ประเทศญี่ปุ่น	15
2.2 ประเทศฟินแลนด์	22
2.3 ประเทศเกาหลีใต้	23
2.4 ประเทศเยอรมนี	28
3. วินัยด้านการมีจิตอาสา	38
4. วินัยด้านการเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น	61
5. พัฒนาการและทฤษฎีการเสริมสร้างวินัยในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	71
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	79
7. กรอบแนวคิดการวิจัย	84
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	86
บทที่ 4 ผลการวิจัย	89
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	149
ภาคผนวก	169

สารบัญชิตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การประเมินความเป็นมาตรฐาน	100
2 รูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น	102
3 ระบบและกลไกในการจัดกิจกรรม	102
4 แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น	103
5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวินัยในสถานศึกษารายข้อ เมื่อประเมินโดยใช้ตนเอง เพื่อน และครู ก่อนใช้รูปแบบ	109
6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวินัยในสถานศึกษาแต่ละด้านและ ภาพรวม จำแนกรายสถานศึกษาเมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน ครู และโดยรวมทั้งสามกลุ่มก่อนใช้รูปแบบ	113
7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวินัยในสถานศึกษารายข้อ เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน และครู ระหว่างใช้รูปแบบ	117
8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวินัยในสถานศึกษาแต่ละด้านและภาพรวม จำแนกรายสถานศึกษา เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน ครู และโดยรวมทั้งสามกลุ่มระหว่างใช้รูปแบบ	121
9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวินัยในสถานศึกษารายข้อ เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน และครูหลังใช้รูปแบบ	125
10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวินัยในสถานศึกษาแต่ละด้านและ ภาพรวม จำแนกรายสถานศึกษา เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน ครู และโดยรวมทั้งสามกลุ่ม	129
11 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation coefficient:r) ระหว่างผลการประเมินวินัยนักเรียนภาพรวมก่อนใช้รูปแบบโดยตนเองโดยเพื่อน และโดยครู	132
12 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation coefficient:r) ระหว่างผลการประเมินวินัยนักเรียนภาพรวมก่อนใช้รูปแบบโดยตนเองโดยเพื่อน และโดยครู	133
13 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation coefficient:r) ระหว่างผลการประเมินวินัยนักเรียนภาพรวมก่อนใช้รูปแบบโดยตนเองโดยเพื่อน และโดยครู	133

(น)

การวิจัยและพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

สารบัญญัตินี้ (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
14 การทดสอบที (t-test Dependent) เพื่อเปรียบเทียบวินัยในสถานศึกษา แต่ละด้านและภาพรวมก่อนใช้รูปแบบกับระหว่างใช้รูปแบบ ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครูและประเมินโดยทั้งสามกลุ่ม	134
15 การทดสอบที (t-test Dependent) เพื่อเปรียบเทียบวินัยในสถานศึกษา แต่ละด้านและภาพรวมก่อนใช้รูปแบบกับระหว่างใช้รูปแบบ ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครูและประเมินโดยทั้งสามกลุ่ม	139
16 การทดสอบที (t-test Dependent) เพื่อเปรียบเทียบวินัยในสถานศึกษา แต่ละด้านและภาพรวมก่อนใช้รูปแบบกับระหว่างใช้รูปแบบ ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครูและประเมินโดยทั้งสามกลุ่ม	144

สารบัญญัตินี้

ภาพที่	หน้า
1 รูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น	(ฎ)
2 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม (B) สภาพแวดล้อม (E) และปัจจัยส่วนบุคคล (P) ที่มีผลต่อการเรียนรู้และการกระทำ	44
3 ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ แสดงจิตลักษณะพื้นฐานและ องค์ประกอบทางจิตใจของพฤติกรรมทางจริยธรรม	47
4 ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการแสดงออกของมนุษย์	60

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

การยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศไทย ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) มีเป้าหมายต้องการขับเคลื่อนให้คนไทยมีศักยภาพในการร่วมกันพัฒนาประเทศ สามารถปรับตัวรองรับบริบทการพัฒนาประเทศในอนาคต (สภาการศึกษา. 2560) และสอดคล้องกับนโยบายของนายกรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (2558) ที่มุ่งเสริมสร้างคนไทยให้มีวินัย เพื่อเป็นส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพคนในชาติ รัฐบาลจึงได้กำหนดค่านิยมหลัก 12 ประการ เพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาคนไทย ประกอบด้วย 1) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม 3) กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ 4) ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม 5) รักษาวัฒนธรรม ประเพณีไทยอันงดงาม 6) มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน 7) เข้าใจ เรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง 8) มีระเบียบวินัย เคารพ กฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่ 9) มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 10) รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ถ้าเหลือก็แจกจ่าย จำหน่าย และพร้อมที่จะขยายกิจการเมื่อมีความพร้อมเมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี 11) มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลสมีความละเอียดรอบคอบต่อบาปตามหลักของ ศาสนา 12) คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง โดยเฉพาะ ค่านิยมหลักข้อที่ 8 ที่ระบุไว้ว่า มีระเบียบ วินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่ และ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการศึกษาขั้นพื้นฐานในข้อที่ 1 คือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือ ศาสนาที่ตนเองนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างสรรคประเทศไทยให้เข้มแข็ง

การสร้างวินัยของคนไทยจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นฐานในการสร้างคนไทยที่มีคุณภาพในอนาคต โดยเริ่มตั้งแต่วัยเยาว์ ซึ่งเป็นวัยที่กำลังสร้างลักษณะนิสัยและต่อเนื่องถึงวัยเรียน เป็นการฝึกการมีวินัยของคนแต่ละช่วงวัยที่มีพัฒนาการการคิดตามลำดับพัฒนาการ และเน้นการให้ทุกสถาบันในสังคมได้ร่วมมือกันในการปลูกฝังวินัยให้แก่เยาวชน อันได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการเมือง และการปกครอง สื่อมวลชน องค์กรอิสระ เป็นต้น

โดยเฉพาะการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ให้แก่เยาวชนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นการวางพื้นฐานการมีวินัยที่เป็นฐานในการดำรงชีวิตในสังคม สถานศึกษาจะต้องมีการออกแบบการสร้างวินัยให้แก่นักเรียนได้อย่างหลากหลาย มีความเหมาะสมกับพัฒนาการของนักเรียน สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย สามารถเสริมสร้างวินัยได้ทั้งในรูปแบบการบูรณาการในกลุ่มสาระวิชาและในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้หรือสาระเพิ่มเติม ซึ่งสถานศึกษาสามารถทำได้อย่างอิสระ หากสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความสำคัญและช่วยเสริมสร้างวินัยในรูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวมา จะทำให้นักเรียนเกิดลักษณะเป็นผู้ที่มีวินัย มีลักษณะนิสัยในการควบคุมตนเอง สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้ มีความซื่อสัตย์ มีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และเติบโตเป็นพลเมืองดีและเกิดสันติสุขกับประเทศชาติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
2. เพื่อปฏิบัติการใช้รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
3. เพื่อประเมินและจัดทำคู่มือการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

สมมติฐานการวิจัย

1. รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นมีความสอดคล้องและเหมาะสมในระดับมากที่สุด
2. นักเรียนปฏิบัติการใช้รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นหลังใช้รูปแบบและกลไกสูงกว่าก่อนใช้

3. คู่มือการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีคุณภาพในระดับมากที่สุดสามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษา

ประโยชน์การวิจัย

1. ได้รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
2. ได้คู่มือการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
3. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคใต้ได้มีการพัฒนาวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นและสามารถเป็นต้นแบบการพัฒนาวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นให้แก่สถานศึกษาอื่น ๆ ได้
4. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถนำรูปแบบและกลไกการพัฒนาวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไปขยายผลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

ศึกษา รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครอบคลุมนำมาประกอบการวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อจัดทำเอกสารองค์ความรู้การเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยมีขอบเขต ดังนี้

- 1) นโยบายรัฐบาล กฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวข้อง
- 2) มาตรฐานการศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 3) หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น (เพื่อกำหนดคุณลักษณะองค์ประกอบ และพฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะของวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น)
- 4) การสร้างรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5) กระบวนการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในรูปแบบการบูรณาการการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ได้แก่ รูปแบบการบูรณาการในกลุ่มสาระวิชา ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ หรือสาระเพิ่มเติม

6) การศึกษาสภาพความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม ในการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น อาทิ สถาบันครอบครัว ภาคเอกชน เป็นต้น

7) สภาพระบบ กลไกความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับภาคส่วนต่าง ๆ ในการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

8) สภาพระบบกลไกที่ส่งเสริมสนับสนุนการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

9) ปัจจัยที่สร้างความเข้มแข็งให้บุคคลมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

10) แนวทางการจัดทำคู่มือการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

2. ขอบเขตระยะเวลา ใช้เวลาดำเนินการ 9 เดือน (มกราคม – กันยายน 2560)

นิยามปฏิบัติการ

1. รูปแบบ กลไก หมายถึง การกำหนดกรอบหรือแนวทางการพัฒนาวินัยในสถานศึกษา บนพื้นฐานองค์ความรู้ที่ชัดเจน มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2) เป้าหมายของการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3) รูปแบบการวินัยในสถานศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 4) กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น 5) คำอธิบายรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น 6) เส้นทาง/กิจกรรมการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น และ 7) ตัวชี้วัดและแนวทางการประเมินวินัยในสถานศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. การมีวินัย หมายถึง คุณลักษณะ/พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลงกฎเกณฑ์ และระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน ครอบครัว และสังคมจิตอาสา หมายถึง จิตที่มีความสุขเมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมส่วนรวมด้วยสิ่งของ เงินทอง เวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างสมัครใจ ไม่มุ่งหวังสิ่งใดตอบแทน ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังนี้

2.1) วินัยต่อบุคคล เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยปัจจัยสี่ ทุนหรือทรัพย์สิ่งของ ความรู้ ชี้นำในสิ่งที่มีประโยชน์ชักจูงในสิ่งที่ดีงาม ไม่เอาเปรียบผู้อื่น เพื่อบรรเทาความต้องการของผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน

2.2) วินัยต่อสังคม ร่วมมือกับผู้อื่นในการพัฒนาสังคม บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ให้บริการและอำนวยความสะดวกในส่วนที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ตั้งใจทำงานส่วนรวมจนสำเร็จ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนแสดงออกโดยไม่หวังผลตอบแทน

3. ความเสียสละ หมายถึง การแบ่งปันให้แก่บุคคลอื่นที่ควรให้ด้วยกำลังกาย ทรัพย์สิน สติปัญญาพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเสียสละ ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

3.1) ทางกาย คือ การช่วยเหลือผู้อื่นที่ทำการงาน ไม่นิ่งดูตาย ช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์

3.2) ทางวาจา คือ การแสดงความเห็นช่วยแก้ปัญหาเดือดร้อนแก่บุคคลอื่น

3.3) ทางใจ คือ ยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุขและประสบความสำเร็จ

3.4 ทางทรัพย์สิน คือ การแบ่งปันเครื่องอุปโภค บริโภคให้แก่ผู้ที่ขัดสนและสละทรัพย์เพื่อสาธารณกุศล

4) ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หมายถึง ความสามารถที่จะเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นที่กำลังประสบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ และมีการแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

4.1) สามารถเข้าใจอารมณ์และความรู้สึก การแสดงออกของผู้อื่นโดยสามารถเดาความรู้สึกของผู้อื่นจากการแสดงสีหน้า พยายามแปลความหมายทั้งสีหน้า ท่าทางคนรอบข้าง สามารถคาดเดาความรู้สึกของผู้อื่นได้

4.2) สามารถเอาใจเขามาใส่ใจเรา โดยใช้ประสบการณ์และความรู้สึกของตนเองเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ของคนอื่น สามารถตอบสนองได้สอดคล้องกับสถานการณ์ พฤติกรรมหรือการกระทำของผู้อื่น ด้วยภาษาท่าทางและภาษาพูดที่เป็นไปในทิศทางที่เอื้ออำนวย บ่งบอกถึงความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยและพัฒนาแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวินัยในสถานศึกษา
 - 1.1 ความหมายคำว่าวินัย
 - 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับวินัยในสถานศึกษา
 - 1.3 ประเภทของวินัย
 - 1.4 ความสำคัญของวินัย
 - 1.5 การดำเนินการปลูกฝังและเสริมสร้างคุณลักษณะผู้เรียน
 - 1.6 การเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาตามแนวหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. การเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในต่างประเทศ
 - 2.1 ประเทศญี่ปุ่น
 - 2.2 ประเทศฟินแลนด์
 - 2.3 ประเทศเกาหลีใต้
 - 2.4 ประเทศเยอรมันนี
3. วินัยด้านการมีจิตอาสา
 - 3.1 ความหมาย
 - 3.2 ความสำคัญ
 - 3.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวินัยด้านการมีจิตอาสา
 - 3.4 ตัวชี้วัดและการประเมินการมีวินัยด้านการมีจิตอาสา
 - 3.5 แนวทางและกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา
4. วินัยด้านการเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
 - 4.1 ความหมาย
 - 4.2 ความสำคัญ

- 4.3 ตัวชี้วัดและการประเมินการมีวินัยด้านการเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 4.4 แนวทางและกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยด้านการเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
5. พัฒนาการและทฤษฎีการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 - 5.1 พัฒนาการของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 - 5.2 ทฤษฎีการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 - 5.3 แนวทางการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ
7. กรอบแนวคิดการวิจัย
ดั่งมีรายละเอียด ต่อไปนี้

1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวินัยในสถานศึกษา

1.1 ความหมายของคำว่า วินัย

คำว่า วินัย มาจากภาษาละตินว่า disciple หรือ discipere ซึ่งระบบโรงเรียนของไทยให้ความสำคัญและสนใจเรื่องวินัยมาก ได้มีนักวิชาการให้นิยาม คำว่า วินัย ไว้ดังนี้

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2550) กล่าวถึงวินัยไว้ว่า คำเดิมคำว่า วินัย หมายถึง การปกครอง การควบคุม เช่นในอดีตในบางโรงเรียนมีตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายปกครอง ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายปกครอง นอกจากนั้น วินัยมักจะหมายถึง การลงโทษ ซึ่งบางครั้งเป็นการลงโทษทางกาย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542 ได้ให้ความหมายของ วินัย ว่าหมายถึง ระเบียบแบบแผน และข้อบังคับข้อปฏิบัติ

จรรยา กุศลสุทธิชัย (2547) ได้กล่าวถึงความหมายของ วินัย หมายถึง การปฏิบัติตนอยู่ในกฎระเบียบ แบบแผน ข้อบังคับ และข้อปฏิบัติของหน่วยงาน ตั้งแต่หน่วยงานย่อยไปจนถึงหน่วยงานใหญ่ หรือสถาบันย่อยไปสู่สถาบันใหญ่ เพื่อให้มีการปฏิบัติเป็นแนวเดียวกันและก่อให้เกิดประโยชน์ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของคนในสังคม

อดัม (Adam. 1995) กล่าวถึง วินัย หมายถึงรูปแบบของการควบคุมทางสังคม โดยที่สังคมเป็นผู้กำหนดระเบียบ ผู้ปกครองและนักเรียนจะทำหน้าที่ตามความคาดหวังของสังคม

สกีบาและปีเตอร์สัน (Skiba and Peterson. 2003) ให้ความหมายคำว่า วินัย หมายถึง การสอน (teach) หรือความเข้าใจ (comprehend) ดังนั้น วินัยจึงเป็นวิธีสอนอย่างหนึ่ง เป็นการสอนเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมของนักเรียน

ยานิว (Yaniw. 2005) กล่าวว่า วินัย หมายถึง กระบวนการสอนทักษะทางสังคม และพฤติกรรมที่เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งของการศึกษาในการที่จะปรับปรุงและส่งเสริมความประพฤติของนักเรียน

โดยสรุป วินัย หมายถึง คุณลักษณะ/พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงการยึดมั่นใน ข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน ครอบครัว และสังคม จิตอาสา หมายถึง จิตที่มีความสุขเมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมส่วนรวมด้วยสิ่งของ เงินทอง เวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์อย่างสมัครใจ ไม่มุ่งหวังสิ่งใดตอบแทน

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับวินัยในสถานศึกษา

วินัยในสถานศึกษา (school discipline) เป็นกระบวนการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนา สภาวะภายในตัวนักเรียนให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งประกอบด้วย วินัยนักเรียน (student discipline) วินัยในชั้นเรียน (classroom discipline) ทุกตัวมีความหมายคาบเกี่ยวกันและเชื่อมโยงกัน แต่มีขอบเขตและจุดเน้นแตกต่างกัน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2542)

เมื่อพิจารณาจากทฤษฎีการเรียนรู้ วินัยเป็นพฤติกรรมที่เรียนรู้ได้ ดังนั้น วินัยนักเรียน คือ กระบวนการสอนทักษะทางสังคมและพฤติกรรมของนักเรียนในชั้นเรียน ซึ่ง ยานิว (Yaniw. 2005) ได้กล่าวถึงแนวคิดวินัยในสถานศึกษาว่า เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งของการศึกษาในการพยายามที่จะ ปรับปรุงและส่งเสริมความประพฤติของนักเรียน โดยวินัยในสถานศึกษาจะมุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถ ควบคุมตนเอง รู้จักปกครองตนเอง นั่นคือ การมีวินัยในตนเองและเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าของชั้นเรียน

วินัยในสถานศึกษามีเป้าหมายที่สำคัญ 2 ประการ คือ (Gaustac. 1992)

ประการที่ 1 เพื่อให้ครูและนักเรียนมีความปลอดภัย

ประการที่ 2 เพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ดังนั้น เป้าหมายหลักของวินัยนักเรียนในสถานศึกษา คือ การพัฒนาพฤติกรรมที่เหมาะสม การสอนนักเรียนว่าบุคคลอื่นและสังคมคาดหวังพฤติกรรมอะไรจากเรา วิธีการนี้จะทำให้นักเรียน เติบโตขึ้นเป็นสมาชิกที่ดี มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ของสังคม

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวินัยในสถานศึกษา พบว่า มีปัจจัยเกี่ยวกับ บทบาทหลายปัจจัยที่เกี่ยวกับวินัยนักเรียนในสถานศึกษาซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหา รวบรวมได้ดังนี้

บทบาทของบ้าน

ประสบการณ์ที่บ้านมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียนเป็นอย่างมาก ถ้าบิดา มารดาไม่มี เวลาดูแลบุตร เด็กจะไปแสวงหาประสบการณ์ทางสังคมที่ไม่พึงปรารถนาจากที่อื่น เงื่อนไขบางประการ ที่บ้าน ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู การหย่าร้างของพ่อแม่ การทำโทษทั้งทางกายและทางจิตใจ มีผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็กบ้านที่ไม่ได้ทำหน้าที่ครอบครัวที่ดี จะมีลักษณะ 4 ประการ ดังนี้

1. การทำลายอัตมโนทัศน์ของเด็ก เด็กได้รับการพัฒนาอัตมโนทัศน์ของตน ก่อนจะเข้า โรงเรียน ความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กเมื่อเข้าโรงเรียน อาจได้รับการส่งเสริมหรือสกัดกั้นจาก ประสบการณ์ที่บ้าน

2. การขาดการเอาใจใส่ นักเรียนที่ขาดการเอาใจใส่ที่บ้าน มักจะมาทดแทนที่โรงเรียน นักเรียนบางคนอาจโชคร้ายที่จะได้รับการเอาใจใส่หรือความสนใจเมื่อกระทำผิดเท่านั้น สภาพการณ์เช่นนี้จะส่งเสริมพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาและไปสกัดกั้นพฤติกรรมที่เหมาะสม

3. การขาดความรัก คล้ายกับการขาดความสนใจ เด็กจะรู้สึกว่าเขาขาดความรักเมื่อผู้ปกครองไม่สนใจ ผู้ปกครองจะต้องไตร่ตรองให้ดีกว่าการให้เวลากับบุตรต้องให้ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

4. การควบคุมที่เข้มงวดจนเกินไป เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด มักจะเกิดปัญหาทางวินัยในสถานศึกษา มนุษย์ต้องการจะมีเสรีภาพ ดังนั้นจึงประสงค์จะควบคุมตนเอง

บทบาทของสังคม

สังคมมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาวินัยนักเรียน บทบาทของสังคมอาจมีอิทธิพลต่อเด็กนักเรียนมากกว่าที่บ้าน เนื่องจากบทบาททางสังคมบางประการอยู่เหนือการควบคุมของบิดามารดา อิทธิพลของสังคมที่เกี่ยวกับวินัยนักเรียน มีดังนี้

1. ยาเสพติดและสารเสพติด เด็กที่ขาดความอบอุ่นมักจะไปพึ่งสารเสพติด
2. กลุ่มเพื่อน เมื่อนักเรียนเข้าโรงเรียนก็ต้องมีเพื่อน กลุ่มเพื่อนจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่ขาดความอบอุ่นหรือขัดแย้งในครอบครัว
3. เทคโนโลยี อิทธิพลของเทคโนโลยี โทรศัพท์มือถือ วิทยุทัศน์ โทรศัพท์ตลอดจนเกมต่าง ๆ บนโลกออนไลน์ สิ่งเหล่านี้ทำให้เด็กไม่สนใจที่จะเรียนรู้หรือไม่มีเวลาเรียน

บทบาทของสถานศึกษา

ครูจะมองว่าการพัฒนาวินัยหรือแก้ปัญหาวินัยมักเกิดจากตัวนักเรียน ที่จริงแล้วสถานศึกษาอาจจะเกิดกระตุ้นให้เกิดวินัย บทบาทสถานศึกษา มีดังนี้

1. ทำความเข้าใจนักเรียนและสอนวินัยทั้งในและนอกชั้นเรียน
2. สอนทักษะการคิด
3. กำหนดกฎระเบียบที่เกิดจากการมีส่วนร่วมและยืดหยุ่นในกรณีที่ควรยืดหยุ่น
4. ส่งเสริมการแข่งขันในเชิงสร้างสรรค์
5. ไม่เน้นใช้การควบคุม แต่ให้เกิดการมีส่วนร่วม จัดสิ่งแวดล้อมที่มีความอิสระ สร้างค่านิยมทางบวก

สิ่งที่สถานศึกษาควรตระหนักในการป้องกันปัญหาวินัยในสถานศึกษาและในชั้นเรียน ได้แก่ สอนให้มีความหมาย (Teaching for meaning) สอนการคิดและการแก้ปัญหา การให้การยอมรับเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ควรใช้วิธีการบังคับ ตระหนักถึงขอบเขตและวิธีการทำโทษ และส่งเสริมการค้นหาตนเองอย่างสร้างสรรค์ มีโปรแกรมการจัดการชั้นเรียนที่ดี เช่น สร้างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในชั้นเรียน การจัดการงานประจำหรือกิจวัตรในชั้นเรียน การทำงานกับนักเรียนที่มีความแตกต่าง และการจัดการกับความรุนแรงในชั้นเรียนและในสถานศึกษา

สรุปได้ว่าแนวคิดการพัฒนาวินัยในสถานศึกษา มีจุดเน้นคือ การมีวินัยในตนเอง ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องตระหนักว่าวินัยเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ โดยพัฒนานิสัยของนักเรียนให้มีการควบคุมตนเองและระลึกละเมอถึงความรับผิดชอบของตนเองที่เป็นส่วนหนึ่งในชั้นเรียนและในสถานศึกษาและมีปัจจัยหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับวินัยในสถานศึกษา

1.3 ประเภทของวินัย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่นายร้อย พระจุลจอมเกล้าในงานพระราชทานกระบี่ เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2524 ความว่า “...วินัยแท้จริงมีอยู่สองอย่าง อย่างหนึ่ง คือ วินัยตามที่ทราบกันและถือกัน อันได้แก่ ข้อปฏิบัติที่บัญญัติไว้เป็นกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ถือปฏิบัติ อีกอย่างหนึ่ง คือ วินัยในตนเองที่แต่ละคนจะต้องบัญญัติขึ้นสำหรับคอยควบคุมบังคับให้มีความจริงใจและให้ประพฤติปฏิบัติตามความจริงใจนั้นอย่างมั่นคง มีลักษณะเป็นสัจจาธิฐานหรือการตั้งสัตย์สัญญาให้แก่ตัวเอง วินัยอย่างนี้จัดเป็นตัววินัยแท้ เพราะให้ผลจริงและแน่นอน ยิ่งกว่าวินัยที่เป็นบทบัญญัติ ทั้งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะเกื้อกูลให้การถือการใช้วินัยที่เป็นบทบัญญัตินั้น ได้ผลเที่ยงตรง ถูกต้อง สมบูรณ์ เต็มเปี่ยมตามเจตนารมย์...”

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2541 (อ้างถึงใน คำพิ ตรงกลาง, 2551) ได้แบ่ง วินัยออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. วินัยในตนเอง หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการควบคุมตนเอง โดยตนเองเป็นผู้แนะนำตนเองให้ประพฤติไปตามแนวทางที่เรียกว่าดี
2. วินัยในสังคมหรือในหมู่คณะ หมายถึง การใช้ระเบียบข้อบังคับ กฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ เพื่อเป็นการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสงบสุขของโรงเรียน การที่สร้างวินัยขึ้นมาก็เพื่อมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่จะบังคับตนเองโดยเกิดจากการสำนึกตัวขึ้นมาเอง ไม่ได้เป็นการถูกบังคับหรือการเกรงกลัวระเบียบ ข้อบังคับ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง และสิ่งที่ทำนั้นเกิดจากความรู้สึกในใจ

พล แสงสว่าง (2529) (อ้างถึงใน ธิดารัตน์ ณะคำดี, 2552) กล่าวว่า วินัย แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. วินัยที่เกิดจากสังคมภายนอก หรือผู้อื่นที่เป็นผู้ควบคุมให้มีวินัย เป็นการกระทำตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ โดยได้รับการแนะนำ ชี้แนะ บอกกล่าว สั่ง หรือบังคับเพื่อให้ปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ในสังคม การแนะนำบอกกล่าวอย่างมีเหตุผล ช่วยให้เกิดการปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ นำไปสู่ความเคยชินที่ดี ซึ่งเป็นพื้นฐานของจริยธรรมที่นำไปสู่การมีวินัยในตนเอง เรียกวินัยประเภทนี้ว่า “วินัยภายนอก”

2. วินัยที่เกิดจากภายในบุคคลนั้นเองเป็นผู้ควบคุมให้มีวินัย เป็นการตัดสินใจและเลือกกระทำด้วยความสมัครใจของตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากความเคยชินที่มีความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อหรือจริยธรรมในการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ เพื่อแก้ปัญหาของส่วนรวม ซึ่งจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ เรียกวินัยประเภทนี้ว่า “วินัยในตนเอง”

กิตติมา ปรีดีติลล (2532) (อ้างถึงใน ชิดารัตน์ ธนะคำดี, 2552) กล่าวว่า วินัยในโรงเรียนแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. วินัยเฉียบขาดแบบทหาร วินัยประเภทนี้เป็นการใช้ความกลัวเป็นเครื่องมือ นักเรียนจะทำดีเพราะกลัวการถูกลงโทษ เป็นการยับยั้งนักเรียนให้อยู่ในกรอบแบบทหาร ถ้าใครทำผิดก็ถูกลงโทษ

2. วินัยแบบดำเนินงานให้สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน เป็นการจัดหาแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาการขัดขืนไม่ปฏิบัติตามวินัย ซึ่งวินัยดังกล่าวนี้ไม่สามารถจัดให้ได้ตามความพอใจทุกอย่างของนักเรียน

3. วินัยที่เกิดจากการรู้จักการรับผิดชอบและเกียรติของตนเอง เป็นการพยายามสร้างให้นักเรียนนับถือเกียรติของตน และรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่จะรักษาเกียรติของตนเอง

สรุปได้ว่า วินัย สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. วินัยภายนอก หมายถึง วินัยที่เกิดจากสังคมภายนอก หรือผู้อื่นที่เป็นผู้ควบคุมให้มีวินัย เป็นการกระทำตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ โดยได้รับการแนะนำ ชี้แนะ บอกล่าว สิ่ง หรือบังคับเพื่อให้ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมในสังคม

2. วินัยในตนเอง หมายถึง วินัยที่เกิดจากภายในบุคคลนั้นเองเป็นผู้ควบคุมให้มีวินัย เป็นการตัดสินใจ และเลือกกระทำด้วยความสมัครใจของตนเอง

ซึ่งวินัยจะสอดคล้องกับค่านิยมที่พึงประสงค์ที่รัฐบาลได้ประกาศใช้สำหรับนักเรียน ที่มีทั้งวินัยภายในและวินัยภายนอก

1.4 ความสำคัญของวินัย

อารี รังสินันท์ (2529) (อ้างถึงใน ชิดารัตน์ ธนะคำดี, 2552) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการมีวินัยไว้ 3 ประการ ได้แก่

1. วินัยมีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม คนจะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขก็ต่อเมื่อคนได้เรียนรู้เกณฑ์หรือมาตรฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคมนั้นเสียก่อน

2. วินัยมีความสำคัญต่อการที่จะทำให้บุคคลบรรลุถึงวุฒิภาวะ เด็กจะพยายามสร้างบุคลิกภาพแห่งความเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งได้แก่ การควบคุมตนเอง การพึ่งตนเอง และความอดทน หากเด็กไม่ได้รับการฝึกในด้านระเบียบวินัย เขาจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความอดทนและพึ่งตนเองได้ยาก

วินัยมีความสำคัญต่อการที่จะให้คนรู้จักความรับผิดชอบ ชั่วดี ทำในสิ่งอันควรทำ และไม่ควรทำในสิ่งที่ไม่ควรทำ

3. วินัยมีความสำคัญสำหรับความมั่นคงทางอารมณ์ของเด็ก เด็กอาจจะไม่แน่ใจว่าเขาควรจะทำอะไรได้แค่ไหน เพราะขาดประสบการณ์ วินัยจะเป็นเกณฑ์หรือเป็นแนวทางให้เขาปฏิบัติ เขาจะสบายใจและไม่สับสน เมื่อเขาทราบว่าเขาควรทำอะไร เขาก็จะมีความมั่นคงในอารมณ์เกิดขึ้น

อาลิซาเบท บี เฮอร์ลอค (Elizabeth B Herlock, 1984) กล่าวว่า วินัยมีความสำคัญ ดังนี้

1. ช่วยให้เด็กรู้สึกมั่นใจโดยบอกว่าสิ่งใดควรทำและสิ่งใดไม่ควรทำ
2. ช่วยให้เด็กหลีกเลี่ยงต่อความรู้สึกผิดหรืออับอายต่อสิ่งที่ผิด ความรู้สึกที่หลีกเลี่ยงไม่ได้นี้จะทำให้ไม่มีความสุขและเกิดการปรับตัวยาก วินัยจะช่วยให้เด็กอยู่ในมาตรฐานของสังคม
3. ช่วยให้เด็กเรียนรู้การประพฤติตนที่จะเป็นทางไปสู่การเป็นผู้นำที่น่ายกย่องนับถือเป็นข้อ บ่งชี้ของความรักและการยอมรับที่สำคัญ นั่นคือ การปรับตัว ประสบความสำเร็จ และมีความสุข
4. ช่วยรักษาแรงจูงใจในการเสริมแรงของคน ซึ่งกระตุ้นให้เด็กได้รับสิ่งที่เป็นความต้องการ
5. ช่วยให้เกิดการพัฒนาจิตสำนึก ศิลธรรม ซึ่งเป็นแนวทางในการทำให้เด็กมีการตัดสินใจ และควบคุมพฤติกรรมด้วยตนเอง อาจกล่าวได้ว่า วินัยมีความสำคัญต่อตนเอง ต่อการอยู่ร่วมกันในครอบครัว ต่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ และต่อการพัฒนาทางด้านการเมือง เพราะบุคคลที่มีวินัยนั้นจะรู้จักรักษาระเบียบ รู้จักหน้าที่ มีความรับผิดชอบ และควบคุมตนเองให้มีพฤติกรรมที่สังคมต้องการ สามารถป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาความวุ่นวายได้ สังคมก็จะมีแต่ความสงบสุข

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า วินัยมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการที่จะช่วยทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยช่วยทำให้คนเกิดจิตสำนึก มีพฤติกรรมที่เหมาะสม

1.5 การดำเนินการปลูกฝังและเสริมสร้างคุณลักษณะผู้เรียน

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2552 – 2559 ได้กำหนดกรอบการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแนวนโยบาย 1.2 คือ ปลูกฝังและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึก และมีความภูมิใจในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนร่วม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และรังเกียจการทุจริต ต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียง ดังนี้ (ธีรศักดิ์ อุปไมยอติชัย. 2557)

- 1) จัดให้มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความจริงของชีวิตและธรรมชาติ หลักธรรมของศาสนา คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดั่งงามวิถีชีวิต และเอกลักษณ์ความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ไทย วัฒนธรรม เอกลักษณ์ของชาติ รวมทั้งหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม การศึกษาเพื่อความปลอดภัย เช่น การขับขี่ยานพาหนะปลอดภัยในหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ และกิจกรรมในทุกระดับ/ประเภทการศึกษา

2) พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการวัดและประเมินผลในทุกระดับ/ประเภทการศึกษา เพื่อส่งเสริมความความมีระเบียบวินัย จิตสาธารณะ การทำงานเป็นกลุ่ม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนร่วม ปลูกฝังและส่งเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตย ความสามัคคี สมานฉันท์ สันติวิธี และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3) บูรณาการการศึกษากับศาสนา โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรม นำความรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในแก่นธรรมของศาสนา สามารถนำไปปฏิบัติและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างยั่งยืน

4) สร้างภูมิคุ้มกัน ป้องกัน และเฝ้าระวังปัญหาด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม

5) ส่งเสริมบทบาทครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา และสถาบันสังคมอื่นในการปลูกฝังและเสริมสร้างผู้เรียนให้มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทย

6) ส่งเสริม สนับสนุนการสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบัน/หน่วยงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย ค่านิยม และความภูมิใจในความเป็นไทย

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (2551 ; อ้างอิงจาก Ryan. 2002) เสนอแนวทางการจัดคุณลักษณะศึกษา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

1) การยกตัวอย่างและปฏิบัติเป็นแบบอย่าง (Example) แนวทางการยกตัวอย่างของการประพฤติปฏิบัติที่สะท้อนคุณลักษณะที่พึงประสงค์นอกเหนือจากการอบรมสั่งสอน เพื่อยกตัวอย่างพฤติกรรมที่ดีและไม่ดี พร้อมผลของการปฏิบัติให้เกิดความเข้าใจ รวมถึงการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของครู เพื่อให้นักเรียนเห็นด้วย การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีถือเป็นการยกตัวอย่างที่ดีที่สุด ที่นักเรียนสามารถเห็นและเลียนแบบการกระทำ ความประพฤติต่าง ๆ ได้โดยตรง

2) การสอนอธิบายให้รู้จักใช้เหตุผล (Explanation) ต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน จากเดิมที่ควบคุมความประพฤติโดยเน้นการท่องกฎแล้วปฏิบัติตามกฎ โดยขาดเหตุผลมาเป็นการใช้อธิบายให้รู้จักใช้เหตุและผลในการพัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ กระตุ้นให้เกิดการวิพากษ์หรือสนทนาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีและไม่ดี พร้อมอธิบายเหตุผลประกอบ เพื่อสร้างความตระหนักและการปรับพฤติกรรมอันสะท้อนถึงคุณลักษณะของเด็กออกมา

3) การเชิญชวนให้ทำความดี (Exhortation) การชี้แนะ เชิญชวน โดยใช้การเสริมแรงทางบวกควบคู่กับการพัฒนาความกล้าหาญเชิงจริยธรรม โดยให้กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้องไม่อายหรือกลัวที่จะทำในสิ่งที่ควร

4) การจัดสิ่งแวดล้อมเชิงคุณธรรม (Ethos or Ethical Environment) เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ไม่มีสิ่งยั่วยุให้ไปในทางเสื่อม โดยเฉพาะในห้องเรียนซึ่งเป็นสังคมย่อยเล็ก ๆ

ที่นักเรียนจะต้องสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ครูสามารถจำลองสังคมใหญ่ภายในห้องเรียนได้สร้างบรรยากาศเชิงคุณธรรม

5) การจัดประสบการณ์ (Experience) การเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสสังคมภายนอก โรงเรียนจะช่วยให้เด็กเรียนรู้และซึมซับแนวคิดในการประพฤติปฏิบัติตนอย่างพึงประสงค์

6) การคาดหวังความเป็นเลิศ (Expectation of Excellence) การวางเป้าหมายของตนเองของเด็กเป็นเสมือนการกำหนดหลักชัยในการพัฒนาคุณลักษณะของตนเองให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

สรุปได้ว่า สถานศึกษาของการศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบายการเสริมสร้างวินัยโดยผ่านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เป็นผู้ปฏิบัติจริงโดยการศึกษา วิเคราะห์ วางแผน การทำงานเป็นกลุ่ม ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ส่งผลช่วยให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้ ทักษะจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาตนเองเพื่อเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัยและมีจิตสำนึกสาธารณะที่ดีงาม และเป็นคนมีปัญญาในการใช้ทักษะชีวิต การคิด การสื่อสาร การแก้ไขปัญหา การใช้เทคโนโลยี และเป็นคนมีความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์

1.6 การเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา ตามแนวหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งเป็นตัวสะท้อนคุณภาพของผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม กำหนดขึ้นโดยพิจารณาจากสภาพสังคมและการเปลี่ยนแปลงของยุคปัจจุบัน ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องหล่อหลอมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในองค์รวมทั้งด้านสติปัญญาและคุณธรรม จริยธรรม อันจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงสงบสุขในสังคม ทั้งนี้ได้กำหนดไว้ 8 ประการ คือ 1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2. ซื่อสัตย์สุจริต 3. มีวินัย 4. ใฝ่เรียนรู้ 5. อยู่อย่างพอเพียง 6. มุ่งมั่นในการทำงาน 7. รักความเป็นไทย 8. มีจิตสาธารณะ ซึ่งในที่นี่จะขอกล่าวเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 3 มีวินัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ไว้ดังนี้

ข้อที่ 3 มีวินัย

นิยาม

มีวินัย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการยึดมั่นในข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม

ผู้มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคมเป็นปกติวิสัย ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

ตัวชี้วัด

3.1 ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม

พฤติกรรมบ่งชี้

3.1.1 ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับของครอบครัว โรงเรียน และสังคม ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

3.1.2 ตรงต่อเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และรับผิดชอบในการทำงาน

2. การเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในต่างประเทศ

2.1 ประเทศญี่ปุ่น

การสร้างวินัยของประเทศญี่ปุ่น

ภาพรวมคนญี่ปุ่นเป็นประเทศที่คนมีวินัยดี มาจากสาเหตุ 3 ประการ คือ

1) เกิดจากสภาพดินฟ้าอากาศบังคับ

ประเทศญี่ปุ่นต้องเจอภัยทางธรรมชาติค่อนข้างมาก ทั้งแผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด พายุที่เข้ามา ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งสร้างความเสียหายมากเกินกว่าที่ใครคนใดคนหนึ่งจะต้านทานไหวได้ จำเป็นต้องอาศัยกำลังของหมู่คณะเข้ามาช่วยกัน เมื่อเกิดเรื่องราวก็ไม่ใช่ว่าจะอยู่แบบช่างมัน ฉันทันแค่ไร แบบบ้านเราไม่ได้ เพราะสภาพแวดล้อมที่บ้านเราถือว่าเอื้อเอื้อที่สุด บางคนที่ไม่อยากจะทำกับใคร อยู่คนเดียวในท้องไร่ ท้องนา ป่าเขาก็อยู่ได้เพราะภัยธรรมชาติเราไม่หนักหนาสาหัสมาก แต่ที่ญี่ปุ่นอยู่คนเดียวไปไม่รอด จำเป็นต้องอยู่เป็นหมู่เป็นคณะ เกิดเรื่องเกิดปัญหาช่วยกันคนละไม้คนละมือถึงจะเอาตัวรอดได้

2) รากฐานทางประวัติศาสตร์

ก่อนเข้าสู่สมัยปฏิรูปเมจิข้างตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 ของไทย ญี่ปุ่นปกครองอยู่ในสมัยเอโดะด้วยระบบโชกุน คือ ผู้บัญชาการทหาร จักรพรรดิอยู่ที่เมืองเกียวโต แต่อำนาจที่แท้จริงอยู่ที่โชกุนที่คามาคุระ แล้วต่อมาก็ย้ายมาที่เอโดะ คือ โตเกียวในปัจจุบัน วังจักรพรรดิที่โตเกียวปัจจุบัน พระราชวังอิมพีเรียลแต่ก่อน คือ ที่บัญชาการของโชกุนที่ปกครองประเทศ ฝีมือการปกครองของโชกุนก็ไม่ธรรมดา โดยใช้วิธีการแบ่งแยกและปกครอง แบ่งประเทศออกเป็นเมืองต่าง ๆ ราว ๆ 200 เมือง แต่ละเมืองจะมีเจ้าเมืองปกครองอยู่ เรียกว่า ไดเมียว และทุกปีไดเมียวสลับปีเว้นปีต้องมาอยู่ที่เอโดะกับโชกุน

ถ้ามีเจ้าเมืองทั้งประเทศ 200 กว่าคน ปีนี้ก็มีเจ้าเมือง 100 กว่าคนมาอยู่ที่เอโดะกับโชกุน เมื่อถึงปีหน้าก็กลับไปบริหารบ้านเมืองของตัวเอง และไดเมียวที่เหลือก็สลับกันมา ผลคือไม่มีเจ้าเมืองไหนที่คิดก่อการกบฏได้ เพราะข้างท่านโชกุนมีเจ้าเมืองอีกกว่าครึ่งประเทศอยู่ ทหารของเอโดะ

ก็แข็งแรงแรง และระดับเจ้าเมืองมาอยู่ที่โตเกียวคนเดียวไม่ได้ เสียศักดิ์ศรีต้องมีลูกน้อง บริวาร ชามูโร และคนรับใช้ตามมา บางเมืองบางครั้งมาเป็น 1,000 คน ต้องประกวดประชันไม่ให้หน้าเมืองไหนที่สำคัญต้องใช้เงินมากจึงไม่มีเจ้าเมืองไหนที่จะคิดก่อการปฏิวัติ

สมัยเอโดะจึงมีประชากรอยู่เกินกว่า 1 ล้านคน การค้าขายสะพัด เพราะโชกุนทำให้สังคมญี่ปุ่นแน่นิ่งกับที่ เพื่อป้องกันความผันผวน เมื่อใดมีการเปลี่ยนแปลง จะเกิดโอกาสที่ใจคนไม่นิ่ง และเกิดความไม่มั่นคงทางการเมือง โชกุนมองสิ่งนี้ออก จึงจัดการสังคมญี่ปุ่นทุกระบบให้หนึ่ง เช่น คนแต่ละคนจะมีสังกัด เกิดหมู่บ้านไหนต้องอยู่หมู่บ้านนั้น ห้ามย้ายหมู่บ้าน ถ้าคิดจะย้ายจังหวัดหรือหมู่บ้านก็ไม่ได้ เพราะเมื่อไปแล้วเขาไม่รับ ถือว่าที่เขาเติมอยู่แล้ว ญี่ปุ่นเป็นเกาะพื้นที่น้อยคนเยอะ

ฉะนั้นถ้าถูกขับออกจากหมู่บ้านเมื่อไหร่จะไม่มีที่อยู่ทั้งประเทศ กลายเป็นคนร่อนเร่พเนจร เพราะทุกคนต้องให้ความใส่ใจส่วนรวมมาก แม้แต่สังกัดวัดก็ต้องกำหนด เมื่อครอบครัวนี้มีคนตาย ต้องไปฝังศพวัดที่กำหนดไว้เท่านั้น ห้ามย้ายวัด ฉะนั้นทุกคนจะถูกสั่งสอนว่าเมื่อทำอะไรอย่าให้เดือดร้อนคนอื่น เพราะเมื่อใดที่ต้องถูกขับไล่ แม้แต่คนในครอบครัวก็ไม่สามารถช่วยได้ หรืออาจจะโดนไล่ทั้งครอบครัวก็มี ขึ้นอยู่กับมติของหมู่บ้าน ซึ่งถูกปลูกฝังความคิดนี้มา 250 ปี ในยุคเอโดะฝังลึกลงไปในวันวัฒนธรรมญี่ปุ่นว่าจะทำสิ่งใดต้องให้ความสำคัญกับส่วนรวมมาก และไม่ทำเกินหน้าเกินตาใคร ต้องอ่อนน้อม ฝึกมารยาท ความเกรงใจผู้อื่น

ในระบบการศึกษาสำคัญ ครอบครัวก็ต้องปูพื้นฐานมาเรื่อย ๆ กระทั่งเข้าโรงเรียนก็เช่นกัน แต่ถ้าเป็นของไทยเมื่อเด็กคนไหนทำดีก็ได้รับรางวัล แต่ของญี่ปุ่นจะแบ่งในห้องเป็นกลุ่ม เมื่อให้รางวัลก็ไม่ให้เป็นรายบุคคลแต่ให้เป็นกลุ่ม เมื่อโดนลงโทษก็ลงโทษเป็นกลุ่ม เมื่อได้รางวัลก็ได้รับทั้งกลุ่ม สำนักกลุ่มจึงถูกตอกย้ำตลอด ให้อำนาจแต่ละคนมีสังกัดกลุ่มใดก็ต้องจงรักภักดีและทุ่มเทเพื่อกลุ่ม ถ้าทำงานในบริษัทก็ต้องจงรักภักดีต่อบริษัท หากเป็นบริษัทใหญ่มีหลายฝ่าย หลายแผนก หลายหน่วยย่อยลงไปแต่ละหน่วยก็แข็งขันกัน แต่เมื่อใดที่ต้องไปแข่งกับแผนกอื่นทุกหน่วยในแผนกเดียวกันจะร่วมมือกันทั้งหมด เพื่อไปแข่งกับแผนกอื่น

การแนะนำตัวของคนญี่ปุ่นก็เช่นกันทุกครั้ง จะต้องบอกว่ามาจากสังกัดใด ชื่ออะไร ฉะนั้นเมื่อเจอกันมักจะชอบแจกนามบัตร เพราะถ้ายังไม่มีนามบัตรจะประเมินไม่ออกว่าอีกฝ่ายเป็นใคร จะรู้สึกไม่สบายใจ เป็นวิธีการแนะนำตัวที่ง่ายที่สุด เป็นการไม่โอ้อวดต่ออีกฝ่ายหนึ่ง ไม่ว่าจะสูงกว่าหรือต่ำกว่า เพื่อจะวางตัวต่ออีกฝ่ายได้ถูกต้อง ผู้น้อยต้องประพฤติตนเป็นผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ต้องประพฤติตนเป็นผู้ใหญ่ คนใกล้เคียงเสมอกันวิถีในการปฏิบัติต้องมี ไม่อย่างนั้นสังคมรวมเป็นกลุ่มลำบาก จึงบอกกันว่าสังคมญี่ปุ่นเป็นสังคมชามูโรเพราะมีระดับ Head มีมีอรองและค้อย ๆ ไล่ลงมา

ระบบการศึกษาหรือระบบธุรกิจญี่ปุ่นก็เหมือนกัน เช่น บริษัทรถยนต์โตโยต้า คือ เจ้าพ่อ และจะมีบริษัทที่เป็นซัพพลายเออร์ที่มารับงานต่อจากโตโยต้าอีกทีหนึ่งเกี่ยวกับการผลิตชิ้นส่วน ยาง ระบบไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น และบริษัทที่มารับงานต่อก็มีบริษัทลูกออกอีกทอดหนึ่งจาก 10

ขยายย่อยเป็น 100 และ 1,000 บริษัทที่มารับช่วงงานต่อ ซึ่งแต่ละคนต้องน้อมรับฟังคำสั่งจากบริษัทที่นำงานมาให้ตัวเองอย่างดี

3) การมีพลังสังคม ศีลธรรม และครอบครัวที่เข้มแข็ง

ทั้งนี้ก็มากจากพลังขับเคลื่อนหลักธรรมจริยธรรมของคนหลัก ๆ 3 อย่าง คือ

1) ศีลธรรมในใจ รักบุญกลัวบาป ซึ่งสิ่งนี้คนญี่ปุ่นเองทางศาสนามาค่อนข้างมาก เมื่อแพ้สงครามก็โดนฝรั่งให้ร่างรัฐธรรมนูญ ให้เอาวิชาศีลธรรมออกจากโรงเรียน ไม่มีการเรียนเรื่องพระพุทธศาสนาทั้งหมด คนไม่รู้เรื่องศาสนา เพราะฉะนั้นบุญบาปไม่รู้จัก พลังตรงนี้อ่อนแอ

2) พลังทางสังคม ถือว่าเป็นพลังที่เข้มแข็งมากซึ่งมาจากรากฐานวัฒนธรรมและการปลูกฝัง

3) พลังของครอบครัว พ่อแม่บางคนเมื่อจะไปทำสิ่งไม่ดีก็คิดถึงว่าพ่อแม่รู้ไม่สบายใจ ฉะนั้นพลังขับเคลื่อนทางสังคมของทางญี่ปุ่นจึงสูงมาก

การสร้างวินัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศญี่ปุ่น

โรงเรียนญี่ปุ่น ทุก ๆ เข้าจะมีนักเรียนมารวมกันตามจุดต่าง ๆ ก่อนเข้าเรียนพร้อม ๆ กัน โดยจะมีซีเวอร์ซึ่งมาดูแลความปลอดภัยให้เด็กนักเรียนทั้งตอนมาและตอนกลับโรงเรียน โรงเรียนในญี่ปุ่นเด็กนักเรียนจะเดินมาโรงเรียนด้วยตนเองกันส่วนใหญ่ เพราะที่โรงเรียนจะช่วยฝึกนักเรียนให้ช่วยเหลือตัวเองตั้งแต่ยังเด็ก ๆ ทางโรงเรียนจะมีจุดนัดพบให้เด็ก ๆ มารวมตัวกันบริเวณใกล้ ๆ โรงเรียน เมื่อครบตามจำนวนก็จะเดินทางไปโรงเรียนพร้อม ๆ กัน เรื่องความปลอดภัยไม่ต้องกังวล เพราะกฎหมายการขับรถจะลงโทษแรงมากสำหรับผู้ขับซึ่งรถที่ไม่หยุดรถให้คนเดิน ส่วนซีเวอร์ซึ่งก็คือผู้สูงอายุในชุมชนที่เกษียณแล้วจะมาดูแลรักษาความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกให้เดินข้ามถนนด้วยความปลอดภัย ซึ่งเป็นภาพน่าประทับใจมาก เรียกได้ว่าไม่ปล่อยเวลาให้ไม่มีประโยชน์ แต่สร้างประโยชน์กับเวลาที่เหลือได้อย่างมีคุณค่าและน่านับถือ เด็ก ๆ จะใส่หมวกสีเหลือง อาจจะมีคนสงสัยว่าทำไมต้องใส่ ทำไมต้องสีเหลือง คำตอบก็คือ เด็กนักเรียนที่อยู่ชั้นประถม ปีที่ 1 - 6 ทั่วทั้งประเทศ เฉพาะโรงเรียนรัฐบาล และเป็นที่รู้กันว่าเด็กเหล่านี้จะเริ่มเดินไปโรงเรียนปีแรก การใช้หมวกเหลืองเป็นสัญลักษณ์ให้ทุกคนในประเทศคอยดูแลและช่วยเหลือเด็ก ๆ เหล่านั้นเมื่อพบเห็น อีกทั้งยังช่วยให้มีความปลอดภัยบนท้องถนน เพราะสีเหลืองสามารถเห็นได้ชัดเจน โรงเรียนประถมไดนิมะซุอะ โตเกียว ญี่ปุ่น มีนักเรียน 315 คน มีป.1 - ป.6 มีทั้งหมด 14 ห้อง เด็ก ๆ ในโรงเรียนจะไม่ใส่ชุดนักเรียน ถ้าเป็นโรงเรียนรัฐบาลจะใส่ชุดอะไรก็ได้ เพื่อให้สร้างสรรค์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการแต่งกาย เพื่อให้เหมาะสมกับการใช้ชีวิตประจำวันและนำไปใช้ในอนาคต อีกทั้งยังบ่งชี้เอกลักษณ์ของเด็กคนนั้น ซึ่งคุณครูสามารถสังเกตได้จากการแต่งกายและสะท้อนพฤติกรรมจากการแต่งตัว การแต่งกายชุดระเบียบในโรงเรียนญี่ปุ่นก็มีเหมือนในประเทศไทย แต่จะเป็นโรงเรียนเอกชนที่โรงเรียนในญี่ปุ่นทุก ๆ ที่ก่อนเริ่มเรียนจะมีกิจกรรมทำเยอะมาก เริ่มจากให้นักเรียนเปลี่ยนรองเท้าและเก็บให้เป็นระเบียบเด็ก ๆ จะมีรองเท้าเปลี่ยนเพื่อความสะอาดของห้องเรียน อาจจะคล้ายกับโรงเรียนในไทย ที่บาง

โรงเรียนจะถอดรองเท้าก่อนเข้าห้องเรียน ทุกโรงเรียนในญี่ปุ่นจะให้เป็นระเบียบมาตรฐาน การเปลี่ยนรองเท้าให้เหมือนกันนั้นอีกเหตุผลสำคัญก็คือ การสอนไม่ให้เกิดความแตกต่าง แยกความรวย ความจน ไม่ใช่รองเท้าแพง รองเท้าถูก เพราะทุกคนจะต้องเก็บรองเท้าใส่ช่องที่เตรียมไว้ให้ เรียกได้ว่าเท่าเทียมกันเมื่ออยู่ในโรงเรียน การสร้างความเป็นระเบียบวินัยของญี่ปุ่นจะเริ่มตั้งแต่จุดเล็ก ๆ แล้วเริ่มปลูกฝังตั้งแต่ยังเด็ก ซึ่งเด็กจะสอนง่ายและเชื่อฟัง ที่สำคัญกว่านั้นเป็นการสร้างวินัยให้กับคนในชาติเป็นอย่างดี

การเรียนในญี่ปุ่นเด็กนักเรียนที่ญี่ปุ่นจะไม่พกเงินมาโรงเรียน เพราะที่โรงเรียนจะไม่มีอะไรขาย ถ้าใครพกเงินมาโรงเรียนก็จะถูกครูยึดเอาไว้ให้ผู้ปกครอง เด็กทุกคนจะพกผ้าเช็ดหน้าและกระดาษทิชชูมาโรงเรียนทุกวัน ถ้าใครลืมก็จะโดนหักคะแนน แต่ถ้าไม่มี หัวหน้าชั้นเรียนก็จะมีผ้าเช็ดหน้าและกระดาษทิชชูแจกให้ เพราะผ้าเช็ดหน้าจะใช้ทำความสะอาดตนเอง กระดาษทิชชูทำความสะอาดห้องเรียนและโรงเรียน นอกจากนั้นก็จะมีคำถามว่ามีใครไม่สบายหรือเปล่า ถ้าไม่สบายก็ต้องมีผ้าปิดปากดูแลตัวเอง ไม่ให้แพร่เชื้อโรคกับเพื่อน ต่อจากนั้นก็จะต้องติดป้ายชื่อ แต่ต้องมาติดที่โรงเรียนเท่านั้น เพื่อความปลอดภัย เพราะป้ายชื่อนั้นมีเข็มกลัด เด็กเล็กอาจเกิดอันตรายได้ ถ้าเกิดติดไว้แล้วเดินมาโรงเรียนตอนเช้า อาจล้มลงแล้วโดนเข็มกลัดทิ่มหรือแทงได้ จึงให้เด็ก ๆ เดินทางมาโรงเรียนพร้อม ๆ กัน เมื่อถึงโรงเรียนก็แจกให้ติด จะเห็นได้ว่าเขาไม่ประมาท แม้แต่จุดเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่หลังห้องก็มีกระดาษที่มีลายมือของเด็ก ๆ เขียนติดเอาไว้ ข้อความที่เขียนเอาไว้ก็คือ เป้าหมายของเด็ก ๆ ที่ต้องแก้ไขและทำให้ได้ เช่น ผมจะไม่มาสายอีก หนูจะยกมือตอบคำถามให้บ่อยขึ้น กระดาษจะติดไว้เพื่อเตือนสติ และให้ทุกคนเห็นเป้าหมายและการเปลี่ยนแปลงที่ตั้งใจไว้ ไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่การมีเป้าหมายในชีวิตเป็นสิ่งสำคัญ สิ่งแรกที่ทำให้เด็ก ๆ ตื่นเต้นกับการเรียนการสอนก็คือ การเปลี่ยนที่นั่ง จะมีการเปลี่ยนที่นั่งกันทุก ๆ 3 เดือน แล้วแต่กำหนด เป็นกฎมาตรฐานให้มีทุกโรงเรียน เพื่อให้เด็กรู้จักกัน เรียนรู้การปรับตัว สร้างความสัมพันธ์และความสามัคคี เริ่มต้นให้เด็กผู้ชายออกนอกห้อง แล้วให้เด็กผู้หญิงมีสิทธิเลือกที่นั่งก่อน เด็กผู้ชายก็จะยืนต้นตื้นอยู่นอกห้อง เด็กผู้หญิงจัดโต๊ะตัวเองเสร็จ เด็กผู้ชายก็ต้องไปเลือกที่นั่ง โดยไม่รู้เลยว่าโต๊ะที่นั่งข้าง ๆ เป็นเด็กผู้หญิงคนไหน ส่วนผู้หญิงถึงแม้มีสิทธิเลือกที่นั่งก่อนก็เหมือนกัน ไม่รู้ว่าใครจะมานั่งด้วยกัน ถ้าเลือกแล้วไม่ถูกใจ ก็ต้องรอไปอีก 3 เดือนถึงจะแลกเปลี่ยนโต๊ะได้ เมื่อแลกเปลี่ยนเปลี่ยนโต๊ะเสร็จแล้ว ก็เริ่มได้เวลาเรียน อย่างชั่วโมงวิทยาศาสตร์ จะเรียนเรื่องแสงแดด ก็จะพาเด็กออกมานอกห้อง เพื่อให้ดูความแตกต่างว่าอยู่ในร่มกับอยู่กลางแจ้งมีความแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งจะได้ฝึกการสังเกต ได้เรียนรู้สนุก และได้พบกับของจริงอีกด้วย ถ้าเรียนเรื่องท้องดวงจันทร์ ครูก็จะให้เด็กวาดดวงจันทร์ที่เห็นเมื่อคืน ซึ่งเด็ก ๆ วาดไม่เหมือนกัน แล้วก็มาค้นคว้าหาคำตอบว่ามันเกิดจากอะไร เป็นวิธีที่สร้างสรรค์ไม่น่าเบื่อ และยังสร้างนิสัยให้เด็กวิเคราะห์เป็นระบบ การปลูกฝังให้เด็กคิดตั้งแต่เล็ก ก็คือเหตุผลหนึ่งที่ญี่ปุ่นทำมาตลอด ส่วนภาษาอังกฤษ จะมีเรื่องมาให้ อย่างเช่น เรื่องกระต่ายกับเต่า ซึ่งจะให้เด็กจินตนาการเปลี่ยนเนื้อเรื่องได้ว่าจะให้จบแบบใด การเรียนการสอนแบบนี้จะให้เด็กได้ฝึกความคิดสร้างสรรค์ ส่วนเรียนภาษาญี่ปุ่น เด็กนักเรียนจะไม่มีการอ่านออกเสียงพร้อมเพรียงกัน แต่จะให้เด็ก

ทุกคนลุกขึ้นมาอ่านตามหนังสือคนละประโยค ใครอยากอ่านประโยคไหนก็ลุกขึ้นมาอ่านได้เลย ครูจะไม่สุมชี้ ปล่อยให้เด็ก ๆ ทำได้อย่างอิสระ เด็ก ๆ ก็มีความสุข ไม่มีการเขิน และมีความสุข สนุกกับการเรียน การเรียนดนตรีจะทำให้เด็กมีความอ่อนโยน ที่โรงเรียนญี่ปุ่นก็มีสอนดนตรีให้นักเรียนด้วย เพื่อให้เด็กมีจิตวิญญาณในการเข้าถึงดนตรี ตั้งใจในตัวโน้ต รู้จักจังหวะที่แท้จริง เพราะดนตรีนั้นจะช่วยให้เด็กมีจิตใจอ่อนโยน ถ้ามีเด็ก ๆ คู่กันให้ห้องเรียนระหว่างครูสอน ที่ญี่ปุ่นจะไม่มีการดูหรือใช้เสียงดังเพื่อให้เด็กนั้นเจ็บ หรือต่อว่านักเรียนเด็ดขาด ใครไม่ยอมก็จะไม่ได้ความรู้กลับไป และจะเรียนไม่ทันเพื่อน ซึ่งในระหว่างเรียนจะมีกิจกรรมร่วมอยู่ด้วยเสมอ ใครที่ตอบคำถามคุณครูก็จะได้ติดป้ายชื่อที่กระดานจากครู เด็กก็จะตั้งใจเรียน แย่งกันตอบ เพราะได้แข่งขันกัน ดูเก่งในสายตาเพื่อน ๆ และคุณครู ทุกคนจึงตั้งใจเรียน และแข่งขันกันอย่างเต็มที่ การเรียนการสอนในญี่ปุ่นจะสอนให้เด็กมีความสุขสนาน ซึ่งไม่ได้แค่ความสนุกสนานเท่านั้น แต่ให้เด็กเข้าใจและนำไปใช้ได้จริง

มนตรี แยมกสิกร และคณะ (2560) ได้สังเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาในประเทศญี่ปุ่น พบว่า ประเทศญี่ปุ่นมีกิจกรรมสำหรับเสริมสร้างวินัยให้แก่เด็กดังนี้

กิจกรรมพิเศษ โฮมรูม

ขั้นตอนแรกของการรับมือในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการรักษาภาวะเปียบ คือ การแนะนำการใช้ชีวิตให้กับนักเรียนโดยอาจารย์ประจำห้องเรียน (อาจารย์ประจำชั้น) อาจารย์ประจำชั้นจะต้องแนะนำการใช้ชีวิตในขอบเขตอย่างกว้างให้กับนักเรียนตั้งแต่เข้าเรียนจนถึงเวลาเลิกเรียน นอกจากนี้ขณะที่กำลังสอนหนังสืออยู่นั้นอาจารย์จะต้องสอดแทรกแนะนำการใช้ชีวิตด้วย

อาจารย์ประจำห้องเรียน (อาจารย์ประจำชั้น) จะต้องเริ่มตั้งแต่เฝ้าสังเกตเด็กนักเรียนตั้งแต่เข้าโรงเรียน เช็กชื่อนักเรียนและแจ้งข่าวสารในการประชุมตอนเช้า สังเกตพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียน แนะนำเกี่ยวกับการรับประทานอาหารในระหว่างรับประทานอาหารกลางวัน แนะนำการทำความสะดวกในพื้นที่ทำความสะอาดที่ดูแล ทบทวนเรื่องราวที่ผ่านมาของวันในการประชุมเลิกเรียน จนถึงแจ้งข่าวสาร เนื้อหาส่วนใหญ่ของการแนะนำดังกล่าวนี้มีความเกี่ยวข้องกับการแนะนำการใช้ชีวิต (Miyazaki, 1994) โรงเรียนประถมส่วนใหญ่ได้จัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อทำให้เด็กนักเรียนมีจิตสำนึกของความสมัครใจ สิ่งนี้ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมการประชุมของเด็กภายในห้องเรียนอย่างหนึ่ง วัตถุประสงค์และเนื้อหาของกิจกรรมนี้จะถูกกำหนดให้สอดคล้องกับความสามารถของเด็ก สำหรับชั้นเตรียมหรือสำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถม 1-2 นั้น ส่วนมากมักจะใช้รูปแบบขององค์กรอย่างง่าย ๆ หรือยืดหยุ่น ในขณะที่ระดับสูงขึ้นนั้นจะใช้รูปแบบขององค์กรที่มีความซับซ้อนขึ้น

นอกเหนือจากกิจกรรมการมีส่วนร่วมแล้วโรงเรียนก็ยังจัดกิจกรรมอื่น ๆ ยกตัวอย่างเช่น นักเรียนสามารถเข้าใจวิถีของปัจเจกบุคคลและการเป็นสมาชิกของสังคม การดำเนินการเกี่ยวกับการประชุมนักเรียน ในการปรับปรุงและจัดเตรียมสิ่งที่สำคัญสำหรับการใช้ชีวิตในโรงเรียน นักเรียน

มีส่วนร่วมในกิจกรรมชมรม ที่เกี่ยวกับพลศึกษาหรือวรรณกรรม รวมไปถึงการสอนนักเรียนให้
ความสามารถในการมีส่วนร่วมของการใช้ชีวิตในสังคมได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน

กิจกรรมการแนะนำของขั้นตอนการพัฒนาของเด็ก

ถึงแม้ว่าการสนับสนุนการรักษาภาวะเปียบถือได้ว่าเกี่ยวข้องกับการแนะนำการใช้ชีวิต
อย่างไรก็ตาม คำแนะนำตามขั้นตอนของการพัฒนาของเด็กและนักเรียนก็เป็นสิ่งที่สำคัญ มีบาง
จังหวัดที่แยกหัวข้อของการแนะนำการใช้ชีวิตออกเป็นหัวข้อใหญ่ ๆ นั่นก็คือ “การรักษากฎ”
“กฎระเบียบการใช้ชีวิต” “การดำเนินชีวิตทางสายกลาง” “การสะสาง (แยก) และจัดให้เป็น
ระเบียบ” “มีความสุขอยู่กับผู้อื่น” “การใช้ถ้อยคำ” ยกตัวอย่างเช่น ในเรื่อง “การรักษากฎ” จะเริ่ม
ตั้งแต่นักเรียนระดับชั้นประถม 1-2 โดยนักเรียนจะต้อง “ประจำที่ของตนเองก่อนเสียงกระดิ่ง
เริ่มเรียนดัง” “นั่งหลังตรง หันหน้าไปทางผู้พูดและฟังจนจบ” เมื่อนักเรียนเข้าสู่ระดับชั้นมัธยม
นักเรียนจะถูกคาดหวังที่จะสามารถทำในสิ่งต่าง ๆ เช่น “เตรียมพร้อมสำหรับการเรียน ในช่วงเวลา
พักเรียน รวมถึงพร้อมที่จะเรียนในวิชาต่อ ๆ ไป” “ฟังและจัดระเบียบเนื้อหาที่อาจารย์สอนหรือเพื่อน
รายงาน แสดงความคิดเห็นของตนเอง” สิ่งเหล่านี้หมายความว่า ถึงแม้ว่าในช่วงแรกของการศึกษา
ของเด็กจะให้ความสำคัญกับการแนะนำที่เกิดจากผู้อื่นชี้แนะ แต่เมื่อเข้าสู่ช่วงอายุที่สูงขึ้น การแนะนำ
จะเป็นไปในแนวทางเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสามารถคิดและประพฤติตามกฎด้วยตัวเอง นอกจากนี้
ในบางพื้นที่ได้พยายามส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนระดับประถมศึกษาและโรงเรียนระดับ
มัธยมศึกษาในเรื่องของจิตสำนึกที่เกี่ยวกับการรักษาภาวะเปียบวินัย ภายใต้แนวคิดที่ว่า เด็กใน
ภูมิภาคนั้นสามารถเติบโตผ่านการอบรมโดยพื้นที่นั้น ๆ

**ปัจจัยที่หนุนเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างวินัยของนักเรียน
ในสถานศึกษาของประเทศไทย**

ปัจจัยที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในบ้าน

จิตสำนึกที่เกี่ยวกับการรักษาภาวะเปียบวินัยขึ้นอยู่กับ การดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐานของการมี
วินัยที่บ้าน การเข้านอนเร็วตื่นเช้าหรือการรับประทานอาหาร เป็นต้น พื้นฐานเหล่านี้มีไว้เพื่อพุ่มพัก
นักเรียนผ่านกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมเพื่อทำให้เห็นถึงความสำคัญของการรักษาภาวะเปียบหรือความ
สัมพันธ์กับผู้อื่น ด้วยเหตุนี้ ระเบียบวินัยหรือวิธีการดำเนินชีวิตภายในบ้านที่ติดมากับตัวของแต่ละ
บุคคลนั้นมีความเป็นไปได้ที่จะเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างวินัย อย่างไรก็ตาม ช่วงปีที่ผ่านมา
พบว่า จากผลกระทบของภาวะถดถอยทางด้านเศรษฐกิจทำให้ความสามารถในการบริโภคและ
อุปโภคลดลง ครอบครัวที่ไม่สามารถสอนให้ลูกมีวินัยเพิ่มมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีแนวโน้ม
ที่จะทำให้เกิดอุปสรรคต่อการเสริมสร้างวินัยได้

ปัจจัยที่เกิดจากกิจกรรมภายในโรงเรียน

การทำความสะอาดในพื้นที่บริเวณทุกวัน แต่ละห้องเรียนจะต้องดูแลพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย ภายในห้องเรียนจะแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ผู้ที่ต้องรับผิดชอบในส่วนนั้น ๆ จะเป็นคนทำความสะอาด เรื่องนี้เป็นสิ่งที่ต้องทำต่อเนื่อง ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลายทุกวัน วันละ 10-20 นาที โดยคาดว่านักเรียนจะได้เรียนรู้ถึงความรู้สึกรับผิดชอบต่อการทำมาสะอาดในพื้นที่ที่ต้องดูแลรวมถึงการใช้อุปกรณ์ทำความสะอาดร่วมกับชั้นเรียนอื่น ๆ หรือห้องเรียนอื่น ๆ อีกด้วย

ปัจจัยที่เกิดจากความสัมพันธ์ของการร่วมมืออย่างใกล้ชิดที่ดีกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

ตามการแนะนำนักเรียนในเรื่องการสร้างกฎระเบียบวินัย การสร้างความสัมพันธ์ของการร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องถือเป็นเรื่องที่สำคัญ การร่วมมือกันกับผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น สถาบันการศึกษา (คณะกรรมการการศึกษา ศูนย์การศึกษา ศูนย์ให้ความช่วยเหลือทางด้านการศึกษา มหาวิทยาลัย เป็นต้น) สำนักงานด้านสวัสดิการ (ศูนย์ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเด็ก (児童相談所) กองสวัสดิการเด็กของเทศบาล ศูนย์ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว (家庭児童相談室) ศูนย์ให้ความช่วยเหลือทางด้านเด็กและครอบครัว) สำนักงานด้านความยุติธรรม ปรับให้ถูกต้อง การคุ้มครอง (ศาลครอบครัว ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน ผู้ควบคุมความประพฤติ ศูนย์บริการสาธารณสุข ศูนย์สุขภาพองค์การไม่แสวงหาผลกำไร) สามารถสร้างเครือข่ายระหว่างผู้คนในพื้นที่กับโรงเรียนระดับเขตที่สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลได้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอยู่เป็นประจำอาจทำให้การร่วมมือนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น สำหรับสถาบันศึกษานั้นความร่วมมือจากมืออาชีพที่ทำงานในสถานที่ดังกล่าว อาทิเช่น ผู้เลี้ยงเด็ก อาจารย์สอนกฎหมาย ทนายความ พยาบาล สาธารณสุข นักสังคมสงเคราะห์ นักสังคมศาสตร์ ที่ปรึกษา เป็นการสนับสนุนที่มีพลังทีเดียว

ปัจจัยที่เกิดจากความรู้สึกว่าตัวเองมีประโยชน์

ทาเคทา คาชิ (2005) แสดงให้เห็นถึงวินัยโดยเขาได้ตั้งคำถามของการแก้ไขปัญหาการใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรงหากนักเรียนทำผิดกฎระเบียบ และชี้ให้เห็นว่าการลงโทษโดยใช้ความรุนแรงนั้นไม่มีประโยชน์ แต่การพัฒนาทางด้านความคิดนั้นส่งผลต่อการมีวินัยของนักเรียน การฝึกฝนทักษะที่ประยุกต์จากทฤษฎี counseling นั้นไม่ได้ผล เขาชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนตัวเองด้วยความสมัครใจและการส่งเสริมทางด้านการรับมือกับการศึกษานั้นสำคัญ จากประสบการณ์ที่ได้รับตรงนั้นเป็นกุญแจในการสร้าง “ความรู้สึกว่าตัวเองมีประโยชน์” ความหมายของความรู้สึกดังกล่าวก็คือ เมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นนั้นรู้สึกถึงการมีอยู่ของคุณค่าของตนเอง ความรู้สึกถึงความสำเร็จเมื่อได้ช่วยใครบางคน ความรู้สึกพึงพอใจเมื่อได้เป็นคนสำคัญของใครบางคน นอกจากนี้ ความรู้สึกว่าตัวเองมีประโยชน์ คือ ความเชื่อที่มีต่อสังคม ในขณะที่เดียวกันคือความรู้สึกที่มีความสุขของการเป็นสมาชิกคนหนึ่งในสังคมนั้น พูดได้ว่าวินัยคือ จากสิ่งที่ต้องรักษา กลายเป็นสิ่งที่อยากรักษา

2.2 ประเทศฟินแลนด์

การเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาของโรงเรียนในประเทศฟินแลนด์จะเป็นกระบวนการที่บูรณาการจัดการเรียนรู้ให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ด้วยความคิดสร้างสรรค์ ควบคู่กับการสร้างวินัยในสถานศึกษา นักเรียนเรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตและการเป็นพลเมืองดี ไม่ได้เรียนเพื่อสอบ จำนวนนักเรียนต่อห้องก็ไม่เกินประมาณห้องละ 12 – 24 คนเพื่อให้ครูสามารถดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง เด็ก ๆ จะได้รับการกระตุ้นให้คิดอย่างสร้างสรรค์โดยการนำกิจกรรม เกม ศิลปะ หรืองานฝีมือเข้ามาเป็นตัวช่วย การเล่นและการใช้ทักษะในการแก้ปัญหา คือ กุญแจสำคัญเพื่อให้เด็ก ๆ ได้เรียนอย่างมีความสุขและสร้างวินัยที่บูรณาการในห้องเรียนเป็นลักษณะที่ไม่เคร่งเครียด

ระบบการบูรณาการเรียนรู้ออกไปกับการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา ตามแบบของฟินแลนด์ มี 6 อย่างเป็นส่วนสำคัญ ดังนี้

- 1) การร่วมมือของครู ครอบครัว ชุมชนรอบโรงเรียน และนักเรียน
- 2) การสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายนอกสถานศึกษาที่เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น
- 3) สร้างระบบให้นักเรียนมีความรับผิดชอบกับสิ่งที่เราพยายามสร้างมาตรฐานความรับผิดชอบที่เกิดจากความร่วมมือทั้งครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ทุกฝ่ายให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างวินัย
- 4) สร้างระบบการเป็นพลเมืองดีของประเทศและให้เห็นคุณค่าของความเสมอภาค
- 5) โรงเรียนเป็นโรงเรียนสำหรับทุกคนที่มีบทบาทหน้าที่ในการสร้างคนดีมีวินัยให้ประเทศ โดยมีครูเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมหลักร่วมกับผู้ปกครอง ชุมชน
- 6) การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิดและวางระบบการเสริมสร้างวินัยของตนเอง

บทวิเคราะห์บทเรียนจากการศึกษาการเสริมสร้างวินัยของประเทศฟินแลนด์ (Pasi Sahlberg, 2015)

1. การศึกษาเป็นเรื่องของประชาชน
2. มองเด็กในแง่องค์รวมซึ่งเด็กมีความสามารถมากมาย จึงไม่สามารถจัดอันดับได้แค่ว่าการวัดว่าสอบตกหรือผ่าน ซึ่งเด็กอาจจะเก่งใน ศิลปะ หรือดนตรี ซึ่งนั่นคือหน้าที่ของโรงเรียนที่จะทำให้ประจักษ์
3. การมองอาชีพครู ครูของเราจบปริญญาโทและครูจะต้องทำวิจัย อาชีพครูมาจากคนที่อยากเป็นครูและครูเหล่านั้น จะเป็นครูที่สอนเด็กประถม
4. โรงเรียนต่าง ๆ ต้องมีงบประมาณและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม สำหรับฟินแลนด์จะจัดให้ห้องเรียนเล็กลงและเพิ่มครูให้เยอะขึ้น และให้ที่ปรึกษาลงไปช่วยเด็ก โดยทุกโรงเรียนจะมีที่ปรึกษาพิเศษประจำโรงเรียน
5. การให้ความสำคัญของการศึกษา มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน
6. ระบบใหม่ดังกล่าวจะถูกนำมาใช้กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไป เพราะมีวิจรณ์ญาณ ตัดสินใจได้เองแล้ว

7. การเรียนรู้เปลี่ยนไปเรียนรู้ในรูปแบบของสหวิทยาการ (เหตุการณ์หนึ่งเรื่องแยกเป็นหลายองค์ความรู้)
8. เน้นแลกเปลี่ยนความรู้ผู้เรียนด้วยกัน จับกลุ่มถกเถียง เพื่อหาวิธีในการแก้ปัญหามากกว่านั่งฟังเลคเชอร์ เน้นให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้
9. ครูผู้สอนในวิชาที่แตกต่างกัน จะต้องให้ความร่วมมือกันออกแบบการเรียนการสอนใหม่

2.3 ประเทศเกาหลีใต้

ระบบการศึกษาของเกาหลียุคใหม่เป็นการจัดการศึกษาโดยสร้างระบบการศึกษาใหม่ (New Education System) เพื่อมุ่งสู่ยุคสารสนเทศและโลกาภิวัตน์โดยเป้าหมายสูงสุดของระบบการศึกษาของเกาหลีใต้ยุคใหม่ คือ ความเป็นรัฐสวัสดิการทางการศึกษา สร้างสังคมการศึกษาแบบเปิดและตลอดชีวิต ทำให้ชาวเกาหลีทุกคนสามารถใช้ประโยชน์จากการศึกษาได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่

เกาหลีใต้ได้สร้างระบบการศึกษาสมัยใหม่ ที่มุ่งพัฒนาเครือข่ายสารสนเทศเพื่อการเป็นสังคมแห่งความรู้ (Knowledge-based Society) สร้างสถานะแวดล้อมที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งนี้เพื่อให้คนเกาหลีมีความรู้ ความสามารถ มีความทันสมัย และที่สำคัญคือ มีจริยธรรม มีวินัยแต่ยังคงความเป็นเลิศด้านการศึกษาและดำรงมาตรฐานของระบบการศึกษาของเกาหลีใต้ได้อีกด้วย

นโยบาย กฎ ระเบียบ และมาตรฐานการศึกษาที่ส่งเสริมความมีวินัยของนักเรียนเกาหลีใต้

ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า การจัดการศึกษาของประเทศเกาหลีใต้ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะเน้นการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วยเรื่องชีวิตที่มีระเบียบวินัย ศิลธรรมศึกษา ประวัติศาสตร์เกาหลี 1, 2 ประวัติศาสตร์ 1, 2 ประวัติศาสตร์โลก 1, 2 จริยศาสตร์ ปรัชญา และศาสนา ทั้งนี้ เพื่อให้ชนชาติเกาหลีใต้มีความรู้ความเข้าใจในรากเหง้าและตัวตนที่แท้จริงของตนเองพร้อมทั้งเน้นในเรื่องความมีระเบียบวินัย ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์โดยอาศัยศีลธรรม จริยศาสตร์ ปรัชญาและศาสนาเป็นเครื่องกะเทาะกิเลส นอกจากนี้ ยังให้นักเรียนได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์เกาหลีใต้ ประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์โลกเพื่อสร้างจิตสำนึกในความรักชาติ ดังจะกล่าวต่อไป

แนวทางและกระบวนการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาของประเทศเกาหลีใต้

โรงเรียนและชุมชนตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของเกาหลีใต้ได้ร่วมกันประชุมวางแผนเพื่อสร้างวัฒนธรรมใหม่ที่ชาวเกาหลีใต้เรียกว่า กระบวนทัศน์ใหม่ในการเสริมสร้างมหัศจรรย์วัฒนธรรมเกาหลีใต้ ประกอบด้วยรายละเอียด 7 ขั้น ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การประชุมชี้แจง (Discussion)

โรงเรียนจัดประชุมชี้แจงนักเรียนได้ทราบถึงคุณค่าของวินัยโดยผ่านทางการศึกษาเพราะชาวเกาหลีใต้มีความเชื่อว่า การศึกษามีความสำคัญต่อชีวิตของเขาอย่างยิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตของเขาให้ดีขึ้นอย่างน่าทึ่ง โรงเรียนจะสื่อสารถึงนักเรียนในเรื่องวินัยที่ทุกคนจะต้องได้รับการบ่มเพาะอย่างเสมอภาคทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ประกอบด้วย ความรับผิดชอบ ความอดทนอดกลั้น ความขยันหมั่นเพียรและความซื่อสัตย์สุจริต

ขั้นที่ 2 นำเสนอกรณีศึกษาที่น่าสนใจและการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อนักเรียน (Idol)

ในขั้นนี้ครูผู้สอนจะนำเสนอกรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างวินัยที่ดีให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างหลากหลาย จากการศึกษาพบว่า อาชีพครูของประเทศเกาหลีใต้นั้นนับว่าเป็นอาชีพที่จะต้องคัดเลือกคนที่จะมีมารับราชการครูอย่างเข้มข้น เพราะเป็นอาชีพที่มีความมั่นคงและจะต้องเป็นแม่พิมพ์ที่ดีของเยาวชน ข้อมูลเชิงประจักษ์ชี้ชัดว่า อาชีพครูของประเทศเกาหลีใต้จะได้รับค่าตอบแทนที่สูงที่สุดในบรรดาอาชีพครูด้วยกันทั้งโลกเนื่องจากรัฐบาลเกาหลีใต้มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นคนที่มีคุณภาพเพื่อสร้างคนในชาติต่อไป ก็คือ บุคคลเหล่านี้จำเป็นต้องมีมาตรฐานในการเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมและนักเรียนรวมทั้งเป็นที่ไว้วางใจของสังคมโดยรวม ทั้งนี้ บุคลากรทุกคนในโรงเรียนเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนและสามารถกล่าวตักเตือนนักเรียนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้เช่นกัน

ขั้นที่ 3 การศึกษา เรียนรู้คุณธรรม จริยธรรม กฎ ระเบียบและข้อบังคับของโรงเรียน

ประเทศเกาหลีใต้ให้ความสำคัญในการสร้างชาติเกาหลีใต้อย่างยิ่งโดยเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ข้างต้นอย่างเข้มข้น คือ ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนอย่างเข้มข้นและให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม กฎ ระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ของโรงเรียน รวมทั้งบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน นอกจากนี้ ยังให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์สังคมเกาหลีใต้ในศตวรรษที่ 21 ภายใต้กรอบคุณธรรม จริยธรรมในมิติที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนได้รู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ อันส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ของนักเรียนสู่ความเป็นมหัสจรรย์วัฒนธรรมเกาหลีใต้อย่างยั่งยืนคู่ขนานกันไปกับการปฏิบัติงานภาคสนาม (Fieldwork) ด้วยโครงการต่าง ๆ ที่นักเรียนเป็นผู้กำหนดอย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา ประกอบด้วย โครงการห้องเรียนสะอาดด้วยตัวเรา (A Tidy Room) โดยครูแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละวันให้นักเรียนทุกคนรับผิดชอบหรือมุมรับผิดชอบพร้อมกับการตรวจตราอย่างเข้มงวดของครูเวรประจำวัน โครงการกตัญญูกตเวทิตาร่มโพธิ์ร่มไทรด้วยใจรัก โครงการใบบุญคนชรา โครงการใบบุญคนด้อยโอกาส โครงการค่ายจิตอาสา (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ Dr. Kwon Hyun Sook, Professor of Korean Division, Faculty of Humanities, Chiang Mai University)

ขั้นที่ 4 การแข่งขันการเขียนเรียงความและแข่งขันการพูดเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

ในประเด็นนี้ครูผู้สอนจะกำหนดหัวข้อที่น่าสนใจเกี่ยวกับวินัยให้นักเรียนได้แข่งขันการพูดและเขียนเรียงความในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ ประกอบด้วย ความรับผิดชอบ ความอดทนอดกลั้น ความขยันหมั่นเพียรและความซื่อสัตย์สุจริตพร้อมทั้งสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนทำความดียิ่ง ๆ ขึ้นไปและประกาศเกียรติคุณผู้เข้าร่วมกิจกรรม สิ่งเหล่านี้ทำให้นักเรียนได้คิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนที่จะสื่อสารออกมาเป็นสัญลักษณ์และคำพูด Joo Ook Kim ซึ่งเป็นตัวแทนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน Chiang Mai Korean School ได้แสดงทัศนะว่าการคิด การพูดและการเขียนเป็นอีกช่องทางหนึ่งซึ่งช่วยสร้างวินัยให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนและที่สำคัญเป็นการให้สัญญาแก่ตัวเองโดยปริยายและบอกกับสังคมว่าเขาเป็นผู้มีวินัยตามที่ได้นำเสนอ

ขั้นที่ 5 การนิเทศ ติดตาม

จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ครูฝ่ายปกครองและครูผู้สอนหมั่นนิเทศ ติดตามความประพฤติของนักเรียนภายใต้กรอบวินัยอันดีงามอย่างสม่ำเสมอ คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน Chiang Mai Korean School จะมาทำงานแต่เช้าก่อนเวลา 08.00 น. ทุกวัน พอมาถึงโรงเรียนสิ่งแรกที่ผู้อำนวยการโรงเรียนนี้กระทำ ก็คือ การตรวจตราดูความเรียบร้อยภายในบริเวณโรงเรียนอย่างละเอียด อาทิ ความสะอาดของห้องเรียน อาคารเรียน ระเบียงอาคารเรียน ฯลฯ รวมทั้งให้รางวัลและลงโทษนักเรียนผู้ได้รับมอบหมายตามความเหมาะสมแล้วแต่กรณี เรียกว่า ครูปฏิบัติต่อนักเรียนทุกคนอย่างตรงไปตรงมาและเสมอภาคพร้อมกับแจ้งให้ผู้ปกครองนักเรียนทราบและบันทึกไว้ในระเบียบสนธิสัมพันธ์ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อนักเรียน ก็คือ เมื่อนักเรียนเรียนสำเร็จชั้นสูงสุดของโรงเรียนและมีความประสงค์ที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไป

ขั้นที่ 6 การกวาดขันคุณธรรม จริยธรรมโดยครอบครัว

จากการศึกษาพบว่า ครอบครัวของชาวเกาหลีใต้ให้ความสำคัญต่อสมาชิกทุกคนในครอบครัวในระดับที่สูงมาก ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของคิซู อึน (คิซู อึน, 2559, หน้า 83) และไม่เว้นที่จะกวาดขันการบ้านของบุตร ธิดาในแต่ละวันและงานบ้านที่ครอบครัวมอบหมายให้ทำเป็นกิจวัตรประจำวันได้แก่ กวาดบ้าน ถูบ้าน ล้างจาน ฯลฯ อันส่งผลให้ผู้ปฏิบัตินั้นพึงตนเองได้ คิดเป็นและแก้ไขปัญหาเป็นอีกโสดหนึ่ง และกำชับให้ขยันเรียนเป็นที่ตั้งโดยปราศจากความลำบากพร้อมทั้งเรียนให้สูงที่สุด เพราะสังคมเกาหลีใต้จะให้ความสำคัญต่อผู้ที่มีการศึกษาสูงเพราะเชื่อว่าคนที่มีการศึกษาสูงย่อมนำแสงสว่างมาสู่ครอบครัวรวมทั้งปลูกฝังให้บุตร ธิดาของเขาอุดมไปด้วยคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ มีความขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบสูง มีความอดทนอดกลั้นต่ออุปสรรคนานาประการให้เป็นวิถีชีวิต นอกจากนี้ ครอบครัวชาวเกาหลีใต้จะยกตัวอย่างบุคคลที่เป็นนักต่อสู้ที่ควรเอาเป็นแบบอย่างคือ ประธานาธิบดีปัก จุง ฮี ผู้นำที่ยิ่งใหญ่ของเขาที่นำพาประเทศเกาหลีใต้ให้รอดพ้นจากวิกฤติและเจริญรุ่งเรืองหลังจากได้รับอิสรภาพจากญี่ปุ่นจนถึงปัจจุบันนี้ ประกอบกับครอบครัวของชาวเกาหลีใต้

ยังมอบหมายงานให้ช่วยเหลือเพื่อนบ้านและชุมชนให้คนเหล่านี้ได้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างวินัยให้เกาะติดในใจอย่างยั่งยืน ยกตัวอย่าง ในบางกรณีบางท้องที่ผู้นำชุมชนได้ขอความร่วมมือให้ผู้สูงอายุอยู่ในชุมชนนั้นได้ช่วยกันพัฒนาชุมชนให้เจริญขึ้น เช่น โรงเรียน วัด โบสถ์

ขั้นที่ 7 การสนับสนุนจากองค์กรภายนอก

ข้อมูลจากการศึกษาชี้ชัดว่า มีประชาชนชาวเกาหลีใต้จำนวนหนึ่งไม่นับถือศาสนา ส่วนครอบครัวของนักเรียนชาวเกาหลีใต้ที่นับถือศาสนาคริสต์ทั้งนิกายคาทอลิกและนิกายโปรเตสแตนต์ได้ไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่โบสถ์ทุกเช้าในวันอาทิตย์ตั้งแต่เวลาประมาณ 08.00 น. – 12.00 น. นักเรียนเหล่านี้ได้ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลาย ก็คือ สวดมนต์ ไหว้พระ อ่านพระคัมภีร์ไบเบิล การนั่งสมาธิตามแบบอย่างศาสนาพุทธ และการรังสรรค์โครงการจิตอาสา ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ย่อมกล่าวได้ว่าเป็นการบ่มเพาะความมีวินัยให้นักเรียนได้อีกทางหนึ่ง

นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่า ประเทศเกาหลีใต้มุ่งมั่นพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อความ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตั้งแต่วัยเยาว์ คือ ระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษาให้มีความสมบูรณ์ทุกด้าน และเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเองควบคู่ไปกับโครงการต่าง ๆ ที่หน่วยงานทางการศึกษาได้วางระบบไว้อย่างรัดกุมเพื่อให้เด็กนักเรียนมีประสบการณ์ตรง คือ รู้จักอดทนอดกลั้น รู้จักสืบค้นหาความจริง ด้วยตนเองโดยสอดแทรกเนื้อหาไว้ในรายวิชาที่จัดการเรียนการสอนในทุกระดับการศึกษา พลเมืองชาวเกาหลีใต้ส่วนใหญ่จึงปฏิบัติตามกติกาของสังคมอย่างเข้มข้น กล่าวคือ เป็นผู้มีความรับผิดชอบในระดับสูงมากเป็นสำคัญเช่นสัตว์บุรุษ นอกจากนี้ ชาวเกาหลีไดียังมีจุดแข็งอีกประการหนึ่ง กล่าวคือ ชาวเกาหลีใต้จะให้ความสำคัญต่อครอบครัวมาเป็นอันดับแรก รักครอบครัว มีความขยันหมั่นเพียร มีความอดทนอดกลั้น มีความละเอียดใจต่อความผิดที่ตนเป็นผู้กระทำเป็นที่ตั้ง มีความรักชาติเป็นสำคัญ และมีความรักในการทำงานหนักเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขรวมทั้งตั้งใจปฏิบัติภารกิจของตนโดยพลัน ส่วนความมีจิตสาธารณะของชาวเกาหลีไเด้นั้นอยู่ในระดับที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง ในมิตินี้ผู้วิจัยให้ทัศนะว่าคงเป็นเพราะภาพเก่า ๆ ครั้งในอดีตที่ฝังอยู่ในใจของชาวเกาหลีใต้ที่เคยอดอยาก แร้นแค้น ไร้ที่อยู่อาศัยหรือปัจจัยสี่ในการดำรงชีพ ถูกบีบคั้นเป็นเวลานานถึง 35 ปี

ปัจจัยที่เสริมสร้างความมีวินัยของพลเมืองประเทศเกาหลีใต้

บทเรียนในประวัติศาสตร์

หน่วยงานที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายทางการศึกษาจะบรรจุเนื้อหาประวัติศาสตร์เกาหลีใต้ และประวัติศาสตร์ ให้นักเรียนเกาหลีใต้ได้เรียนรู้และรู้จักตัวตนที่แท้จริงของตนเองในทุกระดับ การศึกษาและปลูกฝังให้เยาวชนมีความเสียสละเพื่อชาติโดยการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพสู่ระดับสากล จึงไม่ใช่สิ่งที่แปลกแยกเลยที่ชาวเกาหลีใต้เป็นผู้มีชื่อเสียงปรากฏไปทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ที่สื่อดิจิทัลกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตหนึ่งของมนุษย์ สถานศึกษาจึงเป็นความหวังของทุกคนเพื่อสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และสร้างกระบวนการที่คนใหม่หรือวัฒนธรรมเกาหลีใต้ให้

เกาะติดในจิตใจของชาวเกาหลีใต้ คือ วัฒนธรรมที่เป็นมรดกจรรยาที่นั่น จึงจะทำให้ชาวเกาหลีใต้มีความสง่างามและมีที่ยืนในสังคมอย่างน่าภาคภูมิใจ

สภาพทางภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ

ประเทศเกาหลีใต้ตั้งอยู่ละติจูดที่ 33-39 องศาเหนือ และลองติจูดที่ 125-131 องศาตะวันออก มีพื้นที่ทั้งหมด 99, 208 ตารางกิโลเมตร ทั้งนี้ รวมพื้นที่ของน้ำ ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำและแม่น้ำ เรียกว่า ขนาดเนื้อที่ของประเทศใหญ่เป็นอันดับที่ 108 ของโลก (ออนไลน์ : <http://www.2by4travel.com/Data-travel/korea/khxmul-prathes-keahliti>)

นอกจากนี้ ทรัพยากรธรรมชาติที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศมีจำนวนจำกัดและประสบกับภัยธรรมชาติอยู่เนือง ๆ ถือว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชาวเกาหลีใต้จะต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดอยู่เสมอ

การเมือง การปกครอง

ผู้นำเกาหลีใต้ทุกคน บุคคลสำคัญและผู้มีความเสียสละได้มุ่งมั่นทุ่มเทเพื่อสร้างชาติเกาหลีใต้ โดยใช้ความมีวินัยมาเป็นลำดับต้น เช่น ในทุกโอกาสของการกล่าวสุนทรพจน์ของประธานาธิบดีนั้นล้วนแต่ต้องการปลูกฝังความมีวินัยให้เกิดขึ้นกับประชาชนทั้งสิ้น และในวาระของการเปิดประชุมสัมมนาโดยผู้มีชื่อเสียงในระดับแนวหน้าของประเทศจะตอกย้ำถึงความมีวินัยของคนในชาติอยู่เนือง ๆ ข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า สังคมเกาหลีใต้จะตรวจสอบความมีคุณธรรม จริยธรรมของผู้นำทุกองค์กร และนักการเมืองทุกระดับอย่างเข้มข้นและโดยสามัญสำนึกแล้วบุคคลเหล่านี้ล้วนมีความรับผิดชอบในระดับสูงต่อการกระทำของตนเองโดยคุชฎีอย่างน่าทึ่ง ได้แก่ การยอมรับโทษตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย มีใจกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว ยอมกล้ำรับโทษทัณฑ์นั้นและมีความเป็นภาวะผู้นำสูงโดยการแสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้น เช่น การลาออกจากตำแหน่งที่ได้รับแต่งตั้ง เป็นต้น

สถาบันการศึกษาและหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องได้กำหนดนโยบายทางการศึกษาโดยกำหนดคุณธรรม จริยธรรมไว้ในหลักสูตรในทุกระดับการศึกษา

สถาบันครอบครัว

จากการศึกษาพบว่า ชาวเกาหลีใต้ให้ความสำคัญต่อครอบครัวมาเป็นอันดับต้น ๆ จึงเอาใจใส่ดูแลครอบครัวให้พึ่งตนเองได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้การศึกษาที่มีคุณภาพและปลูกฝังความมีวินัยแก่สมาชิกทุกคนในครอบครัวให้เป็นคนดีของสังคมให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

สถาบันศาสนา

สถาบันศาสนาในประเทศเกาหลีใต้ทุกสถาบันจัดกิจกรรมกล่อมเกลาให้ชาวเกาหลีใต้เป็นพลเมืองดีของชาติเพื่อให้การใช้ชีวิตเกิดความสุขทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และระบบนิเวศน์

สภาพทางด้านเศรษฐกิจที่ตกต่ำ

ในสภาวะปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจตกต่ำ อัตราค่าครองชีพสูงผนวกกับการขาดแคลนงานทำที่มีรายได้ที่สมดุลกับรายจ่าย ถ้าหากพลเมืองชาวเกาหลีใต้ขาดความมีวินัย คือ ขาดความรับผิดชอบที่สูง ๆ พร้อมทั้งขาดความอดทนอดกลั้น ความขยันหมั่นเพียรและความซื่อสัตย์สุจริตแล้วย่อมกล่าวได้ว่าไม่สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต, 2552, หน้า 36) ที่ได้กล่าวไว้ว่า จิตใจนั้นจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เจริญงอกงามยิ่งขึ้น หากเจริญงอกงามด้วยกุศลธรรม ยิ่งมีกุศลธรรมก็ยิ่งงามมากขึ้น แล้วก็จะมีความสุขที่แท้จริง ไม่ขึ้นต่อสิ่งปรุงแต่งภายนอกและเป็นชีวิตที่มีคุณค่าอย่างแท้จริง ดังพระพุทธเจ้าตรัสเรียกว่าเป็นอโมฆชีวิต คือชีวิตที่ว่างเปล่านั่นเองเพราะมีกุศลธรรมเกิดขึ้นตลอดเวลา

การทบทวนตนเอง (Reflection)

จากการศึกษาพบว่า ประเทศเกาหลีใต้ให้มันทบทวนตนเองให้รู้เท่าทันการยกระดับความมีวินัยอันดีงามที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็ว จึงได้ศึกษาและนำสิ่งที่มีความเหมาะสมมาประยุกต์ใช้กับประเทศของตนเองอย่างสอดคล้อง ได้แก่ ศิลปะการฟ้อนรำที่อ่อนช้อยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร การแสดงโขน และการแสดงละครของกรมศิลปากร กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยขัดเกลาจิตใจให้ผ่องใส อ่อนน้อม สงบ เย็น และสุขุมยิ่งขึ้น

องค์กรอื่น ๆ

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันฝึกอบรมวัยรุ่น วัดและโบสถ์จะให้การสนับสนุนในการสร้างวินัยของเยาวชนเกาหลีใต้อย่างต่อเนื่อง

2.4 ประเทศเยอรมนี

แนวคิดการปลูกฝังวินัย คุณธรรม จริยธรรมในแต่ละระดับการศึกษา

รัฐบาลมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม เพื่อสร้างพลเมืองที่ชาญฉลาดและมีคุณภาพ เพื่อเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศต่อไป ความเจริญที่เป็นส่วนรวมของเยอรมนี เกิดจากการวางแผนการศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสมกับคุณลักษณะของเด็กเล็กตั้งแต่อนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษาและมหาวิทยาลัย

การปลูกฝังวินัยระดับอนุบาล (Kindergarten)

ประเทศเยอรมนีให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการศึกษาตั้งแต่อนุบาลและเป็นประเทศที่มีชื่อเสียงมากในเรื่องการอนุบาลและเป็นประเทศที่มีโรงเรียนอนุบาลแห่งแรกของโลก (1837) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา : 2548) โดยนักการศึกษาและปรัชญา Fredrick Froebel ซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาแห่งการอนุบาล โดยวิธีการสอนมีพื้นฐานมาจากการสอนของ Rousseau และ Pestalozzi ที่มีความเชื่อว่าความคิดและจิตใจของเด็กที่มีมาแต่กำเนิด สามารถพัฒนาให้เจริญงอกงามได้ด้วยการเลี้ยงดูและการจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เด็กต้องการเวลาที่จะเล่นเพื่อ

การเรียนรู้ ดังนั้นรัฐจึงให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กที่มีอายุระหว่าง 3 - 6 ปี โดยรัฐต้องจัดให้มีโรงเรียน เพื่อรองรับการให้บริการกับเด็กทุกคนอย่างเพียงพอ

เป้าหมายหลักของการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กอนุบาล จะเน้นให้เด็กรักการไปโรงเรียน ให้เด็กมีเวลาเล่นสนุกสนานกับเพื่อนมากกว่าให้เรียนวิชาการ เพราะต้องการให้เด็กได้รู้จักการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ให้เด็กได้เรียนรู้การปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ ในวัยเดียวกันจากการเล่นของเล่น การทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ทำให้เกิดความสามัคคี ความเห็นอกเห็นใจ การถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน เด็กจะค่อย ๆ เรียนรู้ การเรียนวิชาความรู้ก็จะค่อย ๆ สอนมากขึ้นควบคู่กับการสร้างระเบียบวินัยให้กับเด็ก เช่น การทิ้งขยะ การคัดเลือกขยะ การเข้าแถวรับบริการต่าง ๆ และขึ้นรถประจำทาง นอกจากนี้ยังมีการพานักเรียนไปดูสถานที่ต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ของประเทศ ทั้งในเมืองและต่างเมือง รวมทั้งไปโนโบสต์เป็นการเสริมสร้างความรักชาติ ศาสนาและท้องถิ่น มีการสร้างกิจกรรมให้ผู้ปกครองมาร่วมเสริมสร้างความใกล้ชิดระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน ในการร่วมกันพัฒนาเด็กให้เป็นคนดีและประสบความสำเร็จในชีวิต โรงเรียนอนุบาลส่วนใหญ่ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของท้องถิ่น โบสต์ และองค์กรการกุศล มีบางแห่งที่ดำเนินการโดยสมาคมผู้ปกครองและบริษัทซึ่งดำเนินการเพื่อเป็นสวัสดิการของคนงาน

การปลูกฝังวินัยระดับประถมศึกษา (Grundschule)

เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อจากระดับอนุบาล หลักสูตรการเรียนการสอนมุ่งให้อ่านออกเขียนได้และเรียนวิชาการพื้นฐานทั่วไป เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ไม่มีวิชาที่สอนศีลธรรมโดยเฉพาะ

การปลูกฝังเรื่องวินัยและคุณธรรมของเด็กวัยนี้ส่วนใหญ่ถูกถ่ายทอดมาจากครอบครัวและชุมชน ในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ที่เด็กสนใจ เช่น การเล่นกีฬา ดนตรี ศิลปะ ฯลฯ ซึ่งขึ้นอยู่กับครอบครัวจะส่งเสริมในด้านใดเพื่อให้เด็กได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง ส่วนชุมชนก็มีส่วนร่วมในเรื่องสถานที่ หาดูฝึกสอน ซึ่งเป็นการช่วยกันสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี ๆ ให้กับเด็กภายในชุมชน

การปลูกฝังวินัยระดับมัธยมศึกษา

การสอนด้านระเบียบวินัย คุณธรรมและจริยธรรมในระดับนี้จะเป็นพัฒนาการมาจากระดับอนุบาลและระดับประถมศึกษา ซึ่งจะสอดแทรกเข้าไปในกิจกรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมทั้งในโรงเรียนและในสังคม ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ เพราะเด็กในช่วงวัยนี้ความใกล้ชิดในครอบครัวเริ่มลดน้อยลง ความต้องการอิสระทางความคิดและการดำเนินชีวิตมีมากขึ้น เด็กบางคนเริ่มทำงานพิเศษหารายได้ ดูแลและรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้น ดังนั้น พัฒนาการด้านคุณธรรมจริยธรรมของเด็กแต่ละคนจึงไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับการซึมซับมาจากระดับอนุบาล ประถมศึกษา และสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก

การปลูกฝังวินัยระดับอาชีวศึกษา (Berufsschule)

การศึกษาด้านอาชีวศึกษาในเยอรมนีส่วนใหญ่จะเป็นรูปแบบทวิภาคี (Dual Berufsausbildung) โดยเด็กจะฝึกงานในโรงงานหรือสถานประกอบการ และเรียนวิชาทฤษฎีในโรงเรียน โรงงานอุตสาหกรรมหรือสถานประกอบการในประเทศเยอรมนีถือเป็นหน้าที่ในการรับเด็กเข้าฝึกงานในโรงงานโดยจะมีครูฝึกหรือ “Lehrmeister” สอนภาคปฏิบัติให้ตั้งแต่เริ่มเข้าฝึกงานจนจบหลักสูตร เป็นช่างชำนาญงาน (Facharbeiter) เด็กที่เข้าฝึกงานในโรงงานจะต้องมีระเบียบวินัยอย่างสูง และอยู่ในความดูแลอย่างใกล้ชิดของครูฝึก การทำงานทุกอย่างต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ ซึ่งโรงงานมีการกำหนดมาตรฐานในการทำงานเอาไว้อย่างชัดเจน จึงทำให้คนเยอรมันมีระเบียบวินัยสูงในการทำงาน ส่งผลให้เกิดบุคลากรที่มีคุณภาพเป็นกำลังคนที่สำคัญของประเทศผู้นำด้านอุตสาหกรรม

การปลูกฝังวินัยระดับมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยในเยอรมนีเป็นผู้นำด้านการศึกษาวិทยาศาสตร์และมนุษยศาสตร์ หลักการศึกษาที่สำคัญคือ “การแยกกันไม่ออกระหว่างการสอนและการวิจัย” มหาวิทยาลัยเยอรมนีได้ยึดถือหลักการนี้ไว้เสมอ ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงไม่ใช่สถาบันเพื่อการศึกษาและฝึกอบรมเท่านั้น แต่ยังเป็นสถาบันที่ทำการวิจัยค้นคว้าทั้งในลักษณะที่เป็นการวิจัยประยุกต์และงานด้านวิชาการล้วน ๆ หลังสงครามโลกครั้งที่สอง เยอรมนีหันมาพัฒนาการศึกษาและการวิจัยมากยิ่งขึ้น เพราะถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ มีสถาบันทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ให้ความช่วยเหลือแก่ภาคอุตสาหกรรมในด้านการค้นคว้าวิจัยผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ มีมหาวิทยาลัยกระจายอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งรัฐเปิดให้มีสถาบันการศึกษาหลากหลายประเภทเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าเรียนได้ตามความต้องการ เช่น มหาวิทยาลัยเน้นภาคปฏิบัติ (Fachhochschule) มหาวิทยาลัยศิลปะการดนตรีและภาพยนตร์ และสถาบันอื่น ๆ ที่มีฐานะเทียบเท่ามหาวิทยาลัย เป็นต้น

การปลูกฝังวินัยจะเป็นรูปแบบการบูรณาการในการเรียนการสอน กิจกรรมและการปฏิบัติทั้งในมหาวิทยาลัยและในสถานประกอบการที่เคร่งครัด

การปลูกฝังวินัยโดยใช้ศาสนา

ชาวเยอรมันส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งมีนิกายหลัก ๆ อยู่ 2 นิกาย คือ คาทอลิก และ โปรเตสแตนต์ โบสถ์ก็มีบทบาทสำคัญต่อชีวิตชาวเยอรมันมาก และมีกิจกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง เช่น การเข้าโบสถ์วันอาทิตย์ ซึ่งพ่อแม่ส่วนหนึ่งจะพาเด็กเล็กไปเข้าโบสถ์ สวดมนต์ขอพรในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันคริสต์มาสก็จะมีกิจกรรมทั้งในโบสถ์และที่บ้าน นอกจากนั้นทางโบสถ์ก็ยังส่งแม่ชีไปช่วยดูแลสั่งสอนเด็กเล็กในโรงเรียนอนุบาลและประถมศึกษา ทำให้คนเยอรมันส่วนใหญ่ยังยึดมั่นในคริสต์ศาสนาอย่างมั่นคง

การปลูกฝังวินัยโดยชุมชน

ชุมชนเยอรมันมีส่วนร่วมเป็นอย่างมากในการล้อมกรอบเด็กให้เด็กมีระเบียบวินัย มีความสามัคคี ร่วมกันบำเพ็ญประโยชน์ โดยคนในชุมชนจะประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นผู้นำในการทำ กิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมกีฬา ดนตรี สันทนาการ และบำเพ็ญประโยชน์ ตัวอย่างเช่น ในวันหยุด สุดสัปดาห์จะเห็นเยาวชนบางส่วนหิ้วเครื่องดนตรีไปเล่นในชมรม ซึ่งมีผู้ใหญ่ช่วยสอนและดูแล วันไหนอากาศดีจะมีทั้งเด็กและผู้ใหญ่มาเล่นหรือแข่งขันกีฬาในสนามกีฬาของชุมชนเป็นจำนวนมาก และเป็นแหล่งบ่มเพาะนักกีฬาที่มีชื่อเสียงเป็นจำนวนมาก ในฤดูร้อนจะมีกลุ่มทั้งผู้ใหญ่และเด็กเดินป่า หรือปั่นจักรยานไปตามชนบท มีการร้องเพลงชื่นชมธรรมชาติ เพลงบ่งบอกถึงความรักชาติและเพลง สนุกสนาน บางครั้งมีกิจกรรมที่เป็นสาธารณะก็จะมีผู้ใหญ่นำเยาวชนไปร่วมกันทำกิจกรรม เช่น ช่วยเหลือผู้สูงอายุ เป็นต้น ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ได้ช่วยเหนี่ยวรั้งไม่ให้เยาวชนออกนอกกลุ่ม นอกทางได้เป็นจำนวนมาก

การปลูกฝังวินัยผ่านสื่อสารมวลชน

เด็กเยอรมันจะได้รับการฝึกให้เป็นผู้รักการอ่านการเขียนในระดับประถมศึกษาและ มัธยมศึกษา โดยครูจะให้การบ้านในการอ่านและเขียนเรื่องราวต่าง ๆ รวมทั้งในครอบครัวชาว เยอรมันซึ่งเป็นผู้รักการอ่านหนังสืออยู่แล้ว จึงเป็นเยี่ยงอย่างต่อลูกหลานให้เป็นผู้รักการอ่านหนังสือ จะเห็นได้ว่าในร้านหนังสือจะมีหนังสือวิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ นวนิยาย วรรณกรรม รวมทั้งวารสารทั้งวิชาการและบันเทิงตามระดับอายุวางขายอยู่มากมาย ตามสถานีรถไฟ จะมีหนังสือนิยาย วรรณกรรม วารสาร นิตยสาร หนังสือสำหรับเด็กและหนังสือพิมพ์ คนจะขึ้นรถไฟ ก็จะซื้อหนังสือไปอ่านแก้เบื่อในการเดินทาง

ด้านสื่อทีวีในช่วงเวลา 17.00 - 23.00 น. จะเป็นรายการสำหรับเด็กเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะมี รายการด้านความรู้ เกมวิทยาศาสตร์ รวมทั้งภาพยนตร์ที่มีคติสอนใจให้เด็กเป็นคนดีมีคุณธรรม หลังจากนั้นผู้ปกครองจะให้เด็กเข้านอน และมีภาพยนตร์และรายการสำหรับผู้ใหญ่และภาพยนตร์ บางเรื่องผ่านการดูแลความเหมาะสมจากหน่วยงานอิสระที่เรียกว่า “Freiwillige Selbstkontrolle” ว่าเหมาะกับเด็กวัยไหน โดยจะมีตัวอักษรแนะนำว่าภาพยนตร์เรื่องนี้ไม่เหมาะสมกับเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี เป็นต้น ภาพยนตร์สำหรับผู้ใหญ่จริง ๆ จะฉายหลังเที่ยงคืน

คุณลักษณะที่เด่นชัดของคนเยอรมันด้านวินัย

คนเยอรมันได้รับการอบรมสั่งสอนเล่าเรียนมาดี เครื่องมือประการหนึ่ง คือ การเรียนการสอน ทันสมัย ทำให้เรียนรู้ได้เร็ว เข้าใจวิวัฒนาการของโลกวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม สร้างให้คนเยอรมัน รู้จักหน้าที่ของตนเอง ชัดตรงต่อหน้าที่ของตัวที่ได้รับมอบหมาย มีระเบียบวินัยในการทำงานและในการดำรงชีวิตประจำวันมีความสะอาดในทุกสถานที่ ทั้งที่บ้านและที่ทำงาน รวมถึงที่สาธารณะ และ ยานพาหนะ มีความตรงต่อเวลา สม่าเสมอ มีมารยาท มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในบ้านและ

ที่ทำงาน มีความซื่อสัตย์ สุจริตไม่คดโกง มีความประหยัดมัธยัสถ์ มีความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน มีความคิดพัฒนางานให้ดีขึ้น มีคุณภาพยิ่งขึ้น มีความมุ่งมั่นให้ผลงานออกมาดีเป็นที่ยอมรับ ระบบการฝึกงานจึงควบคู่ไประหว่างเรียน วิธีนี้มีในเยอรมนีแห่งเดียวที่ทำมานาน เป็นทั้งทฤษฎีและปฏิบัติกันไปด้วยพร้อมกัน วิธีเรียนด้วย ทำงานไปด้วย ประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง ผู้สำเร็จการศึกษาทำงานเป็นแล้วก่อนจะสำเร็จการศึกษา การปฏิบัติงานก็คือ การฝึกงานในสถานที่จริง เจ้าของกิจการสามารถเฝ้ามองได้ว่าผู้เข้ามาฝึกงานมีคุณภาพดีระดับใด และจะทาบทามให้เข้ามาทำงานเลยเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ระบบที่ได้รับการยอมรับแพร่หลายไปทั่วโลก เรียกว่า DVT หรือ Dual Vocational Training

นอกจากนี้คนเยอรมันยังมีจุดเด่นด้านวินัยที่เป็นผลจากการจัดการศึกษาอย่างมีระบบเพิ่มเติม ดังนี้

ความรับผิดชอบ ซื่อตรงต่อหน้าที่ของตนเอง

คนเยอรมันก่อนจะทำอะไร จะดูว่าทำหน้าที่นั้นได้หรือไม่ เรียนมา ฝึกฝนมาหรือเปล่าให้ตรงกับหน้าที่ที่จะทำ จึงไม่เกิดปัญหาในการทำงาน ด้วยตัวเองถนัดงานนั้นอยู่แล้ว เมื่อทำงานแล้วก็มีความซื่อตรงต่อหน้าที่ ไม่เกียจคร้านทำงานให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ งานก็เสร็จลุล่วงด้วยดี ระบบการทำงานของเยอรมันละเอียดถี่ถ้วน นายจ้างจัดเตรียมงานไว้อย่างดี ผู้เข้าทำงานจะทำได้ดีตามแผนงานที่ได้มอบหมายให้ ถ้าติดขัดก็สอบถามข้อสงสัยได้ มีการตรวจสอบผลงาน ทุกอย่างจัดเตรียมวางแผนไว้อย่างดี

มีระเบียบวินัยและซื่อสัตย์

เนื่องจากประเทศเยอรมนีมีความเจริญมาก คนมีรายได้สูง จ้างคนไว้บริการมากไม่ได้ เพราะค่าแรงแพงมาก การบริการจึงเป็นเรื่องที่ต้องยอมรับว่าไม่สามารถจะรักษาระดับไว้ได้ จึงเกิดการใช้เครื่องมือ Electronic หรือ Computer ไว้ให้ใช้เอง สอบถามข้อมูลเอง ซื่อต้วรถไฟฟ้าเอง แม้กระทั่งการเติมน้ำมันตามสถานีขายน้ำมันก็เป็นระบบบริการตัวเอง หรือ Do it yourself ภาษาเยอรมันเรียกว่า Selbsbedienung แปลว่า Self service มีเครื่องมือใช้ล้างกระจก ทำความสะอาดเอง เติมน้ำมันแล้วก็เข้าไปจ่ายเองในสำนักงาน มีพนักงานเก็บเงินคนเดียว ดูแลทั้งปั้มน้ำมัน ซึ่งทุกแห่งจะมี Supermarket อยู่ในตัว มีโทรทัศน์วงจรปิด คอยสอดส่องคนทุจริต ซึ่งก็มีน้อยมาก การขึ้นรถไฟใต้ดิน รถลอยฟ้า รถราง บางแห่งใช้เครื่องซื้อตั๋วไม่ใช้คน มีเครื่องตรวจตั๋ว ถ้าไม่ตรวจก็ขึ้นรถได้ ไม่มีคนตรวจตั๋วในรถ ถ้าจะขึ้นรถฟรีโดยไม่จ่ายเงินก็ทำได้ แต่วินัยของคนเยอรมัน เขามีความซื่อตรงต่อตัวเอง ทุกคนซื้อตัวเอง ตรวจตัวเอง แสดงถึงคุณธรรม ความซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย ที่ปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก ได้รับการอบรมสั่งสอนมาดีจึงปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ชาวต่างชาติที่ไปอยู่ในเยอรมนีก็ต้องปฏิบัติตามคนเยอรมันไปด้วย

มีความประหยัด มัธยัสถ์

ผู้ปกครองมีการปลูกฝังให้เด็กรู้จักประหยัด ตัวอย่างเช่น ผู้ปกครองจะห่อขนมปังให้ลูกไปโรงเรียนให้เงินค่าขนมเพียงเล็กน้อย เด็กจะประหยัดเอาไว้ แม้ว่าจะไม่ใช่เด็กทุกคนที่ทำตาม แต่ผู้ปกครองก็จะสอนให้เด็กรู้จักคุณค่าของเงินตั้งแต่เด็ก คนเยอรมันแม้จะมีรายได้สูงกว่าคนไทย แต่ก็จะไม่ฟุ่มเฟือย หรือฟุ้งเฟ้อกับวัตถุนิยม เช่น การแต่งกายที่เรียบง่ายไม่หรูหรา หรือการนิยมใช้รถยนต์คันเล็ก ๆ เพื่อประหยัดน้ำมัน

มีความช่างคิดช่างวางแผน ใส่ใจกับปัญหาและให้ความสำคัญกับผลงาน

คนเยอรมันเมื่อคิดจะทำอะไรจะต้องวางแผนการล่วงหน้าเสมอ ไม่เฉพาะแต่เรื่องงาน ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกิน เรื่องอยู่ เรื่องซื้อของ ก็ต้องวางแผนล่วงหน้า ดังนั้นการนัดหมายแบบกะทันหันกับคนเยอรมันจึงเป็นไปได้ยาก คนเยอรมันใส่ใจกับปัญหา เมื่อพบว่ามีปัญหาเกิดขึ้นจะต้องพยายามค้นหาวิธีแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุเสมอ เช่น ถนนเส้นไหนมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นบ่อย ๆ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้าไปหาสาเหตุของการทำให้เกิดอุบัติเหตุให้จงได้ เพื่อหาวิธีแก้ไขและป้องกันอุบัติเหตุ ช่างคิด ช่างประดิษฐ์ คนเยอรมันเป็นคนใฝ่รู้ ชอบค้นคว้าวิจัย ไม่ว่าสิ่งใดก็เป็นเรื่องวิจัยเพื่อพัฒนา จะเห็นได้จากเครื่องยนต์ดีเซล เบนซิน ผลิตรถในเยอรมนีและเป็นที่ยอมรับของนานาชาติว่ามีคุณภาพ และทนทาน

มีจิตอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การศึกษาของเยอรมนีนอกจากจะเน้นให้ผู้เรียนเป็นเลิศทางวิชาการแล้ว ยังอบรมให้ผู้เรียนมีความรู้รอบตัว ทั้งเรื่องธรรมชาติและสภาพสังคม เน้นให้ครูผู้สอนตระหนักเสมอว่า การสอนเรื่องธรรมชาติและเรื่องสังคมนั้นมีความมุ่งหมายเพื่อสร้างอุปนิสัยที่ดีงามให้แก่ผู้เรียน

ดังนั้น ในเยอรมนี ธรรมชาติป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ ได้รับการบูรณะฟื้นฟูรักษาธรรมชาติให้สวยงาม ปลูกต้นไม้เพิ่ม บำบัดน้ำเสียให้ดี น้ำในลำธารแม่น้ำใสสะอาด ป่าไม้ส่วนใหญ่ประชาชนช่วยกันปลูก บางทะเลสาบใช้คนขุด สร้างธรรมชาติให้สวยงามกว่าเดิมได้ เยอรมันบอกว่า มนุษย์ได้ทำลายธรรมชาติมาก ต้องตอบแทนบุญคุณธรรมชาติด้วยการฟื้นฟูธรรมชาติ คนเยอรมันทำนุบำรุงบ้านเมืองที่อยู่อาศัยให้สวยงามร่มรื่นถูกใจนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวก็เอาเงินมาใช้จ่ายค่าอาหารในภัตตาคาร จ่ายค่าโรงแรม บ้านพัก จ่ายค่าซื้อของที่ระลึก จ่ายค่าเข้าชมปราสาทราชวัง ครอบครัวเยอรมันอยู่กับบ้านกับท้องถิ่น ช่วยกันรับเงินจากนักท่องเที่ยว มีความผาสุกทั้งครอบครัว ครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ช่วยกันนับเงินที่มีคนเอามาให้ถึงบ้าน

คนเยอรมันได้ประโยชน์จากการใช้แม่น้ำลำคลอง เพื่อการคมนาคม การชลประทานและการท่องเที่ยว เกิดจากการสร้างเสริมของชาวเยอรมันด้วยวิชาความรู้ที่สร้างสรรค์และอนุรักษ์ ไม่ใช่ของมนุษยชาติ แต่เป็นของสัตว์ร่วมโลกด้วย เช่น สัตว์น้ำ นกนานาพันธุ์ ความมีใจเมตตาต่อสัตว์โลกของเยอรมันนั้นถึงกับสร้างสะพานให้สัตว์ข้ามถนนแล้วรถยนต์ชน สัตว์ทุกตัวมีประกัน กรมป่าไม้และ

สัตว์ป่าของเยอรมันจะจ่ายค่าเสียหายให้กับรถทุกคันที่เสียหายจากการชนสัตว์ ถ้าสัตว์ไม่ตายก็รักษาพยาบาลให้จนหายแล้วนำกลับไปปล่อยในป่า ทั้งคน ทั้งสัตว์ในเยอรมันมีคุณค่า มีคุณภาพชีวิตเสมอภาคกัน

บทสรุปการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของคนเยอรมัน และข้อเสนอแนะสำหรับประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2556)

การที่คนเยอรมันมีวินัยในการทำงานและการดำรงชีวิตเป็นคนตรงต่อเวลา รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มัธยัสถ์ สามัคคีในการทำงาน ตลอดจนมุ่งมั่นทำงานให้ได้ผลดียิ่งขึ้น รวมทั้งมีความสนใจที่จะเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นผลมาจากระบบการศึกษาทั้งในระดับอนุบาล (สร้างให้เด็กอยากไปโรงเรียน) จนถึงระดับอุดมศึกษาที่เน้นการเรียนกับการทำงานควบคู่กันไป โดยที่หน่วยงานต่าง ๆ ภาครัฐและแหล่งทุนล้วนแต่เปิดโอกาสให้คนเยอรมัน (รวมทั้งคนต่างชาติ) ได้หาความรู้ใส่ตนได้อย่างกว้างขวาง ทำให้ประเทศเยอรมันมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เพราะระบบการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของเยอรมนี ทำให้คนมีคุณภาพดี เมื่อคนมีคุณภาพดีขึ้นมาเมื่อไหร่สามารถตั้งรับได้ดีพื้นตัวได้เร็ว การดำเนินงานทุกอย่างดำเนินไปตามระเบียบแบบแผน เริ่มต้นการศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงขั้นระดับอุดมศึกษา

นอกจากนี้ระบบต่าง ๆ ภายในประเทศยังเอื้ออำนวยให้คนเยอรมันเป็นเช่นนี้ เพราะมีการวางระบบสาธารณูปโภค ระบบการซื้อขายสินค้า ระบบการจัดบริการด้านต่าง ๆ ทำให้คนต้องทำตามระบบ และต้องซื่อสัตย์ไม่เช่นนั้นสังคมจะรังเกียจหรือปฏิเสธคนที่ไม่มีระเบียบวินัย

อีกทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และความสำเร็จของคนเยอรมันไม่ว่าจะเป็นเรื่องการศึกษา วิทยาศาสตร์ ปรัชญา สังคม การเมือง ศาสนา ดนตรี วรรณกรรม ฯลฯ ทำให้คนรุ่นหลังมีความสนใจและฝึกฝนการเรียนรู้ การทำงานเพื่อให้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้นไปด้วย ซึ่งเป็นผลจากการประสบกับภาวะพ่ายแพ้สงครามโลกมาถึงสองครั้ง มีความเป็นอยู่ยากลำบากในช่วงสงคราม จึงทำให้มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองและประเทศชาติอย่างแรงกล้า ความขัดสนในเรื่องธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนเยอรมันเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน และสิ่งแวดล้อม และมีส่วนในการจัดการขยะของเสียและมลพิษประเภทต่าง ๆ สูง รวมทั้งเรื่องการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นด้วย

บทสรุปการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของคนในประเทศเยอรมนี

เรื่องที่ 1 การอบรมสั่งสอนบุตรหลาน

ในระดับชั้นอนุบาลของประเทศเยอรมนีมีรูปแบบง่าย ๆ คือ ทำอย่างไรให้เด็กรักที่อยากจะไปโรงเรียนเช้า ๆ เราจะเห็นว่าไม่ว่าจะไปที่ไหนยิ่งเมืองเล็ก ๆ จะเห็นเด็กแต่งตัวคอยพ่อแม่ เด็กอยากจะไปโรงเรียน เพราะว่าในระดับอนุบาลจะไม่เน้นเรื่องการเรียนมากนักแต่จะให้เด็ก ๆ ได้เล่นกับ

เพื่อน ๆ ฝึกให้เด็กเข้าสังคมใช้ชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ปฏิบัติภารกิจชีวิตร่วมกัน รู้จัก ถ้อยทีถ้อยอาศัย เห็นใจซึ่งกันและกัน เด็ก ๆ จะถูกอบรมสั่งสอนให้รู้จักการดูแลตนเอง รู้จักหน้าที่ ของตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวัน และเรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ในการดำเนินชีวิตในสังคมใหญ่ต่อไป การไปโรงเรียนของเด็กอนุบาลจึงไม่ใช่การคร่ำเคร่งเรียนหนังสือ เพียงอย่างเดียว ให้ความรู้กับเด็กควรให้แต่พอสมควรกับวัยวุฒิ คุณวุฒิของเขา เด็กเมื่ออายุยังน้อย ก็เรียนพอสมควรให้เล่นอยู่ด้วยกันและค่อย ๆ ปรับเพิ่มความรู้โดยสอดแทรกเข้าไปในชีวิตประจำวัน ของเขาจะทำให้เด็กเรียนรู้และเข้าใจได้เร็วขึ้น ในโรงเรียนอนุบาลของประเทศเยอรมนียังเปิดโอกาส และยินดีอย่างยิ่งที่จะให้พ่อแม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมในห้องเรียนร่วมกันบ่อย ๆ เพื่อให้พ่อแม่ได้เข้าใจ ในพัฒนาการของเขาเมื่ออยู่ในสังคมโรงเรียน ได้รู้จักเพื่อน ๆ ของลูก ได้รับรู้ปัญหาของเขาซึ่งจะทำให้ พ่อแม่ช่วยแก้ไขปัญหาของเขาได้ตรงจุดมากยิ่งขึ้น

เด็ก ๆ ได้รับการอบรมสั่งสอนในเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เด็ก เช่น การแยกขยะ การเก็บสิ่งของ การจัดระเบียบต่าง ๆ เป็นการปลูกฝังให้เด็กตั้งแต่เล็ก ๆ เมื่อเด็กโตขึ้นก็เข้าไปปฏิบัติ สิ่งนี้กลายเป็นอุปนิสัยประจำตัว เมื่อไปที่ไหน ๆ จึงเห็นประเทศเยอรมันเป็นระบบระเบียบ สะอาด สะอาด ไม่มีมึงขยะ ทุกสิ่งทุกอย่างอยู่เป็นระเบียบเรียบร้อยหมด

เมื่ออนุบาลดี มีขยมดี มหาวิทยาลัยดี พลังของแต่ละคนได้แสดงออกเกิดเป็นพลังของ ประเทศ เกิดเป็นพลังของเศรษฐกิจ และในการอบรมสั่งสอนเด็กก็มีทั้งคุณธรรม จริยธรรมสอนให้เด็ก ได้รู้ว่าประพฤติตนอย่างไรให้เป็นพลเมืองดี ช่วยสังคม ช่วยครอบครัว ช่วยหมู่คณะของตน ในบ้านในเมือง ทุกอย่างก็เลยดี ประเทศเค้าไม่มีปัญหาในเรื่องที่จะพัฒนาชีวิต มีคุณภาพชีวิตที่ดี ในประเทศไทย จะมีผลแตกต่างกันบ้าง เนื่องจากประกันสังคมของประเทศเยอรมันทำมากกว่า 100 ปี มีเงินเดือน มีระบบสังคมที่ดี มีโรงพยาบาลที่พร้อมจะให้การรักษาพยาบาลเต็มที่และเพียงพอ

สำหรับบทบาทของครอบครัว พ่อแม่จะสอนให้เด็กช่วยทำงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เด็ก สามารถทำได้ในวัยของเขา เช่น การทำความสะอาดบ้าน ทำครัว การแยกขยะ การดูแลต้นไม้ ให้น้ำ ให้อุ๋ย รวมถึงการซ่อมแซมของใช้ภายในบ้าน เด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายก็สามารถใช้ไขควงได้ เพราะฉะนั้นความรู้ที่เด็กได้รับมันฝังอยู่ในสมองฝังอยู่ในใจตั้งแต่เด็กโดยแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง

ในส่วนของชุมชนก็มีส่วนร่วม ในหมู่บ้านหรือในชุมชนทั่ว ๆ ไปมีการจัดกิจกรรม อย่างเช่น วันอาทิตย์จัดให้เด็กได้เล่นกีฬา เด็กคนไหนชอบเล่นดนตรีจัดให้เล่นดนตรี เข้าชมรมดนตรี สิ่งเหล่านี้ ไม่ใช่รัฐบาลจัดแต่ชุมชนเป็นผู้จัด เพื่อให้เด็กมีกิจกรรมที่หลากหลาย ส่งเสริมทักษะหรือความสามารถ ของเด็ก แต่ก็จะมีเด็กบางส่วนที่ไม่เข้าร่วมแต่น้อยมาก การเข้าโบสถ์พ่อแม่จะพาเด็กไปเข้าโบสถ์ แต่เด็กวัยรุ่นส่วนใหญ่จะไม่เข้าโบสถ์แต่จะไปเข้าชมรมต่าง ๆ ตามที่ตนเองถนัดและสนใจ

การสร้างสิ่งแวดล้อมให้กับเด็กได้พบแต่สิ่งที่ดีงามและได้รับสิ่งที่เป็นจริงในชีวิตเป็นสิ่ง ที่ผู้ใหญ่พยายามจะถ่ายทอดให้กับเด็กได้รับรู้และจดจำไว้ตลอดจนกระทั่งเจริญเติบโต

เรื่องที่ 2 ระบบการศึกษา

การศึกษาในเยอรมนีแยกได้อย่างชัดเจนว่าเด็กคนไหนจะเรียนมหาวิทยาลัยได้ ใครเรียนมหาวิทยาลัยไม่ได้ ช่วงมัธยมศึกษาตอนต้น ครูจะพยายามให้เด็กได้เข้าใจระดับความสามารถที่มีอยู่ในตัวเด็ก เพื่อให้เด็กได้เริ่มวางแผนอนาคตว่าในชีวิตของเขาต้องการจะเป็นอะไร แล้ววิชาการจะไปได้แค่ไหน ถ้าเด็กคนไหนคิดว่าตนเองมีความสามารถที่จะเรียนมหาวิทยาลัยได้ ก็จะเรียนในมัธยมปลาย หรือ abitur แต่สำหรับเด็กที่ไม่ไหวจริง ๆ เด็กจะรู้ตัวเองว่าไม่ไหวก็จะไปเรียนสายอาชีพ จะไม่ดันทุรังไปเรียน abitur เพราะฉะนั้น เด็กจะตัดสินใจได้ว่าชีวิตของเขาจะไปในทิศทางใด การเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยต้องเรียนหนักมาก มีนักศึกษาเยอรมัน retry มากกว่า 50% มาตรฐานการศึกษาในระดับมัธยมจะไม่มีเตรียมอุดมแบบบ้านเรา ไม่ว่าจะอยู่ในตำบลเล็ก ๆ หรือเมืองใหญ่ ๆ มาตรฐานการศึกษาเท่ากันหมด เมื่อเด็กเรียนผ่านได้ abitur แล้ว สามารถเข้ามหาวิทยาลัยได้ทุกคน ไม่ต้องสอบเข้าแล้วก็เรียนฟรีทั้งหมด

ในระดับอุดมศึกษา ระบบการจัดการศึกษาเน้นการวิจัย ทำให้เด็กมีความช่างคิดวิเคราะห์ และสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่อยู่ตลอดเวลา เป็นคนใฝ่รู้ เป็นนักค้นคว้าวิจัย ไม่ว่าสิ่งใดก็เป็นเรื่องวิจัย หลักสูตรวิทยาลัยนานาชาติสิรินธรก็ได้นำหลักสูตรของเยอรมันมาใช้สอนอยู่ ที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือก็จะเน้นวิจัย งานวิจัยไม่ได้เป็นงานวิจัยในเชิงเก็บมาไว้แต่เพื่อการพัฒนาการผลิตในอุตสาหกรรม ประกอบกับการมีช่างฝีมือที่ชำนาญงานในด้านต่าง ๆ เพราะได้รับการฝึกฝนมาอย่างดี ทำให้เยอรมันเป็นผู้นำด้านอุตสาหกรรม ซึ่งจะเห็นได้จากผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของเยอรมนีและเป็นที่ยอมรับจากนานาชาติ เช่น เครื่องยนต์ เครื่องจักร ที่เป็นที่ยู่อัจฉริยะว่ามีคุณภาพสูงส่วนใหญ่ผลิตในเยอรมนีทั้งสิ้น

เรื่องที่ 3 ประชาชนมีระเบียบแบบอย่างที่ดี

ผู้ใหญ่เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับคนรุ่นหลัง สิ่งนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะคนเยอรมันเป็นคนที่มีระเบียบ รักความสะอาด เริ่มต้นจากการปฏิบัติภายในครอบครัวก่อนโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายในบ้านเรือน แม่บ้านจะเช็ดกระจกทุกวัน พอถึงฤดูกาลจะทาสีบ้านใหม่ให้สดใส เด็กซึมซับการปฏิบัติเหล่านี้จากครอบครัวและยึดเป็นแนวปฏิบัตินำไปสู่การทำงานทุกอย่างมีมาตรฐาน ตั้งแต่เดินสายไฟในบ้าน การเดินท่อน้ำ รางน้ำ มีมาตรฐานหมด เพราะฉะนั้นทุกสิ่งทุกอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่ใช่วางทิ้งไว้เกะกะ เมื่อทุกคนมีระเบียบสังคมที่อยู่อาศัยก็เป็นระเบียบตามไปด้วย

เรื่องที่ 4 การรับผิดชอบของสังคม

ผู้ใหญ่จะตักเตือนเด็กอยู่เสมอ ยกตัวอย่างเช่น ถ้ามีเด็กนักเรียนถือกระเป๋ามาเดินหน้าโรงภาพยนตร์ ผู้ใหญ่จะตักเตือนว่าสถานที่แห่งนี้ไม่ใช่ที่ของเด็ก และไล่ให้เด็กกลับบ้าน เด็กก็จะปฏิบัติตามไม่ได้เถียงและผู้ปกครองของเด็กก็ไม่มีมารวากกล่าวกัน เพราะทุกคนรู้และเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่ต้องตักเตือนเด็ก ๆ เมื่อเห็นเด็กทำสิ่งที่ไม่เหมาะสม จะเห็นว่าในห้างสรรพสินค้า จะไม่มีเด็กนักเรียนตัวเล็ก ๆ หรือเด็กมัธยมไปเดินเล่น จะมีเฉพาะผู้ใหญ่ไปเดินซื้อสินค้าเป็นส่วนใหญ่

เรื่องที่ 5 อุตสาหกรรม

ในประเทศเยอรมันจะรับเด็กเข้าไปฝึกงานโดยไม่มีเงื่อนไขแม้จะต้องจ่ายเงินค่าจ้างให้กับเด็กด้วย สิ่งเหล่านี้ปลูกฝังอยู่ในความรับผิดชอบของชาวเยอรมัน อุตสาหกรรมทุกโรงจะรับเด็กที่ต้องการฝึกอาชีพเข้าไปฝึกงานในโรงงานอุตสาหกรรมตามหลักสูตรที่ควรฝึกและในที่สุดต้องสอบให้ได้ ประกาศนียบัตรช่างชำนาญงานในสาขาอาชีพนั้น ๆ เพื่อเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพและสร้างงานที่มีคุณภาพ ซึ่งในโรงงานอุตสาหกรรมทำการฝึกให้โดยไม่ได้หวังว่าเด็กทุกคนเมื่อจบแล้วจะอยู่ทำงานกับตน แต่ต้องการฝึกให้เด็กสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพเลี้ยงดูครอบครัวได้มากกว่า

เรื่องที่ 6 การให้เกียรติ ยกย่องและยอมรับ

ระบบการศึกษาของเยอรมนีให้สิทธิกับเด็กทุกคนเท่าเทียมกันรวมถึงคนพิการ หรือแม้แต่เรื่องการเคารพศักดิ์ศรีของคนทั่วไป หัวหน้างานหรือผู้บริหารที่เรียนจบสูง ๆ ระดับปริญญาเอก จะไม่มีการดูถูกคนงานเหล่านี้ คนเยอรมันภูมิใจที่ตนเป็นช่างชำนาญงาน เพราะฉะนั้นไม่ได้แบ่งระดับในสังคมที่ปริญญาเป็นหลัก ทุกคนภูมิใจในอาชีพของตนเอง เพราะว่าเงินเดือนไม่ต่างกัน ทุกคนให้เกียรติซึ่งกันและกัน ถึงขนาดว่าคนที่ป็นหัวหน้าโรงงานเสียชีวิตขึ้นมา ก็จะลงหนังสือพิมพ์ของเมืองนั้นเป็นการให้เกียรติคนทุกระดับ

โดยสรุปการจัดการศึกษาที่มุ่งความเป็นเลิศและบูรณาการการเสริมสร้างวินัย คุณธรรม จริยธรรมถูกระบบในคุณภาพของคนทุก ๆ ด้าน ต้องถือเป็นเป้าหมายสำคัญอันดับแรกที่รัฐต้องวางระบบ การศึกษาแนวเยอรมนีน่าจะนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยได้เพราะว่า “การศึกษา” คือกระบวนการหล่อหลอมทางสังคมที่สำคัญมากควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ โดยผู้ปกครองมีบทบาทหน้าที่ต่อการนำเสนอแนวทางการศึกษาของเด็ก

แนวคิดหรือความเชื่อพื้นฐานในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะระดับปฐมวัยและอุดมศึกษา เช่น เรื่องสำนึกชุมชน เรื่องหลักการ จะทำให้เกิดการสังเคราะห์ว่ามีประเด็นอะไรในการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรมที่ประเทศไทยจะนำมาปรับใช้ได้ และเหมาะสมกับการนำมาเป็นเยี่ยงอย่างโดยเร่งด่วน คือ เรื่องการยึดถือกฎหมายและระเบียบในสังคมเป็นสำคัญ ไม่มีการคอร์รัปชัน ถ้าผู้ใดคอร์รัปชันจะถูกลงโทษอย่างรุนแรงและเรื่องความเป็นอยู่ในสังคมในการอยู่ร่วมกันใช้ทฤษฎีการมีส่วนร่วม และยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักในการครองชีพ

การปลูกฝังวินัย คุณธรรม จริยธรรมโดยใช้การศึกษาตั้งแต่อนุบาลและกระบวนการจัดการศึกษาที่เน้นวิชาการกับการทำงานและชีวิตจริง คือ 1) ความรับผิดชอบต่อตนเอง ได้แก่ ชื่อตรงต่อหน้าที่ ชื่อสัตย์สุจริต โดยไม่ต้องมีใครควบคุม ตรงต่อเวลา เอาจริงเอาจังกับงานที่ทำ มีวินัยกับงานและชีวิต 2) ความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ ได้แก่ คนเยอรมันมองภาพรวมของประเทศได้ดีและพร้อมที่จะทำทุกอย่างเพื่อสังคมและประเทศชาติ โดยการถ่ายทอดสิ่งที่ดี มีระบบ มีคุณภาพสู่อุชนรุ่นหลัง

การเรียนการสอนที่เน้นวิจัยอย่างจริงจัง เน้นสัดส่วนงบประมาณวิจัยต่อปี การรับผิดชอบ ต่อตนเอง อันนำไปสู่การรับผิดชอบต่อสังคม การเรียนฟรีถึงระดับอุดมศึกษา รัฐต้องเข้ามาจัดการ การศึกษาในรายละเอียด และการไม่ยึดติดกับสถาบันการศึกษาของคนเยอรมันที่มองว่าโรงเรียนเป็น ที่ฝึกทักษะของชีวิตไม่ใช่สถาบันจึงนำไปสู่ความร่วมมือที่ดี โดยไม่แบ่งชนชั้น

การเคารพในความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น การสนใจ ฝึกฝนเรียนรู้ต่อเนื่อง การให้ความสำคัญ ต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นพืช สัตว์ หรือแม้แต่สิ่งที่ไม่มีชีวิตที่อยู่ร่วมกันในธรรมชาติ เพื่อ ความสมดุลของสรรพสิ่งต่าง ๆ

3. วินัยด้านการมีจิตอาสา

สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน มีคุณธรรมนำความรู้เท่าทันโลก ครอบครัวยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็ง เกิดสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณธรรม เสถียรภาพ และเป็นธรรม จิตอาสาเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในตัว ของบุคคลที่จะทำให้มีจิตสาธารณะ ทุกคนคำนึงถึงสาธารณะซึ่งอยู่เหนือความเป็นส่วนตัว มากกว่า การคิดถึงความเป็นธุรกิจ การทำถูกทำชอบ ได้ชื่อว่าทำความดีเพราะเห็นคุณค่าของความดี

จิตอาสาทำให้ทุกคนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้ เป็นสังคมที่มีการให้และแบ่งปันซึ่งกัน และกัน คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ซึ่งต้องขับเคลื่อนทั้งระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็ก วิทยาลัยเรียน เพราะจิตอาสาและจิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างหนึ่งที่จะต้องปลูกฝัง อย่างต่อเนื่อง ดังสุภาษิตที่ว่า “ไม้อ่อนดัดง่ายไม้แก่ดัดยาก”

3.1 ความหมาย

จิตอาสา หมายถึง ความสำนึกของบุคคลที่มีต่อส่วนรวม เป็นจิตที่เป็นผู้ให้ คิดดี คิดทางบวก มีความหวังดีต่อผู้อื่น เป็นความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจทำ อยากช่วยเหลือ โดยไม่หวังผลตอบแทน และ ส่งผลให้เกิดความสุขทางจิตใจ ผู้ที่มีจิตสาธารณะจะแสดงพฤติกรรมที่อาสาทำประโยชน์ เพื่อส่วนรวม การงดเว้นการกระทำที่จะส่งผลให้เกิดความชำรุดเสียหาย การมีส่วนร่วมดูแลรักษา และเคารพสิทธิ ของบุคคลอื่นในการใช้ทรัพย์สินส่วนรวม

“จิต” (mind) หมายถึง ใจ สิ่งที่มีหน้าที่รู้ คิดและนึก

“จิตสำนึก” (consciousness) หมายถึง เป็นภาวะที่จิตตื่นและรู้ตัว รู้ว่าทำอะไร อยู่ที่ไหน เป็นอย่างไร สามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รสและสิ่งที่ สัมผัสได้ด้วยกาย

“อาสา” (service, volunteer) หมายถึง การเสนอตัวเข้ารับทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ซึ่งอาจ เป็นประโยชน์ต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมก็ได้

“สาธารณะ” (public) หมายถึง ทั่วไป เป็นของกลางสำหรับส่วนรวม การแสดงออกเพื่อ สังคมส่วนรวมเป็นการบริการชุมชน ทำประโยชน์เพื่อสังคม ถ้าใช้ของก็จะใช้ประโยชน์ร่วมกัน

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูล คำว่า จิตอาสา ผู้ศึกษาพบว่า มีผู้ใช้คำที่มีความหมายใกล้เคียงกับจิตอาสามากมาย เช่น จิตสาธารณะ จิตสำนึกสาธารณะ จิตสำนึกต่อสังคมและพฤติกรรมเอื้อสังคม โดยให้ความหมายจิตอาสา (Volunteerspirit) ไว้ดังนี้

ประวิตร พิสุทธิโสภณ (2552) กล่าวว่า จิตอาสา หมายถึง ผู้ที่มีจิตใจที่เป็นผู้ให้ เช่น ให้สิ่งของ ให้เงิน ให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังร่างกาย แรงสมอง ซึ่งเป็นการเสียสละ สิ่งที่ตนเองมี แม้กระทั่งเวลาเพื่อเผื่อแผ่ให้กับส่วนรวม อีกทั้งยังช่วยลด “อัตตา” หรือความเป็นตัวเป็นตนของตนเอง ลงได้บ้าง

ธานีษฐ์ กองแก้ว (2550) กล่าวว่า จิตอาสา หมายถึง คนที่มีจิตใจอาสาช่วยเหลือ อยากให้ผู้อื่นมีความสุข คนที่มาร่วมกิจกรรมจิตอาสา ก็คือ “อาสาสมัคร” คือ บุคคลที่อาสาเข้ามาช่วยเหลือสังคมด้วยความสมัครใจ เสียสละ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ป้องกันแก้ไขพัฒนาสังคม โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

จิตอาสา (2552) หมายความว่า ผู้ที่สมัครใจ เต็มใจ เข้าร่วมร่วมทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์ (2550) ได้ให้ความหมายของจิตอาสา คือ ความสำนึกของบุคคลที่มีต่อสังคมส่วนรวม โดยการเอาใจใส่และการช่วยเหลือ ผู้ที่มีจิตอาสาจะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่อาสาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เช่น การเสียสละเงิน สิ่งของ เวลา แรงกาย และสติปัญญาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน

ศุภย์คุณธรรม (2548) จากการทบทวนเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ได้ให้ความหมาย จิตอาสา หมายถึง จิตที่พร้อมจะสละเวลา แรงกาย สติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี อันเกิดจากพื้นฐานความคิด 4 ประการหลักได้แก่

1. เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมมิใช่เพื่อส่วนตัว
2. เป็นการกระทำที่เป็นไปโดยความสมัครใจ
3. เป็นการกระทำที่ไม่มุ่งหวังผลตอบแทนในรูปสินจ้างรางวัล
4. เป็นการอุทิศกำลังกาย กำลังใจ และเวลาให้ส่วนรวม ไม่ใช่อุทิศกำลังทรัพย์แต่เพียงอย่างเดียว

โดยสรุป จิตอาสา หมายถึง การเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ การเสียสละเวลา สิ่งของ เงินทอง แรงกาย สติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นจิตใจที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี การช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมเพื่อให้ผู้อื่นมีความสุขด้วยความสมัครใจและไม่หวังผลตอบแทน เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ สำนึกของบุคคลที่มีต่อส่วนรวม เอาใจใส่ป้องกันแก้ไขปัญหาสังคม

เมื่อพิจารณา คำว่า “จิตอาสา” (volunteer mind) ซึ่งหมายถึง จิตใจที่คิดช่วยเหลือผู้อื่น จิตใจที่เป็นผู้ให้ เช่น ให้สิ่งของ ให้เงิน ให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังร่างกาย แรงสมอง ซึ่งเป็นการเสียสละสิ่งที่ตนเองมี แม้กระทั่งเวลา โดยมีปัญหาเป็นเครื่องกำกับ เป็นการกระทำที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ส่งผลให้แสดงพฤติกรรมหลัก 3 ด้าน ได้แก่

- 1) การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน
- 2) การเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
- 3) การมุ่งมั่นพัฒนาสิ่งรอบตัวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น

ส่วน “จิตสาธารณะ” (public mind) บางครั้งอาจใช้คำว่า จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง จิตใจที่คำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน คำนึงถึงบุคคลอื่นที่ต่างมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกัน รวมทั้ง มีความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรม และจริยธรรมที่ดีงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ประหยัด และมีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ส่งผลทำให้แสดงพฤติกรรมหลัก 3 ด้าน ได้แก่

- 1) การงดเว้นการกระทำที่จะส่งผลให้เกิดความชำรุดเสียหายของทรัพย์สินส่วนรวม
- 2) การมีส่วนร่วมดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนรวม
- 3) การเคารพสิทธิของบุคคลอื่นในการใช้ทรัพย์สินส่วนรวม บางครั้งหมายถึงจิตอาสา

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจิตอาสาและจิตสาธารณะ ถ้าใช้มุมมองของการคิดที่เป็นระบบ ไม่มองแยกส่วน จะพบว่า จิตอาสาและจิตสาธารณะเป็นสิ่งที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน การมีจิตอาสาทำให้แสดงพฤติกรรมออกมาซึ่งอาจเป็นประโยชน์ในระดับส่วนบุคคลหรือในระดับส่วนรวม ถ้าเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมสิ่งนั้นจะกลายเป็นจิตสาธารณะ ส่วนการมีจิตสาธารณะ บางครั้งต้องอาศัยจิตอาสาเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมเช่นกัน

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์พฤติกรรมสำคัญของจิตอาสาและจิตสาธารณะ พบว่า ทั้งจิตอาสาและจิตสาธารณะมีองค์ประกอบที่เป็นรากฐานร่วมกัน 3 ประการ ได้แก่

- 1) การให้
 - 2) การไม่เบียดเบียน
 - 3) การมุ่งประโยชน์
- ดังตาราง ต่อไปนี้

ประเด็น	พฤติกรรมหลัก	องค์ประกอบที่เป็นรากฐานร่วมกัน		
		การให้	การไม่ เบียดเบียน	การมุ่ง ประโยชน์
จิตอาสา	1) การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน 2) การเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม 3) การมุ่งมั่นพัฒนาสิ่งรอบตัวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น	AA AA AA	AA AA AA	AA AA AA
จิตสาธารณะ	1) การงดเว้นการกระทำที่จะส่งผลทำให้เกิด ความชำรุดเสียหายของทรัพย์สินส่วนรวม 2) การมีส่วนร่วมดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนรวม 3) การเคารพสิทธิของบุคคลอื่นในการใช้ทรัพย์สินส่วนรวม	AA AA AA	AA AA AA	AA AA AA

การพัฒนาผู้เรียนและบุคคลควรบูรณาการเข้าด้วยกันโดยใช้องค์ประกอบที่เป็นรากฐานร่วมกันดังที่สังเคราะห์ไว้ในเบื้องต้น

3.2 ความสำคัญ

1. ทำให้บุคคลมีความคิดขั้นสูงช่วยยกระดับจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยเมตตา เพราะจิตอาสา มุ่งเน้นการให้มากกว่าการรับ ทำให้ได้พบความสุขที่เกิดจากการให้ ซึ่งเป็นความสุขที่มีคุณค่ากว่าความสุขที่เกิดจากการได้รับ

2. บุคคลที่มีจิตอาสาย่อมเป็นที่รักใคร่ของบุคคลรอบข้าง เพราะมองเห็นคุณค่าในความเป็นที่มีอยู่ในบุคคลนั้น มากกว่ามูลค่าของทรัพย์สินใด ๆ นอกจากนั้นยังเป็นการผูกมิตรแท้ได้อย่างยั่งยืน

3. ทำให้สังคมมีการแบ่งปัน การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ร่วมมือกันดูแลรักษาสิ่งของสาธารณะเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมรอบตัว

4. ทำให้สังคมน่าอยู่และเป็นสังคมคุณภาพที่ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างจิตอาสาและจิตสาธารณะ

3.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสา

ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ

สิทธิน็อค วรานุสันติกุล (2556) ได้กล่าวว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ เป็นเรื่องที่น่าสนใจมากของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน ทั้งภาคราชการและธุรกิจเอกชน รวมถึงระดับบุคคลก็ได้รับความสนใจเหมือนกัน กรณีที่บุคคลต้องการพัฒนาตนเอง ทั้งนี้ก็เพราะทุกฝ่ายก็รู้ซึ่งว่าตัวบุคคลเป็นเหตุ

สำคัญในอันที่จะทำการงานของเขาและหน่วยงานได้ดีหรือไม่ การที่บุคคลตั้งใจทำงานอย่างไรหรือไม่ต้องขึ้นอยู่กับแรงจูงใจของเขาเป็นสำคัญ ผู้ที่แสดงพฤติกรรมจิตอาสาหรือเป็นอาสาสมัครก็เช่นกันย่อมต้องมีแรงจูงใจในการทำงานด้วย

แรงจูงใจ เป็นคำสำคัญที่มีความหมายในฐานะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม ดังนั้น แรงจูงใจหมายถึง แรงกระตุ้นหรือแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรม เป็นแรงที่ให้พลังงานกระตุ้นร่างกายให้กระทำพฤติกรรม เป็นแรงกระตุ้นที่มีการกำหนดทิศทางไว้ว่าจะทำพฤติกรรมออกไปอย่างไร แบบใด และเป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลรักษาพฤติกรรมนั้นเอาไว้ (Steers & Porter, 1979, อ้างถึงใน สิทธิโชค วรานุสันติกุล, 2556) โดยทั่วไปแรงจูงใจได้แก่ ความต้องการ (Need) ความปรารถนา (Desire) หรือความมุ่งหวัง (Expectancy)

แรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivator)

แรงจูงใจภายใน หมายถึง แรงจูงใจที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลซึ่งอาจจะเป็นทัศนคติ ความต้องการที่มีผลทำให้คนเราแสดงพฤติกรรมออกไป เพราะรักหรือชอบที่จะทำอย่างนั้นจากใจจริง พวกเขาก็จะหาเวลาและทุ่มเททุนทรัพย์ส่วนตัวเพื่อที่จะได้มีโอกาสทำกิจกรรมที่ตนเองชอบอย่างนี้ เรียกว่า ทำไปด้วยแรงจูงใจภายใน ข้อสังเกตคือ ผลงานที่ได้ออกมาจากผู้ที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยแรงจูงใจภายในมักจะเป็นผลงานที่มีคุณภาพดี เพราะเขามักจะทุ่มเทและเสียสละทุกอย่างเพื่อทำกิจกรรมนั้นได้ดีที่สุด เพราะกิจกรรมนั้นเป็นสิ่งที่เขาชอบทำ

2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivator)

แรงจูงใจภายนอก หมายถึง แรงจูงใจที่เกิดขึ้นเนื่องจากได้รับสิ่งจูงใจจากภายนอก ตัวบุคคลที่มักกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม ด้วยความมุ่งหมายที่จะให้เราทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น คำชมเชยหรือการยกย่อง เป็นสิ่งจูงใจแก่บุคคลให้แสดงพฤติกรรมที่นำมาซึ่งคำชม เป็นต้น

ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ

1. ทฤษฎี ERG ของเคลดัล แอลเดอร์เฟอร์ (Alderfer's Existence, Relatedness Growth Theory) (Alderfer, 1979) ได้แบ่งระดับความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1) ความต้องการดำรงอยู่ (Existence Needs) เป็นความต้องการพื้นฐานและจำเป็นที่สุดสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นความต้องการที่มนุษย์ต้องการได้รับการตอบสนองก่อนความต้องการอื่น ๆ ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย ความมั่นคงปลอดภัย การได้รับความคุ้มครอง การได้อยู่ในสังคมที่เป็นระเบียบ มีกฎหมายที่จะช่วยคุ้มครองให้พ้นอันตรายต่าง ๆ

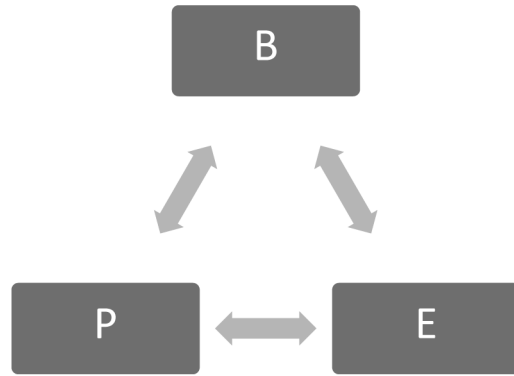
2) ความต้องการความสัมพันธ์ (Relatedness Needs) เป็นความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม ต้องการให้สังคมยอมรับตนเข้าเป็นสมาชิกได้มีส่วนร่วมในสังคม ต้องการได้การยกย่องนับถือจากคนในสังคม รวมถึงเชื่อมั่นในตนเอง

3) ความต้องการความก้าวหน้า (Growth Needs) เป็นความต้องการขั้นสูงสุดเป็นความต้องการที่จะได้รับการยกย่องในสังคม ในด้านการยอมรับและส่งเสริมความคิดริเริ่มการได้รับการสนับสนุน การได้รับความไว้วางใจ การได้ปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับความสามารถ การเป็นผู้นำ ความเป็นอิสระและเสรีภาพ การได้รับความสำเร็จ

ทั้งนี้ ทฤษฎีของแอลเดอร์เฟอร์ คือ ทฤษฎีของมาสโลว์ แตกต่างกันเพียงแอลเดอร์เฟอร์ไม่ยอมรับเรื่องการตอบสนองความต้องการเป็นลำดับขั้น โดยเสนอว่าการตอบสนองความต้องการทั้ง 3 อย่าง สามารถที่จะเกิดขึ้นเมื่อไรก็ได้ จะตอบสนองเมื่อไรก็ได้ ไม่จำเป็นต้องตอบสนองตามลำดับขั้น และนอกจากนี้ความต้องการอาจจะเกิดขึ้นพร้อมกันทีเดียว 2 – 3 ประเภทก็ได้ เช่น ในขณะที่เกิดความต้องการเงินอย่างมาก เพื่อบำบัดความต้องการให้ตนเองมีชีวิตอยู่ต่อไป คนเราอาจจะมีความต้องการพัฒนาตนเองให้เจริญงอกงาม ดังนั้น คนบางคนอาจจะปฏิเสธงานที่มีเงินเดือนมาก แต่หาเวลาเป็นตัวของตัวเองเพื่อการศึกษาไม่ได้ เพื่อไปทำงานที่มีเงินเดือนน้อยกว่าแต่สามารถปลีกเวลาไปเพิ่มพูนความรู้แก่ตนเองได้

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

Bandura ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดย Bandura ให้ความเห็นว่า การที่บุคคลเกิดการเรียนรู้ นั้น ไม่จำเป็นต้องพิจารณาจากการแสดงออกเสมอไป หากแต่การได้มาซึ่งความรู้ใหม่ ๆ (Acquired) ก็ถือได้ว่าการเรียนรู้แล้วถึงแม้ว่าจะยังไม่มี การแสดงออกเลยก็ตาม และการแสดงออกของพฤติกรรมก็สะท้อนให้เห็นการเรียนรู้ นอกจากนี้แนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม Bandura ได้เสนอว่าพฤติกรรมของคนเรานั้นไม่ได้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากปัจจัยทางสภาพแวดล้อมเพียงอย่างเดียว หากแต่จะต้องมีปัจจัยส่วนบุคคลร่วมด้วย และการเข้าร่วมของปัจจัยส่วนบุคคลนั้นจะต้องร่วมกันในลักษณะที่กำหนดซึ่งกันและกัน กับปัจจัยทางด้านพฤติกรรม (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2550) ซึ่งสามารถอธิบาย การปฏิสัมพันธ์ ดังนี้

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม (B) สภาพแวดล้อม (E) และปัจจัยส่วนบุคคล (P) ที่มีผลต่อการเรียนรู้และการกระทำ
ที่มา: “จิตวิทยาการศึกษา,” โดย สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2548

จากภาพ : สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยทั้งสามได้ ดังนี้

1) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบุคคลกับพฤติกรรม กล่าวว่ ปัจจัยด้านความคิด ความรู้สึก ความคาดหวัง ความเชื่อ การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง เป้าหมาย และความตั้งใจ เป็นตัวกำหนด ลักษณะและทิศทางของพฤติกรรม ในขณะที่พฤติกรรมก็เป็นตัวกำหนดลักษณะการคิดและการตอบสนองทางอารมณ์

2) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมกับบุคคล กล่าวว่ความคาดหวัง ความเชื่อ อารมณ์ และความสามารถทางปัญญาของบุคคล จะพัฒนาและเปลี่ยนแปลงโดยอิทธิพลทางสังคมที่ ให้ข้อมูลและกระตุ้นการสนองตอบทางอารมณ์โดยการผ่านตัวแบบการสอน และการชักจูงทางสังคม โดยแต่ละบุคคลตอบสนองต่อสิ่งเร้าแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมทางสังคม และลักษณะทางกายภาพ เช่น อายุ ขนาดของร่างกาย เชื้อชาติ เพศ ความน่าสนใจของร่างกาย บทบาทและสภาพทางสังคม

3) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม กล่าวว่ พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงขึ้นไ้ตามสภาพแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปนั้น ก็ทำให้พฤติกรรมถูกเปลี่ยนไปด้วย

ทั้งนี้ Bandura เชื่อว่าการเรียนรู้ของคนนั้นส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการสังเกตพฤติกรรมจากผู้อื่นซึ่งเป็นตัวแบบ ในการเรียนรู้ผ่านตัวแบบสามารถถ่ายทอดทั้งความคิดและการแสดงออกได้พร้อม ๆ กัน กระบวนการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบประกอบด้วย 4 กระบวนการ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2548) ดังนี้

1) กระบวนการใส่ใจ (Attention) ความใส่ใจของบุคคลเป็นสิ่งสำคัญมาก บุคคลจะไม่สามารถเรียนรู้ได้ถ้าขาดการใส่ใจ และจะรับรู้ได้อย่างแม่นยำถึงพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออก องค์ประกอบที่มีผลต่อกระบวนการใส่ใจมี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบของตัวแบบเอง คือ ตัวแบบต้องมีลักษณะเด่น และพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออกไม่มีความซับซ้อน ผู้สังเกตจึงจำได้มาก องค์ประกอบที่สองเกี่ยวข้องกับผู้สังเกต ได้แก่ วัยของผู้สังเกต ความสามารถทางสติปัญญา ทักษะการใช้มือและส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย รวมทั้งตัวแปรทางบุคลิกภาพของผู้เรียน เช่น การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) ความต้องการและเจตคติของผู้เรียน

2) กระบวนการจดจำ (Retention) การที่บุคคลสามารถที่จะเลียนแบบหรือแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบได้ อาจจะมีการจดจำด้วยคำพูด หรือการจดจำด้วยภาพ ซึ่งการจดจำด้วยภาพจะทำให้จดจำได้นานและคงทน นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับความสามารถทางปัญญาและโครงสร้างทางปัญญาของผู้สังเกตอีกด้วย

3) กระบวนการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ (Reproduction) เป็นกระบวนการที่บุคคลนำสิ่งที่จดจำมาแสดงออกเป็นการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ ปัจจัยสำคัญของความสามารถในการแสดงออกพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ คือ ความพร้อมทั้งด้านร่างกายและทักษะที่จำเป็นในการเลียนแบบ โดยผู้เรียนแต่ละคนอาจแสดงได้แตกต่างกัน

4) กระบวนการจูงใจ (Motivation) การที่บุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้แล้วจะแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับกระบวนการจูงใจว่าพฤติกรรมนั้นเป็นที่ยอมรับหรือไม่ ความพึงพอใจในรางวัล การประเมินตนเอง และมาตรฐานภายในตัว

นอกจากนี้ นักเรียนยังสามารถเกิดการเรียนรู้จากการสังเกตได้โดยกระบวนการต่อไปนี้

1) การเรียนรู้โดยการสังเกตและจากผู้ที่มีหน้าที่อบรมผู้เรียน (Socialization Agent) การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ตัวแบบที่ผู้เรียนสังเกตจึงเป็นได้ทั้งจากตัวแบบจริงหรืออาจเป็นตัวแบบที่ไม่มีชีวิต เช่น สื่อทางโทรทัศน์ สื่อทางภาพยนตร์ และการ์ตูน นอกจากนี้ครูและผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้ที่ใกล้ชิดผู้เรียนมากที่สุด มีหน้าที่สำคัญก็คือ การสอนให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ มีการแสดงพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับของสังคม และอยู่ในขอบเขตของวัฒนธรรมประเพณี โดยเรียกกระบวนการนี้ว่า การถ่ายทอดทางสังคมหรือสังคมประกิต (Socialization) การเป็นตัวแบบที่ดีของครูและผู้ปกครอง จะช่วยให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ดี เป็นที่ยอมรับของสังคม

2) การเรียนรู้โดยการสังเกตและการเรียนการสอนในห้องเรียน ครูเป็นตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อนักเรียน นักเรียนแต่ละคนเป็นทั้งผู้สังเกตและตัวแบบ นักเรียนบางคนเป็นตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อเพื่อนในชั้นเรียน เพราะเป็นตัวแบบที่ดีและมีลักษณะคล้ายคลึงกับผู้เรียนมากที่สุด เนื่องจากอยู่ในวัยเดียวกัน แต่พฤติกรรมที่เรียนรู้จากเพื่อนมีทั้งดีและไม่ดี ฉะนั้นความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือเลียนแบบจึงมีความสำคัญมากสำหรับครูในการสอนโดยนอกจากครูจะเป็นตัวแบบ

แล้วยังช่วยสอนให้นักเรียนเป็นทั้งตัวแบบและผู้เรียนที่มีคุณค่า มีพฤติกรรมตามที่สังคมต้องการ โดยการปลูกฝังพฤติกรรมที่เอื้อสังคม (Prosocial Behavior) เช่น การมีน้ำใจ การให้ความร่วมมือกับผู้อื่น ช่วยเหลือผู้อื่น มีความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การรู้จักมีความเกรงใจผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา โดยควรควรแสดงจนเป็นตัวอย่างและให้การสนับสนุน

ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2535) ได้กล่าวว่า ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมของคนไทยเป็นทฤษฎีทางจิตวิทยา ทฤษฎีแรกของนักวิชาการไทย ที่สร้างขึ้นโดยการสรุปรวมผลการวิจัยในประเทศไทย ในหลายสาขาเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะงานวิจัยของนักจิตวิทยาไทย นักสังคมศาสตร์ไทย และนักวิจัยการศึกษาไทยทั้งที่เป็นอาจารย์และนิสิตนักศึกษาชั้นสูง ทฤษฎีนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นของวิชาการและการประยุกต์ทางด้านนี้ในประเทศไทย

ของทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทย

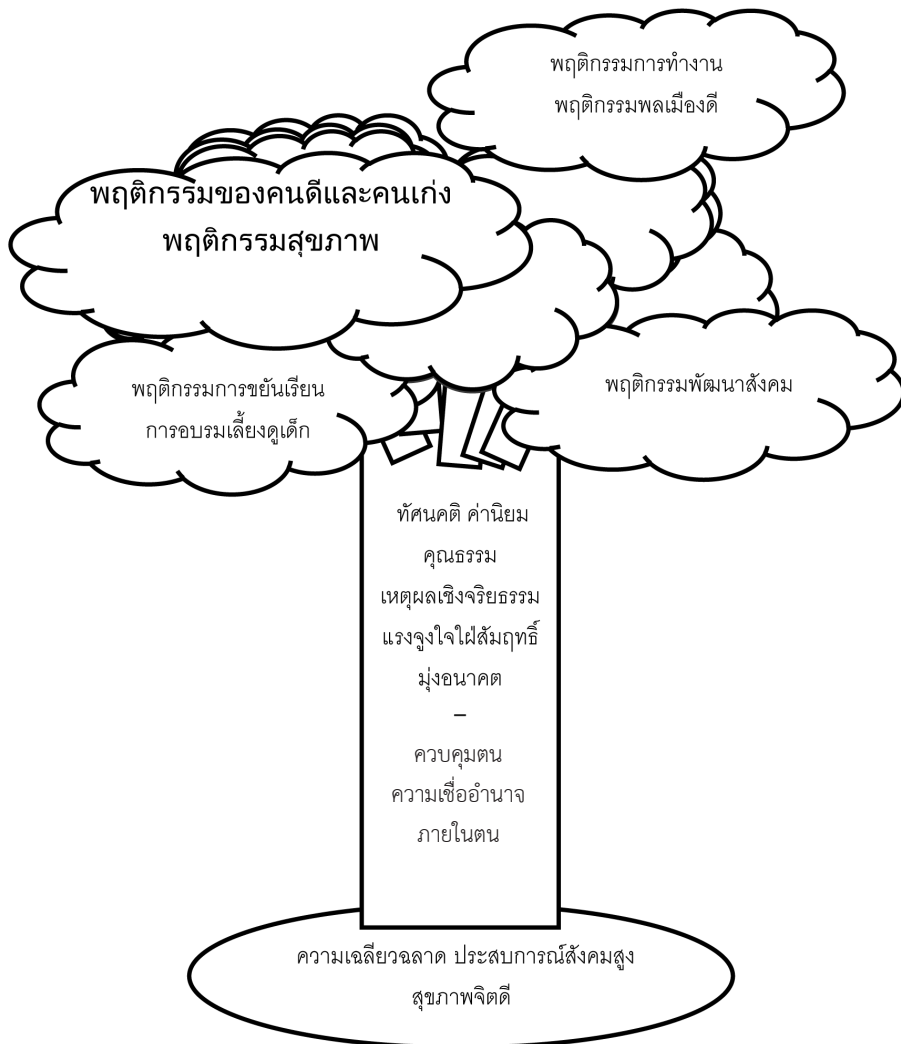
ทฤษฎีสำหรับต้นไม้จริยธรรมนี้มี 3 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นดอกและผลไม้มือของต้นไม้ ส่วนลำต้น และส่วนที่เป็นรากแก้ว คุณภาพประกอบในส่วนแรก คือ ดอกและผลไม้มือบนต้น แสดงถึงพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง และพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม ส่วนแรกนี้เป็นพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ที่เข้าเป็นพฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศและพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็ง ผลที่ออกมาเป็นพฤติกรรมต่าง ๆ ที่น่าปรารถนามีสาเหตุอยู่ 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือ สาเหตุทางจิตใจที่เป็นส่วนของลำต้นของต้นไม้อันประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ด้าน คือ

- 1) เหตุผลเชิงจิตวิทยา
- 2) มุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง
- 3) ความเชื่อในอำนาจในตน
- 4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
- 5) ทศนคติ คุณธรรม และค่านิยม (ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้น ๆ หรือสถานการณ์นั้น)

ถ้าต้องการที่จะเข้าใจคำอธิบาย ทำนายและพัฒนาพฤติกรรมชนิดใด จะต้องใช้จิตลักษณะทางด้านหรือทั้ง 5 ด้านนี้ประกอบกันจึงจะได้ผลดีที่สุดส่วนที่สามของต้นไม้ จริยธรรม คือ รากแก้ว ซึ่งเป็นจิตลักษณะกลุ่มที่สอง มี 3 ด้าน คือ

- 1) สติปัญญา
- 2) ประสบการณ์ทางสังคม
- 3) สุขภาพจิต จิตลักษณะ

ทั้งสามนี้อาจใช้เป็นสาเหตุของการพัฒนาจิตลักษณะ 5 ประการที่ลำต้นของต้นไม้ก็ได้ กล่าวคือ บุคคลจะต้องมีลักษณะพื้นฐานทางจิต 3 ด้านดังกล่าวและอยู่ในสภาพแวดล้อมทางบ้าน ทางโรงเรียน และทางสังคมที่เหมาะสม นอกจากนั้นบุคคลยังมีความพร้อมที่จะรับการพัฒนาจิตลักษณะ บางประการใน 5 ด้านนี้โดยวิธีการอื่น ๆ ด้วยฉะนั้นจิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการจึงเป็นสาเหตุของ พฤติกรรมของคนดีและของคนเก่งนั่นเอง นอกจากนี้จิตลักษณะ 3 ประการที่ส่วนรากของต้นไม้ อาจเป็นสาเหตุร่วมกับจิตลักษณะ 5 ประการที่ลำต้นเพื่อใช้อธิบาย ทำนายและพัฒนาพฤติกรรม ดังกล่าวมาแล้วด้วย ดังภาพ

ภาพที่ 3 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม แสดงจิตลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจของพฤติกรรมทางจริยธรรม
ที่มา: “ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม,” โดย ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2538

จากทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะธรรมข้างต้น การที่จะเป็นผู้มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรม อยู่ในระดับสูงนั้น ต้องประกอบด้วย จิตลักษณะ 8 ประการด้วยกัน โดยแบ่งเป็น จิตลักษณะ ส่วนราก 3 ประการ ได้แก่

- 1) สติปัญญา
- 2) ประสบการณ์สังคม
- 3) สุขภาพจิต

กับจิตลักษณะที่เป็นส่วนของลำต้น 5 ประการ ได้แก่

- 4) เหตุผลเชิงจริยธรรม
- 5) ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนเอง
- 6) ความเชื่ออำนาจภายในตน
- 7) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
- 8) ทศนคติ คุณธรรมและค่านิยม

ในการนำทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะธรรมมาอธิบายจิตลักษณะของผู้ที่มีจิตอาสา ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษา จิตลักษณะที่เป็นส่วนของลำต้น ได้แก่ ทศนคติในด้านจริยธรรม ซึ่งประกอบไปด้วยแรงจูงใจ หรือ ความต้องการของบุคคล ความคิด ความรู้สึก สำนึกภายในของบุคคล ที่สามารถใช้เป็นตัวทำนาย พฤติกรรมด้านจิตอาสาของเด็กได้

แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตอาสา

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตอาสาสามารถทำได้ทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัยเด็กที่เป็น วัยแห่งการเรียนรู้ ผู้สอนเป็นหัวใจสำคัญในการปลูกฝังคุณลักษณะจิตอาสาที่สามารถพัฒนาพร้อมกัน สำหรับแนวทางการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องนำองค์ความรู้เชิงทฤษฎีมาปรับประยุกต์ให้มีความเหมาะสม กับผู้เรียนในปัจจุบัน เริ่มจากตัวผู้สอนเองที่จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและค่อย ๆ ขยายไปสู่การพัฒนา ผู้เรียน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องพัฒนาไปให้ถึงระบบคิดของผู้เรียนมากกว่าการให้ทำกิจกรรมโดย ปราศจากความคิด อย่างไรก็ตามต้องถือเป็นหลักการว่าการพัฒนาจิตอาสาสามารถสอดแทรกได้ ในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การช่วยเหลือเพื่อนที่ทำการบ้านไม่ได้ก็เป็นจิตอาสาชนิดหนึ่ง หรือ การประหยัดน้ำ ไฟฟ้า การจัดทำโครงการจิตอาสาที่ออกไปนอกโรงเรียนเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนา เท่านั้น แต่การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเชื่อมโยงเข้ากับวิถีชีวิตของผู้เรียนในแต่ละชุมชนท้องถิ่น แนวทาง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตอาสา มีดังนี้

1. การเป็นตัวแบบที่ดีทางด้านจิตอาสาอย่างสม่ำเสมอตามทฤษฎีเซลล์กระจกเงา (mirror neuron theory) เมื่อผู้สอนแสดงพฤติกรรมใด ๆ ออกมาอย่างสม่ำเสมอ แม้ไม่ต้องสอนโดยวาจา แต่เป็นการสอนโดยการกระทำ ผู้เรียนจะมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมนั้นด้วย การพัฒนาลักษณะนี้ เป็นการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยกระบวนการซึมซับ การสังเกต การเลียนแบบพฤติกรรม แต่ควร ใช้ควบคู่กับการสะท้อนผลตนเอง (reflection) ในข้อ 5 ด้วย

2. การจัดการเรียนรู้ต้องผ่านกระบวนการปฏิบัติ (action learning) โดยการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมจิตอาสาตามความเหมาะสมด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องจัดทำเป็นโครงการเฉพาะกิจขึ้น แต่ควรบูรณาการไปในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ และที่สำคัญจะต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการปฏิบัติต่อเพื่อนและผู้สอน

3. การสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้จิตอาสา โดยทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วม (Empathy) ความเห็นอกเห็นใจ เอาใจผู้อื่นมาใส่ใจตนเอง เพื่อรับรู้ความรู้สึกและตอบสนองโดยการแสดงพฤติกรรมจิตอาสาอย่างถูกต้องเหมาะสมทั้งภาษาพูดและภาษากาย

4. มุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนความคิดและมุมมอง (Transformation of learning) ของผู้เรียน ทำให้เห็นว่าผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพที่จะช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมส่วนรวมได้ ไม่สำคัญว่าจะเรียนเก่งสอบได้คะแนนดีหรือไม่ การปรับเปลี่ยนความคิดและมุมมองดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาจิตอาสาอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง

5. การจัดการเรียนรู้ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนตนเอง (self - reflection) มุ่งให้เห็นความคิดและความรู้สึกของตนเองเมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่น หรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวม รวมทั้งการกำหนดแนวทางสำหรับพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีจิตอาสาต่อไป

6. ผู้สอนต้องสร้างความเข้าใจให้ชัดเจนว่าการมีจิตอาสานั้นจะต้องไม่เป็นการเบียดเบียนตนเองหรือบุคคลรอบข้างด้วย มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา สิ่งใดที่เกินกำลังที่เราจะทำได้ คนเดียวต้องรู้จักสร้างแนวร่วมหรือเครือข่ายมาช่วยให้สำเร็จ

ลักษณะพฤติกรรมจิตอาสา

การศึกษาลักษณะที่แสดงออกซึ่งพฤติกรรมจิตอาสา ผู้ศึกษาได้รวบรวมแนวคิดจากนักวิชาการแนวคิดของพุทธศาสนาด้านจริยธรรม และแนวคิดนักพัฒนา ที่ได้ระบุถึงลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมที่แสดงถึงพฤติกรรมจิตอาสา ไว้ดังนี้

ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์ (2550) เห็นว่าคุณลักษณะของสมาชิกที่ดีและสร้างสรรค์สังคม ตามแนวคิดของพระพุทธเวทที่ (ประยูรค์ ปยุตโต) เป็นคุณลักษณะภายในจิตใจและสิ่งที่แสดงออกภายนอก ซึ่งควรมีความประพฤติที่วัดได้ จากพรหมวิหาร 4 ดังนี้

1. เมตตา (ความรัก) คือ ความปรารถนาดีมิมีตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์ และความสุข
2. กรุณา (ความสงสาร) คือ อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์
3. มุทิตา (ความเบิกบานพลอยยินดี) คือ ยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุข
4. อุเบกขา (ความมีใจเป็นกลาง) คือ การมองโลกตามความจริง โดยวางจิตใจเรียบสม่ำเสมอ มั่นคงเที่ยงตรง การมองเห็นคนที่จะได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุที่ตนประกอบ

นอกจากนี้ยังต้องมีการสงเคราะห์ผู้อื่นที่เรียกว่า สังคหวัตถุ 4 ได้แก่

1. ทาน (ให้ปัน) คือ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือ สงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ ศิลปวิทยา
2. ปิยวาจา (พูดอย่างรักกัน) คือ การกล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจงแนะนำ สิ่งที่มีประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐานชักจูงในสิ่งที่ดีงาม หรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจรู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจที่ดี สมานสามัคคี เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
3. อุตถจริยา (ทำประโยชน์แก่เขา) คือ ช่วยเหลือแรงงาน และชวนชวายเป็นกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไข้ปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม
4. สมานัตตตา (เอาตัวเข้าสมาน) คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอกับต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบ และเสมอในสุข ทุกข์คือร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไข้ปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

กรมวิชาการ (2542, อ้างถึงใน วรรณิภา ศุภริยพงศ์ และคณะ, 2546) ได้กำหนดคุณลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและชั้นมัธยมศึกษา ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละต่อสังคม และความมุ่งมั่นพัฒนาไว้ ดังนี้

การช่วยเหลือผู้อื่น หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมื่อพบสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกต้องการช่วยเหลือและทำประโยชน์ให้ผู้อื่นได้รับความสุขพฤติกรรมที่แสดงออก ได้แก่ การอำนวยความสะดวก แบ่งปันสิ่งของ และให้คำแนะนำสิ่งที่ถูกต้องควรแก่ผู้อื่น ร่วมมือกับผู้อื่นในการพัฒนาสังคม

การเสียสละต่อสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม การเสียสละเวลา กำลังกาย กำลังทรัพย์ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม รวมทั้งการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และรู้จักเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ พฤติกรรมที่แสดงออก ได้แก่ สละกำลังกาย กำลังทรัพย์ และเวลาช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน รู้จักเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ สละประโยชน์ที่ตนพึงได้รับ เพื่อแลกกับประโยชน์ของคนหมู่มากหรือคนที่อ่อนแอกว่า ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม

ความมุ่งมั่นพัฒนา หมายถึง ความรู้สึกต้องการพัฒนาสังคมและพฤติกรรมที่แสดงถึงความมุ่งมั่นและมีความคิดริเริ่ม มาใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือเพื่อพัฒนาตนเองพัฒนาสังคม พฤติกรรมที่แสดงออก ได้แก่ สนใจในปัญหาและการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งเสนอความคิดที่จะพัฒนาสังคม ตั้งใจที่จะทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด และเป็นประโยชน์ต่อสังคม ตั้งใจที่จะทำงานของส่วนรวมจนสำเร็จ

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาได้รวบรวมความหมายในรายละเอียดของลักษณะจิตอาสาในการช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละต่อสังคม และความมุ่งมั่นพัฒนาไว้ดังนี้

การช่วยเหลือผู้อื่น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของคำว่า ช่วยเหลือ หมายถึง ช่วยกิจกรรมของเขาเพื่อให้พร้อมมูลขึ้น

ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์ (2557) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกต่อผู้อื่นและคนในสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน ได้แก่ การช่วยเหลือแนะนำ สิ่งที่ถูกที่ควรแก่ผู้อื่น การให้บริการและอำนวยความสะดวก การมีน้ำใจแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น

เอเซนเบิร์ก (Eisenberg. 1984, อ้างถึงใน วันดี ละออทิวรส, 2540) ให้ความหมายของการช่วยเหลือ (helping) หมายถึง ความพยายามที่จะแบ่งเบาหรือบรรเทาความต้องการของผู้อื่น โดยไม่มีอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้อง รวมทั้งการช่วยเหลือให้ผู้อื่นบรรลุถึงเป้าหมาย ให้ข้อมูลหรือสิ่งที่ไม่ใช่ของตนเองกับผู้อื่น

การเสียสละต่อสังคม

นริศรา ริชาร์ดสัน (2556) ได้ให้ความหมายของการเสียสละ หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1. การให้ปัน หมายถึง การช่วยเหลือหรือให้ผู้อื่นในด้านทรัพย์สิน สิ่งของ ความรู้ และแรงงาน
2. การเห็นแก่ส่วนรวม หมายถึง การอุทิศตนทำงานเพื่อสังคมและส่วนรวม
3. ความมีน้ำใจ หมายถึง ความปรารถนาดีต่อผู้อื่นในด้านการพูดและการกระทำโดยให้กำลังใจและแสดงความเห็นใจผู้อื่น
4. การไม่เอาเปรียบผู้อื่น หมายถึง การสละทรัพย์สิน สิ่งของ และแรงงานของตนเท่ากับหรือมากกว่าผู้อื่น

อนุศักดิ์ จินดา (2548) ความเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว การให้ปันแก่คนที่ควรให้ด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา โดยพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเสียสละ ได้แก่

- 1) ทางกาย คือ การช่วยเหลือผู้อื่นที่ทำการงานที่ไม่มีโทษ ไม่นิ่งดูตายช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์
- 2) ทางวาจา คือ การช่วยแสดงความเห็นอย่างตรงไปตรงมาช่วยแก้ปัญหาเดือดร้อนแก่คนที่ไม่ทำผิด ช่วยคิดหาแนวทางที่ถูกที่ชอบ ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้อื่นตามลำพัง
- 3) กำลังทรัพย์ เป็นการแบ่งปันเครื่องอุปโภค บริโภคให้แก่ผู้ที่ขัดสนและสละทรัพย์เพื่อสาธารณกุศล
- 4) ทางใจ คือ ยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุข ให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่นที่สำนึกผิด ไม่นึกสมน้ำหน้าเมื่อผู้อื่นพลั้งพลาด ไม่โลภอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน

ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์ (2550) ได้ให้ความหมายของ การเสียสละต่อสังคม หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกต่อผู้อื่นและสังคม ได้แก่ การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม การเสียสละเงิน เวลา และร่างกาย เพื่อผู้อื่นและสังคมด้วยความเต็มใจ

การมุ่งมั่นพัฒนาสังคม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่ามุ่งมั่น หมายถึง ตั้งใจอย่างแน่วแน่ ส่วนคำว่า พัฒนา หมายถึง ทำให้เจริญ ดังนั้นความหมายของคำว่า มุ่งมั่นพัฒนา เมื่อนำมารวมคำกัน หมายถึง ความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะทำให้เกิดความเจริญ

พจนานุกรมออนไลน์ (2552) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความมุ่งมั่น โดยใช้ศัพท์ภาษาอังกฤษว่า determination ให้ความหมายว่า ความตั้งใจมั่น ความมุ่งมั่น ความแน่วแน่

จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ (2548) ได้ให้ความหมาย การพัฒนา (Development) หมายถึง กระบวนการที่นำมาปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่มีการวางแผน และกำหนดเป้าหมายไว้ ฉะนั้นการพัฒนาจึงเป็นกระบวนการทำให้เจริญก้าวหน้า หรือการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางที่พึงปรารถนา

การพัฒนาตามหลักของพระพุทธศาสนา ต้องดำเนินไปพร้อมกัน 4 ทาง คือ

1. การพัฒนาทางด้านกายภาพ
2. การพัฒนาศีลธรรม และ/หรือ การพัฒนาสังคม
3. การพัฒนาทางด้านจิตใจ
4. การพัฒนาทางด้านปัญญา

ซึ่งในการศึกษาการมุ่งมั่นพัฒนา ตามหลักการของพระพุทธศาสนา ผู้ศึกษาสนใจทำการศึกษ ในส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การพัฒนาสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการฝึกอบรมบุคคลให้มีศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียน หรือก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่บุคคลอื่นสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี มีความเอื้อเพื่อเกื้อกูลต่อบุคคลอื่น
2. การพัฒนาทางด้านจิตใจ เป็นความพยายามที่จะฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งให้มีความมั่นคง และมีความเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา มีความขยันหมั่นเพียร มีความอดทน มีความสดชื่น เบิกบาน มีความสงบสุข แจ่มใส เป็นต้น การพัฒนาทางด้านจิตใจที่บางทีก็เรียกว่า การพัฒนาอารมณ์

ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์ (2550) ได้ให้ความหมายของความมุ่งมั่นพัฒนา หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงถึงความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการเปลี่ยนแปลงให้สังคมดีขึ้น ได้แก่ การที่นักเรียนให้ความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม/ชุมชน หรือโรงเรียนมีการเสนอแนวคิด

ในการพัฒนาสังคม/ชุมชน และโรงเรียนของตน ตลอดจนร่วมพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างจิตอาสา เพื่อพัฒนาสังคม/ชุมชน โรงเรียน อย่างสร้างสรรค์และหลากหลายได้เหมาะสมตามวัย

นอกจากนี้ในการศึกษายังพบว่า มีลักษณะที่แสดงพฤติกรรมด้านอื่น ๆ ที่มีความหมาย คล้ายคลึงและระบุได้ถึงถึงการเป็นผู้มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาสังคม หรือความตั้งใจในการทำงานให้ บรรลุผลสำเร็จได้ ได้แก่ ความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ความรับผิดชอบ

ถนอมทรัพย์ มะลิซ้อน (2544, อ้างถึงใน เทวินทร์ พิศวง, 2547) ให้ความหมายของความ รับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพันความพยายามอย่างละเอียด รอบคอบ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายและยอมรับผลที่เกิดจากการปฏิบัติของตน ความ เอาใจใส่ไม่ละเลยทอดทิ้งหรือหลีกเลี่ยงการงานนั้น ตรงต่อเวลา มีความพยายามที่จะทำหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายให้ดีที่สุด

จิราภรณ์ สุทธิรักษ์ (2545) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบ หมายถึง การมีความตั้งใจ ปฏิบัติหน้าที่การงาน ด้วยความเพียรพยายามละเอียดรอบคอบ เพื่อให้ผลสำเร็จตามเป้าหมาย ยอมรับผลการกระทำ พยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น ทั้งต่อตนเองและต่อสังคม มีส่วนร่วมในการบำเพ็ญประโยชน์สร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ชุมชน

เทวินทร์ พิศวง (2547) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบ หมายถึง การเอาใจใส่ ต่อการเรียน และการทำงานโดยไม่ละเลยทอดทิ้งหลีกเลี่ยง มุ่งมั่นทำงานที่ได้รับมอบหมายและติดตามผลงานที่ได้ กระทำลงไปเพื่อแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จที่ดีขึ้น ยอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำลงไปทั้งในด้านดีและด้านไม่ดี

ความมีระเบียบวินัย

พยุงค์ศักดิ์ สนเทศ (2530) ให้ความหมายของความมีระเบียบวินัย หมายถึง การควบคุมความ ประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ขอบบังคับข้อตกลง กฎหมาย และศีลธรรม

กัลยา ศรีปาน (2542) ให้ความหมายของความมีระเบียบวินัย หมายถึง การประพฤติปฏิบัติ อย่างมีระเบียบของบุคคลซึ่งกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม เพื่อความสงบสุข ในชีวิตของตนเองและเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2552) ได้ให้ความหมาย คำว่า มีวินัย หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติตามในขอบเขต กฎ ระเบียบของสถานศึกษา สถาบันองค์กร และประเทศ โดยที่ตน ยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจยึดมั่นในระเบียบแบบแผนข้อบังคับและข้อปฏิบัติ รวมถึงการมี วินัยทั้งต่อตนเองและสังคม

สายพิน ประจักษ์ (2538, อ้างถึงใน จิราภรณ์ สุทธิรักษ์, 2545) กล่าวว่า ผู้มีลักษณะความมีวินัยในตนเองมีพฤติกรรมที่แสดงออกสำคัญ ๆ ดังนี้

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง มีความแน่ใจหรือมั่นใจในความสามารถของตนเองว่าจะกระทำการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผล และเชื่อว่าสิ่งที่ประสบความสำเร็จได้ตามที่บุคคลนั้นตั้งใจไว้เป็นผลจากความสามารถ ทักษะ หรือการกระทำของตนเอง

2. มีความเป็นผู้นำ หมายถึง ความสามารถชักจูง แก้ปัญหา และการดำเนินกิจกรรมกลุ่มไปสู่เป้าหมายที่กำหนดและรับผิดชอบต่อกลุ่มได้

3. มีความรับผิดชอบ หมายถึง มีความสนใจ มีความตั้งใจที่จะดำเนินงานและติดตามผลงานที่ได้กระทำแล้ว เพื่อปรับปรุงแก้ไขเป็นผลสำเร็จไปด้วยดี ยอมรับในสิ่งที่ตนกระทำไปทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย

4. มีความตรงต่อเวลา รู้จักกาลเทศะ หมายถึง ทำงานที่ได้รับมอบหมายหรือกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้ตรงต่อเวลา หรือทำให้สำเร็จตามเวลาที่กำหนดให้ ตลอดจนรู้ว่าจะประพฤติอย่างไรให้เหมาะสมกับเวลาและโอกาส

5. เคารพสิทธิของผู้อื่น หมายถึง ไม่ประพฤติปฏิบัติก้าวก่ายหรือล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่น

6. มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม หมายถึง ประพฤติโดยไม่ขัดกับกฎข้อบังคับของสังคมทั่วไป รวมทั้งปฏิบัติตามระเบียบสังคมที่กำหนดไว้ล่วงหน้าและลับหลัง

7. มีลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง สามารถอดใจรอผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่ดีกว่าในปัจจุบันได้

ปฏิญญาอาสาสมัครไทย (2549) ได้กล่าวถึง อาสาสมัคร ที่พึงประสงค์ต้องมีจิตวิญญาณของอาสาสมัคร เป็นผู้ปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจ เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน สังคม และประเทศชาติโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เป็นผู้มีความอดทนโดยถือประโยชน์ส่วนรวมเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน ทำงานด้วยความเสียสละ กระตือรือร้นเอื้ออาทร บริสุทธิ์ใจ และมีศรัทธาที่จะทำงานอาสาสมัคร โดยแยกองค์ประกอบออกเป็น รายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

1. มีจิตวิญญาณ คือ พร้อมที่จะทำหน้าที่อาสาสมัครทุกเวลา ไม่ว่าจะเป็ในเวลาทำงานอยู่หรือทำงานอื่น ๆ

1) เกิดขึ้นด้วยความสำนึก มีความรับผิดชอบ โดยไม่ต้องบอกกล่าว หรือบังคับ

2) ไม่หวังสิ่งตอบแทน

2. มีอุดมการณ์ มีความมุ่งมั่นที่จะประพฤติและปฏิบัติตนให้เป็นอาสาสมัครที่ดีตามที่ตนเองตั้งเป้าหมายไว้ โดยมีสิ่งประกอบต่าง ๆ

1) ศรัทธา มุ่งมั่นที่จะบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่น โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน อยากรับเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ ทำแล้วมีความสุขเป็นผลตอบแทน

2) ปัญญา ทำงานด้วยปัญญา ใช้ความรอบคอบ เพราะต้องพยายามแก้ไขปัญหาด้วยตัวเองก่อน ไม่ย่อท้อ ทำจนสำเร็จ มีความถนัดด้านไหนทำด้านนั้น จะทำให้ได้ผลสำเร็จสูงสุด

3) จริยธรรม แยกเป็น จริย + ธรรม คือ มีความประพฤติดี กิริยาดี เป็นรากฐานทางความคิดของผู้คนต่อให้เกิดแนวทางปฏิบัติ ซึ่งมีทั้งแนวทางภายนอกและภายใน แนวทางภายนอก เช่น กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ส่วนแนวทางภายใน คือ ข้อบังคับในจิตใจตนเอง ซึ่งจะส่งผลบังคับให้แนวทางการปฏิบัติภายนอกถูกต้องตามไปด้วย ดังนั้น อาสาสมัครที่ดีควรจะฝึกฝนพัฒนาตนโดยยึดหลักจริยธรรมเป็นแนวทาง ดังนี้

3.1 มีพรหมวิหารธรรมต่อผู้ที่เราเกี่ยวข้องด้วย คือ

เมตตา - ความรัก พรารถนาจะให้มีความสุข

กรุณา - ความสงสารอยากช่วยให้พ้นทุกข์

มุทิตา - ความยินดี เมื่อผู้อื่นมีความสุข

อุเบกขา - ความวางใจเป็นกลาง

3.2 มีสังคหะวัตถุ 4 ต่อการอยู่ร่วมกัน คือ

ทาน - การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ปิยวาจา - พูดจาอ่อนหวานดี

อัตถะจริยา - บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น

สมานัตตา - การวางตนให้เหมาะสม

ดังนั้นในการศึกษาลักษณะที่แสดงออกถึงพฤติกรรมจิตอาสา สามารถสรุปลักษณะที่แสดงออกถึงพฤติกรรมจิตอาสา ได้ดังนี้

ลักษณะพฤติกรรมจิตอาสา หมายถึง การกระทำของบุคคลที่แสดงออกถึงลักษณะพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ ได้แก่ พฤติกรรมการช่วยเหลือผู้อื่น พฤติกรรมการเสียสละเพื่อสังคม พฤติกรรมมุ่งมั่นพัฒนาสังคม แสดงออกถึงลักษณะพฤติกรรมความรับผิดชอบ และพฤติกรรมมีระเบียบวินัย พฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ แสดงออกถึงลักษณะพฤติกรรมบำเพ็ญประโยชน์ และพฤติกรรมดูแลรักษาสาธารณะสมบัติ โดยแต่ละพฤติกรรมมีลักษณะ ดังนี้

1. การช่วยเหลือผู้อื่น หมายถึง การแสดงลักษณะโดยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เมื่อเกิดสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความรู้สึกต้องการช่วยเหลือ หรือทำประโยชน์ให้ผู้อื่นได้รับความสุข ได้แก่ การอำนวยความสะดวก แบ่งปันสิ่งของ ให้คำแนะนำและชักจูงไปในทางที่ถูกที่ควรแก่ผู้อื่นหรือการให้กำลังใจ ปลอบใจ เป็นการกระทำที่ไม่หวังผลตอบแทน

2. การเสียสละเพื่อสังคม หมายถึง การแสดงลักษณะถึงความมีน้ำใจ การสละเวลา เงิน สิ่งของ แรงกายเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์แก่สังคม เป็นการกระทำด้วยความเต็มใจไม่มีใครบังคับ

3. มุ่งมั่นพัฒนาสังคม ในที่นี้หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความตั้งใจในการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นต่อสังคม ประกอบด้วยพฤติกรรมที่แสดงลักษณะ ดังนี้

1) ความรับผิดชอบต่อสังคม คือ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน กล่าวเสนอความคิดเห็นในทางที่สร้างสรรค์สังคม ได้แก่ การตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ โดยไม่ละทิ้งหรือหลีกเลี่ยงการทำงาน มีความเพียรพยายาม ช่วยเหลือผู้อื่น สนใจปัญหาของสังคมและเสนอความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหา

2) มีระเบียบวินัย คือ ประพฤติโดยไม่ขัดกับกฎข้อบังคับของสังคมทั่วไปไม่ประพฤติก้าวก่ายหรือล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่น กระทำสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้องและใช้เหตุผล มีความเป็นผู้นำ โดยมีความสามารถในการชักจูง แก้ไขปัญหา และดำเนินกิจกรรมได้ตามเป้าหมาย

4. จิตสำนึกสาธารณะ ในที่นี้หมายถึง พฤติกรรมที่มีผลจากการตระหนักถึงคุณค่าในการใช้สิ่งของที่เป็นของส่วนรวมร่วมกัน และการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ได้แก่

1) การบำเพ็ญประโยชน์ คือ การประพฤติตนที่ทำแล้วก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น และสังคม การให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมหรือชุมชน

2) การดูแลรักษาสาธารณะสมบัติ คือ การหลีกเลี่ยงการใช้ หรือการกระทำ ที่จะทำให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสมบัติของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ และการเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม โดยไม่ยึดครองของส่วนรมนั้นมาเป็นของตนเองตลอดจนไม่ปิดกั้นโอกาสของบุคคลอื่นที่จะใช้ของส่วนรวม

ในการศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมจิตอาสาของเด็กและเยาวชนโดยใช้แนวคิดนักวิชาการระดับการศึกษา ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาจิตอาสาซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนในสังคมต้องเริ่มจากการปลูกฝังและพัฒนาตั้งแต่วัยเยาว์ โดยปัจจัยที่ก่อให้เกิดเด็กและเยาวชนเกิดพฤติกรรมจิตอาสา มีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบของผู้มีจิตอาสา

สมพงษ์ สิงหะพล (2542) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของจิตสำนึกว่ามีอยู่ 3 ด้านหลัก ๆ คือ

1) จิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง (Self Consciousness) เป็นจิตสำนึกเพื่อพัฒนาตนเอง ทำให้ตนเองเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นจิตสำนึกแบบคลาสสิกที่ทุกสังคมพยายามเหมือนกัน ที่จะสร้างให้เกิดขึ้นได้ เช่น ความขยัน ความรับผิดชอบ เป็นต้น

2) จิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น (Others Oriented Consciousness) เป็นจิตสำนึกของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของคนในกลุ่มชนหนึ่ง สังคมหนึ่ง เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น

3) จิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมหรือจิตสำนึกสาธารณะ (Social or Public Consciousness) เป็นจิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็น

กลุ่มเดียวกัน เช่น จิตสำนึกด้านเศรษฐกิจ จิตสำนึกด้านการเมือง จิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม จิตสำนึกด้านสุขภาพ เป็นต้น

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2544) ได้กล่าวถึงจิตสาธารณะของเด็กในลักษณะของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไว้ว่า วัยเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 8 ปี เป็นระยะที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคม และบุคลิกภาพ เป็นวัยที่เรียกว่า “ช่วงแห่งพลังการเจริญเติบโตของงามสำหรับชีวิต แนวความคิดเหล่านี้เป็นสิ่งที่สืบเนื่องมาจากการมองเด็กในทัศนะของการที่เด็กมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ แตกต่างจากเด็กวัยอื่น ๆ ในช่วงชีวิตของความเป็นมนุษย์ ดังนั้นหลักการปลูกฝังเด็กวัยนี้ให้เรียนรู้เกิดความรักสิ่งแวดล้อม ควรคำนึงถึงองค์ประกอบ ดังนี้

1) หลักการเรียนรู้ การเรียนรู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยอาศัยสภาพการณ์ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับการเรียนรู้จะทำให้มนุษย์ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้

2) กระบวนการปลูกฝังเด็กปฐมวัยให้รักสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยปัจจัย 5 ด้าน คือ การให้ความรู้ การสร้างความเข้าใจ การสร้างกรอบความคิด การเสริมสร้างทักษะ และการเสริมสร้างเจตคติ จากกระบวนการดังกล่าวจะต้องเริ่มจากการให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยลักษณะของรูปธรรมแล้วสร้างความเข้าใจความสำคัญของสิ่งแวดล้อมต่อตนเองและมนุษย์แล้วสร้างกรอบแนวคิดให้เด็กรับรู้ว่าเป็นสิ่งแวดล้อมเป็นบริบท และเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ การเสริมสร้างทักษะในการรักสิ่งแวดล้อมต้องเกิดจากการจัดประสบการณ์ต้องให้เด็กได้ปฏิบัติจริง และควบคู่กับการเสริมสร้างเจตคติที่ดี รู้จักการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเห็นคุณค่าประโยชน์สิ่งแวดล้อมต่อตัวเอง ครอบครัว และสังคม เช่น การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดไม่เห็นแก่ตัวเกิดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ทำเป็นตัวอย่างที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

สุพจน์ ทรายแก้ว (2546) กล่าวว่า จิตสำนึกของบุคคลเป็นสภาวะทางจิตใจก่อนการแสดงออกเชิงพฤติกรรมทางกายของบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากทัศนคติ บรรทัดฐานทางสังคม นิสัย และผลคาคว่า จะได้รับหลังจากการทำพฤติกรรมนั้น โดยการก่อตัวของจิตสำนึกเป็นกระบวนการก่อรูปที่มีความต่อเนื่อง ยากที่จะกำหนด แยกแยะ หรือทำการจัดลำดับขั้นเพื่อบ่งชี้ว่าบุคคลมีความรู้สึกลอยอยู่ที่ใดได้อย่างชัดเจน และยังมีความเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะทางปัญญาและการกระทำของมนุษย์ผ่านการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ดังนี้

1) คุณลักษณะด้านพุทธิพิสัย หมายถึง การได้รับรู้ (Cognitive) หรือการมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมผ่านประสาทสัมผัสต่าง ๆ ทำให้บุคคลรู้จักหรือระลึกถึงมีความเข้าใจ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินคุณค่าของสิ่งดังกล่าวได้

2) คุณลักษณะด้านจิตพิสัย หมายถึง ความรู้สึกทางจิตใจ (Affection) ได้แก่ ความสนใจหรือใส่ใจในสิ่งดังกล่าว โดยมีปฏิกริยาตอบสนองการเห็นหรือให้คุณค่า การจัดระบบของคุณค่า และสร้างคุณลักษณะนิสัย

3) คุณลักษณะทางด้านทักษะพิสัย หมายถึง พฤติกรรม (Behavior) หรือการแสดงออกที่สามารถสังเกตรูปแบบความประพฤติได้อย่างชัดเจน เรียกว่าบุคลิกภาพ

จิตสำนึกของบุคคลจึงเป็นผลมาจากการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายหลังจากมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งเร้า การรับรู้ ช่วยเสริมสร้างความรู้ให้แก่บุคคลตามกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ทำให้ได้ทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพผ่านกระบวนการจัดการศึกษาซึ่งในทางสังคมศาสตร์จะเรียกกิจกรรมหรือกระบวนการดังกล่าวว่าเป็นการกล่อมเกลாதงสังคม (Socialization) อันเป็นกระบวนการที่มีผลทำให้สมาชิกของสังคมเกิดการรับรู้ มีจิตสำนึกและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยกระบวนการกล่อมเกลาทงสังคม เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ให้บุคคลมีการรับรู้มีจิตสำนึก (มีค่านิยม ความเชื่อ) มีบุคลิกภาพหรือมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยเป็นหน้าที่ของสถาบันหรือหน่วยสังคม ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน องค์กรศาสนา กลุ่มเพื่อน สื่อมวลชน หน่วยราชการ ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรในกระบวนการกล่อมเกลาทงสังคม

จากการทบทวนองค์ประกอบของผู้มีจิตอาสา สามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการมีจิตอาสา ประกอบด้วย 1. จิตสำนึกในบุคคลมี 3 ด้าน คือ จิตสำนึกเกี่ยวกับตนเองจิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น จิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมหรือจิตสำนึกสาธารณะ 2. พฤติกรรมกระทำของบุคคล ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมร่วมกัน เช่น การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม หรือสมบัติของส่วนรวมการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและรู้คุณค่า และ 3. การเรียนรู้ของบุคคลโดยได้รับการปลูกฝังและส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยเสริมทักษะในการจัดประสบการณ์ให้เด็กและเยาวชนได้ปฏิบัติจริง เพื่อสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ควบคู่กับการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีให้รู้จักเห็นคุณค่าและประโยชน์ของสมบัติส่วนรวม

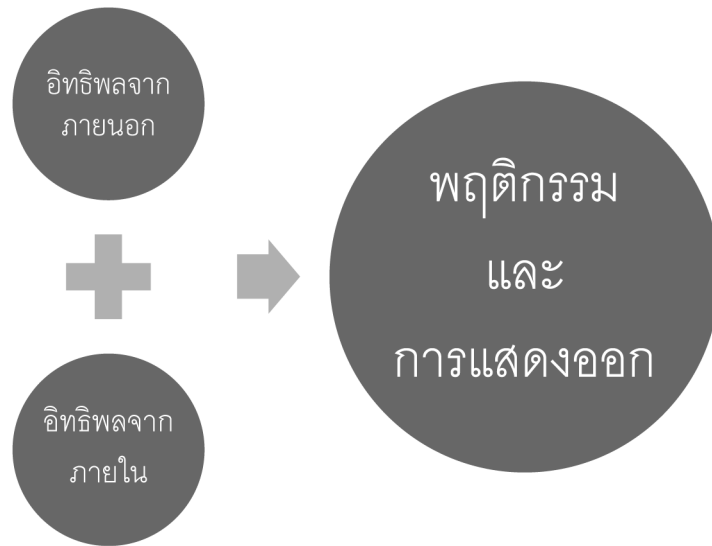
ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสา

การศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมนั้น สามารถศึกษาได้ 2 ประเภท คือ ประเภทแรกเป็นปัจจัยจากภายในตัวบุคคลที่เป็นลักษณะทางจิต เช่น เจตคติ หรือทัศนคติ บุคลิกภาพ การรับรู้ด้านต่าง ๆ ส่วนอีกประเภทหนึ่งเป็นปัจจัยภายนอกตัวบุคคล เช่น สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น โดยปัจจัยทั้ง 2 ที่ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ เน้นความสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลซึ่งเป็นลักษณะทางจิตที่เป็นสาเหตุภายในตัวบุคคลกับสภาพแวดล้อมที่เป็นสาเหตุภายนอกตัวบุคคล ปฏิกริยาที่เกิดขึ้นมีความเชื่อมโยงและต่อเนื่องกัน ทั้งนี้เพราะปัจจัยภายในบุคคลหรือปัจจัยภายนอกเพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่สามารถเป็นตัวบ่งชี้พฤติกรรมของปัจเจกบุคคลได้ เพราะพฤติกรรมเป็นผลจากการกระทำของกระบวนการต่อเนื่องของปฏิสัมพันธ์หรือเป็นผลสะท้อนกลับระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อมที่บุคคลเผชิญอยู่ (Magnusson & Endler, 1977)

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และ สังคม สัจจกร (2543) ได้อธิบายว่าการมีจิตสาธารณะนั้นเป็นสิ่งที่เกิดตามวิถีการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน มีผลต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของบุคคลซึ่งสรุปว่าจิตสำนึกสาธารณะหรือจิตสำนึกทางสังคมอยู่ภายใต้อิทธิพลของปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ดังนี้

สำนึกที่เกิดจากภายใน หมายถึง การครุ่นคิด ไตร่ตรอง ตรึกตรองของคนแต่ละคนในการพิจารณาตัดสินเชิงการให้คุณค่าและความดีงาม ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมและการประพฤติปฏิบัติ โดยเฉพาะการปฏิบัติทางจิตใจเพื่อขัดเกลาตัวเองให้เป็นไปทางใดทางหนึ่ง ฉะนั้นมนุษย์ทุกคนล้วนสามารถสร้างสำนึกให้ตนเองได้ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ การมองเห็น การคิด ฯลฯ แล้วนำมาพิจารณาเพื่อตัดสินใจว่าต้องการสร้างสำนึกแบบใด ก็มีการฝึกฝนและสั่งสมสำนึกแบบนั้น

สำนึกที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เมื่อมนุษย์อยู่ในสังคม สภาพแวดล้อมย่อมมีอิทธิพลในการอบรมกล่อมเกลาและสะสมการรับรู้ที่ละเอียดละน้อย จนเกิดเป็นรูปแบบอันหลากหลายของสำนึกในลักษณะของการตัดสินและแยกแยะว่าอะไรดี-ไม่ดี อะไรควร-ไม่ควร กระบวนการในการพัฒนาจิตสำนึกในคน ๆ หนึ่ง มีที่มาจากสภาพแวดล้อมทางสังคม เริ่มตั้งแต่ พ่อแม่ ญาติ เพื่อนครู สื่อมวลชน คนทั่วไป ฯลฯ ตลอดจนระดับที่สูงขึ้น เช่น องค์กร วัฒนธรรม ประเพณีความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งล้วนมีส่วนในการสร้างสำนึกทั้งทางดีและทางเลว ปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในกับปัจจัยภายนอกต่อการเกิดจิตสำนึกปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเป็นปฏิสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องกัน ไม่มีต้นไม่มีปลาย สำนึกที่มาจากภายนอกเป็นการเข้ามาโดยธรรมชาติกระทบต่อจิตใจ ความรู้สึกนึกคิดของคนแล้วกลายเป็นสำนึกธรรมชาติและมักไม่รู้ตัว แต่สำนึกที่เกิดจากภายในเป็นการจงใจ เป็นการเลือกสรรรู้ตัวสร้างขึ้นมา แท้จริงทุกขณะจิตมีการปรับเปลี่ยน มีการตอบโต้ระหว่างกัน สิ่งที่มากระทบภายนอกและสิ่งที่คิดเองจากภายใน การที่จะทำให้คนมีสำนึกที่ดีจะต้องทำทั้งสองทางพร้อมกันทางหนึ่งต้องส่งเสริมให้เกิดความรักและสร้างสำนึกที่ดีให้ตนเอง พร้อมกับพยายามหาวิธีการผลักดัน ส่งเสริมรณรงค์ให้สังคมโดยทั่วไปทั้งกลุ่มคนและองค์กรมีการสร้างกิจกรรมหรือมีโครงการที่จะนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกที่ดี ดังภาพ

ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการแสดงออกของมนุษย์
ที่มา: “สำนึกไทยที่พึงปรารถนา,” โดย ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และ สังคม สัญจร, 2543.

ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของเด็กและเยาวชนที่ได้รับทุนจากสำนักงานทรัพย์สินฯ ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องในการกำหนดปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจิตอาสา โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของเด็กและเยาวชนที่ได้รับทุนจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์นั้น ประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมกับสำนักงานทรัพย์สินฯ และชุมชน 2) ปัจจัยภายใน ซึ่งเกิดขึ้นจากความรู้สึกนึกคิดของบุคคล ได้แก่ ทศนคติเชิงจริยธรรม 3) ปัจจัยภายนอก ซึ่งได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนทางสังคม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วย การสนับสนุนจากครอบครัว การสนับสนุนจากสถานศึกษา การสนับสนุนจากสังคม/ชุมชน และการสนับสนุนจากเพื่อน

3.4 แนวทางการวัดและประเมินจิตอาสา

แนวทางการประเมินจิตอาสาต้องใช้ในการประเมินตามสภาพจริง ที่เป็นการประเมินพฤติกรรม การแสดงออกของผู้เรียน จากกระบวนการทำงานและจากผลงาน โดยใช้แหล่งข้อมูลและวิธีการอย่างหลากหลาย และมีความสอดคล้องกับบริบทของการเรียนการสอน

หลักการวัดและประเมินผลที่เสริมพลังตามสภาพจริงมี 4 ประการ ดังนี้

1. ใช้ผู้ประเมินหลาย ๆ คน เช่น ผู้เรียน เพื่อน ผู้สอน ผู้เกี่ยวข้อง
2. ใช้วิธี/เครื่องมือวัดหลาย ๆ ชนิด เช่น การสังเกต การปฏิบัติ การทดสอบการรายงาน

ตนเอง

3. ประเมินหลาย ๆ ครั้งในแต่ละช่วงเวลาของการเรียนรู้ ได้แก่ ก่อนเรียน ระหว่างเรียน
สิ้นสุด ติดตามผล

4. สะท้อนผลการประเมินสู่การพัฒนาผู้เรียน

การวัดและประเมินผลจิตอาสา ผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการสะท้อนผลการประเมิน
ให้มาก เพราะหัวใจของการประเมินไม่ได้อยู่ที่การตัดสินว่าผู้เรียนคนใดมีจิตอาสาหรือไม่มีจิตอาสา
หากแต่อยู่ที่การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในผลการประเมินนั้นแล้วกำหนดทิศทางการพัฒนาตนเองให้เป็น
บุคคลที่มีจิตอาสา โดยอาศัยกระบวนการสะท้อนผลการประเมินที่เป็นระบบ จนทำให้เกิดจากการ
เปลี่ยนแปลงภายในตัวผู้เรียน

สรุป

จิตอาสาเป็นจิตที่กว้างใหญ่ไม่คับแคบ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับฟังข่าวสารใหม่ ๆ จาก
ที่เคยรู้มา แสวงหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ ทำให้ทุกคนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้ เป็นสังคมที่มีการให้
และแบ่งปัน คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น การพัฒนาต้อง
เริ่มตั้งแต่วัยเด็ก โดยมีผู้สอนเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนา โดยเริ่มจากตัวผู้สอนเองก่อนแล้วบูรณาการ
ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน สอดแทรกไปในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ กระบวนการพัฒนามีความ
สมดุลระหว่างการคิดและการปฏิบัติ ส่วนการประเมินผลมุ่งเน้น การประเมินตามสภาพจริงและ
สะท้อนผลการประเมินสู่ผู้เรียน

4. วินัยด้านการเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

การเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นวินัยที่เป็นคุณธรรมที่จะเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับจิตอาสา
จิตสาธารณะหรือคุณธรรมตัวอื่น ๆ การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเสียสละและเห็นอกเห็นใจ
ผู้อื่นในบางประเด็นจะเชื่อมโยงสัมพันธ์กับวินัยด้านการมีจิตอาสาที่กล่าวมาในเบื้องต้น

ในความเป็นจริงวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน
ดังนั้นในการทบทวนในงานวิจัยนี้จึงทบทวนอย่างสอดคล้องกันมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ความหมาย

การเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีผู้ให้นิยามไว้ ดังนี้

การเสียสละ มาจากภาษาอังกฤษว่า Sacrifice หมายถึง give something up แปลเป็นไทย
เสียสละ ปล่อยวาง อุทิศ บริจาค

ส่วนคำว่า เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มาจากภาษาอังกฤษว่า Sympathized หรือ Empathy
มีความหมายเดียวกับ the ability to understand and share feeling to another

ปอ.ปยุต ปยุตโต (2551) กล่าวถึง การเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นไว้ว่า เสียสละนั้นหากจะแปลความหมายได้ตรงตัวนั้นก็คือ การที่ยอมละทิ้ง หรือสละประโยชน์ที่เป็นของตนเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นต่อไป โดยยินยอมอย่างเต็มใจซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า คำว่า “เสียสละ” คำนี้มีความหมายในทิศทางเดียวกับคำว่า “ทาน” ตามหลักพระพุทธศาสนา สำหรับผู้ที่ยอมเสียสละสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับตนเอง เพื่อนำไปสร้างประโยชน์ให้กับผู้อื่นได้ นับว่าเป็นผู้ที่ประเสริฐยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นการเสียสละอะไรก็ตามก็นับว่า “เสียสละ” โดยไม่ใช่จำเป็นจะต้องเป็นเรื่องเงิน เรื่องทอง เสมอไป

พระเทพคุณาภรณ์ (2560) กล่าวว่า การเสียสละ เห็นอกเห็นใจเป็นคุณธรรมพื้นฐานสำหรับคนในสังคม เป็นเครื่องผูกมิตรไมตรี ยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นเครื่องมือสร้างลักษณะนิสัยให้เป็นคนที่เป็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว และจะต้องเริ่มตั้งแต่ครอบครัวอันเป็นหน่วยเล็ก ๆ ของสังคม ได้แก่ การเสียสละกำลังทรัพย์เพื่อช่วยเหลือผู้ที่มีเมื่หรือผู้ที่มีน้อยกว่าตามกำลังตนเอง

สุนน อมรวิวัฒน์ (2554) ให้ความหมายการเสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หมายถึง การเห็นใจ เข้าใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีจิตเมตตาที่คิดจะช่วยเหลือคนอื่นด้วยความปรารถนาดี ไม่หวังผลตอบแทน ไม่ฉวยโอกาสหรือแสวงหาประโยชน์จากความทุกข์ของบุคคลอื่น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2557) กล่าวถึง เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไว้ว่า เป็นสิ่งที่มีมนุษย์พึงมี เป็นการแสดงความเมตตา ช่วยเหลือ เข้าใจเพื่อความสุขในการอยู่ร่วมกัน ไม่ทับถมคนที่กำลังพลาดพลั้ง ควรบริจาค เสียสละสิ่งต่าง ๆ ทั้งทรัพย์สินและกำลังกายและสติปัญญาตามกำลังของตนเอง โดยไม่หวังผลตอบแทน

ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์ (2550) ได้ให้ความหมายการเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น คือ แสดงออกต่อผู้อื่นและคนในสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน ได้แก่ การช่วยเหลือแนะนำสิ่งที่ถูกที่ควรแก่ผู้อื่น การให้บริการและอำนวยความสะดวก การมีน้ำใจแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น

ไอเซนเบิร์ก (Eisenberg 1984 อ้างถึงใน วันดี ละอ่อนทิพรส, 2540) ให้ความหมายของการเสียสละเห็นอกเห็นใจในการช่วยเหลือ หมายถึง ความพยายามที่จะแบ่งเบาหรือบรรเทาความต้องการของผู้อื่น โดยไม่มีอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้อง รวมทั้งการช่วยเหลือให้ผู้อื่นบรรลุถึงเป้าหมายให้ข้อมูลหรือสิ่งที่ไม่ใช่ของตนเองกับผู้อื่น

โกลแมน (Goleman, D. 1998) ได้ให้ความหมายของความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นว่า เป็นการตระหนักรู้ถึงความรู้สึก ความต้องการ และความหวังโยของผู้อื่น

มนัส บุญประกอบ (2543) ได้ให้ความหมายของความเห็นอกเห็นใจว่า เป็นความสามารถที่เอาใจเขามาใส่ใจเรา ตระหนักรู้ถึงสิ่งที่คนอื่นกำลังรู้สึกโดยไม่จำเป็นต้องมาบอกให้ทราบ ซึ่งคนส่วนมากไม่เคยบอกเราให้ทราบถึงสิ่งที่เขารู้สึกในคำพูด นอกจากน้ำเสียง ภาษาท่าทาง และการแสดงออกทางสีหน้า ปัจจัยนี้ถูกสร้างขึ้นมาจากการตระหนักรู้ตนเองที่กำลังทำให้อารมณ์เหมาะสมกับอารมณ์ของตนเองซึ่งทำให้ง่ายต่อการที่จะอ่านและเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้

ทศพร ประเสริฐสุข (2543) ให้ความหมายว่า ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นความสามารถที่จะเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความเข้าใจ เห็นใจผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรามีจิตใจใฝ่บริการ แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสม

เทิดศักดิ์ เดชคง (2545) ให้ความหมายว่า เป็นการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นที่กำลังประสบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ

จากความหมายของความเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การเสียสละและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นความสามารถในการรับรู้ เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น รวมทั้งสามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์อีกด้วย

และการเสียสละต่อสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม การเสียสละเวลา กำลังกาย กำลังทรัพย์ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม รวมทั้งการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และรู้จักเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ พฤติกรรมที่แสดงออกได้แก่ กำลังกาย กำลังทรัพย์ และเวลาช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน รู้จักเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ สละประโยชน์ที่ตนพึงได้รับเพื่อแลกกับประโยชน์ของคนหมู่มากหรือคนที่อ่อนแอกว่า ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม

นริศรา ริชาร์ดสัน (2548) ได้ให้ความหมายของการเสียสละ หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1. การให้ปัน หมายถึง การช่วยเหลือหรือให้ผู้อื่นในด้านทรัพย์สิน สิ่งของ ความรู้ และแรงงาน
2. การเห็นแก่ส่วนรวม หมายถึง การอุทิศตนทำงานเพื่อสังคมและส่วนรวม
3. ความมีน้ำใจ หมายถึง ความปรารถนาดีต่อผู้อื่นในด้านการพูดและการกระทำโดยให้กำลังใจและแสดงความเห็นใจผู้อื่น
4. การไม่เอาเปรียบผู้อื่น หมายถึง การสละทรัพย์สิน สิ่งของ และแรงงานของตนเท่ากับหรือมากกว่าผู้อื่น

อนุศักดิ์ จินดา (2548) ความเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัวการให้ปันแก่คนที่ควรให้ด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา โดยพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเสียสละ ได้แก่

- 1) ทางกาย คือ การช่วยเหลือผู้อื่นที่ทำการงานที่ไม่มีโทษ ไม่นิ่งดูตาย ช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์
- 2) ทางวาจา คือ การช่วยแสดงความเห็นอย่างตรงไปตรงมาช่วยแก้ปัญหาเดือดร้อนแก่คนที่ไม่ทำผิด ช่วยคิดหาแนวทางที่ถูกที่ชอบ ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้อื่นตามลำพัง
- 3) กำลังทรัพย์ เป็นการแบ่งปันเครื่องอุปโภค บริโภคให้แก่ผู้ที่ขัดสนและสละทรัพย์สินเพื่อสาธารณกุศล

4) ทางใจ คือ ยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุข ให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่นที่สานักผิด ไม่สมน้ำหน้าเมื่อผู้อื่นพลั้งพลาด ไม่โลภอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน

ส่วนการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมีการแสดงออกทางพฤติกรรม ทางกาย ทางวาจา ทางใจ ดังนี้

- 1) เข้าใจ เห็นใจผู้อื่น
- 2) มีการแสดงออกให้เห็นในความพยายามช่วยเหลือเพื่อนที่ทุกข์ยาก
- 3) ใช้การแสดงออกด้วยวาจาที่สุภาพอ่อนโยน
- 4) แสดงออกด้วยท่าทางที่จริงใจเป็นกัลยาณมิตร

เมื่อวิเคราะห์ความหมาย พบว่า ความเสียสละ หมายถึงการแบ่งปันให้แก่บุคคลอื่นที่ควรให้ ด้วยกำลังกายทรัพย์สิน สติปัญญาซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเสียสละประกอบด้วยพฤติกรรมดังต่อไปนี้

- 1) ทางกาย คือ การช่วยเหลือผู้อื่นที่ทำการงานไม่เนิ่นงดูตายช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์
- 2) ทางวาจา คือ การแสดงความเห็นช่วยแก้ปัญหาเดือดร้อนแก่บุคคลอื่น
- 3) ทางใจ คือ ยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุขและประสบความสำเร็จ
- 4) ทางทรัพย์สิน คือ การแบ่งปันเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่ผู้ที่ขัดสนและสละทรัพย์เพื่อสาธารณกุศล

ส่วนการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หมายถึง ความสามารถที่จะเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นที่กำลังประสบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ และมีการแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

- 1) สามารถเข้าใจอารมณ์และความรู้สึก การแสดงออกของผู้อื่นโดยสามารถเดาความรู้สึกของผู้อื่นจากการแสดงสีหน้า พยายามแปลความหมายทั้งสีหน้าท่าทางคนรอบข้างสามารถคาดเดาความรู้สึกของผู้อื่นได้
- 2) สามารถเอาใจเขามาใส่ใจเรา ใช้ประสบการณ์ และความรู้สึกของตนเองเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ของคนอื่น สามารถตอบสนองได้สอดคล้องกับสถานการณ์ พฤติกรรมหรือการกระทำของผู้อื่นโดยใช้ภาษาท่าทาง และภาษาพูดที่เป็นไปในทิศทางที่เอื้ออำนวย บ่งบอกถึงความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น

ความสำคัญของการเสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ด้วยความเสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นเครื่องยึดโยงคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีน้ำใจไมตรีต่อกัน และเป็นเครื่องมือที่สร้างนิสัยของคนในสังคมให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าประโยชน์ส่วนตน ลดความโลภในจิตใจ อันจะนำไปสู่ความพอเพียง ซึ่งเป็นความสุขที่แท้จริงและยั่งยืน การเสียสละแต่ละครั้ง มิได้หมายถึงความสูญเสียของผู้ให้ แต่นำมาซึ่งความสุขของผู้ให้ ผู้รับ และสังคม การให้สิ่งของเป็นประโยชน์ด้วยใจ

ที่บริสุทธิ์ จึงปรากฏผลในทางที่ดีเสมอ คนไทยทุกคนจึงควรปฏิบัติตนเป็นผู้ให้มากกว่าคอยรับแต่เพียงอย่างเดียว เพราะการให้หรือการเสียสละนั้น จะทำให้ชาติบ้านเมืองของเราพัฒนาอย่างมั่นคง การเป็นผู้มีความเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถปฏิบัติตนตามแนวทาง ดังนี้

- 1) ลดความเห็นแก่ตัวด้วยการเดินทางสายกลาง รู้จักการนำเอาใจเขามาใส่ใจเรา และไม่กระทำการที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น การแข่งคิว การทุจริตคอร์ปชั่น เป็นต้น
- 2) มีจิตสาธารณะโดยปฏิบัติตนเป็นผู้เสียสละทุกครั้งเมื่อมีโอกาส เช่น การเอื้อเฟื้อที่นั่งบนรถโดยสารให้แก่เด็ก สตรีและคนชรา การบริจาคโลหิต การเป็นประธานนักเรียน เป็นต้น
- 3) สังคมมีสันติสุข มีความสามัคคี ไม่แก่งแย่งแข่งขันกันในทางที่ไม่ถูกไม่ควร พอใจกับสิ่งที่ตนเองมีอยู่

แนวคิด ทฤษฎีและองค์ประกอบของการเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

จากการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น พบว่ามีทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

โกลแมน (Goleman.1998) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นว่าเป็นการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกความต้องการและความห่วงใยผู้อื่น ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) การเข้าใจผู้อื่น (Understanding others) คือ การเข้าใจถึงความรู้สึกมุมมองและข้อวิตกกังวลของผู้อื่น รวมทั้งเป็นการรู้สึกเข้าใจว่าผู้อื่นมีความต้องการอะไร อย่างไร ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน
- 2) การรู้จักส่งเสริมผู้อื่น (Developing other) คือ การที่เราารู้สึกถึงสิ่งที่ไม่ดีไม่ถูกต้องและข้อควรปรับปรุงของผู้อื่นรวมทั้งการมีความรู้สึกต้องการสนับสนุนส่งเสริมความรู้ และความสามารถของผู้อื่นให้พัฒนาสูงขึ้น โดยไม่สนใจถึงข้อบกพร่องต่าง ๆ ของบุคคลเหล่านั้น
- 3) มีจิตใจใฝ่บริการช่วยเหลือ (Service Orientation) คือ การที่เราสามารถรับรู้คาดการณ์คาดคะเนความต้องการของผู้อื่นได้ว่ามีความต้องการอะไร อย่างไร รวมทั้งเป็นการที่เราารู้สึกว่าต้องการตอบสนองในความต้องการเหล่านั้น โดยมีความต้องการที่จะทำสิ่งที่บุคคลอื่นต้องการโดยไม่คาดหวังผลตอบแทนอย่างใด
- 4) การรู้จักให้โอกาสผู้อื่น (Leveraging diversity) คือการมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่ด้อยโอกาสกว่าเรา และมีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่เขาเป็นหรือกระทำโดยเข้าใจว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนแตกต่างกันรวมทั้งเป็นการที่มีความรู้สึกว่าการให้โอกาสบุคคลที่ด้อยโอกาสได้เป็นการกระทำในสิ่งที่ทัดเทียมผู้อื่นได้
- 5) การตระหนักถึงความคิดเห็นของกลุ่ม (Political awareness) คือ การเข้าใจความคิดเห็นของกลุ่ม อารมณ์ของกลุ่มในสถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งเป็นการเข้าใจและทราบถึงความสัมพันธ์ของคนในกลุ่มว่าเป็นอย่างไรในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

แนวคิดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของปีเตอร์ ลาสเตอร์ (Peter Luster)

ปีเตอร์ ลาสเตอร์ (1978) ได้กล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นว่าคำพูดในลักษณะ “ฉันเสียใจจริง ๆ” “ฉันเข้าใจดี” หรือ “ฉันก็เคยเหมือนกัน” แสดงถึงความรู้สึกร่วมกับผู้อื่น ทุกคนมีระดับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในระดับหนึ่ง ความสามารถนี้ไม่ได้มีมาแต่กำเนิดแต่พัฒนามาจากประสบการณ์ตอนเด็ก การศึกษาและประสบการณ์

สำหรับนักจิตวิทยาแล้วความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น คือ ความสามารถรับรู้ถึงความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ของผู้อื่น โดยอาศัยประสบการณ์ที่เหมือนกันของตนเอง มาคาดคะเนอารมณ์พฤติกรรมของผู้อื่น โดยที่จะต้องพาตัวเราเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ เพื่อให้รับรู้อารมณ์ ความรู้สึก วิตกกังวล และสังเกต คาดเดาว่าเขาม่าจะแสดงออกอย่างไร สีหน้า ท่าทาง หน้าแดง หรือสั่น เมื่ออยู่ในเหตุการณ์นั้น ๆ คงอาจจะต้องหาคนที่แสดงท่าทางเช่นนั้นด้วย คิดว่าผู้อื่นกำลังวิตกกังวลเช่นเราหรือไม่ จะทำให้เรานั้นสามารถหาข้อสรุปได้ถูกต้อง ซึ่งคนเราสามารถพัฒนาความสามารถตัดสินคนจากลักษณะท่าทาง โดยเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมาสะสมเพิ่มอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นหากจะพัฒนาความสามารถนี้ คุณต้องพบปะผู้คนให้มากและสังเกตพวกเขาอย่างใกล้ชิด ดูการแสดงสีหน้า ท่าทาง ลักษณะการพูดจา ลักษณะทางกายภาพของเขา เปิดหูเปิดตารับรู้ถึงสัญญาณที่เขาแสดงออกมาให้เห็น แล้วคุณจะทำอย่างไร พัฒนาประสาทรับรู้ให้แม่นยำ แยกแยะความแตกต่างแม้เล็กน้อยได้ ลองศึกษาคนที่ให้สัมภาษณ์ทางโทรทัศน์ว่าเขาแสดงออกอย่างไรให้ดูดีแล้วผลที่ได้เป็นแง่ดีหรือกลาง ๆ สังเกตเห็นความกังวลใจ ความไม่มั่นใจบ้างไหม เช่น การเคลื่อนไหวมือโดยไม่จำเป็น เกาศีรษะ ลูบคาง เคาะนิ้ว การใช้คำ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้คุณสรุปภาพออกมาว่าคุณควรเชื่อหรือทำเช่นไร การมองคนจากลักษณะท่าทางนี้มีหลุมพรางที่ก่อให้เกิดความผิดพลาดอยู่มาก เช่น ความชอบหรือไม่ชอบใครอยู่ก่อนแล้ว ก่อให้เกิดอคติได้ ลักษณะทางกายภาพก็เช่นกัน ก่อให้เกิดอคติ เช่น มักคิดว่าผู้หญิงสวยมักจะโง่ หน้าผากสูงจะฉลาด เป็นต้น สิ่งเหล่านี้อาจนำไปสู่ข้อสรุปที่ผิดพลาดได้

ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นถือว่าเป็นความไม่เห็นแก่ตัวโดยสมบูรณ์ ซึ่งกระทำสิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดความเห็นใจ เข้าใจ ร่วมรู้สึกกับบุคคลนั้น ๆ และพยายามอยากจะเอื้อเพื่อช่วยเหลือให้ผู้อื่นให้พ้นทุกข์อีกด้วย ซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรมเอื้อเฟื้อตามมา ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่ค่อยเกี่ยวกับความเฉลียวฉลาดนัก จะเห็นได้ว่า คนฉลาดมาก ๆ บางครั้งก็ไม่ค่อยเห็นใจผู้อื่นเพราะคิดหาเหตุผลตรรกะต่าง ๆ ไม่ค่อยรับรู้อารมณ์ ความรู้สึก แม้ของตนและของผู้อื่น ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นสำคัญอย่างยิ่งในการสนทนา หากเราพูดคุยกับคนที่เกิดมีความเห็นไม่เหมือนกับเรา เราก็คิดว่าทำไมเป็นเช่นนั้น ประสบการณ์หรือเหตุการณ์อะไรทำให้คู่สนทนาของเราคิดเช่นนั้น คนที่มองตัวเองเป็นหลักไม่มีใครจะเข้าใจผู้อื่น ทำตัวเข้าทำนอง “สะเพร่า ชุ่มช้ำไม่เข้าเรื่อง” ไม่คิดว่าหากเป็นตนเองแล้วจะเป็นอย่างไร พยายามที่จะไม่เข้าใจความคิด ความรู้สึกของผู้อื่นที่แตกต่างจากตัวเองทำตัวก้าวร้าว

แนวคิดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของแบทสัน (Batson)

แบทสัน (C. Daniel Batson และคณะ อ้างจาก ประภาพร มั่นเจริญ, 2544; อ้างอิงจาก Schroeder, 1995) ได้เสนอแนวคิดของรูปแบบความเห็นอกเห็นใจในการเอื้อเพื่อการให้ความช่วยเหลือ (The Empathy-Altruism Model) โดยได้รับรู้ว่าการให้ความช่วยเหลือส่วนมากแล้วจะถูกใจเพื่อตนเอง แต่ Batson โต้แย้งว่าการเอื้อเพื่อโดยแท้จริงยังคงมีอยู่และให้นิยามการเอื้อเพื่อในสภาพแรงจูงใจโดยมีเป้าหมายสูงสุด เพื่อเพิ่มความสุขให้กับผู้อื่น Batson เสนอว่า กลไกเบื้องต้นของรูปแบบความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) คือ การมีปฏิกิริยาทางอารมณ์ต่อปัญหาของบุคคลอื่น ทั้งความเสียใจหรือความทุกข์ใจ ในบางสถานการณ์เผยให้เห็นความแตกต่างของอารมณ์ ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) หรือ ความห่วงใยเอื้ออาทร (empathic concern) คือ การตอบสนองทางอารมณ์โดยคำนึงถึงบุคคลอื่น อย่างไรก็ตาม ความเสียใจ ความทุกข์ใจ ทำให้เกิดความต้องการส่วนตัวที่จะลดความทุกข์นั้นด้วยตัวของตัวเอง Batson เสนอแนะว่าความห่วงใยเอื้ออาทรก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเอื้อเพื่อที่จะลดความทุกข์ของผู้อื่น

ทฤษฎีพัฒนาการความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของ ฮอฟแมน (Hoffman)

ทฤษฎีพัฒนาการความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของ ฮอฟแมน (Hoffman) (ประภาพร แซ่เตียว, 2541; อ้างอิงจาก Schroeder, 1995) ได้อธิบายพัฒนาการของการรับรู้ความรู้สึกตลอดจนได้เขียนลำดับความเห็นอกเห็นใจไว้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 Global empathy เป็นพัฒนาการความเห็นใจในขั้นแรก ซึ่งเกิดช่วงวัยทารก ระยะนี้เป็นระยะที่เด็กจะแสดงพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจจากการที่เห็นบุคคลอื่น ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นใครดังนั้นเด็กในระยะนี้จะแสดงความรู้สึกเหมือนกับเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นกับตนจริง เช่น เด็กอายุ 11 เดือน เห็นเด็กคนหนึ่งหกล้มร้องไห้ เด็กจะแสดงเหมือนกับว่าจะร้องไห้เสียเอง โดยกระพริบตาเศร้า เอานิ้วหัวแม่มือใส่ปากแล้วเอาน้ำซุกกับตัวของแม่ เหมือนกับตัวของเด็กหกล้มเจ็บเอง ดังนั้นในระยะนี้จะแสดงความเห็นอกเห็นใจกับคนอื่นได้เหมือนเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นกับเด็กเองทั้ง ๆ ที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่น

ขั้นที่ 2 Egocentric empathy เป็นระยะที่สามารถรับรู้ความรู้สึกกับผู้อื่นได้ แต่ยังมีติดเป็นจุดศูนย์กลางอยู่ เกิดในเด็กอายุมากกว่า 1 ปี ระยะนี้เป็นระยะที่ Piaget เชื่อว่าเด็กมีความสามารถเข้าใจความคงที่ของวัตถุ (Object Permanence) ซึ่งจะทำให้เด็กตระหนักว่า เด็กเป็นบุคคลหนึ่งที่แยกจากบุคคลอื่น ทั้งทางด้านร่างกาย ภาพพจน์ของตนเอง และภาพพจน์ของคนอื่น เด็กระยะนี้จะเริ่มรู้สึกว่าคนอื่นรู้สึกเจ็บไม่ใช่ตนรู้สึกเจ็บ แต่อย่างไรก็ตาม เด็กระยะนี้ยังสับสนเกี่ยวกับความเข้าใจสภาวะภายในของบุคคลอื่นและของตนเองอยู่ โดยเด็กรู้ว่าคนอื่นอยู่ในสภาวะไม่สบายใจไม่ใช่ตัวเด็กเองอยู่ในสภาวะไม่สบายใจ แต่เด็กยังไม่รู้สภาวะภายในของบุคคลความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับคนอื่นเหมือนของตนเอง เช่น เด็กอายุ 18 เดือนแลดูเศร้าหมองเมื่อเขาเห็นเพื่อนของตนกำลังเริ่มร้องไห้และเด็กชายคนนี้พยายามนำมารดาของเขา เข้าไปปลอบเด็กที่กำลังร้องไห้ ทั้ง ๆ ที่แม่ของเด็กที่กำลัง

ร้องไห้ก็อยู่ที่นั่น พฤติกรรมนี้ชี้ให้เห็นว่า เด็กยังสับสนเกี่ยวกับภาวะภายในของบุคคลอื่นและแสดงให้เห็นว่าเด็กในระยะนี้ไม่ได้ยึดตนเองเป็นจุดศูนย์กลางสมบูรณ์ทีเดียว เพราะเด็กยังสามารถแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้

ขั้นที่ 3 Empathy for another's feeling ระยะนี้อยู่ในช่วง 2 – 3 ปี เป็นระยะที่เด็กเริ่มมีความสามารถในการสวมบทบาท (Role-taking ability) เด็กระยะนี้เริ่มตระหนักว่า ความรู้สึกของบุคคลอื่นจะแตกต่างจากความรู้สึกของตนซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการและแปลเหตุการณ์ต่าง ๆ ในแต่ละบุคคล อันเป็นผลทำให้เด็กแต่ละคนมีการตอบสนองต่ออารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่นแตกต่างกัน โดยบางคนมีความรู้สึกเศร้ามากเมื่อมีผู้ร้องไห้มาก แต่บางคนมีความรู้สึกในเหตุการณ์เดียวกันน้อยและเมื่อเด็กมีพัฒนาการทางพุทธิปัญญาและภาษามากขึ้น เด็กวัยนี้มีความสามารถในความรู้สึกที่ซับซ้อนมากขึ้น เช่น ความเศร้าจากการสูญเสีย ความผิดหวังจากการกระทำ ความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับการเอาใจใส่ เมื่อต้องการความช่วยเหลือ การสูญเสียความภาคภูมิใจในตัวของตัวเอง ในตอนปลายของระยะนี้เด็กสามารถถูกกระตุ้นให้เกิดความเห็นอกเห็นใจได้ จากการได้ยินข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึกของผู้อื่น แม้ว่าบุคคลนั้นจะไม่ปรากฏตัวอยู่ในที่นั้น

ขั้นที่ 4 Empathy for another's life condition ระยะนี้จะเริ่มเกิดขึ้นในช่วงวัยเด็กตอนปลายเป็นต้นไป เป็นการเกิดความเห็นอกเห็นใจในเงื่อนไขของชีวิตของบุคคล เนื่องจากเด็กวัยนี้จะเริ่มเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเองและบุคคลอื่นว่ามีความแตกต่างกัน เด็กเริ่มรู้ว่าแต่ละบุคคลมีความรู้สึกต่าง ๆ เช่น ความเศร้า ความไม่ภูมิใจในตนเอง ไม่ได้มาจากสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเท่านั้น แต่เป็นเพราะสิ่งที่บุคคลได้พบหรือผ่านมาในอดีตด้วย เด็กจะมีการรับรู้ความรู้สึกหรือความเห็นอกเห็นใจบุคคลอื่นมาก ถ้าพบว่าบุคคลนั้นมีประวัติหรือประสบการณ์ที่น่าสงสารมาตั้งแต่อดีต ไม่ใช่เกิดขึ้นเพียงปัจจุบัน ดังนั้นความรู้สึกของเด็กระยะนี้ จะเกิดขึ้นมาน้อยเพียงใดขึ้นกับการรับรู้ ว่า เด็กจะมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสังคมมากขึ้น เด็กจะเริ่มเข้าใจกลุ่มสังคม เช่น กลุ่มด้อยโอกาสหรือชนชั้นต่าง ๆ ซึ่งมีความรู้สึกของการเห็นอกเห็นใจจะเป็นแรงจูงใจพื้นฐานที่ทำให้เด็กเริ่มจะเสียสละบางอย่างของตน

ความเห็นอกเห็นใจนี้เป็นเสมือนแรงจูงใจทางจริยธรรม เมื่อรวมกับความคิดถึงหลักแห่งความเป็นธรรม (Justice-principle thinking) แล้ว จะก่อให้เกิดบรรทัดฐานของการคิดคำนึง (Hot cognition) และบรรทัดฐานของการคิดคำนึงนี้ เป็นเสมือนการสำนึกหรือการเตือนภายในความคิดของบุคคลเอง ให้ระลึกการกระทำของตนเองต่อบุคคลอื่น ซึ่ง Hoffman เชื่อว่าอารมณ์ความเห็นอกเห็นใจและบรรทัดฐานของการคำนึงนี้ จะเป็นตัวผลักดันที่ทำให้บุคคลมีความร่วมรู้สึกในความทุกข์ (Sympathetic distress) ของบุคคลอื่น และพยายามดับทุกข์ให้กับผู้อื่น ซึ่งลักษณะเช่นนี้จะทำให้บุคคลเกิดพฤติกรรมเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นนั่นเอง

สำหรับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเสียสละจะเกี่ยวกับทฤษฎีของจิตอาสา จึงขออ้างถึงในตอนต้นที่กล่าวมาในทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสา

คุณลักษณะของผู้ที่มีความเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ผู้วิจัย ได้สรุปว่าผู้ที่มีความสามารถในความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นควรมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. สามารถเข้าใจอารมณ์และความรู้สึก และการแสดงออกของผู้อื่นโดยสามารถเดาความรู้สึกของผู้อื่นจากการแสดงทางสีหน้าได้ว่าผู้อื่นมีสีหน้าอย่างไร เข้ารู้สึกอย่างไร พยายามแปลความหมายทั้งสีหน้าท่าทางคนรอบข้าง

2. มีความสามารถเอาใจเอามาใส่ใจเรา และสามารถคาดเดาความรู้สึกของผู้อื่นโดยสมมติว่าอยู่ในสถานการณ์นั้นด้วย เพื่อเข้าใจ รับรู้ และสามารถตอบสนองได้อย่างถูกต้องเป็นความพยายามรวบรวมประสบการณ์ และความรู้สึกของตนเองในขณะที่เข้าไปอยู่ในสถานการณ์ของผู้อื่น

3. สามารถตอบสนองได้สอดคล้องกับสถานการณ์ พฤติกรรมหรือการกระทำของผู้อื่นโดยใช้ภาษาท่าทางและภาษาพูดที่เป็นไปในทิศทางที่เอื้ออำนวย บ่งบอกถึงความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่นได้ถูกต้อง

4. ยินดี มีความสุข พร้อมทั้งจะช่วยเหลือเพื่อน

พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ซึ่งบุคคลที่มีความเสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่นจะมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึง ความเข้าใจเอาใจเขามาใส่ใจเรา แสดงออกเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเข้าใจ การเอาใจใส่ดูแลเป็นธุระ การเคารพสิทธิของผู้อื่น รับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้น มีการแบ่งปัน อย่างสุขใจ พฤติกรรมที่แสดงออก รวบรวมได้ดังนี้

1) คิดในทางบวก (Positive thinking) คือ คิดในทางที่ดีต่อคนอื่น

2) มีส่วนร่วม (Participation) คือ การมีส่วนร่วมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

3) ทำตัวเป็นประโยชน์ (Useful) คือ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ต่อสาธารณะ ต่อสังคม ไม่มีสิ่งดูดย อะไรที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและบุคคล

4) ไม่เห็นแก่ตัว (Unselfish) คือ การฝึกเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน แบ่งปันของเล่นของใช้ให้เพื่อน รู้จักให้ทาน

5) มีความเข้าใจ (Understand) คือ เข้าใจผู้อื่น (Empathy) ไม่ทับถมผู้อื่น ไม่ซ้ำเติมผู้อื่น

6) มีใจกว้าง (Broad Mind) คือ มีจิตที่กว้างใหญ่ เปิดกว้าง ไม่คับแคบ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับฟังข้อมูล แสวงหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ

7) มีความรัก (Love) คือ รักเพื่อน รักผู้อื่น เมตตาต่อสัตว์ และพืช มีการสื่อสารที่ดี (Communication) คือ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น เล่น และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

แนวทางการวัดและประเมินการเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

แนวทางการประเมินการเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ต้องใช้การประเมินตามสภาพจริง ที่เป็นการประเมินพฤติกรรมกรรมการแสดงออกของผู้เรียน จากกระบวนการทำงาน และจากผลงาน โดยใช้แหล่งข้อมูลและวิธีการอย่างหลากหลาย และมีความสอดคล้องกับบริบทของการเรียนการสอน

หลักการวัดและประเมินผลที่เสริมพลังตามสภาพจริงมี 4 ประการ ดังนี้

1. ใช้ผู้ประเมินหลาย ๆ คน เช่น ผู้เรียน เพื่อน ผู้สอน ผู้เกี่ยวข้อง
2. ใช้วิธี/เครื่องมือวัดหลาย ๆ ชนิด เช่น การสังเกต การปฏิบัติ การทดสอบการรายงานตนเอง
3. ประเมินหลาย ๆ ครั้งในแต่ละช่วงเวลาของการเรียนรู้ ได้แก่ ก่อนเรียน ระหว่างเรียน สิ้นสุด ติดตามผล
4. สะท้อนผลการประเมินสู่การพัฒนาผู้เรียน

การวัดและประเมินผลการเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการสะท้อนผลการประเมินให้มาก เพราะหัวใจของการประเมินไม่ได้อยู่ที่การตัดสินว่าผู้เรียนคนใดมีพฤติกรรมการเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น หากแต่อยู่ที่การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในผลการประเมินนั้น แล้วกำหนดทิศทางการพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีการเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยอาศัยกระบวนการสะท้อนผลการประเมินที่เป็นระบบ จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตัวผู้เรียน

สรุป

ความเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานของผู้ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ทุกคนในสังคมต้องมึน้ำใจ เอื้อเฟื้อ เสียสละ แบ่งปันให้แก่กัน ไม่มีจิตใจคับแคบ เข้าใจคนอื่น ไม่เห็นแก่ตัว ความเสียสละ เห็นอกเห็นใจจึงเป็นคุณธรรมเครื่องผูกมิตรไมตรี ยึดเหนี่ยวจิตใจไว้ เป็นเครื่องมือสร้างลักษณะนิสัยให้เป็นคน ที่เห็นแก่ประโยชน์สุขส่วนรวมมากกว่าประโยชน์สุขส่วนตัวคน ที่อยู่ร่วมกันในสังคมจะเกิดความสงบสุขได้ ควรจะมีคุณธรรม คือ ความเสียสละ เห็นอกเห็นใจ คือ เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม เข้าใจคนอื่น เพราะถ้าต่างคนต่างเห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่คนอื่นแล้ว ส่วนรวมก็จะเดือดร้อน เมื่อส่วนรวมเกิดความเดือดร้อนเสียแล้วความสุขความสงบจะเกิดขึ้นได้อย่างไร การเสียสละ จึงเป็นคุณธรรมสำคัญอย่างหนึ่งในสังคม

5. พัฒนาการและทฤษฎีการเสริมสร้างวินัยในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

พัฒนาการทางจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg's Moral Development Theory)

การพัฒนาทางจริยธรรม หมายความว่า การเจริญเติบโตในการเข้าสังคมของเด็กประกอบด้วย ความเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนที่มีต่อบุคคลอื่นและสังคมโดยรวม จุดมุ่งหมายของการพัฒนาทางจริยธรรมหรือศีลธรรม คือ การที่บุคคลจะทำให้เกิดความสงบสุขและความเจริญทั้งทางวัตถุจิตใจในกลุ่มของตนในสังคมหรือในโลกโดยรวม (ดวงเดือน พันธุมนาวิณ. 2521) พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์แบ่งเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ชั้น ตามลักษณะการให้เหตุผลทางจริยธรรมได้ ดังนี้ (พัชรี สวนแก้ว. 2545)

ระดับที่ 1 ระดับก่อนเกณฑ์ (Preconventional level) ระดับนี้บุคคลสนองตอบต่อกฎเกณฑ์ซึ่งกำหนดไว้โดยผู้มีอำนาจเหนือตน จะเลือกทำพฤติกรรมเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้อื่น ในระดับนี้เป็นระดับจริยธรรมของเด็กวัย 2 – 10 ปี แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 หลบหลีกการถูกลงโทษ (The punishment and obedience orientation) ผู้ที่มีจริยธรรมชั้นนี้โดยทั่วไปแล้วอายุจะต่ำกว่า 7 ขวบลงมา และจะมีพฤติกรรมต่าง ๆ ในลักษณะที่มุ่งหลบหลีกไม่ให้ตนเองต้องถูกลงโทษเพราะกลัวว่าตนเองจะเจ็บหรือลำบาก เด็กจะยอมทำตามคำสั่งหรือกฎเกณฑ์ของผู้ใหญ่ เพราะไม่ต้องการให้ตนถูกลงโทษมากกว่าอย่างอื่น

ชั้นที่ 2 ชั้นยึดหลักการแสวงหารางวัล (The instrumental relativist orientation) ผู้ที่มีจริยธรรมในชั้นนี้โดยทั่วไปจะมีอายุระหว่าง 7 - 10 ปี เขาจะมีพฤติกรรมทางจริยธรรมก็มีสาเหตุมาจาก ต้องการได้รับผลประโยชน์และเลือกกระทำพฤติกรรมจริยธรรม ในส่วนที่จะนำความพอใจ ความสุขหรือประโยชน์สุขมาสู่ตน เริ่มพยายามทำเพื่อต้องการรางวัล

ระดับที่ 2 ระดับทำตามเกณฑ์ (Conventional level) ระดับนี้เป็นระดับที่กระทำตามความคาดหวังของบุคคลอื่น การดำเนินและยกย่องชมเชยจากสังคมเป็นสิ่งที่ควบคุมความประพฤติ มีการกระทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อย ๆ ของตน ระดับนี้ยังต้องควบคุมจากภายนอก แต่ยังสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา สามารถแสดงบทบาทที่สังคมต้องการได้ ระดับนี้เป็นระดับจริยธรรมของเด็กวัย 10 - 16 ปี แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 3 หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (The interpersonal concordia orientation) ผู้ที่มีจริยธรรมในชั้นนี้มีอายุประมาณ 10 - 13 ปี ผู้ที่มีจริยธรรมในชั้นนี้มุ่งที่จะทำให้ผู้อื่นพอใจเพื่อให้เขายอมรับเข้าเป็นพวก ชอบคล้อยตามคนอื่นโดยเฉพาะเพื่อทำตามแบบแผนคนส่วนใหญ่ ยึดถือ

ขั้นที่ 4 ขั้นหลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (The law and order orientation) ผู้ที่มีจริยธรรมในขั้นนี้มีอายุประมาณ 13 - 16 ปี เขาจะรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนและสามารถทำตามหน้าที่ของตนตามเกณฑ์ที่สังคมกำหนด อาศัยหลักความเหมาะสมของบทบาทของตน เขาจะเคารพกฎหมายผู้ที่มีจริยธรรมในขั้นนี้ถือว่ามีความประพฤติดีพอสมควร

ระดับที่ 3 ระดับเหนือเกณฑ์ (Postconventional level) ระดับนี้เป็นระดับที่มีจริยธรรมเป็นของตนเอง ซึ่งอยู่ในวัยผู้ใหญ่เพียงส่วนน้อยและมักจะมีในอายุ 16 ปีขึ้นไป ระดับนี้มีการตัดสินใจขัดแย้งด้วยการนำความคิดตรรกะตรงด้วยตนเอง แล้วตัดสินใจไปตามแต่ว่าจะเน้นความสำคัญของสิ่งใดมากกว่ากัน การยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรม ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 5 ขั้นยึดหลักตามคำมั่นสัญญา (The social contract legalistic orientation) ผู้ที่มีจริยธรรมในขั้นนี้อายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป ผู้ที่มีจริยธรรมในขั้นนี้ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ยังเห็นว่าการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำได้เมื่อได้ใช้พิจารณาด้วยเหตุผลที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่สังคม

ขั้นที่ 6 ขั้นยึดหลักการยึดอุดมคติสากล (The universal ethical principle orientation) พัฒนาการทางจริยธรรมขั้นสูงสุดนี้ จะพบในผู้ใหญ่ที่มีความเจริญทางสติปัญญา มีประสบการณ์ และความรู้อย่างกว้างขวางเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นสากล จึงมีความคิดที่กว้างไกลไปกว่ากลุ่มและสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ เป็นบุคคลที่มีอุดมคติมีความสมเหตุสมผลคำนึงถึงความเท่าเทียมกันของสิทธิมนุษยชน

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์ (Piaget)

เพียเจต์ เป็นบุคคลแรกที่ศึกษาเรื่องจริยธรรมของเด็ก เขาอธิบายว่า จริยธรรมจะแฝงอยู่ในกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทุกชนิด และในการเล่นเกมต่าง ๆ ของเด็ก จะต้องมีการเล่นเกมที่เป็นระบบซับซ้อน แอบแฝงอยู่ในการเล่นเกมนั้นเพียเจต์ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ของการเล่นของเด็กว่ามี 2 อย่าง คือ

1) การฝึกทำตามกฎเกณฑ์ ซึ่งอยู่ในช่วงอายุก่อน 8 ปี ระยะเวลาเด็กจะยึดกฎเกณฑ์ภายนอกนั้นคือ พ่อ แม่ ผู้ใหญ่ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็ก จะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก กฎเกณฑ์จะมีลักษณะตายตัว เด็กจะไม่คำนึงถึงแรงจูงใจต่าง ๆ หรือเหตุของการกระทำระยะฝึกทำตามกฎเกณฑ์แบ่งเป็น 4 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 เด็กพยายามทำตามอย่างคนอื่น เพราะยังไม่รู้จักกฎเกณฑ์การเล่น

ขั้นที่ 2 เด็กจะยึดตนเองเป็นจุดศูนย์กลาง พฤติกรรมจะเกิดมาจากตนเองรวมกับการตามอย่างคนอื่นที่เล่นเป็น การเล่นจะมุ่งเอาชนะ

ขั้นที่ 3 เด็กเกิดความร่วมมือในระหว่างผู้เล่น ความสนใจจะอยู่ที่การเล่นตามกฎเกณฑ์ไม่มุ่งแต่เอาชนะ

ขั้นที่ 4 เด็กนอกจากจะมีความร่วมมือในการเล่นตามกฎเกณฑ์แล้ว ยังทำตามกฎเกณฑ์ด้วยความรู้สึกรับผิดชอบเฉพาะตนเองเพียงเจ็ดกล่าวว่า การที่เด็กพัฒนาจากการรับกฎเกณฑ์ที่ตายตัวจากอิทธิพลภายนอกมาเป็นกฎเกณฑ์ของตนเองได้ เนื่องจากพัฒนาการทางสติปัญญา ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน และอายุ ดังนั้น การจัดประสบการณ์เด็กได้เล่นหรือทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อนจะทำให้เด็กมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงขึ้น รู้จักควบคุมตนเอง และแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่สังคมยอมรับได้ โดยผู้ใหญ่ต้องชี้แจงเหตุผลและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อเด็กด้วย

2) ความสำนึกในกฎเกณฑ์ เด็กเริ่มมีกฎเกณฑ์ของตนเอง ระยะนี้พัฒนาการทางจริยธรรมเริ่มก้าวไปสู่ระดับที่มีความคิดเป็นของตนเอง ในลักษณะของการคิดถึงความยุติธรรม คิดถึงเหตุและผลของการกระทำ

ทฤษฎีในการเสริมสร้างวินัยในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ทฤษฎีการเกิดวินัยในตนเองของเมาเรอร์ (Mowrer, 1950 ; อ้างถึงใน ดวงเดือน พันธุมนาวิณ. 2527) เชื่อว่าการเกิดวินัยในตนเองของบุคคลนั้น จะมีพื้นฐานมาตั้งแต่ระยะแรกเกิดจนกระทั่งโต โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับบิดา มารดา หรือผู้ดูแลถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากที่จะทำให้เกิดความสามารถในการให้รางวัลตนเองหรือความสามารถในการควบคุมตนเองเมื่อโตขึ้น เด็กจะเกิดการเรียนรู้จากบิดา มารดา หรือผู้เลี้ยงดู โดยที่การเรียนรู้นี้จะเกิดในสภาพอันเหมาะสมเท่านั้นและได้รับการบำบัดความต้องการต่าง ๆ เช่น ความหิวและความสุขสบายต่าง ๆ ทำให้รู้สึกพึงพอใจ มีความสุข ซึ่งความรักความผูกพันของเด็กจะนำไปสู่การปฏิบัติตามคำอบรมสั่งสอน เกิดพฤติกรรม การเลียนแบบการกระทำหรือคำพูด ทั้งในทางที่ดีและไม่ดีของผู้ที่ตนรักและพึงพอใจ กลายเป็นลักษณะที่เด่นชัดในจิตสำนึกของบุคคลนั้น เมาเรอร์เชื่อว่าลักษณะที่แสดงถึงการบรรลุวุฒิภาวะทางจิตใจของบุคคลนั้น จะปรากฏขึ้นในผู้ที่มีอายุประมาณ 8 - 10 ขวบ และจะพัฒนาต่อไปจนสมบูรณ์เมื่อเติบโตเป็นผู้ที่สามารถควบคุมการปฏิบัติตนอย่างสมเหตุสมผลในสถานการณ์ต่าง ๆ สำหรับผู้ที่ขาดวินัยในตนเองหรือขาดการควบคุมตนเอง เป็นเพราะไม่ได้ผ่านการเรียนรู้ตั้งแต่วัยทารก จึงกลายเป็นบุคคลที่ขาดความยับยั้งชั่งใจในการกระทำต่าง ๆ

ดังนั้น ตามทฤษฎีของเมาเรอร์ การเกิดวินัยในตนเองจนเป็นผู้ที่บรรลุวุฒิภาวะทางจิตนั้นจะต้องเริ่มต้นจากการเลี้ยงดูในวัยทารกอย่างมีความสุข ความอบอุ่นและผ่านการอบรมสั่งสอนหรือการเลียนแบบที่ดีงามจากผู้เลี้ยงดูตน จึงจะพัฒนาเป็นลักษณะที่เด่นชัดในจิตสำนึกของบุคคลนั้น และกลายเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้อง มีเหตุผลของบุคคลนั้น

ทฤษฎีแรงจูงใจทางจริยธรรมหรือความมีวินัยในตนเองของเพคและฮาวิกเฮอร์ส

เพคและฮาวิกเฮอร์ส (Peck & Havighurst. 1960) เชื่อว่า การควบคุมอีโก้ (Ego Control) และซูเปอร์อีโก้ (Super Ego Control) จะช่วยให้บุคคลเกิดความต้องการแสดงพฤติกรรมเพื่อผู้อื่นได้อย่างสมเหตุสมผล ซึ่งพลังในการควบคุมอีโก้และซูเปอร์อีโก้ของแต่ละคนจะไม่เท่ากัน เนื่องจาก

การได้รับความรู้ทางจริยธรรมที่ทำให้ทราบถึงผลที่เกิดจากการแสดงพฤติกรรมไม่เท่ากัน ซึ่งจะส่งผลทำให้วินัยในตนเองต่างกัน และสามารถจำแนกความแตกต่างของบุคลิกภาพของบุคคลได้ 5 ประเภท ดังนี้

1. บุคคลที่ปราศจากจริยธรรม (Amoral Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมอีโก้และซูปเปอร์อีโก้้น้อยมาก จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและเห็นแก่ตัว โดยไม่เรียนรู้ที่จะให้ผู้อื่น ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ และกระทำสิ่งต่าง ๆ อย่างไม่ไตร่ตรอง

2. บุคคลที่เอาแต่ได้ (Expedient Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมอีโก้้น้อยแต่พลังควบคุมซูปเปอร์อีโก้่มากขึ้นในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและทำทุกอย่างเพื่อความพึงพอใจและเพื่อผลประโยชน์ของตน ไม่จริงใจ ยอมอยู่ภายใต้การควบคุมของผู้ที่มีอำนาจ ถ้าหากทำให้ตนได้รับผลประโยชน์ ลักษณะนี้จะปรากฏตั้งแต่วัยเด็กตอนต้นและบางคนจะติดตัวไปตลอดชีวิต

3. บุคคลที่คล้อยตาม (Conforming Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมอีโก้้น้อยเหมือนสองประเภทแรก แต่มีพลังควบคุมซูปเปอร์อีโก้่มากกว่า ในระดับปานกลางค่อนข้างมากจะยึดพวกพ้องเป็นหลักและคล้อยตามผู้อื่นโดยไม่ไตร่ตรอง จะอยู่ภายใต้การควบคุมของสังคมและกลุ่ม

4. บุคคลที่ตั้งใจจริงแต่ขาดเหตุผล (Irrational Conscientious Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมอีโก้ปานกลาง แต่มีพลังควบคุมซูปเปอร์อีโก้่มาก จะเป็นผู้ที่ยอมรับกฎเกณฑ์และกฎหมายอย่างยึดมั่นและศรัทธา ถูกควบคุมโดยค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม ทำตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดแม้ว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นก็จะไม่สนใจ ขาดการยืดหยุ่นอย่างมีเหตุผล

5. บุคคลที่เห็นแก่ผู้อื่นอย่างมีเหตุผล (Rational Altruistic Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมอีโก้และซูปเปอร์อีโก้่มาก เกิดความสมดุลระหว่างการทำตามกฎหมายเกณฑ์ของสังคมและความสมเหตุสมผล เห็นแก่ผู้อื่น สามารถควบคุมตนเองอย่างมีเหตุผล ไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มในสังคม หรือตกอยู่ใต้อิทธิพลของกฎเกณฑ์อย่างปราศจากเหตุผล ตระหนักถึงผลการกระทำของตนที่มีต่อผู้อื่น พิจารณาไตร่ตรองก่อนตัดสินใจกระทำให้ความร่วมมือกับสังคม มีความรับผิดชอบ ให้ความเคารพเพื่อนมนุษย์เสียสละและเห็นแก่ประโยชน์แก่ส่วนรวมและมีไม่มากนักในสังคม เป็นการพัฒนาบุคลิกภาพที่ระดับสูงสุด

แนวทางการเสริมสร้างวินัยในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ในการพัฒนาให้เกิดวินัยในตนเองต้องอาศัยสถาบันต่าง ๆ ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน ๆ โรงเรียน ศาสนา สถาบันอาชีพต่าง ๆ สถาบันการเมือง เป็นต้น สถาบันครอบครัวประกอบด้วย บิดา มารดา พี่น้อง ญาติ สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดและเป็นแหล่งแรกที่ทำหน้าที่ปลูกฝังและหล่อหลอมตลอดจนถ่ายทอดลักษณะอันทรงคุณธรรมและจริยธรรม และระเบียบวินัยแก่สมาชิกในครอบครัว ซึ่งต้องเริ่มตั้งแต่วัยทารก การพัฒนานิสัยในตนเองกระทำ ทางตรงด้วยการอบรมสั่งสอน และโดยทางอ้อมซึ่งอาศัยการสังเกตลักษณะและการกระทำต่าง ๆ

ซึ่ง ดวงเดือน พันธุมนาวิณ (2527) ได้เสนอแนะวิธีการปลูกฝังวินัยในตนเองให้แก่เด็กดังนี้
คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยครอบครัวและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการให้การศึกษา ควรให้
การอบรมเลี้ยงดูที่ดีที่สุด คือ การให้ความรักและความเข้าใจเป็นเครื่องสนับสนุน อีกทั้งมีการใช้
เหตุผล การลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย รวมทั้งการควบคุมอย่างพอเหมาะ ไม่บังคับมากเกินไป
นั่นคือควรใช้การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

2. การฝึกอบรมเพิ่มเติมโดยการถ่ายทอดวินัยในตนเองให้แก่เด็กทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ
การให้ความรู้ คำแนะนำ การลงโทษ การให้รางวัลในพฤติกรรมต่าง ๆ อีกทั้งผู้ใหญ่จะต้องประพฤติตน
เป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับการเลียนแบบของเด็ก

มัสเซน และคนอื่น ๆ (Mussen and others . 1969) ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา
วินัยในตนเองไว้ว่า ถ้าต้องการให้การพัฒนาวินัยในตนเองได้ผลตามต้องการบิดา มารดาควรจะใช้วิธี
วางเป้าหมายระยะยาว โดยมุ่งให้เด็กยอมรับค่านิยมต่าง ๆ เข้าเป็นส่วนหนึ่งในจิตใจของเด็ก ด้วยการ
ให้เหตุผล ให้ความรักแก่เด็ก เนื่องจากการพัฒนาวินัยในตนเองเป็นการฝึกให้เด็กแสดงพฤติกรรม

ในทางที่ดี ถ้าบิดา มารดาไม่ควบคุมเลยเด็กก็จะไม่สามารถที่จะเรียนรู้ค่านิยมมาตรฐานของ
สังคมและพฤติกรรมในทางที่ดีได้ แต่ถ้าบิดา มารดาควบคุมมากเกินไปก็จะมีผลทำให้เด็กขาดความ
เชื่อมั่น ขาดความสามารถในการปกครองตนเองและไม่เชื่อถือตนเอง แต่ก็ยังมีโอกาสจะรับค่านิยม
และคุณธรรมจากบิดา มารดามากกว่าเด็กที่บิดา มารดาตามใจ บิดา มารดาจึงควรใช้เหตุผลและ
ควบคุมพฤติกรรมเด็กอย่างพอดี และเพื่อน ๆ ของเด็กเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดค่านิยมทาง
จริยธรรมด้านต่าง ๆ เช่นกัน โดยเฉพาะวัยรุ่นเวลาจะทำอะไรก็มักจะคล้อยตามเพื่อน ๆ การเรียนรู้
พฤติกรรมทางจริยธรรมของเด็กก็มีไม่มาจากการรับจากเพื่อนแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ยังสามารถมาได้
ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน การเข้าใจกันและกันในระหว่างเด็กวัยเดียวกันเองด้วย ซึ่งเพื่อน ๆ ดังกล่าวนี้นี้
หมายถึง เพื่อนในโรงเรียนและเพื่อนนอกโรงเรียนด้วย โรงเรียนหรือสถานศึกษาเป็นสถาบันที่สำคัญมาก
ในการพัฒนาวินัยในตนเองของบุคคลในทุกวัย ทุกระดับการศึกษา ตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา
มัธยมศึกษา อุดมศึกษา

ผู้มีบทบาทสำคัญ คือ ครูและผู้บริหาร ที่ทำการอบรมสั่งสอนทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน
การจัดกิจกรรมประสบการณ์ต่าง ๆ การเป็นแบบอย่างที่ดี รวมถึงการบริหารจัดการให้มีสิ่งแวดล้อม
ที่ดีมีบุคคลจำนวนมากที่มีวินัยในตนเอง เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากโรงเรียน สถานศึกษาด้านศาสนา
นับว่าเป็นสถาบันหลักในการพัฒนาวินัยในตนเอง เป็นหน้าที่โดยตรงของศาสนาในการอบรมพัฒนา
คนให้มีวินัยในตนเอง พระหรือนักบวชเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังวินัยในตนเองให้กับเด็กเล็ก
ถึงวัยผู้ใหญ่ จริยวัตรและพฤติกรรมของพระและนักบวชในศาสนาต่าง ๆ เป็นแบบอย่างที่ดี แต่ก็มี
ปัญหาเนื่องจากคนที่เข้าวัดเข้าโบสถ์ฟังเทศน์ มักเป็นผู้ใหญ่ คนสูงวัย ซึ่งเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตน
ตามคำสั่งสอนในศาสนา มีความศรัทธา สัมผัสคุณงามความดีเป็นประจำอยู่แล้ว ส่วนเด็กวัยรุ่นที่มี

ปัญหาขาดวินัยมักทำความผิดก็ไม่เข้าวัดสื่อมวลชนต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร หนังสือ ฯลฯ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรศัพท์ วิทยุ คอมพิวเตอร์ นับว่ามีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาวินัยในตนเอง โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่บุคคลสามารถศึกษาค้นคว้าติดต่อสื่อสารได้อย่างกว้างขวาง มีสื่อ Online มี Social Network เช่น Face book, Twitter ฯลฯ ง่ายต่อการติดต่อสื่อสารด้วยความรวดเร็วแทบไม่มีขีดจำกัด สถาบันทางการเมืองก็มีส่วนสำคัญในการสร้างวินัยในตนเอง โดยพรรคการเมืองและนักการเมืองที่มีอุดมการณ์เป็นแบบอย่างที่ดี การวางระบบระเบียบของสังคมผ่านกฎหมาย ธรรมนูญ กฎหมายต่าง ๆ เป็นต้น

พล แสงสว่าง (2529) กล่าวถึง แนวทางและการเกิดควมมีวินัยเกิดได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ วินัยที่เกิดจากสังคมภายนอกหรือผู้อื่นที่เป็นผู้ควบคุมให้วินัยเป็นการกระทำตามกฎระเบียบข้อบังคับ โดยได้รับการแนะนำ ชี้แนะ บอกกล่าว สั่ง หรือข้อบังคับ เพื่อให้ปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง เหมาะสมในสังคม การแนะนำบอกกล่าวอย่างมีเหตุผลช่วยให้เกิดการปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ นำไปสู่ความเคยชินที่ดีซึ่งเป็นพื้นฐานของจริยธรรมที่จะนำไปสู่การมีวินัยในตนเองเรียกกันว่า “วินัยภายนอก” วินัยที่เกิดจากบุคคลผู้นั้นเอง เป็นผู้ควบคุมให้เกิดวินัย เป็นการตัดสินใจและเลือกกระทำด้วยความสมัครใจของตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากความเคยชินที่มีความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อหรือจริยธรรมในการปฏิบัติตามกฎระเบียบเพื่อแก้ปัญหาของส่วนรวม ซึ่งจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

สำหรับการเสริมสร้างวินัยมีอยู่ 2 แนว คือ

- 1) แนวคิดที่เกี่ยวกับการบังคับหรือลงโทษเพื่อการเสริมสร้างหรือรักษาวินัย
- 2) แนวคิดที่ไม่ใช่การลงโทษในการเสริมสร้างหรือรักษาวินัย

แนวความคิดนี้ถือว่าจุดมุ่งหมายของการวินัยก็คือ การให้คนมีความประพฤติดี คนจะมีความประพฤติดีก็ต่อเมื่อมีคุณธรรมประจำใจและนับถือเกียรติของตนเอง ถ้าเราคิดว่าเราเป็นคนดีเป็นคนที่มีเกียรติก็ย่อมจะไม่ทำให้สิ่งที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงของเราเอง คนทำดีก็เพราะรักที่จะทำดีไม่ใช่เกรงกลัวอำนาจภายนอก การมุ่งให้คนรักษาเกียรติของตนเองเป็นจุดมุ่งหมายของการสร้างวินัย

จุดสำคัญในการสร้างความมีวินัยให้แก่เด็ก คือ ผู้ใหญ่จะต้องพยายามสร้างความคิดของเด็กที่มีต่อตนเองว่าเป็นคนดีมีคุณค่าเท่าเทียมกับคนอื่น ซึ่งถ้าปลูกฝังได้สำเร็จ ความคิดนั้นจะทำให้เด็กเกิดความมั่นใจในเกียรติและศักดิ์ศรีของตน และจะมุ่งมั่นรักษาเกียรติประวัติของตนให้ดีอยู่เสมอตลอดไปในชีวิตของเขา ตลอดระยะเวลาที่เด็กค่อย ๆ เจริญเติบโตขึ้นมานั้น ความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองว่าเป็นคนมีค่าเพียงใดหรือไม่นั้นจะค่อย ๆ เกิดมากขึ้นตามลำดับ และที่มาของการที่เด็กแต่ละคนจะเกิดความรู้สึกต่อตนเองไปในลักษณะใดนั้น ขึ้นอยู่กับสาเหตุสำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) สาเหตุจากความซาบซึ้งหรือความประทับใจที่เด็กได้รับมาจากคนอื่น
- 2) สาเหตุจากประสบการณ์ของเด็กที่สะสมไว้ตลอดชีวิตที่ผ่านมา

3) สาเหตุจากความสามารถของเขาที่ยกระดับชีวิตไปสู่จุดหมายตามที่มุ่งหวังไว้

4) สาเหตุจากขีดความสามารถที่จะประเมินการกระทำของตนเองตามมาตรฐานเบื้องต้นที่กำหนดไว้ด้วยตนเองซึ่งแต่ละข้อมีรายละเอียดที่ควรสนใจดังต่อไปนี้

ส่วนความประทับใจในการสร้างวินัยที่เด็กแต่ละคนได้รับจากคนอื่น โดยเฉพาะคนที่มีความสำคัญต่อตัวเด็กเองนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่ง คำติ-ชม การยอมรับหรือไม่ยอมรับในการกระทำต่าง ๆ ของเด็ก ความเอื้ออาทรต่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่ การให้เด็กมีโอกาสได้ร่วมหรือไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งหมดเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อแนวคิดของเด็กที่มีต่อตนเอง และตีราคาตนเองว่าเป็นคนมีคุณค่าเพียงใดการที่เด็กแต่ละคนจะรู้ว่าตนเองเป็นคนขี้อายหรือไม่ เกียจคร้านหรือไม่ ประณีตหรือไม่ตั้งใจทำงานหรือไม่ หรือเป็นเด็กชนหรือไม่เพียงใดนั้น มิได้เกิดจากการที่เด็กวิเคราะห์ตัวของเขาเองแต่อย่างใด แต่เกิดจากการติ-ชมของคนอื่น ๆ ที่กระทำต่อตัวเขามากกว่า คำติ-ชมของผู้คนรอบตัว โดยเฉพาะคนที่มีความสำคัญต่อชีวิตของเขา เช่น บิดา มารดา ครู อาจารย์ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเด็ก ไม่ว่าจะกระทำต่อตัวเขาโดยตรงหรือไม่

ประสบการณ์ที่สะสมมาในชีวิตของเด็ก ได้แก่ ประสบการณ์เกี่ยวกับความสำเร็จที่เด็กได้รับมาในชีวิตของเขาในขณะที่เด็ก ๆ ต้องเผชิญกับชีวิตในโลกที่กว้างขวางใหญ่โตกว่าครอบครัวของเขาอย่างมากมายนั้น เด็กแต่ละคนจะเกิดความรู้สึกที่จะต้องเปรียบเทียบกับคนอื่น ๆ เพื่อให้ได้ชัยชนะในชีวิตในหลาย ๆ เรื่อง เด็กที่มีรูปร่างหน้าตาและแนวทางที่ช่วยให้เขาได้รับความประทับใจไปในทางที่ดีอยู่เสมอ ย่อมจะเห็นตนเองแตกต่างไปจากคนอื่น ๆ ที่พบแต่ความไม่สนใจใยดี และการขัดขวางต่าง ๆ อยู่เสมอ เขาอาจจะไม่รู้สึกซึ่งนึกว่าอะไรที่ทำให้เขาได้รับแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์เช่นนั้น แต่ความสำเร็จที่ทำให้เขาได้รับการยอมรับมาตลอดเวลาในชีวิตของเขานั้น จะเป็นต้นเหตุที่ก่อให้เกิดรูปแบบความรู้สึกต่อตนเองของเด็กไปในทางที่ดี ผลของความรู้สึกดังกล่าวที่สะสมมาเรื่อย ๆ นั้น นับว่ามีอิทธิพลอย่างมากต่อพัฒนาการของความคิดที่มีต่อตนเองว่าเป็นคนมีคุณค่าหรือไม่

จึงมีการกล่าวถึงความสามารถของเด็กที่จะยกระดับชีวิตของตนไปสู่จุดหมายปลายทางที่ถูกกำหนดไว้ซึ่งมีผลอย่างสำคัญต่อการที่จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกในคุณค่าของตนเองนี้ ได้แก่ ความสามารถของเด็กในการที่จะก้าวไปสู่จุดหมายปลายทางที่ถูกกำหนด และยึดเหนี่ยวไว้ให้เด็กต้องก้าวไปให้ถึง การที่เด็กถูกกำหนดไว้ว่าจะต้องเป็นคนที่มีความพร้อมจะทำอะไร ๆ ได้ทุกอย่งนั้นย่อมจะทำให้เกิดความรู้สึกในคุณค่าของตนเองต่ำลงไป เพราะแม้แต่เด็ก ๆ ก็ยังรู้สึกว่า เป็นหน้าที่ที่จะต้องยกระดับชีวิตไปสู่ระดับที่มุ่งหวังหรือที่มีมาตรฐาน ดังนั้น ในเรื่องนี้บิดา มารดาจึงไม่ควรมอบหมายงานให้เด็กในระดับที่สูงและตายตัวเกินไป และควรให้โอกาสบุตรหลานของตนได้ตัดสินใจของเขาเองด้วยค่านิยมที่เขา มีอยู่ก็จะช่วยทำให้เด็กเกิดความรู้สึกที่ดีขึ้น

ขีดความสามารถที่จะประเมินการกระทำของตนเองตามมาตรฐานที่ตนกำหนดขึ้นตามความเป็นจริง เด็ก ๆ จะขาดความมั่นใจในตนเอง และความรู้สึกในคุณค่าที่ตนมีอยู่นกว่าเขาจะกำหนดมาตรฐานเบื้องต้นตามความเป็นจริงได้ด้วยตนเอง และใช้มาตรฐานนั้นสำหรับประเมิน

การกระทำของตนได้ มาตรฐานที่ได้กำหนดได้พอเหมาะแก่ตนเองนั้น จะช่วยให้เขารักษาความรู้สึกที่ติดต่อตนเองไว้ได้อย่างมั่นคงตลอดไป ไม่ว่าจะเขาจะต้องเผชิญกับการวิพากษ์วิจารณ์ หรือการให้ข้อมูลย้อนกลับในด้านบวกหรือลบก็ตาม ในเรื่องนี้เด็กที่ยังเล็กมาก ๆ จะไม่มีความสามารถถึงระดับที่จะทำได้ แต่เขาก็สามารถจะรับความช่วยเหลือให้รู้จักพิจารณาตัดสินใจที่จะเลือกทำงานให้ประสบความสำเร็จตามความสามารถของเขาซึ่งย่อมจะมีความหมายต่อหลายสิ่งหลายอย่างไปพร้อม ๆ กันด้วย ในสถานศึกษาผู้บริหารและครูต่างก็มีวินัยวางไว้เพื่อเป็นรูปแบบในการปฏิบัติและมี “การรักษาวินัย”

สำหรับในสถานศึกษา การรักษาวินัยหมายถึง

1. ระวัง ได้แก่ การเอาใจใส่ไม่ละเลย
2. ดูแล ได้แก่ การตรวจสอบ กำกับ ตรวจสอบตรา
3. ป้องกัน ได้แก่ การกระทำในทางที่จะขจัดเหตุที่ทำให้กระทำผิดวินัย
4. เยียวยา ได้แก่ การแก้ไขและปรับปรุงหรือส่งเสริมให้มีวินัยดีขึ้น

การเสริมสร้างวินัยของตนเอง มีวิธีง่าย ๆ ที่จะปฏิบัติ คือ

1. เรียนรู้และเข้าใจโดยแจ่มแจ้งถึงวินัยขององค์กรที่ตนสังกัดอยู่ว่า ให้ปฏิบัติอย่างไรและห้ามอะไร

2. สำนึกในหน้าที่ว่า จะต้องทำตามแบบอย่าง หรือต้องรักษาวินัยขององค์กรนั้น

3. ตระหนักในความสำคัญของวินัยว่าจะสร้างความดี ความเจริญ และความสำคัญให้แก่ตนเองและหน่วยงาน

4. ปฏิบัติตามข้อปฏิบัติ และละเว้นการปฏิบัติในข้อห้ามโดยเคร่งครัดเพื่อให้การเสริมสร้างวินัยมีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนต้องยึดเกณฑ์ 3 ประการ เป็นเป้าประสงค์ คือ 1) วินัยจะต้องทำให้เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่พึงประสงค์ หรือสร้างความเจริญงอกงาม ให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก 2) วินัยจะต้องคงรักษาเกียรติและศักดิ์ศรีของเด็กไว้ 3) วินัยจะต้องสามารถพุงความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ปกครองเด็กและตัวเด็กเอง

กิตติมา ปรีดีดิลก (2532) ได้กล่าวถึงวินัยที่ใช้กันอยู่ในโรงเรียน จัดแบ่งไว้ 3 ประเภท คือ

1) แนววินัยเฉียบขาดแบบทหาร วินัยแบบนี้เป็นการใช้ความกลัวเป็นเครื่องมือ นักเรียนจะทำดีเพราะกลัวถูกลงโทษ เป็นการยับยั้งบังคับนักเรียนให้อยู่ในกรอบแบบทหาร ถ้าใครทำผิดก็จะถูกลงโทษ

2) วินัยแบบดำเนินงานให้สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน เป็นการจัดหาแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียนเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาการขัดขืนระเบียบวินัย ซึ่งวินัยลักษณะที่ไม่สามารถจัดให้ได้ตามความพอใจของนักเรียนทุกออกไป

3) วินัยที่เกิดจากการรู้จักความรับผิดชอบและเกียรติของตนเอง เป็นการพยายามสร้างให้นักเรียนนับถือเกียรติของตน และรู้จักรับผิดชอบต่อการที่จะรักษาเกียรตินั้นไว้

และในการสร้างวินัย ต้องอาศัยองค์ประกอบรวมที่เอื้อให้เกิดความมีวินัยมาช่วยหนุน องค์ประกอบที่สำคัญเกี่ยวข้อง มีดังนี้

1) กัลยาณมิตร คือ บุคคลที่มีการฝึกฝนพัฒนาดีแล้ว มีศีล มีวินัย จะเป็นผู้นำและแบบอย่าง ที่ดีในการเสริมสร้างพฤติกรรมเคยชินที่มีวินัย พร้อมทั้งสามารถอธิบายเหตุผลคุณค่าประโยชน์ของ พฤติกรรมความมีวินัยได้

2) ฉันทะ คือ ความรักดี ใฝ่ดี ใฝ่รู้ ใฝ่สร้างสรรค์ คนที่มีฉันทะนี้อยากให้ทุกสิ่งที่คุณเข้าไป เกี่ยวข้องอยู่ในภาวะที่ดีของมัน เมื่อเห็นเพื่อนมนุษย์ก็อยากให้เพื่อนมนุษย์อยู่ในภาวะเอิบอิ่มแข็งแรง สมบูรณ์มีความสุขอย่างดีที่สุด

3) อัตตสัมปทา คือ การทำตนให้ถึงพร้อมสมบูรณ์แห่งศักยภาพของตน ต้องการจะพัฒนา ตนเองให้สมบูรณ์ ทำชีวิตของตนให้ถึงความสมบูรณ์เกิดจากจิตสำนึกในการฝึกฝนพัฒนาตนหรือ จิตสำนึกในการศึกษา คนที่มีจิตสำนึกในการฝึกฝนพัฒนาตนหรือจิตสำนึกในการศึกษาเมื่อพบอะไรที่ ยากก็มองเห็นเป็นเครื่องฝึกตัวที่จะทำให้พัฒนาตนได้มาก เกิดความรู้สึกว่ายากยิ่งได้มาก คนที่มี จิตสำนึกในการฝึกตนจะทำให้การฝึกวินัยเป็นเรื่องง่าย เพราะวินัยหมายถึงการฝึกตน การควบคุม ตนเองจากหลักการและวิธีการเสริมสร้างวินัยดังกล่าวได้นำมาเป็นแนวทางในการสร้างเสริมพัฒนา เยาวชนไทยด้วยความมีวินัย โดยใช้ระบบสัมพันธ์ขององค์รวม อันได้แก่ความสัมพันธ์ระหว่าง พฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญา กำหนดเป็นขั้นตอนการพัฒนา ดังนี้

ขั้นที่ 1 การให้ความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการวิเคราะห์ประเมินเกี่ยวกับ ความมีวินัย

ขั้นที่ 2 การเห็นคุณค่า การยอมรับ และพร้อมที่จะปฏิบัติตนเกี่ยวกับความมีวินัย

ขั้นที่ 3 การวางแผนปฏิบัติตน การควบคุมตนเอง ปฏิบัติตนตามแผนการ มีวินัยและ การสร้างระบบ ความมีวินัยของตนเองและสังคม

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

ชุมชัย ฉายจิต (2552) ศึกษาการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างวินัยนักเรียน โดยใช้ กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 4 วัดใต้โพธิ์คำ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การดำเนินงานด้านการเสริมสร้างควมมีวินัยนักเรียนในโรงเรียนเทศบาล 4 วัดใต้โพธิ์คำ โดยใช้กลยุทธ์การประชุมปฏิบัติการกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ ที่ประชุมได้ มีโครงการพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียน 3 โครงการ คือ โครงการส่งเสริมและพัฒนา คุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และโครงการพ่อแม่คนที่ 2 โรงเรียน ได้นำโครงการสู่การปฏิบัติจริงโดยมีกลยุทธ์การนิเทศภายในคอยกำกับ ดูแล ช่วยเหลือ แนะนำอย่าง ใกล้ชิดและต่อเนื่อง ทำให้เกิดความสำเร็จ ภายใต้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จำนวน 2 วนรอบ

ผลปรากฏว่า ในวงรอบที่ 1 การพัฒนาพฤติกรรมด้านการรักษาความสะอาด ด้านการแต่งกาย และด้านการแสดงความเคารพ นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผ่านเกณฑ์ที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนา จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 80 และในวงรอบที่ 2 กระทำโดยการนำปัญหาอุปสรรคจากรอบที่ 1 ที่ได้นำข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการนิเทศภายในมาคิดวิเคราะห์ โดยจัดประชุมกลุ่มผู้ร่วมวิจัย พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 6 คน ที่ไม่สามารถพัฒนาพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองถึงเกณฑ์ที่ตั้งไว้ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผ่านเกณฑ์ที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 100 ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า เทคนิคการประชุมกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ การนิเทศภายใน กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการจัดกิจกรรมที่หลากหลายมีความสัมพันธ์ต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนในด้านการรักษาความสะอาด ด้านการแต่งกาย และด้านการแสดงความเคารพ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาพฤติกรรมความมีวินัยนักเรียนในด้านอื่นหรือในองค์กรอื่นต่อไป

บุญเพียง แพบสี (2552) ศึกษาการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านกอกวิทยาคม อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ก่อนการเสริมสร้างวินัยนักเรียน ด้านความรับผิดชอบ นักเรียนมีปัญหา ดังนี้ การแต่งกาย นักเรียนไว้ผมยาวเกินระเบียบที่โรงเรียนกำหนด ปล่อยเสื้อลอยชายออกนอกกางเกง ใช้เครื่องประดับตกแต่งร่างกายเกินความจำเป็น ชีตเขียนหรือวาดภาพบนเสื้อผ้าและร่างกาย ไม่สวมรองเท้า ถูเท้า เข็มขัดถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน การตรงต่อเวลา นักเรียนมาโรงเรียนไม่ทันเข้าแถวเคารพธงชาติ เข้าชั้นเรียนและเรียนไม่เต็มเวลาทุกชั่วโมง ไม่เข้าแถวหน้าชั้นเรียนก่อนเข้าเรียนภาคบ่าย รับประทานอาหารก่อนเวลาพักกลางวัน ไม่เข้าแถวหลังเลิกเรียน การทำงานที่มอบหมาย นักเรียนส่วนหนึ่งส่งการบ้านไม่ทันตามเวลาที่ครูกำหนด ไม่ปฏิบัติงานพิเศษที่ได้รับมอบหมาย จะส่งงานก็ต่อเมื่อครูจะลงโทษ การรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน นักเรียนส่วนหนึ่งไม่ตั้งใจปฏิบัติงานในเขตรักษาความสะอาดที่กำหนดให้ ไม่เอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่เวรรักษาความสะอาดห้องเรียน ห้องพิเศษ ห้องน้ำห้องส้วม การเข้าร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียน นักเรียนบางส่วนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมลูกเสือ กิจกรรมกีฬา กิจกรรมวันสำคัญของชาติมีผู้เข้าร่วมไม่ครบตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของเคมมิส และแม็กแท็กการ์ท โดยดำเนินการ 2 อย่าง คือ การศึกษาสภาพปัญหา การดำเนินการเสริมสร้างวินัยแต่ละอย่างประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติ 3) การสังเกต 4) การสะท้อนผล (ประวีต เอรารรรถ. 2545) และหลังการเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบ นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้น โดยนักเรียนได้รับการพัฒนาด้านวินัยเพิ่มมากขึ้น ด้านการแต่งกายและการตรงต่อเวลานักเรียนทุกคนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน นักเรียนเดินทางถึงโรงเรียนตอนเช้าทันเข้าแถวเคารพธงชาติและเข้าห้องเรียนตามกำหนด การทำงานที่ได้รับมอบหมาย นักเรียนตั้งใจ

ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ ผลงานเสร็จสมบูรณ์ ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม นักเรียนเอาใจใส่รับผิดชอบในการรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียนเป็นอย่างดี นักเรียนกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด มีความมุ่งมั่นในการเข้าร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียนอย่างดี

ณัฐวุฒิ บุรีแสง (2556) ศึกษาเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาวินัยนักเรียน โรงเรียนบ้านกุดจาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาวินัยนักเรียน 2) หาแนวทางในการพัฒนาวินัยนักเรียน 3) ศึกษาผลของการพัฒนาวินัยนักเรียน พบว่า 1) สภาพและปัญหาวินัยนักเรียน ประกอบด้วย 2 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านสภาพวินัยนักเรียน พบว่า นักเรียนแต่งกายไม่ถูกระเบียบวินัยของโรงเรียน ไม่แสดงความเคารพครู ผู้ปกครอง ผู้มาเยี่ยมโรงเรียน มีพฤติกรรมด้านการแต่งกายและด้านการทำความเคารพอยู่ในระดับน้อย (2) ด้านปัญหาวินัยนักเรียน พบว่า นักเรียนไม่มีวินัยในตนเอง ผู้ปกครองไม่มีเวลาอบรมสั่งสอน ครูขาดการเอาใจใส่ดูแลนักเรียน นักเรียนเงินอายและไม่กล้าแสดงออก มีพฤติกรรมด้านการแต่งกายและด้านการทำความเคารพอยู่ในระดับน้อย 2) แนวทางในการพัฒนาวินัยนักเรียน มี 2 แนวทาง คือ (1) การจัดกิจกรรมพัฒนาวินัยนักเรียน ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ดังนี้ (1.1) กิจกรรมการเยี่ยมบ้านนักเรียน (1.2) กิจกรรมการอบรมนักเรียนหน้าเสาธง (1.3) กิจกรรมการยื่นรับ-ส่งนักเรียน (1.4) กิจกรรมโฮมรูม (2) การนิเทศภายใน 3) ผลของการพัฒนาวินัยนักเรียน ประกอบด้วย 2 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านการแต่งกาย พบว่า นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบวินัยของโรงเรียน และมีพฤติกรรมด้านการแต่งกายอยู่ในระดับมาก (2) ด้านการทำความเคารพ พบว่า นักเรียนทำความเคารพครูผู้ปกครอง ผู้มาเยี่ยมโรงเรียน ถูกต้องตามระเบียบวินัยของโรงเรียน และมีพฤติกรรมด้านการทำความเคารพอยู่ในระดับมาก

ธนสาร เฟื่องพุ่ม (2558) ศึกษาการพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลราชภัฏเจริญ จังหวัดพิจิตร ด้วยชุดกิจกรรมลูกเสือสามัญ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพชุดกิจกรรมลูกเสือสามัญของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความมีวินัย ก่อนและหลังได้รับการพัฒนาโดยใช้ชุดกิจกรรมลูกเสือสามัญ และเพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมลูกเสือสามัญ พบว่า ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมลูกเสือสามัญ มีค่าเท่ากับ 86/85 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 80/80 พฤติกรรมความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังได้รับการพัฒนาโดยใช้ชุดกิจกรรมลูกเสือสามัญ สูงกว่าก่อนได้รับการพัฒนาโดยใช้ชุดกิจกรรมลูกเสือสามัญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมลูกเสือสามัญพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับดี

กิติรัตน์ แสงแก้ว (2553) ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานการเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนตะดออบวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการดำเนินงาน

เสริมสร้างวินัยนักเรียนโรงเรียนตะตอบวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) 2 วนรอบ แต่ละวนรอบประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) พบว่าการพัฒนาการดำเนินงานการเสริมสร้างวินัยนักเรียน ในวนรอบที่ 1 โดยได้จัดกิจกรรม 2 กิจกรรม คือ การอบรมนักเรียนหน้าเสาธงโดยครูเวรประจำวัน และการแบ่งเขตพื้นที่รับผิดชอบความสะอาดบริเวณโรงเรียน จากนั้นจึงได้จัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาในวนรอบที่ 2 โดยได้กำหนดกิจกรรม 2 กิจกรรม คือ การฝึกอบรมระเบียบวินัยนักเรียน และการประกวดเขตพื้นที่รับผิดชอบทำความสะอาด โดยสรุปการพัฒนาการดำเนินงานการเสริมสร้างวินัยนักเรียนโรงเรียนตะตอบวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนา การอบรมหน้าเสาธง การแบ่งเขตพื้นที่รับผิดชอบทำความสะอาด การฝึกอบรมระเบียบวินัยนักเรียน และการประกวดเขตพื้นที่รับผิดชอบทำความสะอาด สามารถพัฒนาวินัยให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้บรรลุเป้าหมายตามกรอบการพัฒนา คือ ด้านการตรงต่อเวลา ด้านความสะอาด ด้านการเข้าแถว และด้านการแต่งกาย

ชาญชัย ศรีเพชร (2557) ศึกษาการเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร เขต 23 มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการมีวินัยของนักเรียน หาแนวทางการเสริมสร้างวินัยนักเรียน และติดตามผลการเสริมสร้างวินัยนักเรียน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของเคมมิสและแม็กแท็กการ์ด (Kemmis and Mc Taggart) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) พบว่า สภาพและปัญหาการมีวินัยของนักเรียนมีพื้นฐานด้านวินัยความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อโรงเรียนค่อนข้างน้อย คณะครูและนักเรียนมีความตระหนักที่จะได้รับการเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง และวินัยด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียนให้กับนักเรียน แนวทางการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในเรื่องการดำเนินการพัฒนาการเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อโรงเรียนของนักเรียน โดยใช้แนวทางประชุมสัมมนา น้ำดีแทนที่น้ำเสีย การมีส่วนร่วม และทำดีทุกวันประจำทำต่อเนื่อง พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีวินัยความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อโรงเรียนมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ทั้งการแต่งกายตามปกติและการแต่งกายตามกิจกรรมตรงตามวันที่โรงเรียนกำหนดได้ถูกต้อง ห้องเรียนและบริเวณที่มอบหมายสะอาดเรียบร้อย ไม่มีขยะ และผลการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง พบว่า นักเรียนมีวินัยด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง รู้และเข้าใจ กฎระเบียบของโรงเรียนมากขึ้น สามารถปฏิบัติตนและแต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน มีพฤติกรรมแต่งกายดีขึ้นโดยแต่งกายถูกต้องทุกประการจากศีรษะจรดปลายเท้า อ่อนน้อม รู้จักการทำความเคารพครูและเคารพสิทธิของผู้อื่น วินัยด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียน พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อโรงเรียน เขตพื้นที่ที่รับผิดชอบและบริเวณอาคาร การดูแลห้องเรียนให้สะอาดเรียบร้อยและพื้นที่ที่แบ่งให้รับผิดชอบ

พบว่า บริเวณห้องเรียนสะอาด จัดโต๊ะเก้าอี้เป็นระเบียบ ไม่มีเศษขยะ บริเวณส่วนหย่อมที่ให้บริการฉีดพ่นยาฆ่าแมลงไม่ได้เป็นอย่างดี

วิสูตร ไชยดี (2553) ศึกษาการพัฒนาการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบโดยใช้กิจกรรมชุมนุม โรงเรียนบ้านหนองปรือคิมม่วง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการดำเนินงานการเสริมสร้างวินัยนักเรียน ด้านความรับผิดชอบ และเพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาวินัยด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ระหว่างก่อนได้รับการพัฒนากับหลังได้รับการพัฒนา วิธีการศึกษาค้นคว้าใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการ ดำเนินการพัฒนา 2 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกต และการสะท้อนผล พบว่า การพัฒนาการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบโดยใช้กิจกรรมชุมนุม ด้วยกลยุทธ์การมีส่วนร่วม ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่มีความรับผิดชอบสูงขึ้น แต่มีนักเรียนส่วนน้อยที่มีวินัยด้านความรับผิดชอบไม่ผ่านเกณฑ์ จึงมีการพัฒนาในวงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์การเสริมแรงในการพัฒนา ทำให้นักเรียนมีวินัยด้านความรับผิดชอบผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ทุกคน และการเปรียบเทียบผลการพัฒนาวินัยด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ระหว่างก่อนได้รับการพัฒนากับหลังได้รับการพัฒนา พบว่านักเรียนทั้ง 4 ชุมนุม คือ ชุมนุมดนตรีและนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน ชุมนุมกีฬา ชุมนุมยุวบรรณารักษ์ และชุมนุมเกษตรอินทรีย์ มีคะแนนการพัฒนาวินัยด้านความรับผิดชอบหลังได้รับการพัฒนาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของต่างประเทศ

ออซูเบล (Ausubel, 1968) ได้วิจัยแบบของวินัยที่ได้ผลและมั่นคงซึ่งเราต้องการให้เกิดในตัวเด็ก คือ วินัยในตนเองที่มีรากฐานมาจากการควบคุมภายในตนและภายนอกตน การควบคุมภายในตนเช่น การอบรมเลี้ยงดูแต่การบังคับและการลงโทษซึ่งเป็นการควบคุมภายนอกจะช่วยปลูกฝังวินัยในตนเองได้เพียงเล็กน้อย

ไวสเฟลด์ (Weisfeld, 1974) ได้ศึกษาแบบการคิดทางวินัยของบิดา มารดาที่มีต่อเด็ก เครื่องมือที่ใช้คือ แบบทดสอบวัดการมีวินัยของเด็ก ซึ่งจะแสดงเป็นรูปภาพสถานการณ์ 36 ภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นบิดา 27 คน และมารดา 27 คน โดยสุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกจะเป็นกลุ่มที่มีเด็กเป็นปกติ กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่มีเด็กมีปัญหาทางอารมณ์และกลุ่มที่ 3 จะเป็นกลุ่มที่มีเด็กมีความเจริญทางสมองช้า โดยให้บิดา มารดาของเด็กดูรูปภาพแล้วให้จัดอันดับความต้องการของตนเองที่ต้องการเกี่ยวกับการควบคุมวินัยของเด็กจากตัวเลือก 6 อันดับ ผลจากการศึกษาพบว่า บิดา มารดามีแนวโน้มในการควบคุมทางวินัยของเด็กมากขึ้นเมื่อเด็กโตมากขึ้น โดยไม่คำนึงถึงสภาพความสามารถทางสมองหรือวุฒิภาวะทางอารมณ์ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าระดับอายุมีความสัมพันธ์กับการมีวินัยในตนเองหรือระดับชั้นเรียนต่างกัน จะทำให้เด็กมีวินัยในตนเองต่างกันด้วย

มาร์ตินสัน (Martinson, 1991) ได้ศึกษาถึงการควบคุมความประพฤติของนักเรียน โดยอาจารย์ใหญ่และครูผู้ทำหน้าที่ดูแลความประพฤติและระเบียบวินัยของนักเรียน ผลของการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและอาจารย์ผู้ควบคุมความประพฤติต่างก็ต้องการให้นักเรียนลดความประพฤติหรือพฤติกรรมที่เป็นปัญหาโดยมีวิธีแก้ไขความประพฤติที่เป็นปัญหาของนักเรียนคือ การใช้ทิวทัศน์ที่สุภาพ ไม่ดูต่ำหรือทำโทษ ถ้านักเรียนมีการตอบสนองโดยมีพฤติกรรมความประพฤติดีขึ้นก็จะได้รับรางวัล แต่ถ้านักเรียนไม่ร่วมมือก็จะมีบทลงโทษมากขึ้น และจากการสังเกตพบว่า การใช้ความสุภาพแก้ปัญหาความประพฤติของนักเรียนได้ดีกว่าวิธีการอื่น ๆ จากการรวบรวมงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของนักเรียน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนดังเช่น เพศ ระดับชั้น สุขภาพจิต ขนาดของโรงเรียน สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน อิทธิพลของตัวแบบสัญลักษณ์ สภาพการพักอาศัย อาชีพของบิดา มารดา แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ ความเชื่ออำนาจในตน การอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดา ที่ส่งผลให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองและไม่มีวินัยในตนเอง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒनावินัยในสถานศึกษา จะเห็นได้ว่า การพัฒनावินัยจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่ บิดา มารดา รูปแบบการเลี้ยงดู สภาพแวดล้อมและวิธีการเสริมสร้างวินัยให้เน้นที่ตัวเด็ก ให้ความสำคัญ ใช้วิธีการทางบวก ใช้สัมพันธภาพที่ดี และคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย ดุศัลยภาพของเด็กแต่ละคน

7. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยและพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ผู้วิจัยได้นำหลักการให้ความสำคัญกับตัวนักเรียน (Human Oriented) ในมิติความเป็นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Right) เน้นการปรับเปลี่ยนเจตคติที่เกิดจากความต้องการเปลี่ยนจากภายในตัวตนของนักเรียน (Internal Change) ใช้กิจกรรมเป็นฐานในการสร้างเจตคติที่ดีและเรียนรู้จากการปฏิบัติเพื่อสร้างความยั่งยืน (Sustainable) ใช้ความตั้งใจจริงใจ ใส่ใจ จริงจัง ต่อเนื่องของบุคคลที่เกี่ยวข้อง และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (Participation) และครู คือ ผู้สร้างผู้เรียนที่มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม มีกระบวนการคิดและกระบวนการปัญญา (Teacher as Student Contributors) อธิบายเป็นกรอบแนวคิดได้ ดังนี้

รูปแบบการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น (3S Model)

Activity B

ฐานคิด

- นักเรียนมีพฤติกรรมและลักษณะนิสัยที่แตกต่างกัน
- มาจากครอบครัวที่เลี้ยงดูไม่เหมือนกัน
- ความพร้อมของครอบครัวผู้ปกครองที่แตกต่างกัน
- วิธีคิดเชิงเหตุผลแตกต่างกัน
- มาจากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน
- มีความเชื่อที่แตกต่างกัน
- ความพร้อมที่แตกต่างกัน
- เศรษฐกิจฐานะแตกต่างกัน
- ความมุ่งมั่น แรงผลักดันแตกต่างกัน

ทฤษฎีจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kolberg) ระดับที่ 2

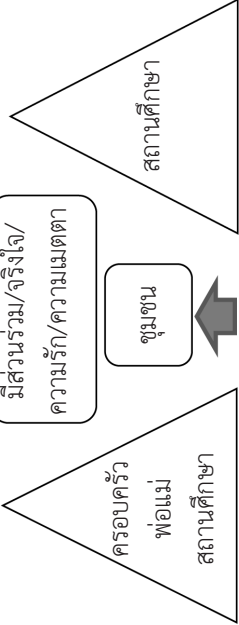
ระดับจริยธรรมตามทฤษฎีสังคม (conventional morality) ช่วงอายุระหว่าง 10 - 20 ปี ที่อยู่ในช่วงอายุนี้ส่วนใหญ่สามารถที่จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์สังคมเพราะรู้ว่าเป็นกฎเกณฑ์

กิจกรรมตามแนวทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมที่เน้นปลูกฝังวินัยเชิงลึกและยั่งยืน

มีส่วนร่วม/จริงใจ/
ความรัก/ความเมตตา

ชุมชน

การดูแล (Caring) ที่มี

- ความต่อเนื่อง (Continuing)
- การปฏิบัติที่เน้นมนุษยสัมพันธ์ที่ปฏิบัติต่อมนุษย์ (Human approach to human)

ผลลัพธ์ที่เกิดกับสถานศึกษา

- สถานศึกษาเป็นแหล่งสร้างเสริมวินัยให้แก่นักเรียน
- มีกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน
- สถานศึกษามีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ลดปัญหาด้านพฤติกรรมส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน
- สร้างเยาวชนที่มีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นสู่ชุมชนและสังคม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยและพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ไว้ดังนี้

ตอนที่ 1 การกำหนดกรอบการดำเนินงานมีขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวกับรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

2) ประชุมปรึกษาหารือผู้ทรงคุณวุฒิในการดำเนินการวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

3) จัดทำแผนปฏิบัติการดำเนินงานเชิงระบบดำเนินการวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ตอนที่ 2 กระบวนการวิจัยและพัฒนา มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

1) กำหนดแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร รายงานผลการวิจัย บุคคล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาวินัยในสถานศึกษา เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาประกอบการวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อจัดทำรายงานผลการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

2) ศึกษาองค์ความรู้ทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา และกลไกที่สำคัญและมีความจำเป็นในการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารรายงานการวิจัย เอกสาร สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ และด้วยวิธีการอื่น ๆ ที่จำเป็น

3) ศึกษาข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องอื่น ได้แก่ ครูผู้สอน นักวิชาการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา

4) สืบเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

5) ถอดบทเรียนความสำเร็จจากสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติดี (Best practice) ด้วยการสัมภาษณ์ สังเกต สันทนากลุ่ม

6) ดำเนินการสร้างเครื่องมือและตัวชี้วัดความมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่น

7) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) และตัวชี้วัดวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

8) ร่างรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

9) จัดทำคู่มือการใช้รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

10) วิพากษ์รูปแบบและกลไกและคู่มือการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 17 คน

ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติการใช้รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษาจำนวน 5 โรงเรียน

1) เตรียมการภาคสนามที่จะใช้ในการปฏิบัติการ

2) จัดทำแผนปฏิบัติการและตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ กลไกฯ ที่พัฒนาขึ้น

3) ปฏิบัติการใช้รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยใช้แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมิน สังเคราะห์รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

1) วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลสะท้อนการพัฒนา รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

2) พัฒนาคู่มือรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผล

1) นำผลที่ได้จากขั้นการประเมินและการถอดบทเรียนมาวิเคราะห์และทำความเข้าใจร่วมกับโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย และวิพากษ์วิจารณ์ผลการพัฒนาและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และคู่มือการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เพื่อตรวจสอบรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

2) จัดทำรายงานผลการพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น พร้อมคู่มือการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยและพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ผู้วิจัยได้นำเสนอผล ไว้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ตอนที่ 3 ผลการขับเคลื่อนการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

- 3.1 ภาพรวม 5 สถานศึกษา
- 3.2 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ
- 3.3 โรงเรียนบ้านสำนักกอ
- 3.4 โรงเรียนนรนาเรเฉลิม
- 3.5 โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา
- 3.6 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ในการพัฒนาแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ 8 องค์ประกอบ แบ่งเป็น 4 ตอน ซึ่งเป็นการกำหนดเป็นแนวทางกว้าง ๆ ที่โรงเรียนสามารถนำไปออกแบบกิจกรรมได้สอดคล้องกับบริบทความพร้อมของแต่ละสถานศึกษา ดังนี้

ตอนที่ 1.1 รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในสถานศึกษา

- 1) หลักการ
- 2) รูปแบบ
- 3) ระบบและกลไกการจัดกิจกรรม

- 4) คำสำคัญของรูปแบบและกลไก
- 5) บทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างวินัย

ตอนที่ 1.2 แนวทางการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในสถานศึกษา

- 6) การจัดกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน

ตอนที่ 1.3 แนวทางการประเมินพฤติกรรมการณ์วินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

- 7) เครื่องมือที่ใช้สำหรับการประเมินวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ตอนที่ 1.4 แนวทางการบริหารจัดการการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในสถานศึกษา

8) การบริหารจัดการการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาโดยรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีสาระสำคัญดังนี้

หลักการ

1. ให้ความสำคัญกับตัวนักเรียน (Human Oriented) ในมิติความเป็นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Right)
2. เน้นการปรับเปลี่ยนเจตคติที่เกิดจากความต้องการเปลี่ยนจากภายในตัวตนของนักเรียน (Internal Change)
3. ใช้กิจกรรมเป็นฐานในการสร้างเจตคติที่ดีและเรียนรู้จากการปฏิบัติเพื่อสร้างความยั่งยืน (Sustainable)
4. ความตั้งใจ จริงใจ ใส่ใจ จริงจัง ต่อเนื่องของบุคคลที่เกี่ยวข้อง
5. ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (Participation)
6. ยึดหลักการครู คือ ผู้สร้างผู้เรียนที่มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม มีกระบวนการคิดและกระบวนการปัญญา (Teacher as Student Contributors)

รูปแบบการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในสถานศึกษา เรียกว่า 3SModel (รายละเอียดปรากฏอยู่ในคู่มือการดำเนินงาน)

ฐานคิด

- นักเรียนมีพฤติกรรมและลักษณะนิสัยที่แตกต่างกัน
- มาจากครอบครัวที่เลี้ยงดูไม่เหมือนกัน
- ความพร้อมของครอบครัว ผู้ปกครอง

- วิธีคิดเชิงเหตุผลแตกต่างกัน
- มาจากสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน
- มีความเชื่อที่แตกต่างกัน

กระบวนการ

- เน้นการเรียนรู้ที่ใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity based) ที่ออกแบบกิจกรรมโดยใช้ทฤษฎีจริยธรรมของโคลท์เบิร์ก และทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมของดวงเดือน พันธุมนาวิน เน้นกิจกรรมปลูกฝังวินัยเชิงลึกและยั่งยืน
- ใช้การดูแล (Caring) จากทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วม/จริงใจ/ความรัก ของครู ผู้ปกครอง ความเมตตาที่มีความต่อเนื่อง (Continuing) เป็นการปฏิบัติที่เน้นแบบมนุษย์พึงปฏิบัติต่อมนุษย์ (Human approach to human)

ผลลัพธ์ที่เกิดกับนักเรียน

- นักเรียนมีพฤติกรรมการณ์มีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติตามวินัยเกิดการเปลี่ยนแปลงจากภายใน
- เพื่อนนักเรียนเป็นแรงผลักดันที่จะช่วยกันเสริมสร้างวินัย
- ครู ผู้บริหารเป็นต้นแบบด้านวินัย
- นักเรียนเป็นผู้นำด้านการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ผลลัพธ์ที่เกิดกับสถานศึกษา

- สถานศึกษาเป็นแหล่งสร้างเสริมวินัยให้แก่นักเรียน
- มีกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน
- สถานศึกษามีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ลดปัญหาด้านพฤติกรรมส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน
- สร้างเยาวชนที่มีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นสู่ชุมชนและสังคม

ระบบและกลไกการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในสถานศึกษา

ใช้กระบวนการ PDCA และกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) ในการดำเนินกิจกรรมทั้งนอกชั้นเรียนและในชั้นเรียน

กิจกรรมนอกชั้นเรียน

หน่วยที่ 1 การสร้างสรรค์สังคมจิตอาสาพัฒนาสถานศึกษา

หน่วยที่ 2 เพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง น้องช่วยพี่

หน่วยที่ 3 สภานักเรียน

หน่วยที่ 4 จรรยาบรรณ

หน่วยที่ 5 อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

กิจกรรมในชั้นเรียน

- การบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

* การสอดแทรกในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมและ
ทุกรายวิชา

* บูรณาการวิธีการเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง

คำอธิบายระบบและกลไก/กระบวนการ

1) รูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจ
ผู้อื่นหมายถึง การออกแบบภาพรวมของระบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา
ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ที่ประกอบด้วย หลักการ ฐานคิด กระบวนการและ
ผลลัพธ์

2) ระบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ
เห็นอกเห็นใจผู้อื่น หมายถึง กระบวนการและกิจกรรมที่นำไปใช้ในการเสริมสร้างเสริมสร้างวินัย
ในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ประกอบไปด้วย หลักการจัดกิจกรรมทั้งใน
และนอกชั้นเรียน รายละเอียดการจัดกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ สื่อที่ใช้/แหล่งเรียนรู้ และ
รวมถึงการประเมินผลการเสริมสร้างเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจ
ผู้อื่น

3) การมีวินัย หมายถึง คุณลักษณะ/พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกถึงการยึดมั่นใน
ข้อตกลง กฎเกณฑ์ และระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน ครอบครัว และสังคม

4) 3S Model หมายถึง รูปแบบ ระบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา
3 ด้าน ประกอบด้วย

S1 = Service mind จิตอาสา หมายถึง จิตที่มีความสุขเมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม
ส่วนรวมด้วย สิ่งของ เงินทอง เวลาแรงกายและสติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างสมัครใจ
ไม่มุ่งหวังสิ่งใดตอบแทน ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังนี้

1) ต่อบุคคล เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยปัจจัยสี่ ทุนหรือทรัพย์สินสิ่ง ของ
ความรู้ชี้แนะในสิ่งที่มีประโยชน์ ชักจูงในสิ่งที่ดีงามไม่เอาเปรียบผู้อื่นเพื่อบรรเทาความต้องการของ
ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน

2) ต่สังคมน ร่วมมือกับผู้อื่นในการพัฒนาสังคม บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ให้บริการ
และอำนวยความสะดวกในส่วนที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ตั้งใจทำงานส่วนรวมจนสำเร็จ เห็นแก่ประโยชน์
ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน แสดงออกโดยไม่หวังผลตอบแทน

S2 = Sacrifice เสียสละ หมายถึง การแบ่งปันให้แก่บุคคลอื่นที่ควรให้ด้วยกำลังกาย ทรัพย์สิน สติปัญญา พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเสียสละ ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

1) ทางกาย คือ การช่วยเหลือผู้อื่นที่ทำการงานไม่เมื่อยล้าช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์

2) ทางวาจา คือ การแสดงความเห็นช่วยแก้ปัญหาเดือดร้อนแก่บุคคลอื่น

3) ทางใจ คือ ยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุขและประสบความสำเร็จ

4) ทางทรัพย์สิน คือ การแบ่งปันเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่ผู้ที่ขัดสนและสละทรัพย์เพื่อสาธารณกุศล

S3 = Sympathy เห็นอกเห็นใจผู้อื่น หมายถึง ความสามารถที่จะเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นที่กำลังประสบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ และมีการแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้น ๆ ประกอบด้วยพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

1) สามารถเข้าใจอารมณ์และความรู้สึก การแสดงออกของผู้อื่นโดยสามารถเดาความรู้สึกของผู้อื่นจากการแสดงสีหน้า พยายามแปลความหมายทั้งสีหน้าท่าทางคนรอบข้างสามารถคาดเดาความรู้สึกของผู้อื่นได้

2) สามารถเอาใจเขามาใส่ใจเรา ใช้ประสบการณ์ และความรู้สึกของตนเองเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ของคนอื่น สามารถตอบสนองได้สอดคล้องกับสถานการณ์ พฤติกรรมหรือการกระทำของผู้อื่นโดยใช้ภาษาท่าทางและภาษาพูดที่เป็นไปในทิศทางที่เอื้ออำนวย บ่งบอกถึงความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น

5) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมปรับปรุงคุณภาพ การเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

6) การดูแล ช่วยเหลือ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารและครูดำเนินการสนับสนุนช่วยเหลือให้ครูได้ปฏิบัติการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ได้แก่ การทำ Learning walk การให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ และการจัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (AAR) ให้แก่ครูทุกคนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อพัฒนาคุณภาพการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และเกิดนวัตกรรมการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน

7) ชุมชนวิชาชีพครูเพื่อการเรียนรู้ด้านการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น (PLC) หมายถึง ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่รวบรวมกลุ่มคนที่มีความรู้ความสนใจในเรื่องปฏิบัติการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปัน เรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ ร่วมกัน ส่งผลให้ความรู้ได้รับการยกระดับขึ้นเรื่อย ๆ เกิดการต่อยอดความรู้และสร้างนวัตกรรมปฏิบัติการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจ

ผู้อื่น ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน และเกิดเป็นเครือข่ายครูคุณภาพเกิดขึ้นในสถานศึกษาและในเครือข่ายสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการที่ผู้บริหารและครูได้จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ การปฏิบัติการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในสถานศึกษา มีการจัดการสะท้อนคิด (AAR) การปฏิบัติการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ที่มีประสิทธิภาพ มีการร่วมคิด ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ร่วมหาแนวทางการแก้ปัญหา ใช้กระบวนการที่เป็นสุนทรียสนทนา การเรียนรู้จากการฟังและการสะท้อนคิดเพื่อร่วมสร้างนวัตกรรม การเรียนรู้แก่ผู้เรียนซึ่งมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ ดังนี้

7.1 คน (People) ถือว่าสำคัญที่สุด เพราะเป็นแหล่งศูนย์รวมข้อมูลของความรู้และประสบการณ์ที่สมควรเอามาแบ่งปัน ซึ่งเป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงของแต่ละบุคคล

* ประเด็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นสิ่งที่ต้องกำหนดก่อนที่จะจัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ควรจะเป็นประเด็นที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และจะต้องมีผู้ที่ทำหน้าที่เป็นหลักในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

7.2 บรรยากาศ ต้องเป็นบรรยากาศทางบวก เป็นบรรยากาศที่สบาย ๆ ผ่อนคลายและมีความสร้างสรรค์ ทำให้ทุกคนที่เข้าร่วมอยากที่จะร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการสร้างแรงจูงใจในการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

7.3 สิ่งอำนวยความสะดวก เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การแบ่งปัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการปฏิบัติการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เกิดได้ง่ายและสะดวกขึ้น เช่น กระดานสำหรับเขียนคอมพิวเตอร์สำหรับการสรุปและจัดเก็บความรู้โดยมีการดำเนินการ

8) ชุมชนภาคีเครือข่าย หมายถึง บุคคล ชุมชน ที่เน้นการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ครู

9) การวัดและประเมินผล หมายถึง การประเมินการเปลี่ยนแปลงจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในการประเมินพฤติกรรม เจตคติ ซึ่งจะมีการประเมิน 3 ด้าน คือ

9.1 ด้านการมีจิตอาสา หมายถึง การประเมินพฤติกรรมผู้เรียนด้านจิตอาสาตามตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้นในเบื้องต้นโดยประเมินจิตอาสาต่อบุคคล และต่อสังคม

9.2 ด้านการเสียสละ หมายถึง การประเมินพฤติกรรมผู้เรียน ด้านการเสียสละ ตามตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้น

9.3 ด้านเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หมายถึง การประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนในการทำกิจกรรมที่แสดงออกถึงการเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ตามตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้น

10) การบูรณาการ หมายถึง

10.1 การสอดแทรก หมายถึง การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูได้สอดแทรกในรายวิชาที่ทำการจัดการเรียนรู้

10.2 วิธีเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการวิธีการและเทคนิควิธีที่หลากหลายในการพัฒนาวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในรายวิชาในกลุ่มสาระหลัก

11) Constructivism based on PDCA หมายถึง วิธีการจัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกชั้นเรียนที่มุ่งเน้นการให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ โดยใช้กระบวนการ PDCA กิจกรรมการพัฒนาวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น หมายถึง กิจกรรมที่เป็นการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบตามลำดับขั้นตอน เน้นการเรียนรู้จากการสร้างองค์ความรู้ การลงมือปฏิบัติ การสำรวจปัญหา การทำโครงการ โดยผู้เรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้และการสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยใช้แนวคิดวิธีการสอนที่หลากหลาย จนก่อให้เกิดการมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งมีทั้งกิจกรรมในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้

11.1 ขั้นวางแผนเตรียมความพร้อมการมีวินัยเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้การมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยใช้วิธีการสอนแบบบรรยายและอภิปรายร่วมกัน ในขั้นนี้เป็นการทำให้ผู้เรียนรู้และเข้าใจว่าการมีวินัย ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนามนุษย์ในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

11.2 ขั้นปฏิบัติการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นการปฏิบัติหรือจัดการเรียนรู้ด้านองค์ความรู้จากความรู้เดิมสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาวินัยการมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในขั้นนี้เป็นการทำให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้ที่ก่อให้เกิดจิตสำนึกด้านวินัย

11.3 ขั้นประเมินการมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นการเสนอสถานการณ์ปัญหา การมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในขั้นนี้เป็นการจัดการเรียนรู้เน้นศึกษาปัญหาเป็นฐาน โดยเน้นกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และแสวงหาข้อมูลเพื่อพัฒนาวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในขั้นนี้เป็นการทำให้ผู้เรียน เริ่มมีความรู้สึกด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

11.4 ขั้นปรับปรุง สรุปลงและสร้างองค์ความรู้กิจกรรมเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นการจัดการเรียนรู้ด้านการมีวินัยเชิงรุกเน้นการปฏิบัติ โดยให้ผู้เรียนร่วมปฏิบัติทุกกิจกรรม ขั้นนี้เป็นการทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มากขึ้น และเป็นการสรุปและสร้างองค์ความรู้หรือแนวปฏิบัติในการเสริมสร้างมีวินัยด้านการมี

จิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ชั้นนี้เป็นขั้นสุดท้ายของการเกิดวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันทั้งกระบวนการ

บทบาทผู้บริหาร มีบทบาท ดังนี้

- 1) กำหนดนโยบายการพัฒนาวินัยในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ร่วมกับครู คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง
- 2) สนับสนุน อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานการพัฒนาวินัยในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจ ให้แก่ครู นักเรียนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- 3) ติดตาม ช่วยเหลือ ให้ข้อเสนอแนะและประเมิน การพัฒนาวินัยในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 4) เป็นต้นแบบพฤติกรรมกรรมการณ์วินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 5) ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูในสถานศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาวินัยนักเรียนในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 6) สร้างแรงจูงใจ เสริมแรง สร้างพลัง (Empower)

บทบาทครู มีบทบาท ดังนี้

- 1) ทำหน้าที่ออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวินัยในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 2) เป็นที่ปรึกษาของผู้เรียน
- 3) มีหน้าที่ช่วยเหลือผู้เรียนให้ปฏิบัติพฤติกรรมกรรมการณ์วินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 4) ประเมินพฤติกรรมกรรมการณ์วินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 5) ประสานงาน สร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน
- 6) ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนาวินัยนักเรียนในสถานศึกษา ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 7) เป็นต้นแบบพฤติกรรมกรรมการณ์วินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 8) สร้างความตระหนัก เสริมแรงให้กำลังใจระหว่างการเรียนรู้

บทบาทผู้ปกครอง มีบทบาท ดังนี้

- 1) ดูแลพฤติกรรมบุตรหลานด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นร่วมกับสถานศึกษา
- 2) ให้กำลังใจในการสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 3) ติดตามประเมินพฤติกรรมด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นของบุตรหลาน

- 4) ประสาน สร้างสัมพันธ์ภาพกับครู ผู้บริหารสถานศึกษา
- 5) เป็นต้นแบบพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

บทบาทคณะกรรมการสถานศึกษา มีบทบาท ดังนี้

- 1) ร่วมกำหนดนโยบายการพัฒนาวินัยนักเรียนในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 2) เป็นต้นแบบพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 3) ร่วมให้ข้อเสนอแนะติดตามประเมินการพัฒนาวินัยนักเรียนในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

บทบาทนักเรียน มีบทบาท ดังนี้

- 1) มีส่วนร่วมในการพัฒนาวินัยนักเรียนในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 2) ร่วมออกแบบกิจกรรมการพัฒนาวินัยนักเรียนในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 3) ช่วยกันดูแลเพื่อนนักเรียนในสถานศึกษาให้มีพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 4) พัฒนาวินัยในตนเอง ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 5) มีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาวินัยนักเรียนในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 6) ร่วมมือกับครู ผู้บริหารในการพัฒนาวินัยนักเรียนในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 7) ร่วมประเมินพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 8) บันทึกเรื่องราวด้วยเทคนิควิธีการต่าง ๆ

บทบาทชุมชน/สังคม มีบทบาท ดังนี้

- 1) สร้างทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 2) ช่วยกันกำหนดกติกาการพัฒนาวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในชุมชน
- 3) ร่วมมือดูแลพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 4) เป็นต้นแบบพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 5) ร่วมประเมิน ติดตามพฤติกรรมกรรมกรมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนในชุมชนประสานงานกับสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้ที่เกี่ยวข้อง

บทบาทภาคีเครือข่าย มีบทบาท ดังนี้

- 1) สร้างทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 2) ช่วยกันกำหนดกติกาการพัฒนาวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในชุมชน
- 3) ร่วมมือดูแลพฤติกรรมการณ์มีวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 4) เป็นต้นแบบพฤติกรรมการณ์มีวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 5) ร่วมประเมิน ติดตามพฤติกรรมการณ์มีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนในชุมชน
- 6) ประสานงานกับสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้ที่เกี่ยวข้อง
- 7) ให้การดูแล ให้กำลังใจ ชี้แนะ

ตอนที่ 1.2 แนวทางการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในสถานศึกษา

การจัดกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยมี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 ในชั้นเรียนและรูปแบบที่ 2 นอกชั้นเรียน เป็นการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบตามลำดับขั้นตอน เน้นการเรียนรู้จากการสร้างองค์ความรู้ การลงมือปฏิบัติ การสำรวจปัญหา การทำโครงการ โดยผู้เรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้และการสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยใช้แนวคิด วิธีการสอนที่หลากหลายจนก่อให้เกิดการมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสร้างความรู้แบบ PDCA มีขั้นตอน ดังนี้

- 1) ขั้นการวางแผนการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 2) ขั้นการปฏิบัติการมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 3) ขั้นประเมินการมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 4) ขั้นปรับปรุงสรุปผลและสร้างองค์ความรู้/แนวปฏิบัติในการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น (โดยกระบวนการกลุ่มและ PLC) โดย

กิจกรรมในชั้นเรียน	กิจกรรมพัฒนานักเรียนนอกชั้นเรียน
การบูรณาการในรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชาหน้าที่พลเมือง และการสอดแทรกในทุกรายวิชาโดยใช้กิจกรรม การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างความรู้ โดยใช้เทคนิค PDCA ครูออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค PDCA ครูออกแบบการจัดการเรียนรู้ <ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัด - เขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ จำนวน 1 ภาคเรียน - นำสู่ชั้นเรียน - ประเมินพฤติกรรมการมีวินัยในชั้นเรียน 	หน่วยกิจกรรมที่ 1 กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม จิตอาสาพัฒนาสถานศึกษา
	หน่วยกิจกรรมที่ 2 กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง น้องช่วยพี่
	หน่วยกิจกรรมที่ 3 กิจกรรมสถานนักเรียน
	หน่วยกิจกรรมที่ 4 กิจกรรมการจรรโลงศาสนา
	หน่วยกิจกรรมที่ 5 กิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

ตอนที่ 1.3 แนวทางการประเมินพฤติกรรมการมีวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ
เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาด้านจิตอาสา
เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวน 4 ชุด ประกอบด้วย
ชุดที่ 1 แบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
ชุดที่ 2 แบบบันทึกพฤติกรรมการมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
สำหรับครู

ชุดที่ 3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน/ครูที่เข้าร่วมโครงการ

ชุดที่ 4 แบบประเมินคุณภาพงานพร้อมเกณฑ์การประเมินคุณภาพ (Rubric Score)

ตอนที่ 1.4 แนวทางการบริหารจัดการการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา
เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในสถานศึกษา

การบริหารจัดการการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาใช้กระบวนการคุณภาพ (PDCA)
จากรูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ได้นำ
สู่การจัดทำเป็นคู่มือจำนวน 3 เล่ม คือ คู่มือสำหรับครูจำนวน 2 เล่ม

เล่มที่ 1 เป็นคู่มือการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
และ

เล่มที่ 2 เป็นคู่มือสำหรับครูในการบูรณาการในชั้นเรียน

คู่มือสำหรับนักเรียน จำนวน 1 เล่ม

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียน ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

2.1 ผลประเมินคุณภาพของรูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ตารางที่ 1 การประเมินความเป็นมาตรฐาน

ข้อรายการ	\bar{X}	SD	ความหมาย
มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ ฯ (Feasibility)			
1. รูปแบบมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงในโรงเรียน	4.60	.548	มากที่สุด
2. รูปแบบมีความเป็นไปได้ในการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้อง	4.40	.548	มาก
3. รูปแบบมีความเป็นไปได้ในการจัดสรรทรัพยากรสนับสนุน การดำเนินงาน	4.80	.447	มากที่สุด
โดยรวม	4.60	.435	มากที่สุด
มาตรฐานด้านความเหมาะสมของรูปแบบ (Appropriateness)			
4. รูปแบบมีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน	4.60	.548	มากที่สุด
5. รูปแบบมีความเหมาะสมกับศักยภาพความสามารถของครูและ ผู้บริหาร	4.20	.447	มาก
6. รูปแบบมีความเหมาะสมกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา	4.75	.500	มากที่สุด
7. รูปแบบมีความเหมาะสมกับแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา	4.75	.500	มากที่สุด
8. รูปแบบมีความเหมาะสมกับการพัฒนาทักษะวิชาชีพของครูและ ผู้บริหาร	4.60	.548	มากที่สุด
โดยรวม	4.50	.346	มากที่สุด
มาตรฐานด้านความเพียงพอ (Adequacy)			
9. หลักการ ฐานคิด กระบวนการ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นของรูปแบบ มีความเพียงพอต่อการพัฒนาวินัยนักเรียน	4.20	1.095	มาก
10. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ระบุไว้ในรูปแบบ มีความเพียงพอ ต่อการดำเนินกิจกรรม	4.40	.894	มาก
11. กิจกรรมในการเสริมสร้างวินัยนักเรียนที่กำหนดไว้ในรูปแบบ มีความเพียงพอต่อการพัฒนาวินัยนักเรียน	3.80	.837	มาก
12. วิธีที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมมีความเพียงพอต่อการพัฒนาวินัย นักเรียน	4.00	1.000	มาก
13. การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลที่ระบุไว้ในรูปแบบเพียงพอ ต่อการตรวจสอบคุณภาพการดำเนินกิจกรรม	4.00	1.225	มาก
โดยรวม	4.08	.944	มาก

ตารางที่ 1 การประเมินความเป็นมาตรฐาน (ต่อ)

ข้อรายการ	\bar{X}	SD	ความหมาย
มาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ (Utility)			
14. รูปแบบมีประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพครูและผู้บริหาร	4.60	.894	มากที่สุด
15. รูปแบบมีประโยชน์ต่อการพัฒนาวินัยผู้เรียน	4.40	.894	มาก
16. ผลที่ได้จากการดำเนินการตามรูปแบบใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการประกันคุณภาพการศึกษา	4.60	.548	มากที่สุด
โดยรวม	4.53	.505	มากที่สุด
มาตรฐานด้านการเห็นพ้องต้องกัน (Agreement)			
17. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีโอกาสเห็นพ้องต้องกันในหลักการ ฐานคิด กระบวนการของรูปแบบ	4.20	.447	มาก
18. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีโอกาสเห็นพ้องต้องกันในผลลัพธ์ของรูปแบบ	4.40	.548	มาก
19. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีโอกาสเห็นพ้องต้องกันในการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบ	4.40	.548	มาก
โดยรวม	4.33	.471	มาก
มาตรฐานด้านจริยธรรม (Propriety)			
20. การดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบช่วยส่งเสริมการยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้อง	4.00	1.000	มาก
21. การดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบของนักเรียน ครู ผู้บริหารในการพัฒนาวินัยนักเรียน	3.80	.837	มาก
22. การดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบช่วยส่งเสริมการอุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมในการพัฒนาวินัยนักเรียน	4.00	1.000	มาก
23. การดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบช่วยทำให้เกิดการเกื้อกูลซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาวินัยนักเรียน	4.20	.837	มาก
โดยรวม	4.00	.790	มาก
โดยรวมการประเมินรูปแบบ	4.17	.403	มาก

จากการประเมินความเป็นมาตรฐานของรูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น พบว่า โดยภาพรวมทุกมาตรฐาน ระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) เมื่อพิจารณารายมาตรฐาน พบว่า มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.60$) มาตรฐานด้านความเหมาะสมของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.50$) มาตรฐานด้านอัตถประโยชน์ ($\bar{X} = 4.53$) ระดับมากที่สุด ส่วนมาตรฐานด้านความเพียงพอ ($\bar{X} = 4.08$) มาตรฐานด้านการเห็นพ้องต้องกัน ($\bar{X} = 4.33$) และมาตรฐานด้านจริยธรรม ($\bar{X} = 4.00$) ระดับมาก

2.2 การประเมินองค์ประกอบของรูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ตารางที่ 2 รูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ข้อรายการ	\bar{X}	SD	ความหมาย
1. ความชัดเจนของหลักการของรูปแบบฯ	4.50	.577	มากที่สุด
2. ความชัดเจนของฐานคิดของรูปแบบฯ	4.25	.500	มาก
3. ความชัดเจนของกระบวนการสร้างสร้างวินัย ในรูปแบบฯ	4.00	.816	มาก
4. ความชัดเจนของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น	4.25	.500	มาก
4.1 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน	4.25	.500	มาก
4.2 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษา	4.25	.500	มาก
โดยรวม	4.25	.191	มาก

ตารางที่ 3 ระบบและกลไกในการจัดกิจกรรม

ข้อรายการ	\bar{X}	SD	ความหมาย
1. ความชัดเจนของบทบาทผู้ที่เกี่ยวข้อง	4.27	.693	มาก
1.1 ผู้บริหาร	4.60	.548	มากที่สุด
1.2 ครู	4.60	.548	มากที่สุด
1.3 ผู้ปกครองนักเรียน	4.00	1.000	มาก
1.4 คณะกรรมการสถานศึกษา	4.00	1.000	มาก
1.5 นักเรียน	4.40	.548	มาก
1.6 ชุมชน	4.00	1.000	มาก
2. ความชัดเจนของวงจรการดำเนินกิจกรรมในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน	4.20	.837	มาก
โดยรวม	4.25	.665	มาก

ตารางที่ 4 แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ข้อรายการ	\bar{X}	SD	ความหมาย
1. ความชัดเจนของแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษา	4.45	.370	มาก
1.1 หลักการ	4.80	.447	มากที่สุด
1.2 วัตถุประสงค์	4.60	.548	มากที่สุด
1.3 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้	4.20	.447	มาก
1.4 การวัดและประเมินผล	4.20	.837	มาก
2. ความชัดเจน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมของแนวทางการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษานอกชั้นเรียน			
หน่วยที่ 1 กิจกรรมสร้างสรรค์สังคมจิตอาสาพัฒนาสถานศึกษา			
1) ความเหมาะสมของจำนวนนักเรียน	4.50	.577	มากที่สุด
2) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์	4.20	.837	มาก
3) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวิธีดำเนินงานกิจกรรมที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์	3.60	.894	มาก
4) ความเหมาะสมของสื่อ/แหล่งการเรียนรู้	3.50	1.291	มาก
5) ความเหมาะสมของวิธีการประเมิน	4.00	1.000	มาก
5.1) เชิงปริมาณ	4.00	1.000	มาก
5.2) เชิงคุณภาพ	4.00	1.000	มาก
โดยรวมหน่วยที่ 1	4.05	.673	มาก
หน่วยที่ 2 กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง น้องช่วยพี่			
1) ความเหมาะสมของจำนวนนักเรียน	5.00	.000	มากที่สุด
2) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์	4.60	.548	มากที่สุด
3) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวิธีดำเนินงานกิจกรรมที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์	4.20	.837	มาก
4) ความเหมาะสมของสื่อ/แหล่งการเรียนรู้	3.50	1.000	มาก
5) ความเหมาะสมของวิธีการประเมิน	4.33	.577	มาก
5.1) เชิงปริมาณ	4.33	.577	มาก
5.2) เชิงคุณภาพ	4.00	.815	มาก
โดยรวมหน่วยที่ 2	4.38	.384	มาก

ตารางที่ 4 แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น (ต่อ)

ข้อรายการ	\bar{X}	SD	ความหมาย
หน่วยที่ 3 กิจกรรมสถานักเรียน			
1) ความเหมาะสมของจำนวนนักเรียน	4.67	.577	มากที่สุด
2) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์	4.25	.500	มาก
3) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวิธีดำเนินงานกิจกรรมที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์	4.00	1.000	มาก
4) ความเหมาะสมของสื่อ/แหล่งการเรียนรู้	4.33	.577	มาก
5) ความเหมาะสมของวิธีการประเมิน	4.33	.577	มาก
5.1) เชิงปริมาณ	4.33	.577	มาก
5.2) เชิงคุณภาพ	4.33	.577	มาก
โดยรวมหน่วยที่ 3	4.33	.600	มาก
หน่วยที่ 4 กิจกรรมการจรโรงศาสนา			
1) ความเหมาะสมของจำนวนนักเรียน	4.50	.577	มากที่สุด
2) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์	4.20	.447	มาก
3) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวิธีดำเนินงานกิจกรรมที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์	3.80	.447	มาก
4) ความเหมาะสมของสื่อ/แหล่งการเรียนรู้	3.75	.500	มาก
5) ความเหมาะสมของวิธีการประเมิน	4.00	.816	มาก
5.1) เชิงปริมาณ	4.00	.816	มาก
5.2) เชิงคุณภาพ	4.00	.816	มาก
โดยรวมหน่วยที่ 4	4.04	.497	มาก
หน่วยที่ 5 กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม			
1) ความเหมาะสมของจำนวนนักเรียน	4.67	.577	มากที่สุด
2) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์	4.25	.500	มาก
3) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวิธีดำเนินงานกิจกรรมที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์	4.00	.816	มาก
4) ความเหมาะสมของสื่อ/แหล่งการเรียนรู้	4.00	.000	มาก
5) ความเหมาะสมของวิธีการประเมิน	4.33	.577	มาก
5.1) เชิงปริมาณ	4.33	.577	มาก
5.2) เชิงคุณภาพ	4.33	.577	มาก
โดยรวมหน่วยที่ 5	4.27	.509	มาก
โดยรวมกิจกรรมนอกชั้นเรียนหน่วยที่ 1-5	4.38	.589	มาก

ตารางที่ 4 แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น (ต่อ)

ข้อรายการ	\bar{X}	SD	ความหมาย
3. ความชัดเจน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมของแนวทางการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาในชั้นเรียน ในรูปแบบการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม			
1) ความเหมาะสมของเป้าหมายจำนวนครู	3.75	.957	มาก
2) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์	3.80	.447	มาก
3) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวิธีดำเนินการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์	3.80	.837	มาก
4) ความชัดเจนของผลลัพธ์ที่ได้	4.00	.816	มาก
4.1) เชิงปริมาณ	4.00	.816	มาก
4.2) เชิงคุณภาพ	4.00	.816	มาก
5) ความเหมาะสมของวิธีการประเมิน	4.00	.707	มาก
5.1) เชิงปริมาณ	4.00	.707	มาก
5.2) เชิงคุณภาพ	4.00	.707	มาก
โดยรวมกิจกรรมในชั้นเรียน	3.89	.722	มาก
โดยรวมแนวทางจัดกิจกรรม	4.37	.551	มาก
4. แนวทางการบริหารจัดการในสถานศึกษา	4.33	.577	มาก
5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล			
5.1 ความชัดเจน ความเหมาะสมของแบบประเมินพฤติกรรม การมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น	4.00	1.000	มาก
1) จิตอาสาต่อบุคคล	4.00	1.000	มาก
2) จิตอาสาต่อสังคม	4.00	1.000	มาก
3) ความเสียสละ	4.00	1.000	มาก
4) ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	4.00	1.000	มาก
5.2 ความชัดเจน ความเหมาะสมของแบบบันทึกพฤติกรรมการมีวินัย ด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นสำหรับกิจกรรม นอกชั้นเรียน หน่วยที่ 1 ถึง หน่วยที่ 5	4.33	.577	มาก
5.3 ความชัดเจน ความเหมาะสมของแบบบันทึกพฤติกรรมการมีวินัย ด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นสำหรับกิจกรรม บูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน	4.00	.816	มาก

ตารางที่ 4 แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น (ต่อ)

ข้อรายการ	\bar{X}	SD	ความหมาย
5.4 ความชัดเจน ความเหมาะสมของแบบประเมินความพึงพอใจ ของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ	4.50	.577	มาก
5.5 ความชัดเจน ความเหมาะสมของแบบประเมินความพึงพอใจ ของครูที่เข้าร่วมโครงการ	4.50	.577	มาก
5.6 ความชัดเจน ความเหมาะสมของแบบประเมินคุณภาพงาน	4.75	.500	มาก
1) ความชัดเจน ความเหมาะสมของรายการประเมิน	4.75	.500	มาก
2) ความชัดเจน ของเกณฑ์การให้คะแนนตามรายการประเมิน	4.75	.500	มาก
โดยรวมเครื่องมือที่ใช้ในรูปแบบฯ	4.40	.565	มาก

จากการประเมินองค์ประกอบของรูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น ด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

2.1 รูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นด้านการมี
จิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยรวมมีความชัดเจนระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$)

2.2 ระบบและกลไกในการจัดกิจกรรมโดยรวมมีความชัดเจนระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$)

2.3 แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นโดยรวมมีความชัดเจนเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$)
เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า

2.3.1 ความชัดเจนของหลักการ วัตถุประสงค์ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และการวัด
และประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$)

2.3.2 ความชัดเจน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมของแนวทางการจัดกิจกรรม
การเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษานอกชั้นเรียน โดยรวมหน่วยที่ 1-5 ระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$)
เมื่อพิจารณาผลประเมินกิจกรรมนอกชั้นเรียนแต่ละหน่วย พบว่า หน่วยที่ 1 กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม
จิตอาสาพัฒนาสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.05$) หน่วยที่ 2 กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง น้องช่วยพี่
($\bar{X} = 4.38$) หน่วยที่ 3 กิจกรรมสถานนักเรียน ($\bar{X} = 4.33$) หน่วยที่ 4 กิจกรรมการจรจรลงศาสนา
($\bar{X} = 4.04$) และหน่วยที่ 5 กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.27$) อยู่ระดับมาก

2.3.3 ความชัดเจน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมของแนวทางการจัดกิจกรรม
การเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาในชั้นเรียนในรูปแบบการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม โดยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$)

2.4 แนวทางการบริหารจัดการในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$)

2.5 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีความชัดเจน เหมาะสมโดยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$) เมื่อพิจารณาผลประเมินเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละประเภท พบว่า แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ($\bar{X} = 4.50$) แบบประเมินความพึงพอใจของครูที่เข้าร่วมโครงการมี ($\bar{X} = 4.50$) แบบประเมินคุณภาพงาน ($\bar{X} = 4.75$) มีความชัดเจน เหมาะสมระดับมากที่สุด ส่วนแบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ($\bar{X} = 4.00$) แบบบันทึกพฤติกรรมการมีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นสำหรับกิจกรรมนอกชั้นเรียน หน่วยที่ 1 - 5 ($\bar{X} = 4.33$) แบบบันทึกพฤติกรรมการมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นสำหรับกิจกรรมบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.00$) มีความชัดเจน เหมาะสม ระดับมาก

ตอนที่ 3 ผลการขับเคลื่อนการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

- 3.1 ภาพรวม 5 สถานศึกษา
- 3.2 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ
- 3.3 โรงเรียนบ้านสำนักกอ
- 3.4 โรงเรียนวรนารีเฉลิม
- 3.5 โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรม
- 3.6 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2

ตอนที่ 3.1 ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏผลดังตาราง 1

ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานศึกษา ระดับชั้น

ตัวแปร	จำนวนนักเรียน	ร้อยละ
สถานศึกษา		
1. โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ	49	18.4
2. โรงเรียนบ้านสำนักกอก	38	14.2
3. โรงเรียนวรรณาริเฉลิม	60	22.5
4. โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา	60	22.5
5. โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	60	22.5
รวม	267	100.0
ระดับชั้น		
1. มัธยมศึกษาปีที่ 1	98	36.7
2. มัธยมศึกษาปีที่ 2	82	30.7
3. มัธยมศึกษาปีที่ 3	87	32.6
รวม	267	100.0

จากตาราง 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนทั้งหมด 267 คน เป็นนักเรียนโรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ ร้อยละ 18.40 โรงเรียนบ้านสำนักกอก ร้อยละ 14.20 โรงเรียนวรรณาริเฉลิม ร้อยละ 22.50 โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา ร้อยละ 22.50 และโรงเรียนวิเชียรมาตุ 2 ร้อยละ 22.50 เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 36.70 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ร้อยละ 30.70 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 32.60

- ตอนที่ 3.2 ระดับวินัยนักเรียนในสถานศึกษา เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน และครู
- 1) ระดับวินัยในสถานศึกษารายชื่อ รายด้านและภาพรวม เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน และครู ก่อนใช้รูปแบบ
 - 1.1) ระดับวินัยในสถานศึกษารายชื่อ เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน และครู ก่อนใช้รูปแบบ ปรากฏผลดังตาราง 5

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวินัยในสถานศึกษารายชื่อ เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน และครู ก่อนใช้รูปแบบ

ด้าน/ชื่อรายการ	ตนเอง-ก่อนใช้รูปแบบ		เพื่อน-ก่อนใช้รูปแบบ		ครู-ก่อนใช้รูปแบบ	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
1. ด้านจิตอาสาต่อบุคคล	3.75	.72	3.69	.93	3.44	.99
1.1 นักเรียนแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น	3.72	.98	3.85	1.16	3.48	1.19
1.2 นักเรียนให้ความช่วยเหลือต่อผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ	3.80	.92	3.75	1.10	3.46	.98
1.3 นักเรียนแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่นเพื่อพ่อแม่	3.92	.91	3.77	1.01	3.56	1.06
1.4 นักเรียนทำประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน	3.78	.93	3.67	1.05	3.47	1.04
1.5 นักเรียนพยายามที่จะแบ่งเบาหรือบรรเทาความต้องการของผู้อื่น	3.56	.98	3.53	1.13	3.36	1.01
1.6 นักเรียนเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น	3.70	.89	3.60	1.12	3.38	1.09
1.7 นักเรียนเป็นผู้ซึ่งเพื่อนให้ทำในสิ่งที่ดีงาม	3.68	.98	3.61	1.12	3.35	1.14

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวินัยในสถานศึกษา รายข้อ เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน และครู ก่อนใช้รูปแบบ (ต่อ)

ด้าน/ข้อรายการ	ตนเอง-ก่อนใช้รูปแบบ			เพื่อน-ก่อนใช้รูปแบบ			ครู-ก่อนใช้รูปแบบ		
	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย
2. ด้านจิตอาสาต่อสังคม	3.65	.77	มาก	3.66	.95	มาก	3.40	1.02	ปานกลาง
2.1 นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม	3.60	1.01	มาก	3.72	1.17	มาก	3.41	1.19	ปานกลาง
2.2 นักเรียนทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์	3.73	.96	มาก	3.72	1.09	มาก	3.48	1.05	ปานกลาง
2.3 นักเรียนเป็นผู้ที่อำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม	3.54	1.00	มาก	3.61	1.14	มาก	3.45	1.14	ปานกลาง
2.4 นักเรียนเสนอความคิดที่จะพัฒนาโรงเรียน	3.41	1.06	ปานกลาง	3.48	1.15	ปานกลาง	3.27	1.20	ปานกลาง
2.5 นักเรียนตั้งใจที่จะทำงานของส่วนรวมจนสำเร็จ	3.88	.93	มาก	3.76	1.11	มาก	3.48	1.09	ปานกลาง
2.6 นักเรียนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน	3.81	.94	มาก	3.68	1.05	มาก	3.40	1.04	ปานกลาง
2.7 นักเรียนสละประโยชน์ที่ตนพึงได้รับเพื่อแลกกับประโยชน์ของคนหมู่มากหรือคนที่อ่อนแอกว่า	3.58	1.00	มาก	3.64	1.08	มาก	3.31	1.17	ปานกลาง
3. ด้านความเสียสละ	3.81	.74	มาก	3.75	.94	มาก	3.48	.96	ปานกลาง
3.1 นักเรียนเสียสละสิ่งของเพื่อแบ่งปันให้แก่บุคคลอื่น	3.92	.93	มาก	3.91	1.07	มาก	3.62	1.12	มาก
3.2 นักเรียนเสียสละเวลาและแรงงานช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์	3.70	.90	มาก	3.68	1.10	มาก	3.48	.99	ปานกลาง
3.3 นักเรียนช่วยเหลือผู้อื่นที่ทำการงาน	3.81	.87	มาก	3.74	1.09	มาก	3.47	1.02	ปานกลาง
3.4 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเพื่อช่วยแก้ปัญหาให้แก่บุคคลอื่น	3.65	.96	มาก	3.63	1.14	มาก	3.36	1.14	ปานกลาง
3.5 นักเรียนยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุขและประสบความสำเร็จ	4.02	.98	มาก	3.81	1.06	มาก	3.57	.98	มาก
3.6 นักเรียนแบ่งปันเครื่องอุปโภค บริโภคให้แก่ผู้ที่ยากจนและสละทรัพย์สิน เพื่อสาธารณกุศล	3.66	.97	มาก	3.68	1.13	มาก	3.41	1.15	ปานกลาง

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของจริงวินัยในสถานศึกษารายข้อ เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน และครู ก่อนใช้รูปแบบ (ต่อ)

ด้าน/ข้อรายการ	ตนเอง-ก่อนใช้รูปแบบ			เพื่อน-ก่อนใช้รูปแบบ			ครู-ก่อนใช้รูปแบบ		
	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย
4. ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	3.78	.81	มาก	3.65	.99	มาก	3.42	.99	ปานกลาง
4.1 นักเรียนเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น	3.94	.95	มาก	3.84	1.09	มาก	3.51	1.04	มาก
4.2 นักเรียนเป็นผู้ที่เอาใจเขามาใส่ใจเรา	3.78	1.03	มาก	3.64	1.15	มาก	3.37	1.02	ปานกลาง
4.3 นักเรียนแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์	3.73	.96	มาก	3.51	1.19	มาก	3.44	1.10	ปานกลาง
4.4 นักเรียนคาดเดาความรู้สึกของผู้อื่นจากการแสดงทางสีหน้าได้	3.80	1.03	มาก	3.59	1.19	มาก	3.37	1.07	ปานกลาง
4.5 นักเรียนใช้ประสบการณ์ ความรู้สึกของตนเองเพื่อเข้าใจสถานการณ์ของคนอื่น ได้อย่างเหมาะสม	3.73	1.01	มาก	3.65	1.13	มาก	3.42	1.11	ปานกลาง
4.6 นักเรียนใช้ภาษาทางและภาษาพูดที่บ่งบอกถึงความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น	3.64	1.06	มาก	3.67	1.19	มาก	3.41	1.12	ปานกลาง
โดยภาพรวม	3.76	.70	มาก	3.70	.91	มาก	3.44	.97	ปานกลาง

จากตาราง 5 พบว่า

1) **จิตอาสาต่อบุคคล** ก่อนใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง และเพื่อนประเมินระดับมากทุกข้อรายการ ส่วนครูประเมินอยู่ระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นนักเรียนแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่นเอื้อเฟื้อแผ่ระดับมาก

2) **จิตอาสาต่อสังคม** ก่อนใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง และเพื่อนประเมินระดับมากเกือบทุกข้อรายการ ยกเว้นนักเรียนเสนอความคิดที่จะพัฒนาโรงเรียนระดับปานกลาง ส่วนครูประเมินอยู่ระดับปานกลางทุกข้อรายการ

3) **ด้านความเสียสละ** ก่อนใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง และเพื่อนประเมินระดับมากทุกข้อรายการ ส่วนครูประเมินอยู่ระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นนักเรียนเสียสละสิ่งของเพื่อแบ่งปันให้แก่บุคคลอื่น และนักเรียนยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุขและประสบความสำเร็จระดับมาก

4) **ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น** ก่อนใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง และเพื่อนประเมินระดับมากทุกข้อรายการ ส่วนครูประเมินอยู่ระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นนักเรียนเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น

1.2) **ระดับวินัยนักเรียนในสถานศึกษาแต่ละด้านและภาพรวม** เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน และครู ก่อนใช้รูปแบบ ปรากฏผลดังตาราง 7

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวินัยในสถานศึกษาแต่ละด้านและภาพรวม จำแนกรายสถานศึกษาเมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน ครู และโดยรวมทั้งสามกลุ่มก่อนใช้รูปแบบ

ด้าน	ตนเองก่อนใช้รูปแบบ			เพื่อน-ก่อนใช้รูปแบบ			ครู-ก่อนใช้รูปแบบ			รวมทั้งสามกลุ่ม-ก่อนใช้รูปแบบ		
	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย
1. จิตอาสาต่อบุคคล	3.75	.72	มาก	3.69	.93	มาก	3.44	.99	ปานกลาง	3.65	.69	มาก
1.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ	2.99	.58	ปานกลาง	2.62	.90	ปานกลาง	2.70	.81	ปานกลาง	2.84	.51	ปานกลาง
1.2 โรงเรียนบ้านสำนักอก	3.45	.63	ปานกลาง	2.96	.48	ปานกลาง	3.22	.66	ปานกลาง	3.21	.47	ปานกลาง
1.3 โรงเรียนวารนาภิเษก	4.10	.70	มาก	4.60	.20	มากที่สุด	4.58	.15	มากที่สุด	4.44	.24	มาก
1.4 โรงเรียนชะอวดเศรษฐรังษวิทยา	3.75	.63	มาก	3.72	.67	มาก	2.67	.96	ปานกลาง	3.36	.53	ปานกลาง
1.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	4.08	.49	มาก	4.06	.58	มาก	3.80	.37	มาก	3.97	.26	มาก
2. จิตอาสาต่อสังคม	3.65	.77	มาก	3.66	.95	มาก	3.40	1.02	ปานกลาง	3.62	.71	มาก
2.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ	2.89	.66	ปานกลาง	2.63	.84	ปานกลาง	2.65	.83	ปานกลาง	2.82	.45	ปานกลาง
2.2 โรงเรียนบ้านสำนักอก	3.41	.82	ปานกลาง	2.83	.48	ปานกลาง	3.13	.65	ปานกลาง	3.12	.48	ปานกลาง
2.3 โรงเรียนวารนาภิเษก	4.06	.66	มาก	4.62	.23	มากที่สุด	4.56	.15	มากที่สุด	4.42	.24	มาก
2.4 โรงเรียนชะอวดเศรษฐรังษวิทยา	3.60	.66	มาก	3.70	.70	มาก	2.55	.95	ปานกลาง	3.27	.56	ปานกลาง
2.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	3.43	.46	ปานกลาง	4.04	.61	มาก	3.86	.35	มาก	3.95	.27	มาก
3. ความเสียสละ	3.81	.74	มาก	3.75	.94	มาก	3.48	.96	ปานกลาง	3.72	.68	มาก
2.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ	2.92	.60	ปานกลาง	2.77	.90	ปานกลาง	2.72	.78	ปานกลาง	2.87	.43	ปานกลาง
2.2 โรงเรียนบ้านสำนักอก	3.64	.70	มาก	2.90	.47	ปานกลาง	3.21	.60	ปานกลาง	3.24	.46	ปานกลาง
2.3 โรงเรียนวารนาภิเษก	4.17	.62	มาก	4.62	.23	มากที่สุด	4.56	.15	มากที่สุด	4.45	.22	มาก
2.4 โรงเรียนชะอวดเศรษฐรังษวิทยา	3.81	.69	มาก	3.77	.73	มาก	2.66	.85	ปานกลาง	3.39	.53	ปานกลาง
2.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	4.09	.48	มาก	4.17	.59	มาก	3.97	.32	มาก	4.07	.26	มาก

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวินัยในสถานศึกษาแต่ละด้านและภาพรวม จำแนกรายสถานศึกษาเมื่อประเมินโดยตนเอง
เพื่อน ครู และโดยรวมทั้งสามกลุ่มก่อนใช้รูปแบบ (ต่อ)

ด้าน	ตนเองก่อนใช้รูปแบบ			เพื่อนก่อนใช้รูปแบบ			ครูก่อนใช้รูปแบบ			รวมทั้งสามกลุ่มก่อนใช้รูปแบบ		
	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย
4. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	3.78	.81	มาก	3.65	.99	มาก	3.42	.99	ปานกลาง	3.64	.73	มาก
4.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ	2.82	.68	ปานกลาง	2.43	.82	น้อย	2.58	.77	ปานกลาง	2.67	.43	ปานกลาง
4.2 โรงเรียนบ้านสำนักกอก	3.53	.78	มาก	2.85	.51	ปานกลาง	3.00	.49	ปานกลาง	3.11	.48	ปานกลาง
4.3 โรงเรียนวรนาภิรมย์	4.16	.72	มาก	4.60	.23	มากที่สุด	4.55	.19	มากที่สุด	4.44	.26	มาก
4.4 โรงเรียนเซนต์คาทอลิก	3.92	.66	มาก	3.83	.74	มาก	2.72	.94	ปานกลาง	3.46	.53	ปานกลาง
4.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	4.06	.53	มาก	4.04	.57	มาก	3.92	.32	มาก	4.00	.27	มาก
5. โดยภาพรวม	3.76	.70	มาก	3.70	.91	มาก	3.44	.97	ปานกลาง	3.69	.67	มาก
5.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ	2.87	.55	ปานกลาง	2.63	.81	ปานกลาง	2.65	.77	ปานกลาง	2.82	.39	ปานกลาง
5.2 โรงเรียนบ้านสำนักกอก	3.52	.69	มาก	2.89	.46	ปานกลาง	3.15	.53	ปานกลาง	3.19	.45	ปานกลาง
5.3 โรงเรียนวรนาภิรมย์	4.12	.63	มาก	4.61	.16	มากที่สุด	4.56	.10	มากที่สุด	4.45	.21	มาก
5.4 โรงเรียนเซนต์คาทอลิก	3.79	.55	มาก	3.74	.63	มาก	2.63	.89	ปานกลาง	3.37	.51	ปานกลาง
5.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	4.05	.45	มาก	4.07	.55	มาก	3.88	.32	มาก	3.99	.24	มาก

จากตาราง 6 พบว่า

1) **วินัยในสถานศึกษาโดยรวมทุกโรงเรียน** เมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน โดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ในระดับมาก แต่ประเมินโดยครูอยู่ในระดับปานกลาง

โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะก่อนใช้รูปแบบ เมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับปานกลาง

โรงเรียนบ้านสำนักกอ ก่อนใช้รูปแบบเมื่อประเมินโดยนักเรียนอยู่ระดับมาก โดยเพื่อน ครูและประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับปานกลาง

โรงเรียนวรนาธิเฉลิม ก่อนใช้รูปแบบเมื่อประเมินโดยเพื่อนและครูระดับมากที่สุด โดยนักเรียนและโดยรวมทั้งสามกลุ่มระดับมาก

โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา ก่อนใช้รูปแบบเมื่อประเมินโดยครู และโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับปานกลาง ประเมินโดยนักเรียนและเพื่อนระดับมาก

โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2 ก่อนใช้รูปแบบเมื่อประเมินโดยนักเรียน เพื่อน ครู และโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับมาก

2) **ด้านจิตอาสาต่อบุคคล** โดยรวมทุกโรงเรียน ก่อนใช้รูปแบบเมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อนและประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับมาก แต่ประเมินโดยครูอยู่ระดับปานกลาง

โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ และโรงเรียนบ้านสำนักกอ เมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับปานกลาง

โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา เมื่อประเมินโดยครูและโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับปานกลาง นอกนั้นผลประเมินอยู่ระดับมาก-มากที่สุด

3) **ด้านจิตอาสาต่อสังคม** โดยรวมทุกโรงเรียน ก่อนใช้รูปแบบเมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อนและประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับมาก แต่ประเมินโดยครูอยู่ระดับปานกลาง

โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ และโรงเรียนบ้านสำนักกอ เมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับปานกลาง

โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา เมื่อประเมินโดยครูและประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับปานกลาง

นอกนั้นผลประเมินอยู่ระดับมาก-มากที่สุด

4) **ด้านความเสียสละ** โดยรวมทุกโรงเรียน ก่อนใช้รูปแบบเมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่ม อยู่ระดับมาก แต่ประเมินโดยครูอยู่ระดับปานกลาง

โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอประเมิณโดยนักเรียน เพื่อน ครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่ม อยู่ระดับปานกลาง

โรงเรียนบ้านสำนักกอกเมื่อประเมินโดยเพื่อน ครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่ม อยู่ระดับปานกลาง

โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา เมื่อประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่ม อยู่ระดับปานกลาง

นอกนั้น ผลประเมินอยู่ระดับมาก-มากที่สุด

5) **ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น** โดยรวมทุกโรงเรียน ก่อนใช้รูปแบบเมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อนอยู่ระดับมาก และประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่ม อยู่ระดับปานกลาง

โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอประเมินโดยนักเรียน ครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่ม อยู่ระดับปานกลาง แต่ประเมินโดยเพื่อนอยู่ระดับน้อย

โรงเรียนบ้านสำนักกอกเมื่อประเมินโดยเพื่อน ครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่ม อยู่ระดับปานกลาง

โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา เมื่อประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่ม อยู่ระดับปานกลาง

นอกนั้นผลประเมินอยู่ระดับมาก-มากที่สุด

- 2) ระดับวินัยในสถานศึกษารายชื่อ รายด้านและภาพรวม เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน และครู ระหว่างใช้รูปแบบ
2.1) ระดับวินัยในสถานศึกษารายชื่อ เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน และครู ระหว่างใช้รูปแบบ ปรากฏผลดังตาราง 7

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวินัยในสถานศึกษารายชื่อ เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน และครู ระหว่างใช้รูปแบบ

ด้าน/ชื่อรายการ	ตนเอง-ระหว่างใช้รูปแบบ			เพื่อน-ระหว่างใช้รูปแบบ			ครู-ระหว่างใช้รูปแบบ		
	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย
1. ด้านจิตอาสาต่อบุคคล	4.04	.68	มาก	3.81	.67	มาก	3.71	.79	มาก
1.1 นักเรียนแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น	4.08	.82	มาก	3.86	.83	มาก	3.81	.88	มาก
1.2 นักเรียนให้ความช่วยเหลือต่อผู้ต้องการความช่วยเหลือ	4.09	.82	มาก	3.92	.86	มาก	3.77	.81	มาก
1.3 นักเรียนแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่นเพื่อพ่อแม่	4.10	.95	มาก	3.84	.84	มาก	3.67	.82	มาก
1.4 นักเรียนทำประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน	3.98	.90	มาก	3.88	.90	มาก	3.70	.87	มาก
1.5 นักเรียนพยายามที่จะแบ่งเบาหรือบรรเทาความต้องการของผู้อื่น	3.95	.86	มาก	3.72	.88	มาก	3.67	.88	มาก
1.6 นักเรียนเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น	4.00	.89	มาก	3.73	.94	มาก	3.68	.95	มาก
1.7 นักเรียนเป็นผู้ขี้ใจอ่อนให้ทำในสิ่งที่ติงาม	4.02	.91	มาก	3.72	.91	มาก	3.62	.92	มาก

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวินัยในสถานศึกษารายข้อ เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน และครู ระหว่างใช้รูปแบบ (ต่อ)

ด้าน/ข้อรายการ	ตนเอง-ระหว่างใช้รูปแบบ			เพื่อน-ระหว่างใช้รูปแบบ			ครู-ระหว่างใช้รูปแบบ		
	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย
2. ด้านจิตอาสาต่อสังคม	4.03	.71	มาก	3.77	.70	มาก	3.66	.79	มาก
2.1 นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม	4.05	.97	มาก	3.71	.90	มาก	3.72	.93	มาก
2.2 นักเรียนทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์	4.06	.88	มาก	3.71	.97	มาก	3.75	.86	มาก
2.3 นักเรียนเป็นผู้ที่อำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม	3.97	.89	มาก	3.66	.93	มาก	3.65	.90	มาก
2.4 นักเรียนเสนอความคิดที่จะพัฒนาโรงเรียน	3.84	.97	มาก	3.45	.93	ปานกลาง	3.54	.99	มาก
2.5 นักเรียนตั้งใจที่จะทำงานของส่วนรวมจนสำเร็จ	4.09	.91	มาก	3.93	.91	มาก	3.65	.82	มาก
2.6 นักเรียนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน	4.06	.90	มาก	3.81	.87	มาก	3.67	.82	มาก
2.7 นักเรียนสละประโยชน์ที่ตนพึงได้รับเพื่อแลกเปลี่ยนประโยชน์ของคนหมู่มากหรือคนที่อ่อนแอกว่า	4.00	.95	มาก	3.75	.93	มาก	3.63	.92	มาก
3. ด้านความเสียสละ	4.07	.72	มาก	3.79	.70	มาก	3.67	.79	มาก
3.1 นักเรียนเสียสละสิ่งของเพื่อแบ่งปันให้แก่บุคคลอื่น	4.17	.81	มาก	3.91	.96	มาก	3.77	.87	มาก
3.2 นักเรียนเสียสละเวลาและแรงงานช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์	4.02	.91	มาก	3.72	.84	มาก	3.69	.78	มาก
3.3 นักเรียนช่วยเหลือผู้อื่นที่ทำการงาน	4.09	.85	มาก	3.80	.89	มาก	3.63	.89	มาก
3.4 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเพื่อช่วยแก้ปัญหาให้แก่บุคคลอื่น	3.97	.91	มาก	3.68	.90	มาก	3.60	.93	มาก
3.5 นักเรียนยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุขและประสบความสำเร็จ	4.13	.91	มาก	3.98	.91	มาก	3.68	.89	มาก
3.6 นักเรียนแบ่งปันเครื่องอุปโภค บริโภคให้แก่ผู้ที่ยากจนและสละทรัพย์ เพื่อสาธารณกุศล	3.99	.94	มาก	3.66	.97	มาก	3.64	.91	มาก

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวินัยในสถานศึกษารายข้อ เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน และครู ระหว่างใช้รูปแบบ (ต่อ)

ด้าน/ข้อรายการ	ตนเอง-ระหว่างใช้รูปแบบ		เพื่อน-ระหว่างใช้รูปแบบ		ครู-ระหว่างใช้รูปแบบ	
	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย
4. ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น						
4.1 นักเรียนเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น	4.00	.76	มาก	3.81	.77	มาก
4.2 นักเรียนเป็นผู้ที่เอาใจเขามาใส่ใจเรา	4.05	.90	มาก	3.93	.91	มาก
4.3 นักเรียนแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์	3.96	.96	มาก	3.81	.95	มาก
4.4 นักเรียนคาดเดาความรู้สึกของผู้อื่นจากการแสดงทางสีหน้าได้	3.99	.90	มาก	3.73	1.00	มาก
4.5 นักเรียนใช้ประสบการณ์ ความรู้สึกของตนเองเพื่อเข้าใจสถานการณ์ของคนอื่น ได้อย่างเหมาะสม	3.97	.97	มาก	3.82	.97	มาก
4.6 นักเรียนใช้ภาษาท่าทาง และภาษาพูดที่ ปกป้องถึงความรู้สึกและเห็นใจผู้อื่น	4.04	.91	มาก	3.82	.91	มาก
โดยภาพรวม	4.04	.67	มาก	3.78	.65	มาก
				3.69	.79	มาก

จากตาราง 7 พบว่า

1) **จิตอาสาต่อบุคคล** ระหว่างใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนและครูระดับมากทุกข้อรายการ

2) **จิตอาสาต่อสังคม** ระหว่างใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินระดับมากทุกข้อรายการ ส่วนประเมินโดยครูอยู่ระดับมากเกือบทุกข้อรายการยกเว้น นักเรียนเสนอความคิดที่จะพัฒนาโรงเรียนระดับปานกลาง

3) **ด้านความเสียสละ** ระหว่างใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อน และครูอยู่ระดับมากทุกข้อรายการ

4) **ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น** ระหว่างใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อน และครูอยู่ระดับมากทุกข้อรายการ

2.2) ระดับวินัยในสถานศึกษาแต่ละด้านและภาพรวม เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน ครู และโดยรวมทั้งสามกลุ่มระหว่างใช้รูปแบบ ปรากฏผลดังตาราง 9

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวินัยในสถานศึกษาแต่ละด้านและภาพรวม จำแนกรายสถานศึกษาเมื่อประเมินโดยตนเอง
เพื่อน ครู และโดยรวมทั้งสามกลุ่มระหว่างใช้รูปแบบ

ด้าน	ตนเอง-ระหว่างใช้รูปแบบ			เพื่อน-ระหว่างใช้รูปแบบ			ครู-ระหว่างใช้รูปแบบ			รวมทั้งสามกลุ่ม-ระหว่างใช้รูปแบบ		
	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย
1. จิตอาสาต่อบุคคล	4.04	.68	มาก	3.81	.67	มาก	3.71	.79	มาก	3.86	.50	มาก
	3.29	.65	ปานกลาง	3.24	.88	ปานกลาง	3.08	.78	ปานกลาง	3.28	.45	ปานกลาง
	4.00	.39	มาก	3.88	.57	มาก	3.79	.49	มาก	3.89	.32	มาก
	4.75	.25	มากที่สุด	4.17	.51	มาก	4.57	.17	มากที่สุด	4.52	.22	มากที่สุด
	3.94	.61	มาก	3.95	.49	มาก	2.96	.40	มาก	3.64	.23	มาก
	3.97	.58	มาก	3.69	.58	มาก	3.97	.44	มาก	3.88	.27	มาก
2. จิตอาสาต่อสังคม	4.03	.71	มาก	3.72	.70	มาก	3.66	.79	มาก	3.82	.54	มาก
	3.30	.74	ปานกลาง	3.12	.92	ปานกลาง	2.99	.73	ปานกลาง	3.21	.51	ปานกลาง
	3.92	.43	มาก	3.66	.68	มาก	3.86	.52	มาก	3.81	.39	มาก
	4.76	.27	มากที่สุด	4.09	.54	มาก	4.53	.18	มากที่สุด	4.47	.23	มาก
	3.91	.62	มาก	3.86	.51	มาก	2.83	.40	ปานกลาง	3.53	.28	มาก
	3.40	.53	ปานกลาง	3.19	.47	ปานกลาง	3.97	.35	มาก	3.85	.31	มาก
3. ความเสียสละ	4.07	.72	มาก	3.79	.70	มาก	3.67	.79	มาก	3.85	.51	มาก
	3.38	.79	ปานกลาง	3.19	.93	ปานกลาง	2.99	.74	ปานกลาง	3.26	.43	ปานกลาง
	4.07	.40	มาก	3.85	.54	มาก	3.72	.42	มาก	3.87	.28	มาก
	4.77	.27	มากที่สุด	4.11	.54	มาก	4.54	.19	มากที่สุด	4.47	.25	มาก
	3.94	.66	มาก	3.91	.54	มาก	2.91	.44	ปานกลาง	3.59	.26	มาก
	3.97	.63	มาก	3.74	.61	มาก	3.99	.48	มาก	3.88	.34	มาก

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวินัยในสถานศึกษาแต่ละด้านและภาพรวม จำแนกรายสถานศึกษาเมื่อประเมินโดยตนเอง
เพื่อน ครู และโดยรวมทั้งสามกลุ่มระหว่างใช้รูปแบบ (ต่อ)

ด้าน	ตนเอง-ระหว่างใช้รูปแบบ			เพื่อน-ระหว่างใช้รูปแบบ		ครู-ระหว่างใช้รูปแบบ		รวมทั้งสามกลุ่ม-ระหว่างใช้รูปแบบ			
	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย	SD	ความหมาย	SD		
4. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	4.00	.76	มาก	3.81	.77	มาก	3.70	.82	3.85	.55	มาก
4.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ	3.12	.87	ปานกลาง	3.11	.93	ปานกลาง	3.00	.70	3.15	.52	ปานกลาง
4.2 โรงเรียนบ้านสำนักทอง	3.96	.48	มาก	3.86	.67	มาก	3.84	.62	3.88	.36	มาก
4.3 โรงเรียนวรนาถเฉลิม	4.67	.34	มากที่สุด	4.24	.55	มาก	4.56	.20	4.49	.25	มากที่สุด
4.4 โรงเรียนชะอวดเศรษฐมวิทยา	3.96	.61	มาก	3.94	.57	มาก	2.93	.48	3.61	.28	มาก
4.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	4.01	.58	มาก	3.72	.68	มาก	4.07	.42	3.93	.27	มาก
5. โดยภาพรวม	4.04	.67	มาก	3.78	.65	มาก	3.69	.79	3.86	.48	มาก
5.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ	3.00	.71	ปานกลาง	3.18	.87	ปานกลาง	2.99	.73	3.26	.48	ปานกลาง
5.2 โรงเรียนบ้านสำนักทอง	3.99	.35	มาก	3.82	.56	มาก	3.80	.48	3.86	.31	มาก
5.3 โรงเรียนวรนาถเฉลิม	4.74	.21	มากที่สุด	4.15	.45	มาก	4.55	.14	4.49	.20	มากที่สุด
5.4 โรงเรียนชะอวดเศรษฐมวิทยา	3.94	.58	มาก	3.91	.46	มาก	2.90	.41	3.62	.19	มาก
5.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	3.97	.55	มาก	3.71	.54	มาก	3.97	.35	3.89	.26	มาก

จากตาราง 8 พบว่า

1) **วินัยในสถานศึกษาโดยรวมทุกโรงเรียน** ระหว่างใช้รูปแบบเมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ในระดับมาก

โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะระหว่างใช้รูปแบบ เมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับปานกลาง

โรงเรียนบ้านสำนักกอ ระหว่างใช้รูปแบบเมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับมาก

โรงเรียนวรนาธิเฉลิม ระหว่างใช้รูปแบบเมื่อประเมินโดยนักเรียน และประเมินโดยครู ระดับมากที่สุด แต่ประเมินโดยเพื่อนและประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มระดับมาก

โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา ระหว่างใช้รูปแบบ เมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อนและประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับมาก แต่ประเมินโดยครูอยู่ระดับปานกลาง

โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2 ระหว่างใช้รูปแบบ เมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับมาก

2) **ด้านจิตอาสาต่อบุคคล โดยรวมทุกโรงเรียน** ระหว่างใช้รูปแบบเมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่ม อยู่ระดับมาก

โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ ประเมินโดยนักเรียน เพื่อน ครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับปานกลาง

นอกจากนี้ผลประเมินอยู่ระดับมาก-มากที่สุด

3) **ด้านจิตอาสาต่อสังคม โดยรวมทุกโรงเรียน** ระหว่างใช้รูปแบบเมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับมาก

โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ เมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับปานกลาง

โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา เมื่อประเมินโดยครู อยู่ระดับปานกลาง

โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2 ประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน อยู่ระดับปานกลาง

นอกจากนี้ผลประเมินอยู่ระดับมาก-มากที่สุด

4) **ด้านความเสียสละโดยรวมทุกโรงเรียน** ระหว่างใช้รูปแบบเมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับมาก

โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะเมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับปานกลาง

โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา เมื่อประเมินโดยครูอยู่ระดับปานกลาง

นอกจากนี้ผลประเมินอยู่ระดับมาก-มากที่สุด

5) ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นโดยรวมทุกโรงเรียน ระหว่างใช้รูปแบบเมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับมาก

โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะเมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับปานกลาง

โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา เมื่อประเมินโดยครูอยู่ระดับปานกลาง
นอกนั้นผลประเมินอยู่ระดับมาก-มากที่สุด

- 3) ระดับวินัยในสถานศึกษารายชื่อ รายด้านและภาพรวม เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน และ ครู หลังใช้รูปแบบ
3.1) ระดับวินัยในสถานศึกษารายชื่อ เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน ครู หลังใช้รูปแบบ ปรากฏผลดังตาราง 9

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวินัยในสถานศึกษารายชื่อ เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน และครู หลังใช้รูปแบบ

ด้าน/ชื่อรายการ	ตนเอง-หลังใช้รูปแบบ		เพื่อน-หลังใช้รูปแบบ		ครู-หลังใช้รูปแบบ	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
1. ด้านจิตอาสาต่อบุคคล	3.96	.72	3.87	.86	4.28	.65
1.1 นักเรียนแนะนำสิ่งที่ประโยชน์ต่อผู้อื่น	4.05	.87	3.97	1.03	4.28	.77
1.2 นักเรียนให้ความช่วยเหลือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ	3.97	.89	3.85	.97	4.25	.69
1.3 นักเรียนแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่นเพื่อพ่อแม่	3.99	.88	3.95	1.00	4.28	.72
1.4 นักเรียนทำประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน	3.94	.86	3.85	1.00	4.31	.77
1.5 นักเรียนพยายามที่จะแบ่งเบาหรือบรรเทาความต้องการของผู้อื่น	3.87	.87	3.80	.98	4.24	.78
1.6 นักเรียนเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น	3.96	.87	3.83	1.04	4.24	.81
1.7 นักเรียนเป็นผู้รู้จักง้อเพื่อนให้ทำในสิ่งที่ดีงาม	3.92	1.00	3.91	1.00	4.28	.79

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวินัยในสถานศึกษา รายข้อ เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน และครู หลังใช้รูปแบบ (ต่อ)

ด้าน/ข้อรายการ	ตนเอง-ระหว่างใช้รูปแบบ			เพื่อน-ระหว่างใช้รูปแบบ			ครู-ระหว่างใช้รูปแบบ		
	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย
2. ด้านจิตอาสาต่อสังคม	3.89	.75	มาก	3.84	.88	มาก	4.28	.64	มาก
2.1 นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม	3.84	.91	มาก	3.87	1.04	มาก	4.32	.77	มาก
2.2 นักเรียนทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์	3.90	.93	มาก	3.94	1.08	มาก	4.31	.68	มาก
2.3 นักเรียนเป็นผู้ที่อำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม	3.88	.93	มาก	3.82	1.07	มาก	4.28	.75	มาก
2.4 นักเรียนเสนอความคิดที่จะพัฒนาโรงเรียน	3.74	.94	มาก	3.67	1.03	มาก	4.15	.78	มาก
2.5 นักเรียนตั้งใจที่จะทำงานของส่วนรวมจนสำเร็จ	4.02	.90	มาก	3.95	1.07	มาก	4.35	.74	มาก
2.6 นักเรียนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน	3.97	.93	มาก	3.90	1.06	มาก	4.24	.75	มาก
2.7 นักเรียนสละประโยชน์ที่ตนพึงได้รับเพื่อแลกกับประโยชน์ของคนหมู่มากหรือคนที่อ่อนแอกว่า	3.89	.94	มาก	3.79	1.06	มาก	4.29	.79	มาก
3. ด้านความเสียสละ	3.95	.73	มาก	3.89	.91	มาก	4.32	.59	มาก
3.1 นักเรียนเสียสละสิ่งของเพื่อแบ่งปันให้แก่บุคคลอื่น	4.07	.86	มาก	4.00	1.06	มาก	4.41	.68	มาก
3.2 นักเรียนเสียสละเวลาและแรงงานช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์	3.90	.83	มาก	3.88	1.02	มาก	4.25	.71	มาก
3.3 นักเรียนช่วยเหลือผู้อื่นที่ทำการงาน	3.93	.91	มาก	3.93	1.05	มาก	4.34	.72	มาก
3.4 นักเรียนแสดงความคิดเห็นเพื่อช่วยแก้ปัญหาให้แก่บุคคลอื่น	3.91	.92	มาก	3.81	1.03	มาก	4.17	.76	มาก
3.5 นักเรียนยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุขและประสบความสำเร็จ	4.03	.89	มาก	3.97	1.04	มาก	4.38	.68	มาก
3.6 นักเรียนแบ่งปันเครื่องอุปโภค บริโภคให้แก่ผู้ที่ขัดสนและสละทรัพย์สิน เพื่อสาธารณกุศล	3.86	.92	มาก	3.78	1.05	มาก	4.33	.70	มาก

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวินัยในสถานศึกษารายข้อ เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน และครู หลังใช้รูปแบบ (ต่อ)

ด้าน/ข้อรายการ	ตนเอง-ระหว่างใช้รูปแบบ		เพื่อน-ระหว่างใช้รูปแบบ		ครู-ระหว่างใช้รูปแบบ	
	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย
4. ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น						
4.1 นักเรียนเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น	3.96	.74	มาก	3.86	.90	มาก
4.2 นักเรียนเป็นผู้ที่เอาใจเขามาใส่ใจเรา	4.09	.85	มาก	3.94	1.02	มาก
4.3 นักเรียนแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์	3.95	.90	มาก	3.85	1.04	มาก
4.4 นักเรียนคาดเดาความรู้สึกของผู้อื่นจากการแสดงทางสีหน้าได้	3.91	.89	มาก	3.82	1.03	มาก
4.5 นักเรียนใช้ประสบการณ์ ความรู้สึกของตนเองเพื่อเข้าใจสถานการณ์ของคนอื่น ได้อย่างเหมาะสม	3.96	.93	มาก	3.81	1.01	มาก
4.6 นักเรียนใช้ภาษาท่าทาง และภาษาพูดที่บ่งบอกถึงความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น	3.91	.90	มาก	3.86	1.08	มาก
	3.92	.92	มาก	3.89	1.07	มาก
โดยภาพรวม	3.95	.69	มาก	3.86	.85	มาก
				4.31	.59	มาก

จากตาราง 9 พบว่า

5) จิตอาสาต่อบุคคล หลังใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อน และครูระดับมากทุกข้อรายการ

6) จิตอาสาต่อสังคม หลังใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อน และครูระดับมากทุกข้อรายการ

7) ด้านความเสียสละ หลังใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อน และครูอยู่ระดับมากทุกข้อรายการ

8) ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หลังใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อน และครูอยู่ระดับมากทุกข้อรายการ

3.2) ระดับวินัยนักเรียนในสถานศึกษาแต่ละด้านและภาพรวม เมื่อประเมินโดยตนเอง เพื่อน ครู และโดยรวมทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบ ปรากฏผลดังตาราง 11

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวินัยนักเรียนในสถานศึกษาแต่ละตำบลและภาพรวม จำแนกรายสถานศึกษาเมื่อประเมินโดย
ตนเอง เพื่อน ครู และโดยรวมทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบ

ด้าน	ตนเอง-หลังใช้รูปแบบ			เพื่อน-หลังใช้รูปแบบ			ครู-หลังใช้รูปแบบ			รวมทั้งสามกลุ่ม-หลังใช้รูปแบบ		
	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย
1. จิตอาสาต่อบุคคล	3.96	.72	มาก	3.87	.85	มาก	4.28	.65	มาก	4.06	.54	มาก
1.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ	3.54	.88	มาก	3.31	.88	ปานกลาง	3.51	.84	มาก	3.49	.66	ปานกลาง
1.2 โรงเรียนบ้านสำนักอ	4.37	.26	มาก	4.45	.25	มาก	4.79	.28	มากที่สุด	4.54	.15	มากที่สุด
1.3 โรงเรียนวรนาธิเฉลิม	4.30	.50	มาก	4.39	.42	มาก	4.54	.15	มากที่สุด	4.42	.24	มาก
1.4 โรงเรียนชะอวดเคร่งครังธรรมวิทยา	4.09	.49	มาก	4.05	.59	มาก	4.30	.56	มาก	4.15	.32	มาก
1.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	3.49	.78	ปานกลาง	3.23	.96	ปานกลาง	4.17	.57	มาก	3.65	.43	มาก
2. จิตอาสาต่อสังคม	3.89	.75	มาก	3.84	.88	มาก	4.27	.64	มาก	4.02	.56	มาก
2.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ	3.58	.91	มาก	3.32	.98	ปานกลาง	3.46	.70	ปานกลาง	3.47	.66	ปานกลาง
2.2 โรงเรียนบ้านสำนักอ	4.41	.31	มาก	4.42	.24	มาก	4.78	.28	มากที่สุด	4.54	.14	มากที่สุด
2.3 โรงเรียนวรนาธิเฉลิม	4.28	.56	มาก	4.37	.39	มาก	4.52	.25	มากที่สุด	4.40	.26	มาก
2.4 โรงเรียนชะอวดเคร่งครังธรรมวิทยา	3.99	.52	มาก	4.03	.62	มาก	4.32	.55	มาก	4.11	.32	มาก
2.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	3.29	.73	ปานกลาง	3.15	.99	ปานกลาง	4.26	.55	มาก	3.58	.41	มาก
3. ความเสียสละ	3.95	.73	มาก	3.89	.90	มาก	4.32	.59	มาก	4.08	.54	มาก
2.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ	3.62	.90	มาก	3.24	.97	ปานกลาง	3.61	.77	มาก	3.55	.67	มาก
2.2 โรงเรียนบ้านสำนักอ	4.44	.32	มาก	4.43	.27	มาก	4.46	.19	มาก	4.58	.14	มากที่สุด
2.3 โรงเรียนวรนาธิเฉลิม	4.29	.53	มาก	4.43	.38	มาก	4.52	.26	มากที่สุด	4.41	.26	มาก
2.4 โรงเรียนชะอวดเคร่งครังธรรมวิทยา	4.09	.48	มาก	4.15	.57	มาก	4.36	.46	มาก	4.20	.28	มาก
2.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	3.38	.72	ปานกลาง	3.19	1.03	ปานกลาง	4.22	.47	มาก	3.61	.41	มาก

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของวินัยนักเรียนในสถานศึกษาแต่ละด้านและภาพรวม จำแนกรายสถานศึกษาเมื่อประเมินโดย
ตนเอง เพื่อน ครู และโดยรวมทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบ (ต่อ)

ด้าน	ตนเอง-ระหว่างใช้รูปแบบ			เพื่อน-ระหว่างใช้รูปแบบ			ครู-ระหว่างใช้รูปแบบ			รวมทั้งสามกลุ่ม-ระหว่างใช้รูปแบบ		
	\bar{X}	SD	ความหมาย	\bar{X}	SD	ความหมาย	SD	ความหมาย	SD	ความหมาย	SD	ความหมาย
4. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	3.96	.74	มาก	3.86	.90	มาก	4.27	.64	4.05	.56	มาก	
4.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ	3.65	.97	มาก	3.22	1.04	ปานกลาง	3.49	.81	3.45	.68	ปานกลาง	
4.2 โรงเรียนบ้านสำนักอ	4.43	.32	มาก	4.40	.22	มาก	4.68	.38	4.51	.17	มากที่สุด	
4.3 โรงเรียนวรนาภิรมย์	4.30	.52	มาก	4.39	.41	มาก	4.48	.26	4.39	.26	มาก	
4.4 โรงเรียนชเชอดเตรังธรรมวิทยา	4.06	.53	มาก	4.06	.58	มาก	4.42	.50	4.18	.33	มาก	
4.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	3.49	.74	ปานกลาง	3.25	1.02	ปานกลาง	4.20	.53	3.66	.43	มาก	
5. โดยภาพรวม	3.94	.69	มาก	3.86	.84	มาก	4.31	.59	4.07	.51	มาก	
5.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ	3.61	.88	มาก	3.25	.91	ปานกลาง	3.54	.79	3.57	.64	มาก	
5.2 โรงเรียนบ้านสำนักอ	4.41	.27	มาก	4.43	.21	มาก	4.78	.26	4.54	.13	มากที่สุด	
5.3 โรงเรียนวรนาภิรมย์	4.28	.46	มาก	4.40	.34	มาก	4.52	.18	4.40	.22	มาก	
5.4 โรงเรียนชเชอดเตรังธรรมวิทยา	4.06	.45	มาก	4.07	.55	มาก	4.35	.49	4.16	.29	มาก	
5.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	3.42	.67	ปานกลาง	3.20	.92	ปานกลาง	4.21	.51	3.62	.38	มาก	

จากตาราง 10 พบว่า

1) วินัยในสถานศึกษาโดยรวมทุกโรงเรียน หลังใช้รูปแบบเมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ในระดับมาก

โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ หลังใช้รูปแบบ เมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับมาก ส่วนประเมินโดยเพื่อนระดับปานกลาง

โรงเรียนบ้านสำนักกอ หลังใช้รูปแบบเมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับมาก และประเมินโดยครูอยู่ระดับมากที่สุด

โรงเรียนวรนาธิเฉลิม หลังใช้รูปแบบ เมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มระดับมาก และประเมินโดยครูอยู่ระดับมากที่สุด

โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา หลังใช้รูปแบบ เมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่ม ระดับมาก

โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2 หลังใช้รูปแบบ เมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่ม อยู่ระดับปานกลาง ส่วนประเมินโดยครูอยู่ระดับมาก

2) ด้านจิตอาสาต่อบุคคล โดยรวมทุกโรงเรียน หลังใช้รูปแบบเมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับมาก

โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ ประเมินโดยเพื่อนและประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับปานกลาง

โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2 ประเมินโดยนักเรียนและประเมินโดยเพื่อนอยู่ระดับปานกลาง นอกนั้นผลประเมินอยู่ระดับมาก-มากที่สุด

3) ด้านจิตอาสาต่อสังคม โดยรวมทุกโรงเรียน หลังใช้รูปแบบเมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับมาก

โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ เมื่อประเมินโดยประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับปานกลาง

โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2 ประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน อยู่ระดับปานกลาง นอกนั้นผลประเมินอยู่ระดับมาก-มากที่สุด

4) ด้านความเสียสละ โดยรวมทุกโรงเรียน หลังใช้รูปแบบเมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับมาก

โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ เมื่อประเมินโดยประเมินโดยเพื่อน อยู่ระดับปานกลาง

โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2 ประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน อยู่ระดับปานกลาง

นอกนั้นผลประเมินอยู่ระดับมาก-มากที่สุด

5) ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นโดยรวมทุกโรงเรียน หลังใช้รูปแบบเมื่อประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับมาก

โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ เมื่อประเมินโดยประเมินโดยเพื่อน และประเมินโดยรวมทั้งสามกลุ่มอยู่ระดับปานกลาง

โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2 ประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน อยู่ระดับปานกลาง

นอกนั้นผลประเมินอยู่ระดับมาก-มากที่สุด

ตอนที่ 3.3 ความสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างผลการประเมินวินัยนักเรียนภาพรวม ประเมินโดยตนเอง โดยเพื่อน และ โดยครู

1) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation coefficient:r) ระหว่างผลการประเมินวินัยภาพรวมก่อนใช้รูปแบบโดยตนเอง โดยเพื่อน และโดยครู ปรากฏผลดังตาราง 11

ตาราง 11 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation coefficient : r) ระหว่างผลการประเมินวินัยนักเรียนภาพรวมก่อนใช้รูปแบบโดยตนเอง โดย เพื่อน และ โดยครู

วินัย	pP	pT
วินัยนักเรียนภาพรวมก่อนใช้รูปแบบประเมินโดยตนเอง (pS)	.479**	.383**
วินัยนักเรียนภาพรวมก่อนใช้รูปแบบประเมินโดยเพื่อน (pP)		.609**
วินัยวินัยนักเรียนภาพรวมก่อนใช้รูปแบบประเมินโดยครู (pT)		-

จากตาราง 11 พบว่า วินัยนักเรียนในสถานศึกษาภาพรวมก่อนใช้รูปแบบ ประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อนและประเมินโดยครู มีความสัมพันธ์กัน (ทิศทางบวก) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือข้อมูลที่ประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อนและประเมินโดยครู ไปในทิศทางเดียวกัน

2) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation coefficient : r) ระหว่างผลการประเมินวินัยภาพรวมระหว่างใช้รูปแบบโดยตนเอง โดยเพื่อน และโดยครู ปรากฏผลดังตาราง 13

ตาราง 12 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation coefficient : r) ระหว่าง ผลการประเมินวินัยนักเรียนภาพรวมระหว่างใช้รูปแบบโดยตนเอง โดยเพื่อน และโดยครู

วินัย	fP	fT
วินัยนักเรียนภาพรวมระหว่างใช้รูปแบบประเมินโดยตนเอง (fS)	.378**	.376**
วินัยนักเรียนภาพรวมระหว่างใช้รูปแบบประเมินโดยเพื่อน (fP)		.276**
วินัยวินัยนักเรียนภาพรวมระหว่างใช้รูปแบบประเมินโดยครู (fT)		-

จากตาราง 12 พบว่า วินัยนักเรียนในสถานศึกษาภาพรวมระหว่างใช้รูปแบบ ประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อนและประเมินโดยครู มีความสัมพันธ์กัน (ทิศทางบวก) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือข้อมูลที่ประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อนและประเมินโดยครู ไปในทิศทางเดียวกัน

3) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย(Simple Correlation coefficient : r) ระหว่าง ผลการประเมินวินัยภาพรวมหลังใช้รูปแบบโดยตนเอง โดยเพื่อน และโดยครู ปรากฏผลดังตาราง 13

ตาราง 13 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation coefficient : r) ระหว่าง ผลการประเมินวินัยนักเรียนภาพรวมหลังใช้รูปแบบโดยตนเอง โดยเพื่อน และโดยครู

วินัย	poP	poT
วินัยนักเรียนภาพรวมหลังใช้รูปแบบประเมินโดยตนเอง (poS)	.404**	.269**
วินัยนักเรียนภาพรวมหลังใช้รูปแบบประเมินโดยเพื่อน (poP)		.336**
วินัยวินัยนักเรียนภาพรวมหลังใช้รูปแบบประเมินโดยครู (poT)		-

จากตาราง 13 พบว่า วินัยนักเรียนในสถานศึกษาภาพรวมหลังใช้รูปแบบ ประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อนและประเมินโดยครู มีความสัมพันธ์กัน (ทิศทางบวก) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นั่นคือข้อมูลที่ประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อนและประเมินโดยครู ไปในทิศทางเดียวกัน

ตอนที่ 3.4 ผลการเปรียบเทียบวินัยนักเรียนในสถานศึกษาแต่ละด้านและภาพรวม ก่อนใช้รูปแบบ ระหว่างใช้รูปแบบ และหลังใช้รูปแบบ ซึ่งประเมินโดยนักเรียน เพื่อน และครู

3.4.1 ผลการเปรียบเทียบวินัยนักเรียนในสถานศึกษาแต่ละด้านและภาพรวม ก่อนใช้รูปแบบ ระหว่างใช้รูปแบบ ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่ม ปรากฏผลดังตาราง 14

ตาราง 14 การทดสอบที (t-test Dependent) เพื่อเปรียบเทียบวินัยนักเรียนในสถานศึกษาแต่ละด้านและภาพรวม ก่อนใช้รูปแบบกับระหว่างใช้รูปแบบ ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่ม

ด้าน	t-test ก่อนใช้รูปแบบ กับ ระหว่างใช้รูปแบบ ประเมินโดย นักเรียน	t-test ก่อนใช้รูปแบบ กับ ระหว่างใช้รูปแบบ ประเมินโดย เพื่อน	t-test ก่อนใช้รูปแบบ กับ ระหว่างใช้รูปแบบ ประเมินโดย ครู	t-test ก่อนใช้รูปแบบ กับ ระหว่างใช้รูปแบบ ประเมินโดย ทั้งสามกลุ่ม
1. จิตอาสาต่อบุคคล	5.9**	1.99*	5.99**	7.11**
1.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ	2.26*	3.89**	4.79**	4.45**
1.2 โรงเรียนบ้านสำนักกอก	5.12**	9.54**	5.78**	11.80**
1.3 โรงเรียนวรนาารีเฉลิม	6.94**	-5.78**	-.29	1.29
1.4 โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา	1.18	2.03*	2.23*	3.34**
1.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	.97	-3.17**	2.27*	-.98
2. จิตอาสาต่อสังคม	7.19**	.61	6.06**	6.35**
2.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ	2.93**	2.58*	4.57**	4.02**
2.2 โรงเรียนบ้านสำนักกอก	3.85**	7.22**	7.76**	10.05**
2.3 โรงเรียนวรนาารีเฉลิม	7.45**	-6.89**	-1.00	.89
2.4 โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา	3.04**	1.44	2.24*	3.50**
2.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	.03	-8.32**	1.85	-1.79
3. ด้านความเสียสละ	5.34**	.26	4.37**	4.40**
3.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ	3.25**	2.31*	3.34**	4.49**
3.2 โรงเรียนบ้านสำนักกอก	3.50**	10.03**	4.75**	9.33**
3.3 โรงเรียนวรนาารีเฉลิม	7.37**	-6.91**	-.58	.33
3.4 โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา	1.24	.96	-1.96	2.13*
3.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	-1.04	-3.50**	.30	-3.10**

ตาราง 14 การทดสอบที (t-test Dependent) เพื่อเปรียบเทียบวินัยนักเรียนในสถานศึกษาแต่ละด้าน และภาพรวม ก่อนใช้รูปแบบกับระหว่างใช้รูปแบบ ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่ม (ต่อ)

ด้าน	t-test ก่อนใช้รูปแบบ กับ ระหว่างใช้รูปแบบ ประเมินโดย นักเรียน	t-test ก่อนใช้รูปแบบ กับ ระหว่างใช้รูปแบบ ประเมินโดย เพื่อน	t-test ก่อนใช้รูปแบบ กับ ระหว่างใช้รูปแบบ ประเมินโดย ครู	t-test ก่อนใช้รูปแบบ กับ ระหว่างใช้รูปแบบ ประเมินโดย ทั้งสามกลุ่ม
4. ด้านเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	4.63**	2.21*	6.02**	6.36**
4.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ	2.49*	3.65**	4.35**	4.60**
4.2 โรงเรียนบ้านสำนักกอก	3.60**	10.06**	7.09**	13.15**
4.3 โรงเรียนวรนาริเฉลิม	4.58**	-4.52**	.46	.93
4.4 โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา	.69	.89	1.53	1.91
4.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	-.35	-2.62*	2.24*	-1.32
5. โดยภาพรวม	5.95**	1.34	6.05**	6.26**
5.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ	2.93**	3.16**	4.92**	5.30**
5.2 โรงเรียนบ้านสำนักกอก	4.07**	10.01**	7.13**	11.53**
5.3 โรงเรียนวรนาริเฉลิม	7.01**	-6.87**	-.61	.52
5.4 โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา	1.67	1.48	2.21*	2.79**
5.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	-.66	-3.39**	1.40	-1.61

จากตาราง 14 ผลการเปรียบเทียบก่อนใช้รูปแบบกับระหว่างใช้รูปแบบซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มพบว่า

1. วินัยในสถานศึกษาภาพรวม

1.1 วินัยในสถานศึกษาภาพรวมทั้ง 5 โรงเรียน ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประเมินโดยเพื่อนก่อนใช้รูปแบบกับระหว่างใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน

1.2 วินัยในสถานศึกษาภาพรวมโรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.3 วินัยในสถานศึกษาภาพรวมโรงเรียนบ้านสำนักกอ ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.4 วินัยในสถานศึกษาภาพรวมโรงเรียนวรนาภิเษม ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มก่อนใช้รูปแบบกับระหว่างใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน แต่ประเมินโดยเพื่อนก่อนใช้รูปแบบสูงกว่า ระหว่างใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.5 วินัยในสถานศึกษาภาพรวมโรงเรียนชะอวดเคร่งครมวิทยา ประเมินโดยครูและประเมินโดยทั้งสามกลุ่มระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อนก่อนใช้รูปแบบกับระหว่างใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน

1.6 วินัยในสถานศึกษาภาพรวมโรงเรียนวิเชียรมาตุ 2 ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มก่อนใช้รูปแบบกับระหว่างใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน แต่ประเมินโดยเพื่อนก่อนใช้รูปแบบสูงกว่า ระหว่างใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. จิตอาสาต่อบุคคล

2.1 จิตอาสาต่อบุคคลทั้ง 5 โรงเรียน ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 จิตอาสาต่อบุคคลโรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 จิตอาสาต่อบุคคลโรงเรียนบ้านสำนักกอ ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.4 จิตอาสาต่อบุคคลโรงเรียนวรนาภิเษม ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มก่อนใช้รูปแบบกับระหว่างใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน แต่ประเมินโดยเพื่อนก่อนใช้รูปแบบสูงกว่าระหว่างใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญ

2.5 จิตอาสาต่อบุคคลโรงเรียนชะอวดเคร่งครม ซึ่งประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประเมินโดยนักเรียน ก่อนใช้รูปแบบกับระหว่างใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน

2.6 จิตอาสาต่อบุคคลโรงเรียนวิเชียรมาตุ ซึ่งประเมินโดยครู ระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่า ก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประเมินโดยนักเรียน และประเมินโดยทั้งกลุ่มก่อนใช้ รูปแบบกับระหว่างใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน แต่ประเมินโดยเพื่อนก่อนใช้รูปแบบสูงกว่าระหว่างใช้ รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญ

3. จิตอาสาต่อสังคม

3.1 จิตอาสาต่อสังคมทั้ง 5 โรงเรียนซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยครู และ ประเมินโดยทั้งสามกลุ่มระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วน ประเมินโดยเพื่อนก่อนใช้รูปแบบกับระหว่างใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน

3.2 จิตอาสาต่อสังคมโรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดย เพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ

3.3 จิตอาสาต่อสังคมโรงเรียนบ้านสำนักกอกซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ

3.4 จิตอาสาต่อสังคมโรงเรียนวรนารีเฉลิม ซึ่งประเมินโดยนักเรียนระหว่างใช้รูปแบบ สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มก่อน ใช้รูปแบบกับระหว่างใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน แต่ประเมินโดยเพื่อนก่อนใช้รูปแบบสูงกว่า ระหว่าง ใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญ

3.5 จิตอาสาต่อสังคมโรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมิน โดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประเมินโดยเพื่อนก่อนใช้รูปแบบกับระหว่างใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน

3.6 จิตอาสาต่อสังคมโรงเรียนวิเชียรมาตุ 2 ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยครู และ ประเมินโดยทั้งสามกลุ่มก่อนใช้รูปแบบกับระหว่างใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน แต่ประเมินโดยเพื่อน ก่อนใช้รูปแบบสูงกว่า ระหว่างใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญ

4. ด้านความเสียสละ

4.1 ความเสียสละทั้ง 5 โรงเรียน ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยครู และประเมิน โดยทั้งสามกลุ่มระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประเมินโดย เพื่อนก่อนใช้รูปแบบกับระหว่างใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน

4.2 ความเสียสละโรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ

ก่อนใช้รูปแบบกับระหว่างใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน แต่ประเมินโดยเพื่อนก่อนใช้รูปแบบสูงกว่าระหว่างใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญ

3.4.2 ผลการเปรียบเทียบวินัยนักเรียนในสถานศึกษาแต่ละด้านและภาพรวมก่อนใช้รูปแบบ กับหลังใช้รูปแบบซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่ม ปรากฏผลดังตาราง 15

ตาราง 15 การทดสอบที (t-test Dependent) เพื่อเปรียบเทียบวินัยในสถานศึกษาแต่ละด้าน และภาพรวม ก่อนใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบซึ่งประเมินโดยนักเรียนซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่ม

ด้าน	t-test ก่อนใช้รูปแบบ กับ หลังใช้รูปแบบ ประเมินโดย นักเรียน	t-test ก่อนใช้รูปแบบ กับ หลังใช้รูปแบบ ประเมินโดย เพื่อน	t-test ก่อนใช้รูปแบบ กับ หลังใช้รูปแบบ ประเมินโดย ครู	t-test ก่อนใช้รูปแบบ กับ หลังใช้รูปแบบ ประเมินโดย ทั้งสามกลุ่ม
1. จิตอาสาต่อบุคคล	3.13**	2.15**	13.35**	7.33**
1.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ	4.09**	3.92**	6.15**	5.53**
1.2 โรงเรียนบ้านสำนักกอก	8.34**	14.72**	15.50**	17.17**
1.3 โรงเรียนวรานารีเฉลิม	1.50	-3.52**	-1.69	-.85
1.4 โรงเรียนชะอวดเคร่งครมวิทยา	3.10**	2.29*	12.54**	3.14**
1.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	4.40**	-5.80**	4.66**	-4.71**
2. จิตอาสาต่อสังคม	3.47**	2.01*	13.67**	7.68**
2.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ	4.16**	3.66**	5.92**	6.24**
2.2 โรงเรียนบ้านสำนักกอก	7.01**	16.26**	16.34**	17.82**
2.3 โรงเรียนวรานารีเฉลิม	3.10**	-3.89**	-.85	-.12
2.4 โรงเรียนชะอวดเคร่งครมวิทยา	3.49**	1.98	13.53**	8.89**
2.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	-1.31	-5.90**	-2.70**	-5.93**
3. ด้านความเสียสละ	2.15*	1.41	13.52**	6.37**
3.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ	4.83**	2.58*	6.95**	5.88**
3.2 โรงเรียนบ้านสำนักกอก	6.39**	15.79**	17.92**	17.04**
3.3 โรงเรียนวรานารีเฉลิม	.99	-3.13**	-.75	-.80
3.4 โรงเรียนชะอวดเคร่งครมวิทยา	2.30*	2.16*	14.16**	8.38**
3.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	-6.26**	-6.19**	3.54**	-7.08**

ตาราง 15 การทดสอบที (t-test Dependent) เพื่อเปรียบเทียบวินัยในสถานศึกษาแต่ละด้าน และภาพรวม ก่อนใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบซึ่งประเมินโดยนักเรียนซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่ม (ต่อ)

ด้าน	t-test ก่อนใช้รูปแบบ กับ หลังใช้รูปแบบ ประเมินโดย นักเรียน	t-test ก่อนใช้รูปแบบ กับ หลังใช้รูปแบบ ประเมินโดย เพื่อน	t-test ก่อนใช้รูปแบบ กับ หลังใช้รูปแบบ ประเมินโดย ครู	t-test ก่อนใช้รูปแบบ กับ หลังใช้รูปแบบ ประเมินโดย ทั้งสามกลุ่ม
4. ด้านเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	2.85**	2.14*	12.93**	7.18**
4.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ	4.05**	3.89**	6.00**	6.38**
4.2 โรงเรียนบ้านสำนักกอก	-7.54**	16.02**	21.93**	19.77**
4.3 โรงเรียนวรนาธิเฉลิม	1.34	-3.43**	-1.57	-1.07
4.4 โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา	1.37	1.36	12.97**	7.92**
4.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	-4.35**	-5.14**	3.48**	-4.76**
5. โดยภาพรวม	2.65**	1.89	13.80**	6.69**
5.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ	4.51**	3.49**	6.48**	5.26**
5.2 โรงเรียนบ้านสำนักกอก	7.42**	16.25**	20.16**	17.91**
5.3 โรงเรียนวรนาธิเฉลิม	1.30	-4.24**	-1.28	-1.25
5.4 โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา	2.67**	2.20*	14.15**	8.89**
5.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	-5.71**	-6.27**	4.52**	-5.92**

จากตาราง 15 ผลการเปรียบเทียบก่อนใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่ม พบว่า

1. วินัยในสถานศึกษาภาพรวม

1.1 วินัยในสถานศึกษาภาพรวมทั้ง 5 โรงเรียน ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วน ประเมินโดยเพื่อนก่อนใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน

1.2 วินัยในสถานศึกษาภาพรวมโรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.3 วินัยในสถานศึกษาภาพรวมโรงเรียนบ้านสำนักกอ ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมิน โดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ประเมินโดยเพื่อน

1.4 วินัยในสถานศึกษาภาพรวมโรงเรียนวรนาธิเฉลิม ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมิน โดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มก่อนใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน แต่ประเมินโดย เพื่อนก่อนใช้รูปแบบสูงกว่า หลังใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญ

1.5 วินัยในสถานศึกษาภาพรวม โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.6 วินัยในสถานศึกษาภาพรวม โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2 ซึ่งประเมินโดยครู หลังใช้รูปแบบ สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อนและ ประเมินโดยทั้งสามกลุ่มก่อนใช้รูปแบบสูงกว่า หลังใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญ

2. จิตอาสาต่อบุคคล

2.1 จิตอาสาต่อบุคคลทั้ง 5 โรงเรียน ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ

2.2 จิตอาสาต่อบุคคลโรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดย เพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ

2.3 จิตอาสาต่อบุคคล โรงเรียนบ้านสำนักกอ ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ

2.4 จิตอาสาต่อบุคคล โรงเรียนวรนาธิเฉลิม ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มก่อนใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน แต่ประเมินโดยเพื่อน ก่อนใช้รูปแบบสูงกว่า หลังใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญ

2.5 จิตอาสาต่อบุคคลโรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมิน โดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ

2.6 จิตอาสาต่อบุคคลโรงเรียนวิเชียรมาตุ 2 ซึ่งประเมินโดยนักเรียนและประเมินโดยครู หลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ประเมินโดยเพื่อนและประเมินโดย ทั้งสามกลุ่มก่อนใช้รูปแบบสูงกว่า หลังใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญ

3. จิตอาสาต่อสังคม

3.1 จิตอาสาต่อสังคมทั้ง 5 โรงเรียนซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 จิตอาสาต่อสังคม โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.3 จิตอาสาต่อสังคม โรงเรียนบ้านสำนักกอซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.4 จิตอาสาต่อสังคม โรงเรียนวรนาธิเฉลิมซึ่งประเมินโดยนักเรียน หลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประเมินโดยครูและประเมินโดยทั้งสามกลุ่มก่อนใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน แต่ประเมินโดยเพื่อนก่อนใช้รูปแบบสูงกว่า หลังใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญ

3.5 จิตอาสาต่อสังคม โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประเมินโดยเพื่อนก่อนใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน

3.6 จิตอาสาต่อสังคม โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2 ซึ่งประเมินโดยนักเรียนก่อนใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน แต่ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่ม ก่อนใช้รูปแบบสูงกว่า หลังใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญ

4. ด้านความเสียสละ

4.1 ด้านความเสียสละทั้ง 5 โรงเรียนซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยครู หลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยทั้งสามกลุ่มก่อนใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน

4.2 ด้านความเสียสละ โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.3 ด้านความเสียสละ โรงเรียนบ้านสำนักกอ ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.4 ด้านความเสียสละ โรงเรียนวรนาธิเฉลิม ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มก่อนใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน แต่ประเมินโดยเพื่อนก่อนใช้รูปแบบสูงกว่า หลังใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญ

4.5 ด้านความเสียสละ โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.6 ด้านความเสียสละ โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2 ซึ่งประเมินโดยครู หลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน และประเมินโดยทั้งสามกลุ่ม ก่อนใช้รูปแบบสูงกว่าหลังใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญ

5. ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

5.1 ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นทั้ง 5 โรงเรียน ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.2 ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.3 ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โรงเรียนบ้านสำนักกอ ซึ่งประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ประเมินโดยนักเรียนก่อนใช้รูปแบบสูงกว่าหลังใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญ

5.4 ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โรงเรียนวรนารีเฉลิม ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มก่อนใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน แต่ประเมินโดยเพื่อนก่อนใช้รูปแบบสูงกว่า หลังใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญ

5.5 ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา ซึ่งประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประเมินโดยนักเรียนและประเมินโดยเพื่อน ก่อนใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน

5.6 ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2 ซึ่งประเมินโดยครู ก่อนใช้รูปแบบ กับหลังใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน แต่ประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อนและประเมินโดยทั้งสามกลุ่มก่อนใช้รูปแบบสูงกว่า หลังใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญ

3.4.3 ผลการเปรียบเทียบวินัยนักเรียนในสถานศึกษาแต่ละด้านและภาพรวมระหว่างใช้รูปแบบ กับหลังใช้รูปแบบซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่ม ปรากฏผลดังตาราง 16

ตาราง 16 การทดสอบที (t-test Dependent) เพื่อเปรียบเทียบวินัยนักเรียนในสถานศึกษาแต่ละด้าน และภาพรวม ระหว่างใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่ม

ด้าน	t-test ระหว่างใช้รูปแบบ กับ หลังใช้รูปแบบ ประเมินโดย นักเรียน	t-test ระหว่างใช้รูปแบบ กับ หลังใช้รูปแบบ ประเมินโดย เพื่อน	t-test ระหว่างใช้รูปแบบ กับ หลังใช้รูปแบบ ประเมินโดย ครู	t-test ระหว่างใช้รูปแบบ กับ หลังใช้รูปแบบ ประเมินโดย ทั้งสามกลุ่ม
1. จิตอาสาต่อบุคคล	-1.87	1.46	12.02**	6.09**
1.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ	1.63	.98	2.98**	2.98**
1.2 โรงเรียนบ้านสำนักกอก	5.76**	5.98**	13.39**	12.20**
1.3 โรงเรียนวรนารีเฉลิม	-6.45**	2.53**	-1.03	-1.73
1.4 โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา	1.60	1.08	17.10**	11.38**
1.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	-3.53**	-3.45**	3.75**	-3.21**
2. จิตอาสาต่อสังคม	2.50**	2.43*	12.43**	6.03**
2.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ	1.69	1.83	3.52**	3.09**
2.2 โรงเรียนบ้านสำนักกอก	6.82**	6.27**	12.83**	11.35**
2.3 โรงเรียนวรนารีเฉลิม	-5.74**	3.30**	-.06	-1.44
2.4 โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา	.78	1.46	18.47**	11.20**
2.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	-.96	-.47	-4.28**	-3.95**
3. ด้านความเสียสละ	-2.13*	1.93	13.07**	6.16**
3.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ	1.40	.36	4.79**	2.52*
3.2 โรงเรียนบ้านสำนักกอก	5.17**	5.40**	20.33**	14.05**
3.3 โรงเรียนวรนารีเฉลิม	-6.09**	3.53**	-.41	-1.13
3.4 โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา	1.46	1.81*	18.89**	12.22**
3.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	-4.20**	-3.21**	3.09**	-3.33**

ตาราง 16 การทดสอบที (t-test Dependent) เพื่อเปรียบเทียบวินัยนักเรียนในสถานศึกษาแต่ละด้าน และภาพรวม ระหว่างใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่ม (ต่อ)

ด้าน	t-test ระหว่างใช้รูปแบบ กับ หลังใช้รูปแบบ ประเมินโดย นักเรียน	t-test ระหว่างใช้รูปแบบ กับ หลังใช้รูปแบบ ประเมินโดย เพื่อน	t-test ระหว่างใช้รูปแบบ กับ หลังใช้รูปแบบ ประเมินโดย ครู	t-test ระหว่างใช้รูปแบบ กับ หลังใช้รูปแบบ ประเมินโดย ทั้งสามกลุ่ม
4. ด้านเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	-0.95	1.04	10.42**	6.01**
4.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ	3.02**	.63	3.07**	3.31**
4.2 โรงเรียนบ้านสำนักกอก	6.64**	4.54**	11.34**	12.46**
4.3 โรงเรียนวรนารีเฉลิม	-5.19**	1.72	-1.77	-2.15*
4.4 โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา	.94	1.14	16.71**	11.27**
4.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	-4.08**	-2.89**	1.69	-3.27**
5. โดยภาพรวม	-1.94	1.95	12.80**	6.71**
5.1 โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ	1.94	1.24	3.75**	3.81**
5.2 โรงเรียนบ้านสำนักกอก	7.93**	5.97**	15.80**	13.63**
5.3 โรงเรียนวรนารีเฉลิม	-7.02**	3.57**	-1.01	-1.55
5.4 โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา	1.33	1.57	19.57**	12.23**
5.5 โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2	-4.25**	-3.60**	4.22**	-3.46**

จากตาราง 16 ผลการเปรียบเทียบระหว่างใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่ม พบว่า

1. วินัยในสถานศึกษาภาพรวม

1.1 วินัยในสถานศึกษาภาพรวมทั้ง 5 โรงเรียน ซึ่งประเมินโดยครูและประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าระหว่างใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประเมินโดยนักเรียนและประเมินโดยเพื่อนระหว่างใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน

1.2 วินัยในสถานศึกษาภาพรวมโรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าระหว่างใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.6 จิตอาสาต่อบุคคลโรงเรียนวิเชียรมาตุ 2 ซึ่งประเมินโดยครู หลังใช้รูปแบบสูงกว่าระหว่างใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่าหลังใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. จิตอาสาต่อสังคม

3.1 จิตอาสาต่อสังคมทั้ง 5 โรงเรียน ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าระหว่างใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 จิตอาสาต่อสังคมโรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ ซึ่งประเมินโดยครูและประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าระหว่างใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประเมินโดยนักเรียนและประเมินโดยเพื่อนระหว่างใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน

3.3 จิตอาสาต่อสังคมโรงเรียนบ้านสำนักกอ ซึ่งประเมินโดยนักเรียน ประเมินโดยเพื่อน ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าระหว่างใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.4 จิตอาสาต่อสังคมโรงเรียนวรรณาริเฉลิม ซึ่งประเมินโดยเพื่อน หลังใช้รูปแบบสูงกว่าระหว่างใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประเมินโดยครูและประเมินโดยทั้งสามกลุ่มระหว่างใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน แต่ประเมินโดยนักเรียน ระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่าหลังใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.5 จิตอาสาต่อสังคมโรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา ซึ่งประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าระหว่างใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประเมินโดยนักเรียนและประเมินโดยเพื่อน ระหว่างใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน

3.6 จิตอาสาต่อสังคมโรงเรียนวิเชียรมาตุ 2 ซึ่งนักเรียนและประเมินโดยเพื่อน ระหว่างใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน แต่ประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่าหลังใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ด้านความเสียสละ

4.1 ความเสียสละทั้ง 5 โรงเรียนซึ่งประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าระหว่างใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประเมินโดยเพื่อนระหว่างใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน แต่ประเมินโดยนักเรียนระหว่างใช้รูปแบบสูงกว่าหลังใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.2 ความเสียสละโรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ ซึ่งประเมินโดยครู และประเมินโดยทั้งสามกลุ่มหลังใช้รูปแบบสูงกว่าระหว่างใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประเมินโดยนักเรียนและประเมินโดยเพื่อนระหว่างใช้รูปแบบกับหลังใช้รูปแบบไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยและพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อสร้างรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
2. เพื่อปฏิบัติการใช้รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
3. เพื่อประเมินและจัดทำคู่มือการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ตอนที่ 1 สรุปผล

1. ผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบ พบว่า
 - 1) คุณภาพรูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น พบว่า โดยภาพรวมทุกมาตรฐานมีคุณภาพระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) เมื่อพิจารณารายมาตรฐาน พบว่า มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.60$) มาตรฐานด้านความเหมาะสมของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.50$) และมาตรฐานด้านอัตถประโยชน์ ($\bar{X} = 4.53$) ระดับมากที่สุด ส่วนมาตรฐานด้านความเพียงพอ ($\bar{X} = 4.08$) มาตรฐานด้านการเห็นพ้องต้องกัน ($\bar{X} = 4.33$) และมาตรฐานด้านจริยธรรม ($\bar{X} = 4.00$) ระดับมาก
 - 2) องค์ประกอบของรูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
 - 2.1) รูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยรวมมีความชัดเจนระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$)
 - 2.2) ระบบและกลไกในการจัดกิจกรรมโดยรวมมีความชัดเจนระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$)
 - 2.3) แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยรวมมีความชัดเจนเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า

2.3.1) ความชัดเจนของหลักการ วัตถุประสงค์ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$)

2.3.2) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมของแนวทางการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษานอกชั้นเรียน โดยรวมหน่วยที่ 1-5 ระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$) เมื่อพิจารณาผลประเมินกิจกรรมนอกชั้นเรียนแต่ละหน่วย พบว่า หน่วยที่ 1 กิจกรรมสร้างสรรค์สังคมจิตอาสาพัฒนาสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.05$) หน่วยที่ 2 กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง น้องช่วยพี่ ($\bar{X} = 4.38$) หน่วยที่ 3 กิจกรรมสภานักเรียน ($\bar{X} = 4.33$) หน่วยที่ 4 กิจกรรมการจราจรสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.04$) หน่วยที่ 5 กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ($\bar{X} = 4.27$) อยู่ระดับมาก

2.3.3) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมของแนวทางการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาในชั้นเรียนในรูปแบบการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม โดยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$)

2.4) แนวทางการบริหารจัดการในสถานศึกษา ระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$)

2.5) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีความชัดเจน เหมาะสมโดยรวมระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$) เมื่อพิจารณาผลประเมินเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละประเภท พบว่า แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ($\bar{X} = 4.50$) แบบประเมินความพึงพอใจของครูที่เข้าร่วมโครงการ ($\bar{X} = 4.50$) แบบประเมินคุณภาพงาน ($\bar{X} = 4.75$) มีความชัดเจน เหมาะสมระดับมากที่สุด ส่วนแบบประเมินพฤติกรรมการณ์วินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ($\bar{X} = 4.00$) แบบบันทึกพฤติกรรมการณ์วินัย ด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นสำหรับกิจกรรมนอกชั้นเรียน หน่วยที่ 1 - 5 ($\bar{X} = 4.33$) แบบบันทึกพฤติกรรมการณ์วินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นอยู่ในระดับมาก สำหรับกิจกรรมบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.00$) มีความชัดเจน เหมาะสม ระดับมาก

2. ผลการขับเคลื่อนรูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นระยะเวลา 1 ภาคเรียน ใน 5 โรงเรียนในเขตภาคใต้ มีรายชื่อดังต่อไปนี้

- 1) โรงเรียนสมเด็จพระเจ้าพะโคะ จังหวัดสงขลา
- 2) โรงเรียนบ้านสำนักกอ จังหวัดพัทลุง
- 3) โรงเรียนวรนาธิเฉลิม จังหวัดสงขลา
- 4) โรงเรียนชะอวดเคร่งธรรมวิทยา จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 5) โรงเรียนวิเชียรมาตุ 2 จังหวัดตรัง

ผลการนำรูปแบบไปนำร่อง ได้มีการประเมินพฤติกรรมการมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น 3 มิติ ก่อน ระหว่าง และหลังการนำรูปแบบไปนำร่องทดลองใช้และประเมิน ในลักษณะ 3 เสา โดยการให้นักเรียนประเมินตนเอง ครูประเมินนักเรียน และเพื่อนประเมินเพื่อน พบว่า

ก่อนการนำรูปแบบไปใช้ พบว่า

1) จิตอาสาต่อบุคคล ก่อนใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง และเพื่อนประเมินระดับมากทุกข้อรายการ ส่วนครูประเมินอยู่ระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้น นักเรียนแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่นเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ระดับมาก

2) จิตอาสาต่อสังคม ก่อนใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง และเพื่อนประเมินระดับมากเกือบทุกข้อรายการ ยกเว้นนักเรียนเสนอความคิดที่จะพัฒนาโรงเรียน ระดับปานกลาง ส่วนครูประเมินอยู่ระดับปานกลางทุกข้อรายการ

3) ด้านความเสียสละ ก่อนใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง และเพื่อนประเมินระดับมากทุกข้อรายการ ส่วนครูประเมินอยู่ระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้น นักเรียนเสียสละสิ่งของเพื่อแบ่งปันให้แก่บุคคลอื่น และนักเรียนยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุขและประสบความสำเร็จ ระดับมาก

4) ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ก่อนใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเองและเพื่อนประเมินระดับมากทุกข้อรายการ ส่วนครูประเมินอยู่ระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นนักเรียนเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น

ระหว่างใช้รูปแบบ พบว่า

1) จิตอาสาต่อบุคคล ระหว่างใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมิน และครูระดับมากทุกข้อรายการ

2) จิตอาสาต่อสังคม ระหว่างใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินระดับมากทุกข้อรายการ ส่วนประเมินโดยครูอยู่ระดับมากเกือบทุกข้อรายการยกเว้น นักเรียนเสนอความคิดที่จะพัฒนาโรงเรียนระดับปานกลาง

3) ด้านความเสียสละ ระหว่างใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมิน และครูประเมินอยู่ระดับมากทุกข้อรายการ

4) ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นระหว่างใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมิน และครูประเมินอยู่ระดับมากทุกข้อรายการ

หลังการใช้รูปแบบ พบว่า

1) จิตอาสาต่อบุคคล หลังใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมิน และครูประเมินระดับมากทุกข้อรายการ

2) จิตอาสาต่อสังคม หลังใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมิน และครูประเมินระดับมากทุกข้อรายการ

3) ด้านความเสียสละ หลังใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมิน และครูประเมินอยู่ระดับมากทุกข้อรายการ

4) ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หลังใช้รูปแบบพัฒนาแต่ละข้อรายการ นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมิน และครูประเมินอยู่ระดับมากทุกข้อรายการ

และมีข้อค้นพบว่า การเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่จะเกิดผลเป็นรูปธรรมนั้น ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทั้งในและนอกสถานศึกษา หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ร่วมมืออย่างจริงจัง ใสใจ ผลที่เกิดจะไม่ชัดเจนและไม่ได้ผล หากพิจารณาจะพบว่า ในสถานศึกษา ผู้บริหารกำหนดนโยบาย สนับสนุน ใสใจ เป็นพี่เลี้ยง (Mentor) และผู้สอนงาน (Coach) ให้ครู และให้ความสำคัญ มีความชัดเจนในการดำเนินงาน การเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาสามารถเดินไปได้ ควบคู่กับครูที่ทำหน้าที่เป็นโค้ชและพี่เลี้ยงให้นักเรียน สนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดวิธีการเสริมสร้างวินัยด้วยตนเองร่วมกันและทำอย่างต่อเนื่อง เป็นการเสริมสร้างวินัยเชิงบวก มีการให้เกียรติต่อกันทุกฝ่าย ตัวอย่างที่นักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ ทั้งนี้บรรยากาศในสถานศึกษาต้องเป็นบรรยากาศที่มีความรัก ความอบอุ่น ความจริงใจ มีต้นแบบที่นักเรียนจะสามารถปรับพฤติกรรมวินัยได้ เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ เป็นการแสดงวินัยในรูปแบบสังคมมิติที่เป็นการเปลี่ยนแปลงจากภายในตนเองของนักเรียนจะทำให้เกิดความยั่งยืน

ตอนที่ 2 อภิปรายผล

2.1 รูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นมีคุณภาพอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะกระบวนการของการพัฒนารูปแบบมีกระบวนการที่มีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา มีกระบวนการลงพื้นที่ศึกษารวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาที่เป็นต้นแบบ และสถานศึกษานำร่องในเขตภาคใต้ทั้ง 5 แห่ง ได้ข้อมูลที่เป็นสภาพจริงเป็นความต้องการและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ได้ข้อมูลเชิงลึกจากผู้บริหาร ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ผู้นำ ศาสนา ร่วมกับการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้องกับวินัยในสถานศึกษา มาสู่การออกแบบรูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และเน้นให้นักเรียนได้คิดสร้างสรรค์และออกแบบกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยด้วยนักเรียนเอง โดยมีผู้บริหาร ครูเป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา ดูแลอย่างใกล้ชิด ประสานงาน เป็นการออกแบบที่เน้นรูปแบบที่ครบองค์ประกอบ เป็นรูปแบบที่สถานศึกษาสามารถนำไปใช้ได้จริง มีคู่มือสำหรับครู สำหรับนักเรียน และกำหนดบทบาทผู้ที่เกี่ยวข้องไว้อย่างชัดเจน กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ กลไก ไว้ครบถ้วน ได้แก่ หลักการ

วัตถุประสงค์ รูปแบบ ระบบและกลไกการจัดกิจกรรม คำสำคัญของรูปแบบ บทบาทผู้ที่เกี่ยวข้อง แนวทางการจัดกิจกรรม แนวทางการบริหารจัดการ และเครื่องมือการประเมินผลการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ที่สำคัญคือ มีการนำไปทดลองใช้และมีการปรับมาตลอดการทดลองใช้ในสถานศึกษาจึงทำให้ผลการวิพากษ์รูปแบบและกลไกโดยผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อมลวรรณ วีระธรรมโม (2548) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพของนักศึกษาพยาบาล สังกัดวิทยาลัยพยาบาล เขตภาคใต้ พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นจากกระบวนการที่มีความชัดเจนตามหลักวิชาการ กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบครบถ้วน รูปแบบมีความชัดเจนเป็นรูปธรรมสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และสอดคล้องกับ จิราพร วัฒนศรีสิน (2547) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับนักศึกษาพยาบาล พบว่า รูปแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นควรมาจากการศึกษาความต้องการจำเป็น การศึกษาบริบทของพื้นที่ที่ต้องการพัฒนา องค์ประกอบชัดเจน มีคู่มือสำหรับผู้ปฏิบัติ

2.2 การนำรูปแบบ กลไกไปใช้ในสถานศึกษาจำนวน 5 แห่งในเขตภาคใต้ สามารถอธิบายเป็นประเด็นย่อย ดังนี้

1) วินัยนักเรียนในสถานศึกษาด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในภาพรวม

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นักเรียนได้มีพฤติกรรมในวินัยด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านจิตอาสา เสียสละ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ดีขึ้นในระยะเวลา 2 เดือน หลังจากมีการใช้รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เนื่องจากกิจกรรมของรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ได้มีการออกแบบให้สถานศึกษาใช้ปัจจัยที่เกิดจากกิจกรรมภายในโรงเรียน เช่น กิจกรรมในรูปแบบที่นักเรียนได้มีการทำความสะอาดในพื้นที่บริเวณทุกวัน โดยแต่ละห้องเรียนจะต้องดูแลพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย ภายในห้องเรียนจะแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ผู้ต้องรับผิดชอบในส่วนนั้น ๆ จะเป็นคนทำความสะอาด เรื่องนี้เป็นสิ่งที่ต้องทำต่อเนื่องทุกวัน วันละ 10-20 นาที ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงความรู้สึกรับผิดชอบต่อการทำสะอาดในพื้นที่ที่ต้องดูแล รวมถึงการใช้อุปกรณ์ทำความสะอาดร่วมกับชั้นเรียนอื่น ๆ หรือห้องเรียนอื่น ๆ อีกด้วย สอดคล้องกับทาคิตา คาชิ (2005) ที่ได้แสดงให้เห็นถึงวินัยโดยเขาได้ตั้งคำถามของการแก้ไขปัญหาการใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรงหากนักเรียนทำผิดกฎระเบียบ และชี้ให้เห็นว่าการลงโทษโดยการใช้ความรุนแรงนั้นไม่มีประโยชน์ แต่การพัฒนาทางด้านความคิดนั้นส่งผลต่อการมีวินัยของนักเรียน เขาชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนตัวเองด้วยความสมัครใจและการส่งเสริมทางด้านการรับมือกับการศึกษานั้นสำคัญ จากประสบการณ์ที่ได้รับตรงนั้นเป็นกุญแจในการสร้าง “ความรู้สึกว่าตัวเองมีประโยชน์” ความหมายของความรู้สึกดังกล่าวก็คือ เมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นนั้นรู้สึกถึงการมีอยู่ของคุณค่าของตนเอง ความรู้สึกถึงความสำเร็จเมื่อได้ช่วยใครบางคน ความรู้สึกพึงพอใจเมื่อได้เป็นคนสำคัญของใครบางคน นอกจากนี้ ความรู้สึกว่าตัวเองมีประโยชน์ คือ ความเชื่อที่มีต่อสังคม ในขณะเดียวกัน

คือ ความรู้สึกที่มีความสุขของการเป็นสมาชิกคนหนึ่งในสังคมนั้น พูดได้ว่าวินัยคือ จากสิ่งที่ต้องรักษา กลายเป็นสิ่งที่อยากรักษา

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษา นโยบาย กฎ ระเบียบ และมาตรฐาน การศึกษาที่ส่งเสริมความมีวินัยของนักเรียนเกาหลีใต้ พบว่า การจัดการศึกษาของประเทศเกาหลีใต้ เพื่อสร้างวัฒนธรรมใหม่ที่ชาวเกาหลีใต้ เรียกว่า กระบวนทัศน์ใหม่ในการเสริมสร้างมหัศจรรย์วัฒนธรรม เกาหลีใต้ ประกอบด้วยรายละเอียด 7 ชั้น ดังต่อไปนี้ ชั้นที่ 1 การประชุม ชี้แจง (Discussion) ชั้นที่ 2 นำเสนอกรณีศึกษาที่น่าสนใจและการเป็น ชั้นที่ 3 ชั้นที่ 4 การแข่งขันการเขียนเรียงความ และแข่งขันการพูดเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ชั้นที่ 5 การนิเทศ ติดตาม ชั้นที่ 6 การกวดขัน คุณธรรม จริยธรรมโดยครอบครัว ชั้นที่ 7 การสนับสนุนจากองค์กรภายนอก

2) จิตอาสาต่อบุคคลและต่อสังคม

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีพฤติกรรมในวินัยด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้าน จิตอาสา ดีขึ้นในระยะเวลา 2 เดือน หลังจากมีการใช้รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนใน สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เนื่องจาก รูปแบบที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นได้ยึดหลักการว่า การพัฒนาจิตอาสาสามารถสอดแทรกได้ใน ทุกกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การช่วยเหลือเพื่อนที่ทำการบ้านไม่ได้ก็เป็นจิตอาสาชนิดหนึ่ง หรือ การประหยัดน้ำ ไฟฟ้า การจัดทำโครงการจิตอาสาที่ออกไปนอกโรงเรียนเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนา เท่านั้น แต่การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเชื่อมโยงเข้ากับวิถีชีวิตของผู้เรียนในแต่ละชุมชนท้องถิ่น แนวทาง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตอาสา (ดวงเดือน พันธมนาวิน. 2538) มีดังนี้

1. การเป็นตัวอย่างที่ดีทางด้านจิตอาสาอย่างสม่ำเสมอตามทฤษฎีเซลล์กระจกเงา (mirror neuron theory) เมื่อผู้สอนแสดงพฤติกรรมใด ๆ ออกมาอย่างสม่ำเสมอ แม้ไม่ต้องสอน โดยวาจา แต่เป็นการสอนโดยการกระทำ ผู้เรียนจะมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมนั้นด้วย การพัฒนา ลักษณะนี้ เป็นการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยกระบวนการซึมซับ การสังเกต การเลียนแบบ
2. การจัดการเรียนรู้ต้องผ่านกระบวนการปฏิบัติ (action learning) โดยการให้ ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมจิตอาสาตามความเหมาะสมด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องจัดทำเป็น โครงการเฉพาะกิจขึ้น แต่ควรบูรณาการไปในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ และที่สำคัญจะต้องมีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการปฏิบัติต่อเพื่อนและผู้สอน
3. การสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้จิตอาสา โดยทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึก ร่วม (Empathy) ความเห็นอกเห็นใจ เอาใจผู้อื่นมาใส่ใจตนเอง เพื่อรับรู้ความรู้สึก และตอบสนอง โดยการแสดงพฤติกรรม จิตอาสาอย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งภาษาพูดและภาษากาย
4. มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนความคิดและมุมมอง (Transformation of learning) ของผู้เรียน ทำให้เห็นว่าผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพที่จะช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมส่วนรวมได้

ไม่สำคัญว่าจะเรียนเก่งสอบได้คะแนนดีหรือไม่ การปรับเปลี่ยนความคิดและมุมมองดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาจิตอาสาอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง

5. การจัดการเรียนรู้ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนตนเอง (self - reflection) มุ่งให้เห็นความคิดและความรู้สึกของตนเองเมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่น หรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวม รวมทั้งการกำหนดแนวทางสำหรับพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีจิตอาสาต่อไป

6. ผู้สอนต้องสร้างความเข้าใจให้ชัดเจนว่าการมีจิตอาสา นั้นจะต้องไม่เป็นการเบียดเบียนตนเองหรือบุคคลรอบข้างด้วย มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา สิ่งใดที่เกินกำลังที่เราจะทำได้คนเดียวต้องรู้จักสร้างแนวร่วมหรือเครือข่ายมาช่วยให้สำเร็จ

3) ด้านความเสียสละ

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นักเรียนได้มีพฤติกรรมในวินัยด้านความเสียสละดีขึ้น ในระยะเวลา 2 เดือน หลังจากการใช้รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เนื่องจากรูปแบบที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนั้นได้ออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกในการช่วยเหลือผู้อื่น ตามที่ นริศรา ริชาร์ดสัน (2556) ได้ให้ความหมายของการเสียสละ หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในพฤติกรรมดังต่อไปนี้

1. การให้ปัน หมายถึง การช่วยเหลือหรือให้ผู้อื่นในด้านทรัพย์สิน สิ่งของ ความรู้ และแรงงาน
2. การเห็นแก่ส่วนรวม หมายถึง การอุทิศตนทำงานเพื่อสังคมและส่วนรวม
3. ความมีน้ำใจ หมายถึง ความปรารถนาดีต่อผู้อื่นในด้านการพูดและการกระทำ โดยให้กำลังใจและแสดงความเห็นใจผู้อื่น
4. การไม่เอาเปรียบผู้อื่น หมายถึง การสละทรัพย์สิน สิ่งของ และแรงงานของตน เท่ากับหรือมากกว่าผู้อื่น

นอกจากนี้ กิจกรรมรูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ยังทำให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมตามทฤษฎีของโกลแมน (Goleman.1998) ว่า บุคคลที่มีความเสียสละเห็นอกเห็นใจผู้อื่นจะมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึง ความเข้าใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา แสดงออกเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเข้าใจ การเอาใจใส่ดูแลเป็นธุระ การเคารพสิทธิของผู้อื่น รับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้น มีการแบ่งปัน อย่างสุขใจ พฤติกรรมที่แสดงออก รวบรวมได้ ดังนี้

- 1) คิดในทางบวก (Positive thinking) คือ คิดในทางที่ดีต่อคนอื่น
- 2) มีส่วนร่วม (Participation) คือ การมีส่วนร่วมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

3) ทำตัวเป็นประโยชน์ (Useful) คือ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ต่อสาธารณะ ต่อสังคม
ไม่หนึ่งดูตาย อะไรที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและบุคคล

4) ไม่เห็นแก่ตัว (Unselfish) คือ การฝึกเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน แบ่งปัน
ของเล่น ของใช้ให้เพื่อน รู้จักให้ทาน

5) มีความเข้าใจ (Understand) คือ เข้าใจผู้อื่น (Empathy) ไม่ทับถมผู้อื่น
ไม่ซ้ำเติมผู้อื่น

6) มีใจกว้าง (Broad Mind) คือ มีจิตที่กว้างใหญ่ เปิดกว้าง ไม่คับแคบ รับฟัง
ความคิดเห็นของผู้อื่น รับฟังข้อมูล แสวงหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ

7) มีความรัก (Love) คือ รักเพื่อน รักผู้อื่น เมตตาต่อสัตว์ และพืช มีการสื่อสารที่ดี
(Communication) คือ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น เล่น และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

4) ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นักเรียนได้มีพฤติกรรมในวินัยด้านความเห็นอกเห็นใจ
ผู้อื่นดีขึ้นในระยะเวลา 2 เดือน หลังจากมีการใช้รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนใน
สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เนื่องจาก
รูปแบบที่คณะผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนั้นได้ออกแบบกิจกรรมให้นักเรียนกิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับ
ทฤษฎีของโกลแมน (Goleman.1998) ที่ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นว่าเป็น
การตระหนักรู้ถึงความรู้สึกความต้องการและความห่วงใยผู้อื่น ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ
ดังต่อไปนี้

1) การเข้าใจผู้อื่น (Understanding others) คือ การเข้าใจถึงความรู้สึกมุมมอง
และข้อวิตกกังวลของผู้อื่น รวมทั้งเป็นการรู้สึกเข้าใจว่าผู้อื่นมีความต้องการอะไร อย่างไร
ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

2) การรู้จักส่งเสริมผู้อื่น (Developing other) คือ การที่เรารู้สึกถึงสิ่งที่ไม่ดี
ไม่ถูกต้องและข้อควรปรับปรุงของผู้อื่นรวมทั้งการมีความรู้สึกต้องการสนับสนุนส่งเสริมความรู้ และ
ความสามารถของผู้อื่นให้พัฒนาสูงขึ้น โดยไม่สนใจถึงข้อบกพร่องต่าง ๆ ของบุคคลเหล่านั้น

3) มีจิตใจใฝ่บริการช่วยเหลือ (Service Orientation) คือ การที่เราสามารถรับรู้
คาดการณ์คาดคะเนความต้องการของผู้อื่นได้ว่ามีความต้องการอะไร อย่างไร รวมทั้งเป็นการที่เรา
รู้สึกว่าการตอบสนองในความต้องการเหล่านั้น โดยมีความต้องการที่จะทำสิ่งที่บุคคลอื่นต้องการ
โดยไม่คาดหวังผลตอบแทนอย่างใด

4) การรู้จักให้โอกาสผู้อื่น (Leveraging diversity) คือ การมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ
ผู้ที่ด้อยโอกาสกว่าเรา และมีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่เขาเป็นหรือกระทำโดยเข้าใจว่าเป็นสิ่งที่ทุกคน
แตกต่างกันรวมทั้งเป็นการที่มีความรู้สึกว่าการให้โอกาสบุคคลที่ด้อยโอกาสได้เป็นการกระทำ
ในสิ่งที่ทัดเทียมผู้อื่นได้

5) การตระหนักถึงความคิดเห็นของกลุ่ม (Political awareness) คือ การเข้าใจความคิดเห็นของกลุ่ม อารมณ์ของกลุ่มในสถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งเป็นการเข้าใจและทราบถึงความสัมพันธ์ของคนในกลุ่มว่าเป็นอย่างไรในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นักเรียนได้มีพฤติกรรมในวินัยด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านจิตอาสา เสียสละ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ดีขึ้น หลังจากมีการใช้รูปแบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นระยะเวลา 1 ภาคเรียน เนื่องจากรูปแบบของคณะผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการทำงานแบบกลุ่มในการพัฒนารูปแบบตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg's Moral Development Theory) ที่ระบุในระดับที่ 2 ว่า ระดับทำตามเกณฑ์ ดังนี้ พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์แบ่งเป็น 3 ระดับ) แต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ชั้น ตามลักษณะการให้เหตุผลทางจริยธรรมได้คือ (พัชรี สวนแก้ว. 2545)

ระดับที่ 1 ระดับก่อนเกณฑ์ (Preconventional level) ระดับนี้บุคคลสนองตอบต่อกฎเกณฑ์ซึ่งกำหนดไว้โดยผู้มีอำนาจเหนือตน จะเลือกทำพฤติกรรม เฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้อื่น ในระดับนี้เป็นระดับจริยธรรมของเด็กวัย 2 - 10 ปี แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 หลบหลีกการถูกลงโทษ (The punishment and obedience orientation) ผู้ที่มีจริยธรรมชั้นนี้โดยทั่วไปแล้วอายุจะต่ำกว่า 7 ขวบ ลงมา และจะมีพฤติกรรมต่าง ๆ ในลักษณะที่มุ่งหลบหลีกไม่ให้เห็นเองต้องถูกลงโทษเพราะกลัวว่าตนเองจะเจ็บหรือลำบาก เด็กจะยอมทำตามคำสั่งหรือกฎเกณฑ์ของผู้ใหญ่เพราะไม่ต้องการให้ตนถูกลงโทษมากกว่าอย่างอื่น

ชั้นที่ 2 ชั้นยึดหลักการแสวงหารางวัล (The instrumental relativist orientation) ผู้ที่มีจริยธรรมในชั้นนี้โดยทั่วไปจะมีอายุระหว่าง 7 - 10 ปี เขาจะมีพฤติกรรมทางจริยธรรมก็มีสาเหตุมาจากต้องการได้รับผลประโยชน์และเลือกกระทำพฤติกรรมจริยธรรม ในส่วนที่จะนำความพอใจ ความสุขหรือประโยชน์สุขมาสู่ตน เริ่มพยายามทำเพื่อต้องการรางวัล

ระดับที่ 2 ระดับทำตามเกณฑ์ (Conventional level) ระดับนี้เป็นระดับที่กระทำตามความคาดหวังของบุคคลอื่น การตำหนิและยกย่องชมเชยจากสังคมเป็นสิ่งที่ควบคุมความประพฤติ มีการกระทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อย ๆ ของตน ระดับนี้ยังต้องควบคุมจากภายนอก แต่ยังสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา สามารถแสดงบทบาทที่สังคมต้องการได้ระดับนี้เป็นระดับจริยธรรมของเด็กวัย 10 - 16 ปี แบ่งออกเป็น 2 ชั้นคือ

ชั้นที่ 3 หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (The interpersonal concordiaorientation) ผู้ที่มีจริยธรรมในชั้นนี้มีอายุประมาณ 10 - 13 ปี ผู้มีจริยธรรมในชั้นนี้มุ่งที่จะทำให้ผู้อื่นพอใจเพื่อให้เขายอมรับเข้าเป็นพวก ชอบคล้อยตามคนอื่นโดยเฉพาะเพื่อทำตามแบบแผนคนส่วนใหญ่ยึดถือ

ขั้นที่ 4 ขั้นหลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (The law and order orientation) ผู้ที่มีจริยธรรมในขั้นนี้มีอายุประมาณ 13 - 16 ปี เขาจะรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนและสามารถทำตามหน้าที่ของตนตามเกณฑ์ที่สังคมกำหนด อาศัยหลักความเหมาะสมของบทบาทของตน เขาจะเคารพกฎหมายผู้ที่มีจริยธรรมในขั้นนี้ถือว่ามิจริยธรรมที่ดีพอสมควร

ระดับที่ 3 ระดับเหนือเกณฑ์ (Postconventional level) ระดับนี้เป็นระดับที่มีจริยธรรมเป็นของตนเอง ซึ่งอยู่ในวัยผู้ใหญ่เพียงส่วนน้อยและมักจะมีในอายุ 16 ปีขึ้นไป ระดับนี้มีการตัดสินใจขัดแย้งด้วยการนำความคิดตรรกะตรงด้วยตนเอง แล้วตัดสินใจไปตามแต่ว่าจะเน้นความสำคัญของสิ่งใดมากกว่ากัน การยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรม ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นคือ

ขั้นที่ 5 ขั้นยึดหลักตามคำมั่นสัญญา (The social contract legalistic orientation) ผู้ที่มีจริยธรรมในขั้นนี้อายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป ผู้ที่มีจริยธรรมในขั้นนี้ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ยังเห็นว่าการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎเป็นสิ่งที่ไม่ได้เมื่อได้ใช้วิจารณ์ด้วยเหตุผลที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่สังคม

ขั้นที่ 6 ขั้นยึดหลักการยึดอุดมคติสากล (The universal ethical principle orientation) พัฒนาการทางจริยธรรมขั้นสูงสุดนี้ จะพบในผู้ใหญ่ที่มีความเจริญทางสติปัญญา มีประสบการณ์ และความรู้อย่างกว้างขวางเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นสากล จึงมีความคิดที่กว้างไกลไปกว่ากลุ่มและสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่เป็นบุคคลที่มีอุดมคติมีความสมเหตุสมผลคำนึงถึงความเท่าเทียมกันของสิทธิมนุษยชน ซึ่งจากการยึดหลักทฤษฎีดังกล่าวทำให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมด้านวินัยที่พึงประสงค์ตามที่จุดมุ่งหมายการวิจัยได้ตั้งไว้

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาคู่่มือ รูปแบบ กลไก บทบาทหน้าที่การเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาให้เข้าใจ และควรจริงจังกับการสนับสนุน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าผู้บริหาร คือ บุคคลที่สำคัญที่สุดเชิงนโยบายในสถานศึกษา

2) ครูที่ทำหน้าที่ดูแล ให้คำปรึกษา หรือเป็นที่ปรึกษาให้แก่ นักเรียนในการดำเนินกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ต้องศึกษาคู่่มือให้เข้าใจรูปแบบ กลไกการดำเนินการ รวมถึงเข้าใจบทบาทของการสนับสนุน ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนในการดำเนินกิจกรรม ไม่ควรบังคับ กิจกรรมทุกกิจกรรมนักเรียนจะเป็นผู้สร้างสรรค์ด้วยตัวเอง ครูมีหน้าที่ช่วยเหลือ ส่งเสริม สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ นักเรียน ครูจึงเป็นผู้สร้าง ผู้สนับสนุน ผู้ช่วยเหลือ ผู้ให้

คำปรึกษา และครูต้องมีความใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของนักเรียน

3) นักเรียน ไม่ว่าจะเป็นผู้นำนักเรียน ผู้ร่วมกิจกรรม ทุกคนต้องร่วมแรงร่วมใจออกแบบกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและมีความสม่ำเสมอกับการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความคิดสร้างสรรค์กิจกรรม และมีแรงบันดาลใจในการที่จะร่วมแรงร่วมใจกันทำให้เพื่อนนักเรียนเป็นผู้ที่มีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น นักเรียนได้มีโอกาสคิด ทำกิจกรรมและเกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเองจากภายใน ซึ่งจะทำให้เกิดความยั่งยืน ทุกกิจกรรมเกิดจากนักเรียน และนักเรียนเรียนรู้การเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นจากการปฏิบัติจากสถานการณ์จริงทั้งในและนอกชั้นเรียน เกิดจิตสำนึกด้วยตนเองที่จะเป็นผู้ที่มีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ทั้งนี้กิจกรรมต้องมีความต่อเนื่อง ครูต้องชื่นชมยินดีกับความสำเร็จของกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และร่วมแรงร่วมใจของทุกฝ่าย

4) ผู้ปกครอง ชุมชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรเข้าใจบทบาทและให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างวินัยด้านจิตอาสา เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และให้นักเรียนที่เป็นบุตรหลานของตนได้เรียนรู้การเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นด้วยตนเอง ไม่ควรใช้การบังคับ ควรสนับสนุนส่งเสริม ชื่นชมเมื่อนักเรียนมีวินัยและเป็นคนดี และให้การใส่ใจอย่างต่อเนื่อง ประสานงานกับสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด

5) ผู้กำหนดนโยบายระดับเขตพื้นที่ต้องให้ความสำคัญและเข้าใจบทบาทของครู ผู้บริหารสถานศึกษา สนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาได้ทำหน้าที่จัดการศึกษาควบคู่กับการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอย่างจริงจัง งานที่เกี่ยวข้องกับเอกสารที่ไม่จำเป็นควรลดและให้เวลากับครูในการจัดการศึกษาควบคู่กับการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

6) ผู้กำหนดนโยบายระดับชาติ ควรส่งเสริมให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ได้จัดการศึกษาควบคู่กับการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอย่างจริงจัง ครูควรมีเวลาในการจัดการศึกษาและเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นหลัก ครูต้องมีสัดส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน ครบชั้น ตรงวิชาเอก

7) การจัดกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษาสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรจัดกิจกรรมทั้งในรูปแบบการบูรณาการในรายวิชาซึ่งสามารถบูรณาการได้ทุกกลุ่มสาระ และในขณะเดียวกันควรจัดกิจกรรมเสริมนอกชั้นเรียนอาจเป็นในกิจกรรมพัฒนานักเรียน และให้นักเรียนเป็นคนสำคัญในการออกแบบกิจกรรมเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ผู้ที่เกี่ยวข้องคอยช่วยเหลือ ชื่นชม

ความสำเร็จ ช่วยแก้ปัญหาเมื่อนักเรียนเกิดปัญหา ดังนั้น บุคคลทุกฝ่ายควรปรับกระบวนการเสริมสร้างวินัยที่เป็นรูปแบบสำเร็จรูป เป็นรูปแบบที่นักเรียนสามารถออกแบบได้โดยอิสระ และสามารถบูรณาการในกิจกรรมสถานศึกษาได้ทุกกิจกรรม เป็นการทำงานที่ไม่มีการแยกส่วน ไม่เพิ่มภาระงานให้แก่ครู ผู้บริหารและนักเรียน เป็นการบูรณาการการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในงานประจำในสถานศึกษา

ข้อเสนอกลยุทธ์การเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา

จากการสังเคราะห์รูปแบบ กลไกและวิเคราะห์บริบทสถานศึกษาและผลการวิจัยในการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สามารถนำเสนอข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ในการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ดังนี้

1) ผู้บริหารระดับนโยบายชาติให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างจริงจัง และมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับผู้ปฏิบัติในสถานศึกษา อาจเป็นวาระแห่งชาติสำหรับการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในสถานศึกษาและในชุมชน

2) การดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษาควรเป็นรูปแบบการบูรณาการในการจัดกระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้หรืองานกิจกรรมพัฒนานักเรียน และควรเป็นระบบทั้งสถานศึกษา

3) การติดตามงานด้านการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษาควรมีตัวชี้วัดที่สามารถประเมินได้ ผู้ประเมินต้องเป็นครูที่มีคุณภาพ และไม่เป็นการเพิ่มภาระงานให้ครูผู้ทำการประเมิน

4) การดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา ควรเป็นการดำเนินงานที่เป็นระบบทั้งหมด (Whole School Approach) ตั้งแต่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนที่ต้องทำความเข้าใจให้ตรงกัน และมีเป้าหมายในการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่ตรงกันทุกคน ทุกฝ่าย และยึดหลักการตามที่กล่าวในหลักการของรูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น นอกจากนี้การเชื่อมต่อกับครอบครัว ชุมชน ภาคีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต้องเริ่มจากความเข้าใจที่ตรงกัน เป้าหมายเดียวกัน ให้ความสำคัญกับเรื่องวินัย มุ่งมั่น ใส่ใจที่จะเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นให้แก่เด็กหรือเยาวชน

5) การออกแบบกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในสถานศึกษา ทั้งในรูปแบบกิจกรรมบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือกิจกรรมพัฒนานักเรียน ต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรม ให้นักเรียนได้ร่วมคิดร่วมออกแบบกิจกรรม

และร่วมดูแลพฤติกรรมของตนเอง และเพื่อนภายใต้ครูที่ดูแลให้คำปรึกษาจะทำให้การเกิดพฤติกรรม การมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่ยั่งยืน และสามารถขยายผลไปยังคนอื่นได้ เพราะมีตัวอย่างที่ชัดเจนเชิงประจักษ์

6) การรณรงค์การเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นใน สถานศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดำเนินการเชิงระบบทั้งในสถานศึกษาและชุมชนนอกสถานศึกษา และ ควรให้นักเรียนจัดทำแผนการรณรงค์เรื่องนี้ด้วยกลุ่มและทีมงานของนักเรียน ภายใต้การดูแลของ อาจารย์ที่ปรึกษา และควรมีจุดหรือหน่วยที่ให้ข้อมูลด้านการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในสถานศึกษาและในชุมชน รวมถึงการสื่อสารมวลชน ทุกรูปแบบทุกช่องทาง ต้องสื่อสารให้มีความน่าสนใจสามารถดึงดูดใจคนรุ่นใหม่ให้มาใส่ใจกับวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถเปลี่ยนวิถีคิดว่า วินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็น พื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของคนดีที่สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

7) ให้ผู้เรียนในแต่ละสถานศึกษากำหนดมาตรการการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างวินัย ด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นทั้งมาตรการการชื่นชม การสนับสนุนผู้ที่ทำดีมีวินัย และ มาตรการผู้ที่ไม่มีวินัยที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของนักเรียนและทุกฝ่าย และจัดการให้เป็นรูปธรรม มีฝ่ายที่คอยดูแลวินัยโดยเฉพาะอาจเป็นลักษณะคล้าย ๆ กับสารวัตรนักเรียนดูแลสอดส่องผู้เรียน ให้มีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

8) การชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง ชุมชน หรือภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้าง วินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นควรมีการสื่อสารและมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน มีความ ต่อเนื่อง และเป็นกัลยาณมิตรโดยมีเป้าหมายเดียวกันในการร่วมช่วยเหลือสร้างคนดีมีวินัยสู่สังคม

9) การสร้างคนต้นแบบการมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นทั้งใน สถานศึกษาและในชุมชน นักเรียนมีตัวอย่างผู้ที่เป็นคนดี มีวินัยให้เห็นจากบุคคลที่อยู่รอบข้างอย่าง ใกล้ชิด

ข้อคิดการเรียนรู้ที่นักวิจัยได้เรียนรู้จากการดำเนินการวิจัยเรื่องนี้

- D = Do in real situation
- I = Impression
- S = Soul in mind
- C = Creative activity by student and coach by administrator /teacher
- I = Inner change
- P = Participation
- L = Learning community
- I = Interpersonal relationship
- N = New paradigm for sustainable
- E = Empower

บรรณานุกรม

- กฎกระทรวง. (2549). กำหนดความประพฤตินักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2448. **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่มที่ 123, ตอนที่ 1 ก, หน้า 17-18.
- กฎกระทรวง ฉบับที่ 1. (2515) ออกตามความในประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 (11 กรกฎาคม) **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่มที่ 89, ตอนที่ 106, หน้า 128-132.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กัลยา ศรีปาน .(2542) กัลยาศรีปาน. (2542). การศึกษาคุณธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนบุญเลิศอนุสรณ์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กิติมา ปรีดีติลล. (2532) การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : อักษรพิพัฒน์.
- กิติรัตน์ แสงแก้ว. (2553). การพัฒนาการดำเนินงานการเสริมสร้างวินัยนักเรียนโรงเรียนตะดอบวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- คณะปฏิวัติ. (2515) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132. วันที่ 22 เมษายน 2515.
- ชาญชัย ศรีเพชร. (2527). การเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนสว่างแดนดิน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร เขต 23. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ชุมชัย ฉายจิต. (2552). การดำเนินงานด้านการเสริมสร้างวินัยนักเรียน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ : กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 4 วัดใต้โพธิ์คำ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- ณัฐชยา ฐานีสร และคณะ. (2553). ศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษา. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ณัฐวุฒิ บุรีแสง. (2556). “การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาวินัยนักเรียน โรงเรียนบ้านกุดจาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3”. วารสารบัณฑิตศึกษา. 10 (48), 17-26.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน. (2521). ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมการวิจัยและพัฒนาบุคคล. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร.

- ดวงเดือน พันธุนาวิน. (2527). การนำทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสู่การปฏิบัติ. (เอกสารสำเนา) ศูนย์วิจัยและพัฒนาาระบบพฤติกรรมไทย. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร
- ดวงเดือน พันธุนาวิน. (2535). ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมกับการพัฒนาคนไทย. (เอกสารสำเนา). คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ : กรุงเทพมหานคร.
- ดวงเดือน พันธุนาวิน. (2538). ครูกับการเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่นักเรียน. (เอกสารสำเนา). ในการประชุมแนวทางการปฏิรูปจริยธรรมเยาวชนไทย . กรุงเทพมหานคร.
- ทศพร ประเสริฐสุข. (2543). จิตวิทยาวัยรุ่น. กรมสุขภาพจิต. กรุงเทพมหานคร.
- ทิพย์สุดา ยนยุบล. (2554). การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคามมีระเบียบวินัยของนักเรียนโรงเรียนสมเด็จพระพิทยาคม อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เทวินทร์ พิศวง. (2547) . การฝึกอบรมเชิงพัฒนา. ร้านหนังสือบุ๊คส์ไตร์. กรุงเทพมหานคร .
- เทิดศักดิ์ เดชคง. (2545). ความฉลาดทางอารมณ์. สำนักพิมพ์มติชน. กรุงเทพมหานคร .
- ธนสาร เพ็งพุ่ม. (2558). “การพัฒนาความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลราษฎร์เจริญ จังหวัดพิจิตร ด้วยชุดกิจกรรมลูกเสือสามัญ”. วารสารครูพิบูล. 2 (2), 95-103.
- ธนะ คำดี, (2552). บทเรียนชีวิต. (เอกสารสำเนา). เอกสารประกอบการประชุมนิสิตหลักสูตรมหาบัณฑิตสาขาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยทักษิณ. สงขลา .
- ธานีษฐ์ กองแก้ว (2550). คุณธรรมในพื้นที่ทางสังคม. เอกสารประกอบการประชุม. ศูนย์คุณธรรมฯ. กระทรวงพัฒนามนุษย์และสังคม. กรุงเทพมหานคร.
- ธีรศักดิ์ อุบไมยอธิชัย. (2557). พื้นฐานการจัดการการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ธีรรัตน์
- นริศรา ริชาร์ดสัน (2556). เก่งได้ไร้ขีดจำกัด. เอกสารสำเนาเอกสารประกอบการประชุมนิสิตหลักสูตรมหาบัณฑิตสาขาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.มหาวิทยาลัยทักษิณ. สงขลา.
- นรินทร์ จุลทรัพย์. (2558). การแนะนำ เพื่อพัฒนาผู้เรียน. สงขลา : นำศิลป์โฆษณา.
- นื้ออน พิณประดิษฐ์. (2555). จริยธรรม : ทฤษฎีและรูปแบบการพัฒนา. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น

- บุญเพียง แพบสี. (2552). “การเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านกอกวิทยาคม อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์”. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 3 (2), 173-183.
- ปอ.ปยุต ปยุตโต. (2551). แผนที่ชีวิต. สำนักพิมพ์มติชน. กรุงเทพมหานคร.
- ปฏิญญาอาสาสมัครไทย. (2549). อาสาสมัครกับสวัสดิการสังคม. เอกสารประกอบการประชุมนิสิตหลักสูตรมหาบัณฑิตสาขาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา.
- ประภาพร จันทร์ศรี, ปิยพงษ์ สุเมตติกุล และพฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์. (2559). “การบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนประถมศึกษา: กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี”. วารสารวิชาการคุณธรรมความดี. 5 (1), 1-22.
- ประภาพร แซ่เดียว. (2541). จิตวิทยาความรัก. สำนักพิมพ์บุ๊คส์โตร. กรุงเทพมหานคร.
- ประยุทธ์ จันทน์โอชา พลเอก. (2558). คำแถลงนโยบายนายกรัฐมนตรีน. (เอกสารสำเนา).
- ประยูรศรี กวานปรัชญา. (2559). “การพัฒนาแบบกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมด้านความมีวินัย”. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม. 6 (2), 52-60.
- ประวิต เอราวรรณ์. (2545). การวิจัยปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ ฯ : ดอกหญ้าวิชาการ.
- ประวิต พิสุทธิโสภณ. (2552). จิตอาสา จิตสาธารณะ. สำนักพิมพ์ซีเอ็ด. กรุงเทพมหานคร.
- ปราณี นาสมบัติ. (2556). การส่งเสริมความมีระเบียบวินัยของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ด้วยการจัดกิจกรรมการเล่นทานประกอบอุปกรณ์. วิทยานิพนธ์ การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.
- ปิยะพร มาเพ้า. (2549). การพัฒนาพฤติกรรมด้านความมีวินัยโดยการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2560, จาก http://www.moe.go.th/moe/upload/news_research/FileUpload/8313-8183.pdf มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542.). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. กรุงเทพมหานคร.
- พรทิพย์ อันทิวโรทัย. (2555). “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม : จากนโยบายสู่การปฏิบัติ,” วารสารวิชาการคุณธรรมความดี. 1(1), 109-116.
- พระเทพคุณาภรณ์ (2560). : ธรรมนุญชีวิต. สำนักพิมพ์มติชน. กรุงเทพมหานคร.
- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก (2546). (2546, 2 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 120, ตอนที่ 95 ก, หน้า 24-25.

- พยุงค์ศักดิ์ สนเทศ (2530). สารสนเทศเพื่อการพัฒนา. เอกสารสำเนา .
- พล แสงสว่าง(2529). รวมบทความน่าอ่าน. เอกสารสำเนา.
- พัชรี สวนแก้ว. 2545). พัฒนาการเด็ก. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. กรุงเทพมหานคร.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และ สังคม สัจจกร (2543). สำนักไทยที่พึงปรารถนา. เอกสารสำเนา.
- มนตรี แยมกสิกร และคณะ. (2560). การพัฒนาวินัยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร.
- มนัส บุญประกอบ. (2555). วารสารจิตวิทยา ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 มกราคม - ธันวาคม 2555 ISSN
2286-6663 Published on Jul 4, 2013
- ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548. (2548,
26 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 122, ตอนที่ 35ง, หน้า 18-19.
- ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยเครื่องแบบนักเรียน พ.ศ. 2551. (2551, 26 ธันวาคม).
- ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 125, ตอนพิเศษ 195ง, หน้า 2-9.
- เราา ดุลยรัตน์. (2549). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูการจัดกระบวนการกลุ่มและ
การจัดการเกี่ยวกับการสอนกับพฤติกรรมความมีระเบียบวินัยในห้องเรียนของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สงขลา : มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2557). การพัฒนาหลักสูตร . มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพมหานคร.
- วิสูตร ไร่ดี. (2553). การพัฒนาการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบโดยใช้กิจกรรมชุมนุม
โรงเรียนบ้านหนองปรือคิมม่วง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ การศึกษา
มหาบัณฑิต. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. (2551). เครือข่ายวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ :
ศูนย์คุณธรรม. สถาบันบันลือธรรม. (2552)
- สภาการศึกษา. (2556)
- สภาการศึกษา. (2560)
- สมจิตรา เรื่องศรี. (2550). การใช้แบบทดสอบเพื่อการแนะแนวในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- สมพงษ์ สิงหะพล. (2542) สมพงษ์สิงหะพล. (2542). ต้องสอนให้เกิดจิตสำนึกใหม่. ใน สีม่าจารย์, 13
(27), 15-16

- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาชาติ. (2550) สมโภชน์เอี่ยมสุภาชาติ. (2550). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). รายงานการศึกษาประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. มปท.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). รายงานการวิจัย แนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สิทธิโชค วรานุสันติกุล. (2556) สิทธิโชควรานุสันติกุล. (2529). จิตวิทยาการจัดการพฤติกรรมมนุษย์. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. (2544) สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. (2550). การศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2548). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพจน์ ทรายแก้ว. (2546) “จิตสำนึกสาธารณะการก่อรูปและกระบวนการเสริมสร้าง,” วารสารเพชรบุรีวิทยาลัยการณ. 4 (1) : 45.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2554) สุนน อมรวิวัฒน์. 2544. กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2550). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร .
- อนุศักดิ์ จินดา. (2548). คิววิเคราะห์สอนและสร้างได้อย่างไร. สำนักพิมพ์ซีเอ็ด. กรุงเทพมหานคร.
- อาสาฬห์ พรหมรักษ์. (2555). ความเป็นมางานส่งเสริมความประพฤตินักเรียน. สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2660, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/>
- Alderfer. (1979) Alderfer, Clayton P.1979. A New Theory of Human Needs : Organizational Behavior and Human Performance. New York : McGraw-Hill Book Com.

Ausubel. (1968) Ausubel, D. P. (1968). Educational psychology. A cognitive view. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc.

Elizabeth B Herlock. (1984) Developmental Psychology: A Life-span A McGraw-Hill Inc.,US; 5th Revised edition edition (1 Mar. 1984 pproach Paperback – 1 Mar 1984

Goleman, D. (1998) Goleman, D. (1998) Working with Emotional Intelligence. Bantam Books, New York.

<http://www.2by4travel.com/Data-travel/korea/khxm-l-prathes-keahliti>

Magnusson & Endler. (1977) Endler, N. S., & Magnusson, D. (1977). The interaction model of anxiety: An empirical test in an examination situation. Canadian Journal of Behavioural Science / Revue canadienne des sciences du comportement, 9(2), 101-107.

Peck & Havighurst. (1960) The psychology of character development / by Robert F. Peck ; with Robert J. Havighurs New York : Wiley, 1960 xix, 267 p. ; 21 cm.

Skiba and Peterson. (2003) Teaching the Social Curriculum: School Discipline as Instruction Russ Skiba & Reece Peterson Pages 66-73 | Published online: 02 Apr 2010

ภาคผนวก

เครื่องมือการวิจัยและพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียน

ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

แบบประเมินคุณภาพของรูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

.....

คำชี้แจง : โปรดพิจารณาคุณภาพรูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น แล้วประเมินคุณภาพของรูปแบบ
การเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา ฯ ตามรายการที่กำหนดให้ในแบบประเมินโดย
ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในระดับความคิดเห็นแต่ละข้อดังนี้

ตอนที่ 1 การประเมินความเป็นมาตรฐาน

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ ฯ (Feasibility)					
1. รูปแบบมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงในโรงเรียน					
2. รูปแบบมีความเป็นไปได้ในการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้อง					
3. รูปแบบมีความเป็นไปได้ในการจัดสรรทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงาน					
มาตรฐานด้านความเหมาะสมของรูปแบบ (Appropriateness)					
4. รูปแบบมีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน					
5. รูปแบบมีความเหมาะสมกับศักยภาพความสามารถของครูและผู้บริหาร					
6. รูปแบบมีความเหมาะสมกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา					
7. รูปแบบมีความเหมาะสมกับแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา					
8. รูปแบบมีความเหมาะสมกับการพัฒนาทักษะวิชาชีพของครูและผู้บริหาร					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
มาตรฐานด้านความเพียงพอ (Adequacy)					
9. หลักการ ฐานคิด กระบวนการ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นของรูปแบบมีความเพียงพอต่อการพัฒนาวินัยนักเรียน					
10. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ระบุไว้ในรูปแบบ มีความเพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรม					
11. กิจกรรมในการเสริมสร้างวินัยนักเรียนที่กำหนดไว้ในรูปแบบ มีความเพียงพอต่อการพัฒนาวินัยนักเรียน					
12. วิธีที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมมีความเพียงพอต่อการพัฒนาวินัยนักเรียน					
13. การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลที่ระบุไว้ในรูปแบบเพียงพอต่อการตรวจสอบคุณภาพการดำเนินกิจกรรม					
มาตรฐานด้านอรรถประโยชน์ (Utility)					
14. รูปแบบมีประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพครูและผู้บริหาร					
15. รูปแบบมีประโยชน์ต่อการพัฒนาวินัยผู้เรียน					
16. ผลที่ได้จากการดำเนินการตามรูปแบบใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการประกันคุณภาพการศึกษา					
มาตรฐานด้านการเห็นพ้องต้องกัน (Agreement)					
17. ผู้มีส่วนได้เสียมีโอกาสเห็นพ้องต้องกันในหลักการ ฐานคิด กระบวนการของรูปแบบ					
18. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีโอกาสเห็นพ้องต้องกันในผลลัพธ์ของรูปแบบ					
19. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีโอกาสเห็นพ้องต้องกันในการดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบ					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
มาตรฐานด้านจริยธรรม (Propriety)					
20. การดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบช่วยส่งเสริมการยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้อง					
21. การดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบของนักเรียน ครู ผู้บริหารในการพัฒนาวินัยนักเรียน					
22. การดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบช่วยส่งเสริมการอุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม ในการพัฒนาวินัยนักเรียน					
23. การดำเนินกิจกรรมตามรูปแบบช่วยให้เกิดการเกื้อกูลซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาวินัยนักเรียน					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
 (.....)
 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ตอนที่ 2 การประเมินองค์ประกอบของรูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

2.1 รูปแบบการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความชัดเจนของหลักการของรูปแบบฯ					
2. ความชัดเจนของฐานคิดของรูปแบบ ฯ					
3. ความชัดเจนของกระบวนการสร้างสร้างวินัย ในรูปแบบฯ					
4. ความชัดเจนของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น					
4.1 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน					
4.2 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษา					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

2.2 ระบบและกลไกในการจัดกิจกรรม

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความชัดเจนของบทบาทผู้ที่เกี่ยวข้อง					
1.1 ผู้บริหาร					
1.2 ครู					
1.3 ผู้ปกครองนักเรียน					
1.4 คณะกรรมการสถานศึกษา					
1.5 นักเรียน					
1.6 ชุมชน					
2. ความชัดเจนของวงจรกิจการดำเนินงานกิจกรรมในชั้นเรียน และนอกชั้นเรียน					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

2.3 แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความชัดเจนของแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัย ในสถานศึกษา					
1.1 หลักการ					
1.2 วัตถุประสงค์					
1.3 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้					
1.4 การวัดและประเมินผล					
2. ความชัดเจน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมของแนวทางการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา นอกชั้นเรียน					
หน่วยที่ 1 กิจกรรมสร้างสรรค์สังคมจิตอาสาพัฒนาสถานศึกษา					
1) ความเหมาะสมของจำนวนนักเรียน					
2) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์					
3) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวิธีดำเนินงานกิจกรรม ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์					
4) ความเหมาะสมของสื่อ/แหล่งการเรียนรู้					
5) ความเหมาะสมของวิธีการประเมิน					
5.1) เชิงปริมาณ					
5.2) เชิงคุณภาพ					
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2. ความชัดเจน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมของแนวทางการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษานอกชั้นเรียน (ต่อ)					
หน่วยที่ 2 กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง น้องช่วยพี่					
1) ความเหมาะสมของจำนวนนักเรียน					
2) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์					
3) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวิธีดำเนินการกิจกรรมที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์					
4) ความเหมาะสมของสื่อ/แหล่งการเรียนรู้					
5) ความเหมาะสมของวิธีการประเมิน					
5.1) เชิงปริมาณ					
5.2) เชิงคุณภาพ					
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					
หน่วยที่ 3 กิจกรรมสภานักเรียน					
1) ความเหมาะสมของจำนวนนักเรียน					
2) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์					
3) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวิธีดำเนินการกิจกรรมที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์					
4) ความเหมาะสมของสื่อ/แหล่งการเรียนรู้					
5) ความเหมาะสมของวิธีการประเมิน					
5.1) เชิงปริมาณ					
5.2) เชิงคุณภาพ					
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2. ความชัดเจน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมของแนวทางการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษานอกชั้นเรียน (ต่อ)					
หน่วยที่ 4 กิจกรรมการจรรโลงศาสนา					
1) ความเหมาะสมของจำนวนนักเรียน					
2) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์					
3) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวิธีดำเนินการกิจกรรมที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์					
4) ความเหมาะสมของสื่อ/แหล่งการเรียนรู้					
5) ความเหมาะสมของวิธีการประเมิน					
5.1) เชิงปริมาณ					
5.2) เชิงคุณภาพ					
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					
หน่วยที่ 5 กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม					
1) ความเหมาะสมของจำนวนนักเรียน					
2) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์					
3) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวิธีดำเนินการกิจกรรมที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์					
4) ความเหมาะสมของสื่อ/แหล่งการเรียนรู้					
5) ความเหมาะสมของวิธีการประเมิน					
5.1) เชิงปริมาณ					
5.2) เชิงคุณภาพ					
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. ความชัดเจน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมของแนวทางการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา ในชั้นเรียนในรูปแบบการบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม					
1) ความเหมาะสมของเป้าหมายจำนวนครู					
2) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์					
3) ความชัดเจน ความเป็นไปได้ของวิธีดำเนินการ ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์					
4) ความชัดเจนของผลลัพธ์ที่ได้					
4.1) เชิงปริมาณ					
4.2) เชิงคุณภาพ					
5) ความเหมาะสมของวิธีการประเมิน					
5.1) เชิงปริมาณ					
5.2) เชิงคุณภาพ					
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					
4. เครื่องมือที่ใช้ในรูปแบบ					
4.1 ความชัดเจน ความเหมาะสมของแบบประเมินพฤติกรรม การมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น					
1) จิตอาสาต่อบุคคล					
2) จิตอาสาต่อสังคม					
3) ความเสียสละ					
4) ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น					
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. เครื่องมือที่ใช้ในรูปแบบ (ต่อ)					
4.2 ความชัดเจน ความเหมาะสมของแบบบันทึกพฤติกรรม การมีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สำหรับกิจกรรม นอกชั้นเรียน หน่วยที่ 1 - หน่วยที่ 5					
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					
4.3 ความชัดเจน ความเหมาะสมของแบบบันทึกพฤติกรรม การมีวินัยด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สำหรับกิจกรรมบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน					
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					
4.4 ความชัดเจน ความเหมาะสมของแบบประเมิน ความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ					
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					
4.5 ความชัดเจน ความเหมาะสมของแบบประเมิน ความพึงพอใจของครูที่เข้าร่วมโครงการ					
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					
4.6 ความชัดเจน ความเหมาะสมของแบบประเมินคุณภาพงาน					
1) ความชัดเจน ความเหมาะสมของรายการประเมิน					
2) ความชัดเจน ของเกณฑ์การให้คะแนนตาม รายการประเมิน					
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

**เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา
เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น**

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาด้านการมีจิตอาสา
เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวน 4 ชุด ประกอบด้วย
ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบประเมินพฤติกรรมการณ์วินัยด้านการมีจิตอาสาเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

- 1) ประเมินตนเอง
- 2) ประเมินเพื่อน
- 3) ครูประเมินนักเรียน

**ชุดที่ 2 แบบบันทึกพฤติกรรมการณ์วินัยด้านการมีจิตอาสาเสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น
สำหรับครู**

- 1) นอกชั้นเรียน
- 2) บูรณาการในชั้นเรียน

ชุดที่ 3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน/ครูที่เข้าร่วมโครงการ

- 1) นักเรียน
- 2) ครู
- 3) ผู้บริหาร

ชุดที่ 4 แบบประเมินคุณภาพงานพร้อมเกณฑ์การประเมินคุณภาพ (Rubric Score)

แบบประเมินชุดที่ 1 แบบประเมินพฤติกรรมการมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

รายการ ที่	พฤติกรรม	ระดับการปฏิบัติ					คะแนน ที่ได้
		5 ทุกครั้ง	4 บ่อยครั้ง	3 ปานกลาง	2 บางครั้ง	1 น้อยครั้ง	
1. จิตอาสาต่อบุคคล							
1.1	นักเรียนแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น						
1.2	นักเรียนให้ความช่วยเหลือต่อผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ						
1.3	นักเรียนแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่						
1.4	นักเรียนทำประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน						
1.5	นักเรียนพยายามที่จะแบ่งเบาหรือบรรเทาความต้องการของผู้อื่น						
1.6	นักเรียนเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ ไม่เอาเปรียบผู้อื่น						
1.7	นักเรียนเป็นผู้ชักจูงเพื่อนให้ทำในสิ่งที่ดีงาม						
2. จิตอาสาต่อสังคม							
2.1	นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม						
2.2	นักเรียนทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์						
2.3	นักเรียนเป็นผู้ที่อำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม						
2.4	นักเรียนเสนอความคิดที่จะพัฒนาโรงเรียน						
2.5	นักเรียนตั้งใจที่จะทำงานของส่วนรวมจนสำเร็จ						
2.6	นักเรียนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว						
2.7	นักเรียนสละประโยชน์ที่ตนพึงได้รับเพื่อแลกกับประโยชน์ของคนหมู่มากหรือคนที่อ่อนแอกว่า						
3. ความเสียสละ							
3.1	นักเรียนเสียสละสิ่งของเพื่อแบ่งปันให้แก่บุคคลอื่น						

รายการ ที่	พฤติกรรม	ระดับการปฏิบัติ					คะแนน ที่ได้
		5 ทุกครั้ง	4 บ่อยครั้ง	3 ปานกลาง	2 บางครั้ง	1 น้อยครั้ง	
3.2	นักเรียนเสียสละเวลาและแรงกายช่วยเหลือ งานสาธารณประโยชน์						
3.3	นักเรียนช่วยเหลือผู้อื่นที่ทำกิจการงาน						
3.4	นักเรียนแสดงความคิดเห็นเพื่อช่วยแก้ปัญหา ให้แก่บุคคลอื่น						
3.5	นักเรียนยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุขและ ประสบความสำเร็จ						
3.6	นักเรียนแบ่งปันเครื่องอุปโภค บริโภคให้แก่ ผู้ที่ขัดสนและสละทรัพย์สิน เพื่อสาธารณกุศล						
4. ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น							
4.1	นักเรียนเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น						
4.2	นักเรียนเป็นผู้ที่เอาใจเขามาใส่ใจเรา						
4.3	นักเรียนแสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสม กับสถานการณ์						
4.4	นักเรียนคาดเดาความรู้สึกของผู้อื่น จากการแสดงทางสีหน้าได้						
4.5	นักเรียนใช้ประสบการณ์ ความรู้สึกของตนเอง เพื่อเข้าใจสถานการณ์ของคนอื่น ได้อย่างเหมาะสม						
4.6	นักเรียนใช้ภาษาท่าทาง และภาษาพูดที่ บ่งบอกถึงความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น						

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....ลงชื่อผู้ประเมิน
(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

แบบประเมินชุดที่ 2/1 แบบบันทึกพฤติกรรมการณ์มีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นสำหรับครู (นอกชั้นเรียน)

คำชี้แจง

แบบบันทึกฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้ครูผู้ทำหน้าที่ดูแลกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้บันทึกการทำกิจกรรมเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในภาพรวมในรายกิจกรรมเพื่อติดตามผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

กิจกรรม	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น		ข้อสังเกตเพิ่มเติม	ลงชื่อผู้บันทึก
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ		
หน่วยที่ 1 กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม จิตอาสาพัฒนาสถานศึกษา				
กิจกรรม	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น		ข้อสังเกตเพิ่มเติม	ลงชื่อผู้บันทึก
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ		
หน่วยที่ 2 กิจกรรมการ เพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง น้องช่วยพี่				
กิจกรรม	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น		ข้อสังเกตเพิ่มเติม	ลงชื่อผู้บันทึก
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ		
หน่วยที่ 3 กิจกรรม สภานักเรียน				
กิจกรรม	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น		ข้อสังเกตเพิ่มเติม	ลงชื่อผู้บันทึก
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ		
หน่วยที่ 4 กิจกรรมการ จรรโลงศาสนา				

กิจกรรม	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น		ข้อสังเกตเพิ่มเติม	ลงชื่อผู้บันทึก
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ		
หน่วยที่ 5 กิจกรรม การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม				

แบบประเมินชุดที่ 2/2 แบบบันทึกพฤติกรรมกรณีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ
เห็นอกเห็นใจผู้อื่นสำหรับครู (บูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน)

คำชี้แจง

แบบบันทึกฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้ครูผู้ทำหน้าที่ดูแลกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยด้านการมี
จิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้บันทึกการทำกิจกรรมเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา
เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในภาพรวมการจัดการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการวินัยด้านการมีจิตอาสา
เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชา	เรื่องที่ จัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการ วินัย ด้านจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจ ผู้อื่น	ผลลัพธ์ด้านวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนรู้		ข้อสังเกต เพิ่มเติม	ลงชื่อ ผู้บันทึก
		เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ		

แบบประเมินชุดที่ 3/1 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ

คำชี้แจง

แบบประเมินความพึงพอใจฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ

5 หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
4 หมายถึง	พึงพอใจมาก
3 หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
2 หมายถึง	พึงพอใจน้อย
1 หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด

โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1	ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน
ตอนที่ 2	สอบถามความพึงพอใจ
ตอนที่ 3	ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / หน้าข้อที่ตรงกับตัวท่าน

1) ระดับชั้น

-มัธยมศึกษาปีที่ 1
มัธยมศึกษาปีที่ 2
มัธยมศึกษาปีที่ 3

2) เพศ

-หญิง
ชาย

ตอนที่ 2 สอบถามความพึงพอใจของนักเรียน

ด้าน/ข้อที่	รายการประเมิน	ความพึงพอใจ				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ด้านกิจกรรม						
1	ทำให้นักเรียนเกิดวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น					
2	เหมาะกับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น					
3	ทำให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข					
4	สาระที่ได้จากการจัดกิจกรรม					
5	ให้นักเรียนมีส่วนร่วม					
ด้านสื่อ นวัตกรรมที่ใช้ในการจัดกิจกรรม						
6	สื่อ นวัตกรรมที่ใช้เหมาะสม					
7	เหมาะกับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น					
ด้านการประเมินผล						
8	แบบประเมินตนเอง / เพื่อนสามารถประเมินได้จริง					
ภาพรวม						
9	ความพึงพอใจภาพรวม					

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินชุดที่ 3/2 แบบประเมินความพึงพอใจของครูที่เข้าร่วมโครงการ

คำชี้แจง

แบบประเมินความพึงพอใจฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ

5 หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
4 หมายถึง	พึงพอใจมาก
3 หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
2 หมายถึง	พึงพอใจน้อย
1 หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด

โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1	ข้อมูลทั่วไปของครู
ตอนที่ 2	สอบถามความพึงพอใจ
ตอนที่ 3	ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครู

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / หน้าข้อที่ตรงกับตัวท่าน

- 1) กิจกรรมที่ดำเนินการ/ดูแล
นอกชั้นเรียน
บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 2) ประสบการณ์การปฏิบัติงานครู
1 - 5 ปี
5 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 สอบถามความพึงพอใจของครู

ด้าน/ข้อที่	รายการประเมิน	ความพึงพอใจ				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ด้านการเตรียมการทำความเข้าใจร่วม						
1	ความชัดเจนการชี้แจงรูปแบบ คู่มือ ระบบและกลไกการเสริมสร้างวินัยฯ					
2	ความชัดเจนของคู่มือ					
3	สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง					
ด้านการปฏิบัติ						
5	เป็นรูปแบบที่ทำให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมออกแบบกิจกรรมได้โดยอิสระ และตามถนัดและความพร้อม					
6	กิจกรรมมีความเหมาะสมสามารถเสริมสร้างวินัยได้จริง					
ด้านสื่อ นวัตกรรมที่ใช้ในการจัดกิจกรรม						
7	สื่อ นวัตกรรมที่ใช้เหมาะสม					
8	เหมาะกับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น					
ด้านการประเมินผล						
9	ความชัดเจนของเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน					
ภาพรวม						
10	ความพึงพอใจภาพรวม					

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินชุดที่ 4 แบบประเมินคุณภาพงาน

แบบประเมินชุดนี้เป็นแบบประเมินที่ให้คุณครูใช้ในการประเมินผลงานที่เกิดจากการทำกิจกรรม
ของนักเรียนทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพงาน			คะแนนที่ได้
	3	2	1	
ด้านการเตรียมความพร้อม (การวางแผน) (Plan)				
1. ความร่วมมือในการวางแผน การจัดกิจกรรม				
2. ความเหมาะสมของ แผนการจัดกิจกรรม				
ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรม (การปฏิบัติ) (Do)				
3. กิจกรรมเหมาะสมทำให้เกิด การเสริมสร้างวินัยฯ				
4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม				
ด้านการประเมินผลที่เกิดขึ้น (Check)				
5. เกิดการเสริมสร้างวินัยฯ				
6. มีกระบวนการครบถ้วน ตามที่กำหนดไว้				
ด้านการประเมินและปรับปรุงการดำเนินงาน (Check and Action)				
7. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การปฏิบัติงาน				
8. เกิดแนวปฏิบัติที่ดีในการ เสริมสร้างวินัยฯ จากกิจกรรม				
9. มีการประเมินตามที่กำหนด				
10. สรุปรงานภาพรวม				
คะแนนรวม (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)				

ข้อสังเกตเพิ่มเติม

.....

.....

เกณฑ์การให้คะแนนการประเมินคุณภาพงาน

รายการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน		
	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
ด้านการเตรียมความพร้อม (การวางแผน) (Plan)			
1. ความร่วมมือในการวางแผนการจัดกิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกทุกคนให้ความร่วมมือในการวางแผนงานอย่างดีครบทุกกระบวนการ - แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ - ร่วมประชุมทุกครั้งที่มีการทำงานวางแผน 	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกกึ่งหนึ่งให้ความร่วมมือในการวางแผนงาน - แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์เป็นบางครั้ง - ร่วมประชุมเป็นบางครั้งที่มีการทำงานวางแผน 	<ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกน้อยคนให้ความร่วมมือในการวางแผนงานไม่ครบทุกกระบวนการ - แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์น้อยมาก - ร่วมประชุมทุกครั้งที่มีการทำงานวางแผนน้อยครั้ง
2. ความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - แผนครบถ้วนตามกรอบที่กำหนด - กิจกรรมในแผนมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ - กลุ่มนักเรียน เป็นไปได้ - มีกระบวนการครบ PDCA 	<ul style="list-style-type: none"> - แผนไม่ครบถ้วนตามกรอบที่กำหนด - กิจกรรมในแผนมีความเหมาะสมบางกิจกรรมกับวัตถุประสงค์ กลุ่มนักเรียน เป็นไปได้บางกิจกรรม - มีกระบวนการครบ PDCA 	<ul style="list-style-type: none"> - แผนไม่ครบถ้วนตามกรอบที่กำหนด - กิจกรรมในแผนมีความเหมาะสมน้อยมากกับวัตถุประสงค์ - กลุ่มนักเรียน เป็นไปได้น้อย - มีกระบวนการไม่ครบ PDCA
ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรม (การปฏิบัติ) (Do)			
3. กิจกรรมเหมาะสมทำให้เกิดการเสริมสร้างวินัย	<ul style="list-style-type: none"> - ทุกกิจกรรมสามารถทำให้เกิดการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้จริง - ทุกกิจกรรมเหมาะสมกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา - กิจกรรมสนุก ได้สาระทุกกิจกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - ครึ่งหนึ่งของกิจกรรมสามารถทำให้เกิดการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้จริง - ครึ่งหนึ่งกิจกรรมเหมาะสมกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา - กิจกรรมสนุก ได้สาระไม่ทุกกิจกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมสามารถทำให้เกิดการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้น้อย - กิจกรรมเหมาะสมกับนักเรียนระดับมัศึกษาน้อย - กิจกรรมสนุก ได้สาระไม่ทุกกิจกรรม

รายการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน		
	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน
4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม	- สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทุกกิจกรรม	- สมาชิกประมาณครึ่งหนึ่งมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทุกกิจกรรม	- สมาชิกส่วนน้อยมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทุกกิจกรรม
5. เกิดการเสริมสร้างวินัย	- กิจกรรมทุกกิจกรรมสามารถเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้จริง	- กิจกรรมประมาณครึ่งหนึ่งสามารถเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้จริง	- กิจกรรมสามารถเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้น้อย
6. มีกระบวนการครบถ้วนตามที่กำหนดไว้	- มีกระบวนการครบ PDCA สารครบถ้วน	- มีกระบวนการไม่ครบ PDCA สารไม่ครบประมาณครึ่งหนึ่ง	- มีกระบวนการไม่ครบ PDCA สารไม่เหมาะสม
ด้านการประเมินและปรับปรุงการดำเนินงาน (Action)			
7. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การปฏิบัติงาน	- มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครบ 3 ครั้ง (เดือนละ 1 ครั้ง)	- มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไม่ครบมีเพียง 2 ครั้ง	- มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไม่ครบมีเพียง 1 ครั้ง
8. เกิดแนวปฏิบัติที่ดีในการเสริมสร้างวินัยฯ จากกิจกรรม	- เกิดแนวปฏิบัติที่ดีด้านการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นทุกกิจกรรม	- เกิดแนวปฏิบัติที่ดีด้านการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นครึ่งหนึ่งของกิจกรรม	- เกิดแนวปฏิบัติที่ดีด้านการเสริมสร้างวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นน้อย
9. มีการประเมินตามที่กำหนด	- มีการประเมินครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ - ข้อมูลการประเมินสมบูรณ์	- มีการประเมินครบถ้วนครบตามที่กำหนดไว้ - ข้อมูลไม่สมบูรณ์	- มีการประเมินไม่ครบถ้วนครบตามที่กำหนดไว้ - ข้อมูลไม่สมบูรณ์
10. มีการสรุปงานภาพรวม	- มีการสรุปงานตามกำหนด - ข้อมูลสมบูรณ์	- มีการสรุปงานตามกำหนด - ข้อมูลไม่สมบูรณ์	- มีการสรุปงานไม่เป็นไปตามที่กำหนด - ข้อมูลไม่สมบูรณ์

คณะผู้จัดทำรายงาน

การวิจัยและพัฒนาแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษา
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น

ที่ปรึกษา

ดร.สุภัทรา จำปาทอง	เลขาธิการสภาการศึกษา
ดร.วัฒนาพร ระวังบุทช์	รองเลขาธิการสภาการศึกษา
นายสำเนา เนื้อทอง	ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

รายชื่อนักวิจัย

ผศ.ดร.อมลวรรณ วีระธรรมโม	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผศ.ดร.วิฑูรย์ ชัดติยะมาน	มหาวิทยาลัยทักษิณ
รศ.สุเทพ สันติวรานนท์	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ดร.ฐากร สิทธิโชค	มหาวิทยาลัยทักษิณ
อาจารย์ชวพงษ์ เมธีธรรมวัฒน์	มหาวิทยาลัยทักษิณ

บรรณาธิการเอกสาร

นายสุภสิทธิ ภูภักดี	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
---------------------	-------------------------

ออกแบบและประสานการจัดพิมพ์

นายสุภสิทธิ ภูภักดี	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
---------------------	-------------------------

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นายสำเนา เนื้อทอง	ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้
นางสาวจักษณา อธิรัตน์ปัญญา	นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ
นางสาวจันทิมา ศุภรพงศ์	นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ
นางสาวณัฐตรา แทนขำ	นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ
นางสาวสมพร พรหมดี	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นายสมชาย นัยเนตร	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นายสุภสิทธิ ภูภักดี	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการเรียนรู้ สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

โทร. 02 668 7123 ต่อ 2516 และ 2560 โทรสาร 02 243 1129

สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ 47/2562
ISBN 978-616-270-224-2

